

Torsdagen den
31 maj 1979

Torsdagen den 31 maj

Kl. 09.00

§ 1 Justerades protokollet för den 22 innevarande månad.

§ 2 Om ökade möjligheter till skolundervisning på sjukhus

Statsrådet BIRGIT RODHE erhöll ordet för att besvara Åke Gillström (s) den 11 maj anmälda fråga, 1978/79:553, och anförde:

Herr talman! Åke Gillström har frågat mig om vilka åtgärder jag avser att vidta för att ge sjuka elever på sjukhus möjligheter till mer undervisning.

Undervisningen av skolpliktiga barn som intagits på sjukhus och andra vårdinrättningar eller som vårdas i hemmet sker efter regler som i huvudsak har gällt oförändrade sedan år 1962. Det finns därför enligt min mening anledning att nu företa en samlad utvärdering av samhällets insatser för undervisning av dessa barn. Jag avser således att uppdra åt skolöverstyrelsen att företa en översyn av det nuvarande systemet för sjukhusundervisningen och andra former av särskild undervisning.

ÅKE GILLSTRÖM (s):

Herr talman! 1978, alltså förra året, försökte skolöverstyrelsen att göra en sådan här undersökning men stoppades av delegationen för uppgiftslämning, DFU.

Detta är förmodligen min sista fråga i riksdagen. Jag förstår att statsråden oftast får höra missnöjda frågande i talarstolen, och jag tillhör väl dem som inte alltid har varit särskilt nöjda. Låt mig därför denna gång få säga att det var ett ovanligt positivt svar, som jag tackar för utan ytterligare kommentarer.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om gymnasieundervisningen för invandrarelever

Statsrådet BIRGIT RODHE erhöll ordet för att besvara Christina Rogestams (c) den 14 maj anmälda fråga, 1978/79:554, och anförde:

Herr talman! Christina Rogestam har frågat mig vilka ytterligare åtgärder jag är beredd att vidta för att underlätta för invandrarelever att klara studierna i gymnasieskolan.

Sedan budgetåret 1974/75 har under anslaget Bidrag till driften av gymnasieskolor särskilda medel anvisats till stödundervisning i svenska m. m. för invandrarelever. Dessa medel avsåg då både stödundervisning i

Om ökade möjligheter till skolundervisning på sjukhus

Om gymnasieundervisningen för invandrarelever

Torsdagen den
31 maj 1979

*Om gymnasie-
undervisningen för
invandrarelever*

svenska och studiehandledning på svenska och hemspråk.

När hemspråksundervisningen reformerades den 1 juli 1977 kom denna resurs att avse enbart stödundervisning i svenska. Den räknades därvid upp till 5 milj. kr. Samtidigt tillfördes gymnasieskolan en särskild resurs för hemspråksundervisning och studiehandledning på hemspråk motsvarande 0,75 lärarveckotimmar per undervisningsberättigad elev.

Riksdagen har nyligen fattat beslut om vilka resurser som skall finnas för bl. a. stödundervisning och hemspråksundervisning i gymnasieskolan under nästa budgetår och därmed godkänt vad som föreslagits i budgetpropositionen (prop. 1978/79:100 bil. 12, UbU 1978/79:40, rskr 1978/79:344). Hur stödundervisningen i svenska för invandrarelever i gymnasieskolan skall vara uppbyggd på sikt, bereds f. n. av en särskild arbetsgrupp inom regeringskansliet.

Därtill kommer att invandrarelever har samma rätt att åtnjuta stödundervisning enligt bestämmelserna i 8 kap. 40 § skolförordningen (1971:235) som övriga elever i gymnasieskolan. Resursen för sådan stödundervisning och för samordnad specialundervisning kan uppskattas till ca 38 milj. kr. totalt enligt uppgift från skolöverstyrelsen.

Vidare har invandrarelever i samma utsträckning som andra elever i gymnasieskolan rätt att få del av gymnasieskolans övriga stödåtgärder.

För att förbereda invandrarungdom för studier i gymnasieskolan anordnas dels introduktionskurser om en eller två terminer, dels sommarkurser. Sommarkurserna står öppna också för elever som redan är inskrivna på studieväg i gymnasieskolan.

Antalet invandrarelever i gymnasieskolan ökar, vilket är en glädjande tendens. Detta kan naturligtvis samtidigt ställa krav på ökade insatser. Jag vill också erinra om att skolöverstyrelsen under sommaren avser att lägga fram ett handlingsprogram för åtgärder inom undervisningen för invandrare. Mot bakgrund av de erfarenheter som görs är jag beredd att återkomma till denna fråga i samband med budgetpropositionen.

CHRISTINA ROGESTAM (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på frågan.

Det är viktigt och nödvändigt att fler elever som inte har svenska som modersmål fortsätter sin utbildning i gymnasieskolan. Detta är nödvändigt för att de skall få ett arbete och klara sig i det svenska samhället. Det finns siffror som visar att ungefär 80 % av svenska elever skaffar sig gymnasiekompetens, medan bara 40 % av invandrareleverna gör det.

Vad invandrareleverna bäst behöver när de börjar gymnasieskolan är stödundervisning i svenska. De möter större krav, de möter ett svårare språk, de möter fackterminologi och mycket nytt. Samtidigt minskar skolans möjligheter drastiskt att ge dem stödundervisning i svenska. Det kan inte vara en rimlig politik.

I grundskolan finns en schablon för stödundervisning i svenska med 4 lärarveckotimmar per grupp om tre-fem elever. SÖ har begärt en schablon om 1 lärarveckotimme per stödbehövande elev i gymnasieskolan. En sådan

satsning är nödvändig med det snaraste. Jag vill fråga Birgit Rodhe om hon är beredd att göra en sådan satsning i höstens budgetarbete.

Det finns en del missuppfattningar om invandrarelevers kunskaper i svenska. Kunskaperna är ofta överskattade. Man tar för givet att de invandrarelever som talar bra och har en grammatiskt riktig svenska också totalt behärskar språket. Många invandrarelever tillhör numera den kategori som talar ganska bra, eftersom de inte är nyinflyttade utan har bott länge i Sverige. Därför uppmärksammas dessa elever sällan som stödbehövande. Men deras situation är betydligt sämre än den kan förefalla och kan drastiskt försämrats i gymnasieskolan, speciellt på de teoretiska linjerna. De klarar inte den ökade abstraktionsnivån i undervisningsspråket. Deras vardagliga ordförråd räcker inte till.

Det finns flera undersökningar som visar att 60 % av invandrareleverna ligger på samma nivå som de 20 % svagast presterande svenska eleverna när det gäller just ordkunskap och läsförståelse. Däremot är de inte en svagpresterande grupp i och för sig. En västsvensk undersökning visade t. ex. att de finska eleverna t. o. m. var bättre än sina jämnåriga i Finland.

De 5 miljoner som är anslagna för stödundervisning för det kommande året räcker till i runda tal 1/3 lärarveckotimme per stödbehövande invandrarelev. Det räcker inte. Det innebär i realiteten att ett stort antal ungdomar under hösten kommer att slås ut från gymnasieskolan. De klarar inte studierna, de känner sig misslyckade, och de kommer sannolikt att öka gruppen arbetslösa ungdomar.

Resurserna för stödundervisning och specialundervisning kan användas även för dessa elever. Men resurserna är ju primärt avsedda för annat, och det är många elever som behöver dela på dem. Enligt budgetpropositionen skall de dessutom ersätta de uteblivna SÅS-resurserna på gymnasieskolan. Så särskilt mycket kan det alltså inte bli över för den här typen av stödundervisning i svenska.

Jag vill upprepa min fråga: Är Birgit Rodhe beredd att göra en ytterligare satsning till hösten för att hjälpa fler invandrarelever att klara den svenska gymnasieskolan?

Statsrådet BIRGIT RODHE:

Herr talman! Jag vill först betona det jag hoppas framgick av mitt svar, nämligen att jag anser att detta är en fråga av stor vikt.

Lyckligtvis är det väl så att de siffror som Christina Rogestam inledningsvis anförde i fråga om proportionen gymnasieelever från invandrargruppen i relation till svenska elever numera är något föråldrade. Vi väntar på nya siffror från SCB, men jag kan säga att de stickprov jag har haft tillfälle att göra under den tid jag varit i departementet vid besök i vissa invandrartäta kommuner snarast har tytt på att invandrareleverna är på väg att närma sig den andel de svenska eleverna representerar i detta sammanhang. Så är fallet i varje fall när det gäller att söka sig till gymnasiet, men invandrareleverna ligger inte heller långt efter när det gäller intagningen. Det rör sig här som sagt om stickprov, och andra kommuner kan naturligtvis visa en bild som inte är

riktigt densamma. Någon klar överblick över vad som gäller i dagens situation får vi emellertid inte förrän de nya siffrorna har redovisats av SCB.

Det stämmer med mina egna erfarenheter, och jag vet också att det finns undersökningar som underbygger det som Christina Rogestam här säger om att det är risk för att man inte minst på gymnasietadiet, kanske vid porten till gymnasiet, överskattar invandrarelevernas språkkunskaper. Det tycks vara så att invandrarna i och för sig har tillräckliga ordkunskaper men att de abstrakta sammanhangen bildar ett slags mur.

Nu får vi komma ihåg att resursen för hemspråksundervisning och studiehandledning är betydelsefull, men samtidigt håller jag med om att det är viktigt att också se över behovet av den stödundervisning som de 5 miljonerna representerar.

Såvitt jag kan se för dagen är det inte någon risk för att något slags drastisk utslagning redan i höst skall behöva befaras. Detta är också en distributionsfråga, och vi arbetar alltså med nya förslag. Om det skall ske en höjning måste det bli genom budgetpropositionen.

CHRISTINA ROGESTAM (c):

Herr talman! De siffror jag anförde gällde de elever som nu har fått gymnasiekompetens, och där tror jag att mina siffror är riktiga. Däremot håller jag med Birgit Rodhe om att andelen invandrare som söker och blir antagna till gymnasieskolan har stigit snabbt. Det är glädjande. Det är för att hjälpa de eleverna som jag är väldigt angelägen om att vi nu verkligen får en ökad satsning på stödundervisning i svenska. Annars är risken stor att de börjar i gymnasieskolan och slutar utan att ha gjort färdigt sina studier och utan att få gymnasiekompetens.

När det gäller situationen i höst vill jag ge exempel från Göteborg. Där beräknar man att man kommer att få en tilldelning på 80 lärarveckotimmar, som skall räcka till ungefär 350 stödbehövande elever. Det är en orimlighet i sig. För att göra det bästa möjliga av situationen har man placerat invandrareleverna i vissa gymnasieskolor. Det finns t. ex. vid vissa tvååriga linjer 16-grupper som kommer att innehålla 6 invandrarelever.

Jag tror att Birgit Rodhe har tillräcklig erfarenhet från skolans värld för att inse vilka problem man kommer att möta i de grupperna, både bland eleverna och bland lärarna. Det är en näst intill omöjlig situation man kommer att ha där i höst. Där är, befarar jag, risken väldigt stor för att man får en situation där många invandrarelever kommer att sluta skolan.

Nu är Göteborg inte något unikum, utan den här situationen finns i väldigt många av framför allt de invandartäta kommunerna. Och det är därför jag frågat om det ändå inte finns någon möjlighet att redan till hösten göra förstärkningar. Annars är jag orolig för att vi ganska snart under hösten får invandrarelever som inte klarar av studierna på gymnasieskolan just på grund av språksvårigheter. Risken är stor att de då hamnar i gruppen arbetslösa ungdomar och ökar den kvoten. Dessutom kommer de att känna sig utslagna av det svenska samhället med ändå större svårigheter för oss att nå dem i

framtiden för att hjälpa dem med utbildning i syfte att ge dem en fast fot på arbetsmarknaden.

Nr 162

Torsdagen den
31 maj 1979

Statsrådet BIRGIT RODHE:

Herr talman! Jag är kanske litet förvånad över att Christina Rogestam såvitt jag vet inte tagit upp den här frågan i samband med behandlingen av årets budgetproposition utan ställt sig bakom beslutet om de 5 miljonerna.

Det är vår bedömning, byggd på skolöverstyrelsens redovisningar, att problemet f. n. inte framför allt gäller totalsumman utan snarast möjligheterna att distribuera den på ett rättvist sätt. Det är tänkbart att man där redan tidigare skulle kunna åstadkomma några åtgärder. Vi skall överväga det inom departementet för att hjälpa sådana kommuner som kan ha den situation som Christina Rogestam redovisat från Göteborg.

Det är emellertid kommunerna som bedömer de egna behoven och som därmed lägger grunden för den fördelning som sker. Det borde därför ha redovisats från Göteborg hur pass mycket större behov man i själva verket har.

CHRISTINA ROGESTAM (c):

Herr talman! Det är riktigt att jag inte har motionerat om det här. Jag var inte medveten om att de 5 miljonerna var en siffra som hade stått still under många år. Jag läste budgetpropositionen fel på en punkt. Jag hade uppfattat det så att SÖ:s begäran om en lärarveckotimme som riktpunkt för stödsatserna skulle gälla, men jag upptäckte under utskottsarbetet att så inte var fallet. Det må kanske vara en riksdagsledamot förlåtet att man inte klarar ut alla detaljerna utan någon gång gör ett misstag.

Detta har sedan dess bekymrat mig väldigt mycket. Jag tog upp diskussionen i utskottet, men inget parti hade i det läget ytterligare pengar att lägga på det här anslaget. Däremot har utskottet diskuterat att ta upp hela frågan om undervisningen för invandrarelever till en diskussion i höst, och det hoppas jag att vi kan göra på ett vettigt sätt. Sedan tror jag också att det kan ligga en del i det som sägs om distributionen av medlen, men enligt de uppgifter jag har från skolöverstyrelsen handlar det också om totalnivån. Och det förhållandet att summan i år räcker till maximalt 0,3–0,4 lärarveckotimmar per stödberättigad elev säger ändå en hel del.

Statsrådet BIRGIT RODHE:

Herr talman! Skolöverstyrelsen bedömde i sina petita förra året att de här 5 miljonerna fortfarande skulle räcka. Som grund för den bedömningen har man kommunernas önskemål, som samlas in på våren och sedan ligger till grund för distributionen. Vi har att utgå från de 5 miljoner som riksdagen nu har beviljat. Vi skall se på om det kan finnas någon möjlighet att redan tidigare än i samband med nästa budgetproposition ändra proceduren för fördelning.

Sedan är det som sagt – det håller jag varmt med Christina Rogestam om –

*Om gymnasie-
undervisningen för
invandrarelever*

*Om hemspråksun-
dervisningen för
invandrarelever i
gymnasieskolan*

mycket angeläget att se på vad som kan göras i nästa budgetproposition. Då hoppas jag att alla partier har vaknat på den här punkten och kan stå bakom ett förslag till förstärkningar.

CHRISTINA ROGESTAM (c):

Herr talman! Om både Birgit Rodhe och jag har vaknat är vi i alla fall en bit på väg. Får man dessutom en schablon på t. ex. en lärarveckotimme per elev är det inget tvivel om att det skulle innebära en helt annan möjlighet för kommunerna att planera, att anställa lärare och att möta de här eleverna på ett riktigt sätt när de kommer till gymnasieskolan. Efter att med tester ha prövat elevernas språkförmåga kan sedan den stödundervisning som behövs sättas in. Jag tror att det är mycket angeläget att vi senast i budgetarbetet inför nästa budgetproposition får med de här frågorna. Men jag tror också – och är orolig för – att vi står inför en utslagningsituation om det inte även görs en del satsningar i höst.

Statsrådet BIRGIT RODHE:

Herr talman! En sådan förändring som en schablonutdelning skulle innebära – och den bör naturligtvis allvarligt övervägas – kan inte komma till stånd annat än genom förnyat riksdagsbeslut. T. v. menar jag alltså att vi får gå på den väg som jag hittills har anvisat här – att försöka se till att kommuner som Göteborg och andra, som upplever tillgångarna som alltför begränsade, kan få möjlighet att redan under nästa läsår få en bättre utdelning inom gällande ram.

CHRISTINA ROGESTAM (c):

Herr talman! Det är angeläget att Birgit Rodhe i nästa års budgetarbete ordentligt överväger möjligheterna att gå över till en schablon. Det kommer att underlätta oerhört för kommunerna och för invandrareleverna.

Statsrådet BIRGIT RODHE:

Herr talman! Ja, det är jag givetvis beredd att göra.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om hemspråksundervisningen för invandrarelever i gymnasieskolan

Statsrådet BIRGIT RODHE erhöll ordet för att besvara *Ylva Annerstedts* (fp) den 16 maj anmälda fråga, 1978/79:559, och anförde:

Herr talman! Ylva Annerstedt har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att i gymnasieskolan möjliggöra skilda undervisningsgrupper i nybörjarspråk (C-språk) för svenska elever och för elever, för vilka det aktuella språket är hemspråk.

Eleverna på gymnasieskolans treåriga linjer måste välja ett C-språk och

cleverna på två- och fyraåriga linjer har möjlighet att välja ett sådant språk. Invandrarelever med annat hemspråk än svenska kan byta ut ett modernt språk på timplanen mot sitt eget hemspråk. Enligt bestämmelserna i 8 kap. 20 § skolförordningen får undervisning i C-språk anordnas om elevantalet är lägst åtta vid undervisningens början.

F. n. förekommer det att svenska elever och hemspråkselever bildar en gemensam undervisningsgrupp i C-språk, om svårigheter föreligger att få till stånd undervisningsgrupp om minst åtta elever.

I det fall gemensam undervisning i C-språket av svenska elever och hemspråkselever visar sig vara problemfylld, kan hemspråkseleverna erhålla separat undervisning i sitt hemspråk inom ramen för hemspråksresursen. Hemspråkseleverna kan också avlägga särskild prövning i sitt hemspråk. Om antalet återstående elever i C-språksgruppen därvid kommer att understiga åtta, får undervisningen i första hand slutföras i den årskurs som inletts. Därefter, om en eller två årskurser återstår av lärokursen, kan undervisningen bedrivas med samma låga elevantal endast om länskolnämnden medger det.

I regeringens nyligen framlagda proposition om läroplan för grundskolan m. m. (prop. 1978/79:180) förutskickas en översyn av språkprogrammet i gymnasieskolan. Jag vill erinra om att skolöverstyrelsen 1975 lade fram ett förslag till ett nytt språkprogram för gymnasieskolan, som har överlämnats till gymnasieutredningen. Inom ramen för en översyn av språkundervisningen i gymnasieskolan menar jag att man även bör behandla de problem som tas upp i frågan.

YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet Rodhe för svaret på min fråga. Skolministern pekar däri på de arrangemang som är möjliga att vidta, om problem uppstår vid gemensam undervisning av svenska elever och hemspråkselever. Det heter ju dock C-språk – vilket är benämningen på ett nybörjarspråk. Ett hemspråk är inte ett nybörjarspråk, och självfallet är både metodiken och målen annorlunda i dessa båda fall. Det kan då inte vara riktigt, att invandrarelever utan begränsning kan välja sitt hemspråk som C-språk. De åtgärder som föreslås – separat undervisning inom ramen för hemspråksresursen och särskild prövning i hemspråk – utnyttjas redan där så är möjligt.

Det var också för att få svar på vad man gör, om antalet elever efter de omtalade arrangemangen sjunker under minimiantalet åtta, som jag ställde min fråga. I svaret sägs att undervisningen får fortgå med samma låga elevantal endast om länskolnämnden så medger. Det är just detta förhållande som är så otillfredsställande. De elever som i årskurs ett av en treårig linje väljer ett något annorlunda språktillval kan aldrig vara säkra på att de får fullfölja den utbildning de valt. En sådan ordning stimulerar knappast svenska elever att välja ett invandrarspråk som C-språk.

I alla diskussioner om invandring och invandrades anpassning till ett tryggt och meningsfullt liv i Sverige talar vi varmt om vikten av information till och

Om hemspråksundervisningen för invandrarelever i gymnasieskolan

Om hemspråksundervisningen för invandrarelever i gymnasieskolan

undervisning av svenskarna i invandrarkunskap. Vad kan vara mer fundamentalt i ett sådant arbete än att lära sig ett invandrarspråk? Generösare regler för gruppbildning borde därför kunna tillämpas i sådana fall.

Statsrådet talar om anpassningen av språkprogrammet i gymnasieskolan till den nya läroplanen. Denna läroplan träder i kraft 1982/83, och först då kan ett nytt språkprogram för gymnasieskolan införas. Det innebär att ytterligare tre läsår går, med bestående osäkerhet om möjlighet att fullfölja ett valt invandrarspråk. Skulle inte statsrådet kunna ta initiativ till att någon form av specialbestämmelser införas tills det nya språkprogrammet för gymnasieskolan träder i kraft?

Statsrådet BIRGIT RODHE:

Herr talman! Jag förstår att för den som har konkret erfarenhet av de här problemen dessa kan te sig svåra, och jag är tacksam för att Ylva Annerstedt har tagit upp dem. Problemen är naturligtvis inte främmande för vare sig skolöverstyrelsen eller utbildningsdepartementet, men det är viktigt och värdefullt att de på detta vis konkretiseras. Det är emellertid en fråga om resurser, och vi skall överväga om det finns möjligheter att lägga fram förslag på området. Jag vill bara göra ett par observationer i detta sammanhang.

Skolöverstyrelsen arbetar f. n. med timplaner för hemspråksundervisning, även på gymnasiet. I höst utges en timplan för finska. Jag tror mig kunna säga att man också tar upp frågan om vad som kan fördras för att kunna åstadkomma en undervisning, som ger rättvisa både åt de svenska elever som kan vilja välja sina kamraters hemspråk som C-språk och för dem som har ett motsvarande språk som hemspråk.

När det gäller grupper som minskar i andra årskurser än den första är det min erfarenhet att länskolnämnderna ofta är generösa i sin bedömning av frågan om fortsatt undervisning. Praxis är att man medger undervisning med lägre timtal för hemspråks eleverna. Därmed kan man få någon timme över också för de svenska eleverna, men det är en resursfråga.

Vidare skulle jag vilja fråga Ylva Annerstedt om det ändå inte kan vara möjligt för en smidig skolledare att just med sådana arrangemang åstadkomma en integration mellan invandrarelever och svenska elever, så att de delvis får gemensam undervisning. Invandrareleverna kan vara en resurs för sina svenska kamrater. Samtidigt kan man tillgodose deras speciella utbildningsbehov på något annat sätt – genom en gruppdelning eller vad man nu kan åstadkomma.

YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Jag är mycket tacksam för att Birgit Rodhe är så positivt inställd när det gäller att försöka lösa denna fråga. Jag tror att osäkerheten hos många är den springande punkten – man ser det som ett tungt vägande skäl mot att välja invandrarspråk som ett C-språk – och att generösare regler kanske kan stimulera fler svenska elever till att lära sig något av de stora invandrarspråken.

Birgit Rodhe tog upp frågan om inte invandrarelever kan fungera som en

resurs för sina svenska kamrater. Helt visst kan en smidig skolledare på något sätt åstadkomma ett sådant arrangemang. Det är väl bara det att metodiken är en helt annan när det gäller att undervisa i ett nybörjarspråk. Att i samma undervisningsgrupp ha elever som helt flytande talar ett språk och elever som är alldeles obehövade i detta språk är naturligtvis mycket svårt. Men att man på olika sätt kan arrangera ett samarbete är självklart.

Jag vill än en gång tacka för att Birgit Rodhe ändå vill se över det här problemet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om beskattningen av vissa barn

Budget- och ekonomiministern INGEMAR MUNDEBO erhöll ordet för att besvara *Karin Ahrlands* (fp) den 23 maj anmälda fråga, 1978/79:569, och anförde:

Herr talman! Karin Ahrland har frågat mig om jag anser det rimligt att ett föräldralöst barn med eget kapital skall beskattas hårdare beroende på om förmyndaren har egen förmögenhet.

Karin Ahrlands fråga torde avse den sambeskattning som sker i fråga om fosterföräldrars och fosterbarns förmögenhet. Regler om detta infördes genom lagstiftning år 1970.

En bakgrund till lagändringen var att man ville så långt möjligt jämställa fosterbarn med andra barn. Härigenom kunde fosterföräldrar medges samma rätt till t. ex. förvärsavdrag och skattereduktion som andra föräldrar. Ett fosterbarn fick vidare samma lättnader som andra barn vid arvsbeskattningen. Å andra sidan kom sambeskattningsreglerna vid förmögenhetstaxeringen att omfatta även fosterbarn.

Enligt min mening finns det inte anledning att införa en särregel för de fosterbarn vars förmögenhet – i förekommande fall tillsammans med fosterförälders – överstiger 200 000 kr.

KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag får tacka budget- och ekonomiministern för svaret. Jag kan bara beklaga att det inte är mera positivt.

Barn är ett allmänt begrepp som gäller alla människor under 15 eller 18 år. Sedan indelar vi barnen i olika kategorier beroende på deras förhållanden till mer eller mindre närstående vuxna – egna barn, adoptivbarn, styvbarn och fosterbarn.

Adoptivbarn och egna barn skall i alla sammanhang behandlas lika. Det är självklart. Men för fosterbarn gäller ibland andra regler, och det är lika självklart. När det gäller beskattningen behandlas alla lika, och det får ibland mycket underliga följder.

Barn som har förmögenhet sambeskattas med sina föräldrar. Sambeskattning är enligt min och många andras mening något principiellt gale, vare sig

Torsdagen den
31 maj 1979

*Om beskattningen
av vissa barn*

det gäller äkta makar eller andra familjeförhållanden. Det har jag förstått är en uppfattning som många anser sig ha principiellt, men allas rädsla för skatteflyktsaspekten medför att få vill ändra på systemet nu. Jag undrar bara när.

Jag kan också, herr talman, förstå att skatteflyktsaspekten spelar en viktig roll när det gäller föräldrar med egna bröstavingar. Men i ett sådant fall som det jag åsyftar – som nyligen har avgjorts i regeringsrätten – handlar det definitivt inte om något försök till skatteflykt. En släkting har där förordnats till förmyndare för ett föräldralöst barn och självfallet också tagit barnet till sig. Båda har viss förmögenhet, och var och en av dem får betala åtskilliga tusen kronor mer i skatt på grund av den andres förmögenhet. Det tycker inte jag är rimligt.

Det kan i ett sådant här fall också ifrågasättas om förmyndaren förvaltar barnets egendom "med omsorg och nit", som det står i föräldrabalken, och ser till att medlen används till nytta för myndlingen – myndlingen får ju på grund av förmyndarens pengar betala högre skatt. Det ligger också en viss fara i att det kan bli svårt att finna villiga vuxna förmyndare till barn utan föräldrar, om barnen råkar ha förmögenhet.

Herr talman! Det här är inget stort problem så till vida att det säkert bara handlar om ett fåtal människor, men för dem måste i en sådan situation verkan av reglerna bli helt orimlig. Jag skulle därför vilja ha åtminstone ett uttalande från budgetministern om att han är beredd att undersöka hur man skall kunna komma till rätta med problemet.

Budget- och ekonomiministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Detta är ett exempel på de svåra avvägningsproblem som finns på många områden inom skattepolitiken. Det finns ju starka skäl för att jämställa fosterbarn med andra barn. Den uppfattningen kom i vart fall riksdagen till när den beslutade anta gällande lag. Accepterar man den principen fordrar konsekvenserna att den också tillämpas i de fall då den kan leda till högre skatt, t. ex. just genom att fosterbarn och fosterföräldrar samtaxeras vid förmögenhetsbeskattningen.

Jag vill påminna om att skatteutskottet nyligen behandlade en motion som berörde detta spørsmål. Skatteutskottet erinrade då i sitt betänkande, nr 55, om att fosterbarn i arvsskatteavseende utan någon begränsning jämställs med egna barn, och utskottet uttalade att det enligt utskottets mening finns skäl som talar för att man bör anlägga samma synpunkter när det gäller förmögenhetsskatten. Jag tycker det ligger rätt mycket förnuft i detta skatteutskottets uttalande om att man bör ha en viss konsekvens i sitt synsätt. Därför kan man inte bara bryta ut denna delfråga och ändra skattereglerna för den utan att det får konsekvenser över huvud taget för synen på fosterbarn och andra barn. Frågan bör i stället ses i det större sammanhang som sambeskattningen utgör. På den frågan är jag beredd att fundera vidare.

Torsdagen den
31 maj 1979

*Om konsumenternas
möjligheter
till prisövervakning
i livsmedelshandeln*

KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag vill bara erinra om att fosterbarn inte har någon absolut arvsrätt. Det är inte alls säkert att ett fosterbarn som har betalat högre inkomstskatt för den skull kommer att få något arv som hon eller han får betala lägre arvsskatt på. Men jag kan förstå vissa principiella åsikter i frågan.

Jag tycker det var positivt att budgetministern sade sig vara villig att se över hela sambeskattningsidan. I så fall räknar jag med att budgetministern håller på samma principer som jag, nämligen att vi bör ha en fullständigt individuell beskattning. Då är det bra om fosterbarn behandlas som andra barn.

Budget- och ekonomiministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Jag skall inte, innan översynen är gjord, ställa någon prognos om vilken slutsats jag kommer till. Jag är medveten om att man kan anlägga vissa principiella och kritiska synpunkter på nuvarande regler. Men det finns – och det tror jag att Karin Ahrland är medveten om – synpunkter också i den andra vågskålen, som gäller tillämpningen och möjligheterna att undvika skattefusk och skatteflykt, och de måste givetvis också tillmätas stor tyngd när man utformar en ny lagstiftning.

Vi skall titta på det här, och då får vi se vad vi kan komma fram till.

KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag räknar med att vi även skall få en särskild lagstiftning mot skatteflykt.

Budget- och ekonomiministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Ja, det gör jag också.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om konsumenternas möjligheter till prisövervakning i livsmedelshandeln

Handelsministern HADAR CARS erhöll ordet för att besvara *Karin Nordlanders* (vpk) den 17 maj anmälda fråga, 1978/79:561, och anförde:

Herr talman! Karin Nordlander har frågat mig om jag kan ge garanti för att det s. k. EAN-systemet inte innebär en försämrad prisövervakning för konsumenterna.

EAN-systemet innebär bl. a. att det kommer att finnas en kod på varje förpackning, som läses av optiskt i kassan. Detta innebär att varje vara inte i och för sig behöver vara prismärkt.

Jag är positiv till åtgärder som ökar produktiviteten inom handeln. Detta är ju ett sätt att hålla priserna nere. Rationaliseringar får dock inte ske på bekostnad av konsumenternas möjligheter att följa och kontrollera priser. Tvärtom anser jag att prisinformationen är en av de viktigaste delarna i det

*Om konsumenternas
möjligheter
till prisövervakning
i livsmedelshandeln*

konsumentpolitiska arbetet. Här finns inte utrymme för kompromisser. Konsumenterna måste erbjudas erforderlig information.

Låt mig först erinra om att man med stöd av marknadsföringslagen kan kräva att näringsidkare vid marknadsföringen lämnar sådan information som är av väsentlig betydelse från konsumentsynpunkt. Givetvis gäller denna regel också EAN-märkningen.

Konsumentverket har under en tid haft överläggningar med handeln om hur prisinformationen skall utformas i ett system med EAN-kodning. En överenskommelse beräknas kunna träffas inom kort. Enligt vad jag inhämtat kräver konsumentverket att prisuppgifter skall finnas på hyllan i direkt anslutning till varan eller i varans omedelbara närhet i butiken samt i klartext på kassakvittot.

Mot bakgrund av vad jag erfarit om de pågående förhandlingarna mellan konsumentverket och berörda branschorganisationer har jag f. n. inte anledning att befara att EAN-systemet kommer att få negativa konsekvenser för konsumenternas prisövervakning.

KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Jag tackar handelsministern för svaret. Men jag måste säga att handelsministerns slutsats, att han f. n. inte har anledning att befara att EAN-systemet kommer att få negativa konsekvenser för konsumenternas prisövervakning, inte ger någon garanti för konsumenterna.

I riksdagens protokoll från den 2 februari i år kan vi läsa följande uttalande av handelsminister Cars:

”Den liberala regeringens konsumentpolitik grundar sig på övertygelsen att det är både riktigt och nödvändigt att stärka konsumentens ställning. I princip bör detta gälla med avseende på alla slags varor och tjänster, oavsett om de tillhandahålls av enskilda företag eller av stat och kommun.”

Vidare konstaterade handelsminister Cars: ”Enskilda konsumenter är olika starka då det gäller att göra sig hörda. Konsumentintresset väger ofta lätt jämfört med andra samhällsintressen och andra samhällsgruppers krav.”

Det är en helt riktig slutsats, för samtidigt som det tagits vissa initiativ för att förbättra konsumenternas ställning, så har den motsatta sidan – tillverknings- och försäljningsorganisationen – förändrats i en riktning som sannernigen inte gjort inköpen enklare för konsumenterna.

Utvecklingen mot stordrift, självbetjäning och ökat öppethållande, som inneburit allt mindre personell service, har från försäljningshåll kompletterats med mer raffinerade reklam- och marknadsföringsmetoder. De allt färre anställda har genom rationaliserade arbetsuppgifter mist kontakten med konsumenterna.

Nu är det dags för nästa steg – datatekniken skall in i livsmedelsbutiken. EAN-systemet med koder i stället för prismärkning och datorer som håller reda på priserna skall införas. Prislapparna på varorna blir, som handelsministern sade, därmed överflödiga. Nu sägs från företagen att konsumenterna kommer att vinna på systemet genom att priserna kommer att hållas nere – ett löfte som jag betvivlar kan infrias. Prislapparna skall nämligen ersättas av

pristavlor och hyllkantsmärkning, en märkning som kräver en helt annan ordning i sortimentet än den som i dag råder i butikerna. För detta krav, liksom kravet på jämförpriser som riksdagen varit överens om, tänker väl inte handelsministern pruta på?

Till ytterligare nackdel för konsumenten men i första hand för de anställda är att EAN-systemet kommer att innebära en urholkning av arbetsuppgifterna. Systemet kommer att göra arbetet mycket tråkigt. Sakkunskap och prismedvetenhet försvinner hos de anställda, till förlång för konsumenten, som får ännu färre att fråga till råds. Och konsumenten kommer att mötas av en än mer serviceovänlig butiksmiljö än den nuvarande – en klar försämring.

Jag frågar: Hur tänker handelsministern stärka konsumenternas ställning gentemot EAN-systemet?

Handelsministern HADAR CARL:

Herr talman! Jag är tacksam för att Karin Nordlander så klart med citat redovisade den liberala grundinställningen till nödvändigheten av att stärka konsumenternas ställning på marknaden och att se till att informationen till dem förbättras.

Som jag framhöll har EAN-systemet fördelar. Det ger ett effektivt styrmedel med förbättrade möjligheter för företagen att överblicka varu- genomströmningar och priser. Om dessa möjligheter utnyttjas på rätt sätt, kan priskonkurrensen mellan företagen öka. Jag är övertygad om att både Karin Nordlander och jag välkomnar en sådan utveckling. Det är ju utomordentligt värdefullt om vi kan hålla prisökningarna nere. Att det är ett starkt konsumentintresse är också alldeles uppenbart.

Jag vill stryka under att EAN-systemet, för att kunna accepteras från konsumentsynpunkt, måste tillgodose vissa krav. Vi måste kräva att all prisinformation är tydlig och lättillgänglig. Informationen måste vara lätt att hänföra till den vara den avser. Systemet är tänkt att fungera så, att det på hyllan vid varan eller på annat sätt i omedelbar anslutning till varan skall finnas en tydlig märkning. Kraven på att företagen skall ha ordning i hyllorna kommer att bli mycket stora. På den punkten delar jag helt Karin Nordlanders uppfattning. Dessutom tillkommer informationen på kvittot om vad man har köpt och vad det kostar. Det är enligt min mening en för konsumenten mycket viktig informationskälla i det nya systemet.

Jag vill också framhålla att det är viktigt att konsumenterna lär tid på sig att vänja sig vid systemet. Det är därför angeläget att EAN-koden, om den införs, under en övergångstid används parallellt med vanlig prismärkning. Ett nytt system måste utformas på ett sådant sätt att det underlättar för prismedvetna konsumenter. Den nya tekniken lägger ett stort ansvar på handeln när det gäller prisinformationen.

Torsdagen den
31 maj 1979

*Om rätten till
ledighet i samband
med barns födelse*

KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Fortfarande finns det många obesvarade frågor. Kommer t. ex. EAN-systemet att innebära att de stora kedjebutikerna stärker sin ställning gentemot småbutikerna, så att ännu fler av dessa rationaliseras bort? Hur kommer butiksstrukturen att förändras av datoriseringen?

Handelsministern talade om systemet som ett effektivt styrmedel. Då måste man ställa frågorna: För vem? För företagen? Vad händer med valfriheten i ett sortiment när det blir möjligt för företagen att göra lönsamhetsuppföljningar på varje vara? Vpk är visserligen för en begränsning av många varusortiment, men begränsningen skall avgöras av andra skäl än företagets lönsamhetstänkande. Och hur skall den enskilde konsumenten med en stram hushållsbudget kunna planera sina inköp ekonomiskt? Innebär inte en försämrad prisinformation att många tappar kontrollen över priserna och därigenom blir så att säga mindre prismedvetna? Om detta blir fallet kommer ju inte vinsterna av handelns rationalisering konsumenterna till godo.

Enligt pressen startar nu företagen en successiv övergång till kodmärkta förpackningar inom dagligvaruområdet och räknar med att så gott som alla varor om ett par år skall vara EAN-märkta.

Det framgår inte av handelsministerns svar, men jag har fått den uppfattningen att handeln och konsumentverket nu är överens i förhandlingarna om vilken information kassakvittona skall ge. Men det är ju litet sent att kontrollera priset när man kommer hem. Handeln har ju inte förordat klartext, vilket skulle fördyra systemet. Det skulle kosta 2 öre per medelinköp, som ligger på 45 kr. Vad har handelsministern för uppfattning om kravet på klartext? Jag utgår ifrån att vi är överens på den punkten.

Handelsministern HADAR CARL:

Herr talman! I det senare avsnendet har Karin Nordlander och jag samma uppfattning. Det pågår ett arbete om hur man skall utforma systemet. I det arbetet deltar företrädare för konsumentverket, pris- och kartellnämnden m. fl. Jag tycker att vi kan nöja oss med den diskussion som nu har varit och avvakta resultatet av deras med branschen förda diskussioner.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om rätten till ledighet i samband med barns födelse

Socialministern GABRIEL ROMANUS erhöll ordet för att besvara *Inga Lantz* (vpk) den 17 maj anmälda fråga, 1978/79:563, och anförde:

Herr talman! Inga Lantz har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att nuvarande praxis i fråga om när fadern får ta ut ledighet i samband med barns födelse ändras så att lagens intentioner fullföljs i praktiken.

När föräldraförsäkringen infördes år 1974 fick fäderna rätt att inom ramen för ersättningsreglerna vid vård av sjukt barn få sjukpenning vid vård av barn

i samband med annat barns födelse. Ersättningsreglerna tog då sikte enbart på omvårdnadsbehovet för familjens äldre barn under moderns BB-vistelse.

Fr. o. m. den 1 januari 1978 utvidgades ersättningsreglerna så att fadern fick möjlighet att inom ramen för ersättningsreglerna vid tillfällig vård av barn vara hemma även i samband med att det första barnet i familjen föds. De nya reglerna syftade till att ge fadern viss möjlighet att hjälpa till med vården av barnet redan i anslutning till födelsen.

Enligt hittills tillämpad praxis har ersättning utgått till fadern för ledighet i samband med barns födelse under förutsättning att ledigheten påbörjas inom 30 dagar från barnets födelse. Den praxis som fastställts av försäkringsdomstolen avser dock enbart ersättning enligt äldre regler för vård av annat barn i familjen än det nyfödda. Såvitt jag vet har inte i något ärende tidsgränsen prövats av högre rättsinstans enligt den lagstiftning som gäller sedan år 1978. Genom riksdagens beslut förra veckan om förbättringar av föräldraförsäkringens har också de här aktuella ersättningsreglerna ändrats på så sätt att fadern fr. o. m. den 1 januari 1980 får tio fristående ersättningsdagar i samband med barns födelse.

Trettiodagarsgränsen har således sin bakgrund i lagregler som direkt anknöt till moderns BB-vistelse. Genom de lagändringar som sedan genomförts har syftet med faderns ledighet vidgats och den direkta tidsmässiga anknytningen till själva förlossningen har därmed blivit mindre påtaglig. Det ankommer på myndigheterna inom socialförsäkringsområdet att utforma praxis för den närmare tillämpningen av föräldraförsäkringens lagregler. Eftersom någon sådan praxis inte har utformats efter de senaste lagändringarna på det här aktuella området är några sådana åtgärder som Inga Lantz efterlyser inte aktuella från min sida. Utvecklingen får visa om någon justering av reglerna blir erforderlig i samband med det fortsatta reformarbetet på föräldraförsäkringens område.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Först skall jag be att få tacka för svaret.

I samband med att ett barn föds kan pappan vara hemma. Ersättningstiden har varit olika, beroende på det antal barn man har tidigare, och har varierat mellan 12 och 18 dagar. Genom riksdagsbeslutet i förra veckan är ersättningstiden nu 10 dagar. Föräldrapenningen till pappan utgår enligt praxis inom 30 dagar från barnets födelsedag. Enligt uppgift från riksförsäkringsverket är det praxis att pappan inte får ta ut denna föräldrapenning för barns födelse senare, även om barnet på grund av särskilda omständigheter inte kan komma hem. Man kan fråga sig vad det är för mening med lagen då den inte fungerar i praktiken.

Jag skall ta ett exempel på hur lagen fungerar – eller rättare sagt inte fungerar. För en tid sedan föddes det tvillingar i Eskilstuna. Barnen var tvungna att ligga i kuvös, och kuvöstimen sammanföll med tiden för pappaledigheten. Barnen föddes den 24 mars och kom inte hem förrän den 20 maj. Och då hade pappaledighetstiden utgått för länge sedan.

Herr talman! Detta innebär att barnen måste vara helt friska för att lagen

Torsdagen den
31 maj 1979

*Om rätten till
ledighet i samband
med barns födelse*

om pappaledighet skall kunna fungera. Det måste vara en miss i lagtexten.

Det är mot denna bakgrund jag har frågat Gabriel Romanus vad han tänker göra åt den här missen i lagtexten. Han svarar att antalet dagar nu är 10. Jag vill då fråga: Måste man inte ta ut också de 10 dagarna inom 30 dagar? I så fall kvarstår missen.

Gabriel Romanus säger med hänvisning till det beslut vi fattade i förra veckan att myndigheterna inom socialförsäkringsområdet skall utforma praxis för tillämpningen. Vad innebär det? Kommer lagen också i fortsättningen att inte fungera, om barnet av någon anledning måste vara kvar på BB-avdelningen?

För mig är det uppenbart att det måste finnas något slags specialbestämmelser i lagtexten, så att lagen verkligen fungerar för de specialfall som kan tänkas uppkomma. Om vi är överens om att det är någonting som är fel, borde regeringen också vara beredd att ändra lagstiftningen så att det här fungerar för föräldrar och barn.

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Som framgår av mitt svar har vi fått en ny lagstiftning som ännu inte har resulterat i någon praxis. Med det menar jag att ingen fråga varit uppe till avgörande i någon högre rättsinstans. Efter det beslut som riksdagen fattade i fredags har vi fått ytterligare ändringar av systemet. Det är därför rimligt att, som jag sade i svaret, avvakta och se vilken praxis som uppstår efter de här ändringarna.

Med den utvidgade motivering som den här ledigheten nu har fått är det svårt att finna några skäl till att man skulle vägra en nybliven pappa att ta ut sin ledighet vid den tidpunkt då barnet kommer hem, även om det – t. ex. på grund av att barnet ligger i kuvös efter födelsen – skulle dröja mer än 30 dagar efter förlösningsen. Det finns heller ingenting i lagtexten som hindrar myndigheterna från att tillämpa lagen på det sättet.

Jag kan inte tala om för försäkringsöverdomstolen hur den skall döma. Om det skulle utbildas en praxis som inte tillgodoser rimliga önskemål får man ändra lagen. Men frågan om en sådan lagändring behövs får prövas i samband med det fortsatta reformarbetet på föräldraförsäkringens område, när vi ser hur myndigheterna tillämpar lagen.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Det är uppenbart att den här lagstiftningen inte fungerar nu. Jag har själv kontrollerat det här med min egen försäkringskassa och även fått uppgifter från riksdagens upplysningstjänst som bekräftar att den här lagstiftningen faktiskt inte fungerar. Nu är det här en ny lagstiftning, från 1978. Men den fungerar alltså inte i sådana här specialfall. Jag skulle vilja ha litet bättre garantier för att det här ändras. Det är uppenbart att vi är överens om att det är fel.

Enligt de uppgifter jag har fått – och de har förstås inte prövats i högre rättsinstans, som det heter – fungerar det här inte för vanliga föräldrar; de får

inte ut sina pengar på försäkringskassan. Då tycker jag att det är på sin plats att regeringen klart deklarerar att det här är fel och skall ändras.

Nr 162

Torsdagen den
31 maj 1979

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Enligt den ordning som vi har i Sverige kan inte regeringen tala om för domstolarna hur de skall döma. Jag tror att jag har gått så långt som är möjligt i min markering av vad jag anser i sakfrågan.

Sedan får vi avvakta och se vilken praxis som utbildas. Är man inte nöjd med vad försäkringskassan beslutar, då är den rätta vägen att man överklagar. Då kommer försäkringsdomstolarna – de regionala och överdomstolen – att ta ställning, och då får vi se om det behövs någon justering av reglerna. Det vet vi alltså inte i dag.

*Om rätten till
ledighet i samband
med barns födelse*

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Enligt uppgift från riksförsäkringsverket får inte enligt praxis fadern ta ut föräldrapenning för barns födelse senare, även om barnet på grund av särskilda förhållanden, t. ex. kuvösbehandling, inte kommer hem förrän efter 30 dagar. Så fungerar det för vanliga människor. Då måste man göra någonting för att förändra detta förhållande. Jag skulle vilja ha ett ännu klarare uttryck för att man tänker förändra den här situationen för föräldrar och barn, eftersom det uppenbarligen inte fungerar i överrensstämmelse med intentionen i specialfall vid första barnets födelse.

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Som jag har betonat finns det ingenting i lagen som hindrar myndigheterna från att tillämpa den på det sättet att man ger pappan denna ledighet även sedan 30 dagar har gått efter förlossningen för den händelse barnet inte kan komma hem från BB förrän senare. Någon praxis enligt den nya lagstiftning som vi nu har, får vi inte förrän detta bedöms i högre rättsinstans. Är man inte nöjd med det som försäkringskassorna beslutar, har vi i Sverige den regeln att man går till försäkringsdomstolen, och så får man se vad den säger.

Men jag understryker ännu en gång att skulle det visa sig att det utbildas en praxis som inte tillgodoser rimliga önskemål, då får man ändra lagen. Vi kan förutse att det kommer att pågå ett fortlöpande reformarbete på föräldraförsäkringens område, där den här frågan kan tas upp.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Vad råder då Gabriel Romanus de här föräldrarna i Eskilstuna att göra, när detta med föräldrapenningen inte fungerade för fadern eftersom barnet inte kom hem förrän långt efter det att pappaledigheten hade gått ut? Vad skall alltså de föräldrarna göra? Det finns förmodligen fler föräldrar i samma situation.

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Jag tyckte att jag sade det nyss. Är man inte nöjd med det beslut som kassan fattar, har man i vårt system möjlighet att gå till en högre instans och försöka få rättelse.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Föredrogs och hänvisades
Redogörelser
1978/79:22 och 23 till utrikesutskottet

§ 9 Föredrogs men bordlades åter
Utrikesutskottets betänkande 1978/79:33
Trafikutskottets betänkanden 1978/79:18 och 27
Jordbruksutskottets betänkande 1978/79:39

§ 10 Industripolitiken, m. m.

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1978/79:59 med anledning av propositionen 1978/79:100 i vissa delar, propositionen 1978/79:123 om riktlinjer för industripolitiken, m. m. och propositionen 1978/79:184 om lag om ändring i lagen (1976:350) om styrelserepresentation för samhället i aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser jämte motioner.

I propositionen 1978/79:100 bil. 17 (industridepartementet) hade under nedan angivna punkter föreslagits följande:

B 1 (s. 33–40) att riksdagen till Statens industriverk: Förvaltningskostnader för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 28 206 000 kr..

B 2 (s. 40–44) att riksdagen till Statens industriverk: Utredningar m. m. för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 8 700 000 kr..

B 3 (s. 44–50) att riksdagen till Statens industriverk: Kursverksamhet m. m. för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 1 000 kr..

B 4 (s. 50) att riksdagen till Statens industriverk: Bidrag till kursverksamhet m. m. för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 9 400 000 kr..

B 5 (s. 50 f.) att riksdagen till Statens industriverk: Utrustning för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 180 000 kr..

B 7 (s. 53–60) att riksdagen skulle

1. godkänna de ändringar i riktlinjerna för branschfrämjande åtgärder

som föredragande statsrådet hade förordat,

2. till Branschfrämjande åtgärder för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 45 985 000 kr.,

B 8 (s. 60–62) att riksdagen skulle

1. godkänna de ändringar i riktlinjerna för strukturgarantierna som föredragande statsrådet hade förordat,

2. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1979/80 ikläda staten förpliktelse i form av strukturgarantier, som inberäknat löpande garantier innebar åtaganden om högst 185 000 000 kr.,

3. till Kostnader för räntebefrielse vid strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 900 000 kr.,

B 9 (s. 63 f.) att riksdagen till Täckande av förluster på grund av strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 20 000 000 kr.,

B 12 (s. 64 f.) att riksdagen till Täckande av förluster vid investeringsgarantier till vissa företag för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

B 13 (s. 65–68) att riksdagen till Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m. för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 102 450 000 kr.,

B 15 (s. 69–72) att riksdagen skulle

1. medge att för budgetåret 1979/80 statlig garanti för lån enligt förordningen (1978:507) om industrigarantilån och för lån till turisthotell beviljades med sammanlagt högst 300 000 000 kr.,

2. till Täckande av förluster i anledning av statliga industrigarantilån m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 50 000 000 kr.,

B 16 (s. 72) att riksdagen till Bidrag till företagsinriktad fortbildning för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 9 174 000 kr.,

B 20 (s. 75 f.) att riksdagen till Kostnader för statsstödd exportkreditgivning genom AB Svensk Exportkredit för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 15 000 000 kr.,

B 21 (s. 76 f.) att riksdagen till Kostnader för viss kreditgivning hos Sveriges Investeringsbank AB för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.,

F 1 (s. 150–164) att riksdagen skulle

1. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1979/80, i enlighet med vad

föredragande statsrådet hade anfört, ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete m. m., som, inberäknat löpande avtal och beslut, innebar åtaganden om högst 170 000 000 kr. under vart och ett av budgetåren 1980/81–1983/84.

2. till Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 391 550 000 kr.,

F 2 (s. 164) att riksdagen till Styrelsen för teknisk utveckling: Drift av forskningsstationer för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

F 3 (s. 164 f.) att riksdagen skulle

1. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1979/80 beställa utrustning för, inberäknat redan beställd utrustning, högst 5 000 000 kr. under budgetåret 1980/81 och högst 3 500 000 kr. under budgetåret 1981/82,

2. till Styrelsen för teknisk utveckling: Utrustning för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 12 200 000 kr.,

F 11 (s. 183 f.) att riksdagen till Bidrag till Ingenjörsvetenskapsakademien för budgetåret 1979/80 anvisade ett anslag av 1 000 000 kr.

I propositionen 1978/79:123 bil. 1 (industridepartementet) hade föreslagits att riksdagen skulle

1. godkänna de riktlinjer för den framtida industripolitiken som föredragande statsrådet hade förordat,

2. godkänna de av föredragande statsrådet förordade riktlinjerna för stöd till industriellt utvecklingsarbete,

3. anta ett i propositionen framlagt förslag till lag om beslutanderätt för stiftelse som har bildats för att främja industriellt utvecklingsarbete,

4. till Vissa etableringsfrämjande åtgärder för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kr.,

5. till Medelstillskott till regionala utvecklingsfonder för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 300 000 000 kr.,

6. till Stöd till industriellt utvecklingsarbete för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 300 000 000 kr.,

7. till Försöksverksamhet med teknikimport för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.

I propositionen 1978/79:123 bil 2. (handelsdepartementet) hade föreslagits att riksdagen skulle

1. anta ett i propositionen framlagt förslag till lag om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande projektexport,

2. godkänna de grunder för stöd till förprojektering samt seminarie- och utbildningsverksamhet som föredragande statsrådet hade förordat,

3. godkänna de grunder för anbudskostnadsstöd som föredragande statsrådet hade förordat.

4. bemyndiga regeringen att vidta sådana ändringar i avtalet mellan staten och Sveriges allmänna exportförening om Sveriges exportråd som kunde föranledas av vad föredragande statsrådet hade angivit.

5. till Stöd till svensk projektexport för budgetåret 1979/80 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 47 000 000 kr.

I propositionen 1978/79:145 bil. 3 (industridepartementet) hade bl. a. föreslagits att riksdagen till Branschfrämjande åtgärder för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett i förhållande till förslaget i propositionen 1978/79:100 bil. 17 med 8 000 000 kr. höjt reservationsanslag av 53 985 000 kr.

I propositionen 1978/79:184 (industridepartementet) hade föreslagits att riksdagen skulle anta ett i propositionen framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1976:350) om styrelserepresentation för samhället i aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser.

Beträffande det huvudsakliga innehållet i propositionen 1978/79:184 anfördes följande:

”Enligt lagen (1976:350) om styrelserepresentation för samhället i aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser har regeringen rätt att utse en statlig ledamot (offentlig styrelseledamot) och en suppleant i styrelsen för aktiebolag och ekonomiska föreningar som enligt vissa kriterier har särskild betydelse från allmän synpunkt. En motsvarande rätt till representation finns även i allmännyttiga stiftelser med tillgångar överstigande 5 milj. kr. Högst 60 aktiebolag eller ekonomiska föreningar och högst tio stiftelser får samtidigt omfattas av offentlig styrelserepresentation. Lagen gäller under en treårig försöksperiod som löper ut med utgången av juni 1979.

I propositionen föreslås att lagens giltighetstid förlängs med ett år. Från lagens tillämpningsområde utesluts dock aktiebolag med egen produktion samt ekonomiska föreningar. I dessa typer av företag har inte rätten till styrelserepresentation utnyttjats. Enligt förslaget får i fortsättningen offentlig styrelserepresentation samtidigt förekomma i högst 30 aktiebolag eller stiftelser.”

I detta sammanhang hade behandlats

dels de med anledning av propositionen 1978/79:123 väckta motionerna

1978/79:2216 av Nils Hörberg (fp) såvitt nu var i fråga (yrkandena 1–3),

1978/79:2330 av Allan Gustafsson (c),

1978/79:2360 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen skulle

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

1. godkänna de riktlinjer för den framtida industripolitiken som förordats i motionen,

2. hos regeringen anhålla om förslag till förbättrade arbetsvillkor för de mindre företagen innehållande förslag till förändringar i sjukförsäkringssystemet, avskaffande av förmögenhetsskatten på arbetande kapital i små företag, skattefria avsättningar av vinstmedel även för företag som inte var aktiebolag, ändrad skattelagstiftning för bildandet av lokala investmentbolag och stöd till nyetablerade företag i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. avslå förslaget till lag om beslutanderätt för stiftelse som hade bildats för att främja industriellt utvecklingsarbete,

4. avslå förslaget att till stöd för industriellt utvecklingsarbete för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag om 300 000 000 kr.,

5. bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att iklåda staten garantier avseende lån till forskning och utveckling till ett sammanlagt belopp om högst 300 000 000 kr. i enlighet med vad som anförts i motionen,

1978/79:2361 av Per Stjernström m. fl. (c),

1978/79:2362 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen skulle

1. godkänna de i motionen anförda riktlinjerna för industripolitiken och avslå propositionen 1978/79:123,

2. anvisa 1 000 000 000 kr. för ett samlat nationellt forskningsprogram för industriell utveckling inriktat på i motionen angivet sätt,

3. begära att regeringen skulle uppdra åt skolöverstyrelsen och UIIÄ att i samverkan utarbeta ett program för teknisk och teknisk-social uppskolning på bred front för de arbetande inom industrin,

1978/79:2424 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen skulle

1.a. besluta att målet för näringspolitiken skulle vara att skapa en nationell och funktionsduglig produktionsapparat med största möjliga internationella konkurrenskraft,

b. besluta att näringslivets verksamhet skulle bedrivas i en ramplanerad social marknadsekonomi inriktad för ett decentraliserat samhälle där de sysselsättningspolitiska och regionalpolitiska målen skulle tillgodoses och där den tekniska utvecklingen skulle främja ekologisk balans och en human livsmiljö,

2.a. hos regeringen begära skyndsamt förslag om inrättande av ett internationellt struktursekretariat i enlighet med vad som anförts i motionen,

b. begära att regeringen förelade riksdagen erforderliga förslag för industriella utvecklingsavtal med andra länder i enlighet med vad som anförts i motionen,

c. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts

beträffande den industriella utvecklingsfonden,

d. hos regeringen begära skyndsamt utredning om bättre möjligheter till ökad extern finansiering av medelstora företag med riskbärande kapital enligt i motionen angivna riktlinjer,

e. hos regeringen begära förslag om bildande av ett finansiellt bolag för rekonstruktionsinsatser i enlighet med de riktlinjer som angivits i motionen,

f. besluta att staten skulle ikläda sig en 25-procentig garanti för att underlätta utvecklingsfondernas insatser för framtagande av nya produkter och produktvarianter i enlighet med vad som anförts i motionen,

g. hos regeringen begära beredning och förslag avseende forsknings- och utvecklingsprogram för småskalig produktionsteknik i enlighet med vad i motionen anförts,

h. begära att regeringen skulle uppta förhandlingar för tillämpning av ett borgenssystem i utvecklingsfondernas verksamhet på sätt som angivits i motionen och lämna därför erforderligt bemyndigande,

i. hos regeringen begära tilläggsdirektiv till forskningssamverkansutredningen så att denna med förtur behandlade frågan om en stiftelseform för forskningssamverkan mellan näringsliv och teknisk högskola, s. k. innovationscentrum, i enlighet med vad som anförts i motionen,

j. hos regeringen begära förslag avseende försöksverksamhet med företagsgymnasium i enlighet med i motionen angivna riktlinjer,

3.a. till Stöd till industriellt utvecklingsarbete (den industriella utvecklingsfonden) anvisa 300 000 000 kr. för budgetåret 1979/80 samt medge att stiftelsen i fråga under budgetåret fick ikläda sig ytterligare förpliktelser av 300 000 000 kr.,

b. till Medelstillskott till regionala utvecklingsfonder för budgetåret 1979/80 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 200 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 500 000 000 kr.,

4. beakta vad i motionen i övrigt anförts,

1978/79:2425 av Johan Olsson (c), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle begära utredning om åtgärder för att förbättra de mindre och medelstora företagens försörjning med eget kapital,

1978/79:2426 av Johan Olsson m. fl. (c),

1978/79:2427 av Olof Palme m. fl. (s) såvitt avsåg hemställan att riksdagen skulle

1. med avslag på regeringens förslag till riklinjer för den framtida industripolitiken godkänna de riktlinjer för den framtida närings- och industripolitiken som förordats i motionen,

2. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om resursbehovet vid statens industriverk och vid regeringskansliet för den näringspolitiska planeringen,

3. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen uttalats

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

angående övergripande studier av industripolitikens förutsättningar bl. a. med hänsyn till den internationella utvecklingen,

4. som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts om en verksamhet vid statens industriverk för löpande insamling och sammanställning av information om ekonomiska förhållanden i andra länder,

5. till Bidrag till statens industriverk för insamling av internationell information (industridepartementet) för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.,

6. besluta att nu gällande lag om styrelserepresentation för samhället i aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser förlängdes med fem år,

7. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om angelägenheten av att lagstiftningen i fråga om samhällsrepresentation utnyttjades,

9. hos regeringen anhålla att regeringen upprättade fem särskilda utvecklingsbolag i enlighet med vad som anförts i motionen,

10. till Grundkapital för samhällsägda utvecklingsbolag (industridepartementet) för budgetåret 1979/80 anvisa ett investeringsanslag om 25 000 000 kr.,

11. begära att regeringen tillsatte en särskild delegation för stora tekniska utvecklingsprojekt av nationell betydelse i enlighet med vad som anförts i motionen,

12. till Delegationen för tekniska utvecklingsprojekt av nationellt intresse (industridepartementet) för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag om 10 000 000 kr.,

13. som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om behovet av att organisera en försöksverksamhet med export genom statligt handelshus,

14. till Försöksverksamhet med statligt handelshus (handelsdepartementet) för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag om 10 000 000 kr.,

15. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för att stimulera ökad export av skyddsutrustning och produktionsutrustning för arbetsmiljö,

16. till Medelstillskott till Sveriges Investeringsbank AB (industridepartementet) för budgetåret 1979/80 anvisa ett investeringsanslag om 300 000 000 kr.,

17. besluta att ändra reglementet angående allmänna pensionsfondens förvaltning i enlighet med vad som anförts i motionen,

18. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om riktlinjerna för allmänna pensionsfondens verksamhet,

19. besluta att inrätta en särskild struktur- och industriutvecklingsfond i enlighet med vad som anförts i motionen,

20. till Struktur- och industriutvecklingsfonden (industridepartementet) för budgetåret 1979/80 anvisa ett investeringsanslag om 2 000 000 000 kr.,

21. ge fullmäktige i riksgäldskontoret i uppdrag att utfärda statlig garanti om 2 000 000 000 kr. till struktur- och industriutvecklingsfonden,

22. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts angående verksamheten vid de regionala utvecklingsfonderna i fråga om produktutveckling, marknadsföring, uppsökande verksamhet etc.

23. till Särskild projektverksamhet vid de regionala utvecklingsfonderna (industridepartementet) för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag om 50 000 000 kr.,

24. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för att förbättra underleverantörernas situation,

25. begära att regeringen tog initiativ beträffande factoringverksamhet vid utvecklingsfonderna i enlighet med vad som anförts i motionen,

26. ge fullmäktige i riksgäldskontoret i uppdrag att utfärda en statlig garanti om 300 000 000 kr. till de regionala utvecklingsfonderna,

27. avslå regeringens förslag om att anvisa 300 000 000 kr. till Stöd till industriellt utvecklingsarbete,

1978/79:2428 av Bengt Sjönell m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen beslutade

1. att ett särskilt finansieringsinstitut för utvecklingsintensiva småindustrier skulle inrättas med uppgift att köpa upp, förvalta och sälja projekt från dessa företag,

2. att medel anvisades via statsbudgeten för ett grundkapital om 100 milj. kr. med möjlighet till utökning om behov härav visades föreligga,

3. att eventuella förluster för fondens verksamhet täcktes via statsbudgeten,

dels den med anledning av propositionen 1978/79:184 väckta motionen 1978/79:2538 av Erik Hovhammar m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen skulle avslå propositionen 1978/79:184,

dels de under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionerna

1978/79:330 av Arne Andersson i Gamleby (s) och Ingemar Konradsson (s), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde att åtgärder vidtogs som syftade till att stimulera tekniskt nyskapande,

1978/79:474 av Bo Forslund m. fl. (s),

1978/79:476 av Wilhelm Gustafsson (fp),

1978/79:479 av Sten-Ove Sundström m. fl. (s),

1978/79:481 av Margaretha af Ugglas (m),

1978/79:545 av Marianne Karlsson (c),

1978/79:550 av Knut Wachtmeister (m),

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

1978/79:655 av Anders Björck (m), vari hemställt att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna

1. att Sveriges Investeringsbank AB:s framtida verksamhet och organisation borde göras till föremål för en förutsättningslös parlamentarisk utredning,

2. att Sveriges Investeringsbank AB borde omfattas av bankinspektionens tillsyn,

1978/79:763 av Hilding Johansson m. fl. (s),

1978/79:764 av Hilding Johansson m. fl. (s),

1978/79:768 av Bengt Silfverstrand m. fl. (s),

1978/79:769 av Margaretha af Ugglas m. fl. (m), vari hemställt att riksdagen som bidrag till IVA för budgetåret 1979/80 anvisade ett anslag om 3 000 000 kr.,

1978/79:1002 av Sivert Andersson m. fl. (s), vari hemställt att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att en analys borde genomföras i syfte att klarlägga industristödets effekter inom industrin,

1978/79:1008 av Filip Fridolfsson (m), vari hemställt att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om en utredning om egenföretagarens personliga borgensåtaganden enligt vad som i motionen anförts,

1978/79:1010 av Hans Gustafsson m. fl. (s), vari hemställt att riksdagen skulle

1. ställa erforderliga medel till förfogande för utvecklingsfonderna att användas för utomstående konsulttjänster i län med särskilda problem,

2. ställa erforderliga medel till förfogande för försöksprojekt i utvecklingsfondernas regi att användas inom områdena produktutveckling samt marknadsföring och export,

1978/79:1016 av Birgitta Hambræus (c), vari hemställt att riksdagen till Ekoteket anvisade 200 000 kr. i anslag för budgetåret 1979/80,

1978/79:1018 av Lars Henrikson m. fl. (s),

1978/79:1019 av Carl-Henrik Hermansson m. fl. (vpk), vari hemställt att riksdagen skulle

1. till forskning om produkter och arbetsmetoder lämpliga för genomförandet av alternativ produktion och alternativ teknik för budgetåret 1979/80 anslå 50 000 000 kr.,

2. till en särskild fond avsedd att möjliggöra förverkligandet av projekt inom ramen för alternativ produktion och alternativ teknik för budgetåret 1979/80 avsätta 500 000 000 kr.,

1978/79:1026 av Lars Schött (m) och Eric Krönmark (m),

1978/79:1027 av Sten-Ove Sundström m. fl. (s),

1978/79:1028 av Ingvar Svanberg m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen skulle anhålla att regeringen skyndsamt lät utreda frågan om att tillskapa ett statligt institut för företagsrekonstruktioner och att en sådan utredning även skulle utreda och lämna förslag om statens inflytande, kontroll och engagemang i resursutbyggnaden för ackordscentralerna och ävenledes överväga ett förstatligande av verksamheten,

*Industripolitiken,
m. m.*

1978/79:1069 av Hans Gustafsson (s), vari hemställts att riksdagen skulle anhålla att regeringen kom med förslag om rätt för kommunerna till representation i ortsdominerande företags styrelser,

1978/79:1079 av Karl-Erik Strömberg (fp) och Ylva Annerstedt (fp),

1978/79:1477 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag till ändrad lagstiftning för att möjliggöra för mindre företag att bilda lokala investmentbolag,

1978/79:1478 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag om inrättande av särskilda regionala investeringsfonder,

1978/79:1479 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen uttalade att ett av målen för näringspolitiken borde vara en fri marknads ekonomi, baserad på ett decentraliserat näringsliv med en mångfald självständigt verkande företag,

1978/79:1480 av Karl Boo m. fl. (c),

1978/79:1482 av Sture Ericson m. fl. (s),

1978/79:1488 av Olle Göransson (s) och Roland Sundgren (s), vari hemställts att riksdagen som bidrag till Ingenjörsvetenskapsakademien för budgetåret 1979/80 anvisade ett anslag av 1 500 000 kr. inom ramen för anslaget till teknisk forskning.

1978/79:1491 av Ingemar Hallenius m. fl. (c),

1978/79:1493 av Per Olof Håkansson m. fl. (s),

1978/79:1494 av Eric Hägelmark m. fl. (fp, c, m),

1978/79:1495 av Börje Hörnlund m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen hos

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

regeringen begärde förslag om inrättande av investmentbolaget AC-invest i enlighet med vad som anförts i motionen och därvid anvisade erforderliga medel,

1978/79:1498 av Sven Johansson m. fl. (c),

1978/79:1501 av Göthe Knutson m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att nya regler för lånesäkerheten vid statliga stödåtgärder till företag utformades,

1978/79:1504 av Johan Olsson m. fl. (c, m), vari hemställts att riksdagen uttalade

1. att bättre möjligheter för refinansiering av mindre företags exportkrediter snarast borde skapas hos utvecklingsfonderna och Sveriges Investeringsbank AB,

2. att Investeringsbanken snarast borde få vidgade möjligheter att ställa kompletterande garantier till förmån för mindre företag, så att dessa kunde refinansiera sina exportaffärer hos sina sedvanliga bankförbindelser,

1978/79:1505 av Johan Olsson m. fl. (c, m),

1978/79:1510 av Åke Polstam (c) och Anders Dahlgren (c),

1978/79:1519 av Ingvar Svanberg m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag om en vidgad representation för de fackliga organisationerna och företagarorganisationer i de regionala stiftelsernas styrelser,

1978/79:1520 av Ivan Svanström (c),

1978/79:1522 av Sven-Olov Träff m. fl. (m, c),

1978/79:1523 av Sven-Olov Träff m. fl. (m, c),

1978/79:1524 av Margaretha af Ugglas (m), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om en utredning med uppgift att överse de regler som styrde börsföretagens verksamhet på sätt som angetts i punkterna 3–8 i motionen,

1978/79:1528 av Olle Wästberg i Stockholm (fp), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om en total kartläggning av de olika näringspolitiska stödformernas omfattning, inriktning och fördelning mellan olika företagstyper,

1978/79:1617 av Georg Danell m. fl. (m),

1978/79:1626 av Gösta Bohman m. fl. (m),

Nr 162

Torsdagen den
31 maj 1979

1978/79:1642 av Lars Werner m. fl. (vpk) såvitt gällde hemställa att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om utarbetande av ett program för nya statliga industrier med syfte att höja den allmänna förädlingsgraden i industriproduktionen och främja alternativ produktion styrd av människornas behov (yrkandet 4),

*Industripolitiken,
m. m.*

1978/79:1652 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen skulle

1. som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen beträffande allmänna linjer för en ny näringspolitik.

2. hos regeringen begära förslag om ett näringspolitiskt handlingsprogram i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen beträffande näringslivets långsiktiga kapitalförsörjning,

4. godkänna de riktlinjer för de branschpolitiska insatserna som anförts i motionen,

5. som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen beträffande den statliga industripolitiska utredningsverksamheten,

6. som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts beträffande finansieringsformerna vid strukturrationaliseringar,

7. anvisa 50 milj. kr. till Svenska Industrietablerings AB (SVETAB) dels med 10 milj. kr. för höjning av bolagets aktiekapital, dels med 40 milj. kr. för etablering av ytterligare två regionala bolag i enlighet med vad som anförts i motionen,

8. som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen beträffande behovet av exportfrämjande åtgärder,

9. till Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling anvisa för

a. delprogram 1 b Teknikområden ytterligare 5 milj. kr. för stöd till uppfinnare för produkt- och uppfinningsutveckling samt rådgivning,

b. program 2 Kunskapsutveckling ytterligare 3 milj. kr. för kunskapsutveckling på området kemiska värmepumpar och energilagring,

10. uttala sig för STU:s program i enlighet med vad som anförts i motionen vad beträffade

a. delprogram 3 b Projektsamverkan,

b. delprogram 4 b Teknikupphandlingsservice,

11. i övrigt beakta vad som anförts i motionen beträffande Teknisk forskning och utveckling.

12. hos regeringen begära förslag om inrättande av en industriell utvecklingsfond för stora och riskfyllda projekt i enlighet med vad som anförts i motionen,

13. godkänna de riktlinjer för stöd till den mindre och medelstora företagsamheten i enlighet med vad som anförts i motionen,

14. till Bidrag till regionala utvecklingsfonder anvisa ett i förhållande till

regeringens förslag med 10 000 000 kr. förhöjt anslag av 112 450 000 kr.,

15. på tilläggsbudget II för innevarande budgetår för Medelstillskott till regionala utvecklingsfonder anvisa 100 milj. kr.,

16. hos regeringen begära att en parlamentariskt sammansatt referensgrupp till hantverksutredningen tillsattes,

17. hos regeringen hemställa om ombildning av NJA-Invest till Norrbotten-Invest och därvid anvisa 25 milj. kr. för kapitalökning,

18. i övrigt beakta vad som anförts i motionen beträffande behovet av speciella insatser i Norrbotten,

1978/79:1654 av Erik Hovhammar m. fl. (m).

1978/79:1664 av Johan Olsson m. fl. (c).

1978/79:1761 av Lennart Bladh m. fl. (s) – denna motion hade remitterats till lagutskottet och sedermera överlämnats till näringsutskottet,

1978/79:2013 av Johan Olsson (c) och Ingegärd Oskarsson (c), vari hemställdes att riksdagen skulle

1. anvisa ett i förhållande till budgetpropositionen med 1 milj. kr. förhöjt anslag under B 4 Statens industriverk: Bidrag till kursverksamhet m. m. alternativt, om detta inte vann riksdagens bifall, överföring av 1 milj. kr. från anslaget B 16 Bidrag till företagsinriktad fortbildning till anslaget B 4,

2. besluta uttala att kostnader i samband med omlokalisering av SIFU till Borås borde täckas i särskild ordning,

1978/79:2015 av Karl Erik Olsson (c) och Arne Fransson (c),

1978/79:2018 av Ingegärd Oskarsson (c) och Johan Olsson (c),

1978/79:2020 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställdes att riksdagen skulle

1. till Statens fond för stöd till uppfinnare för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kr.,

2. till Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 20 milj. kr. förhöjt reservationsanslag till 411 550 000 kr.,

3. hos regeringen anhålla att regeringen inrättade en särskild verksamhet vid styrelsen för teknisk utveckling för utvecklingsarbete initierat av arbetstagare, i enlighet med vad som anförts i motionen,

4. hos regeringen anhålla att regeringen upprättade särskilda utvecklingsbolag i enlighet med vad som anförts i motionen,

5. inrätta en särskilt struktur- och industriutvecklingsfond i enlighet med vad som anförts i motionen,

6. till Strukturfonden för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln

anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 000 kr.,

7. hos regeringen anhålla att regeringen gav de statliga företagen i uppdrag att utarbeta investeringsprogram och att regeringen på grundval av dessa förelade riksdagen förslag till finansieringen,

1978/79:2120 av Anders Dahlgren m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen skulle

1. hos regeringen anhålla att förordningen om hotellgarantilån kompletterades att avse även andra turistanläggningar än turisthotell,

2. besluta att handläggningen av "turistgarantilån" överflyttades till de regionala utvecklingsfonderna, och

1978/79:2147 av Bengt Gustavsson m. fl. (s) såvitt nu var i fråga (yrkandena 1, 3 och 4).

Utskottet hemställde

1. beträffande riktlinjer för industripolitiken att riksdagen skulle

a) med anledning av propositionen 1978/79:123 bil. 1 mom. 1, motionen 1978/79:1479, motionen 1978/79:1652 yrkandena 1 och 2, motionen 1978/79:2360, yrkandet 1 och yrkandet 2 i ifrågavarande del, och motionen 1978/79:2424, yrkandena 1 a, 1 b och 4, samt med avslag på motionen 1978/79:2427, yrkandet 1, anta de riktlinjer för industripolitiken som utskottet hade angivit.

b) avslå motionen 1978/79:2362, yrkandet 1 i ifrågavarande del,

2. beträffande utökad industripolitisk utrednings- och planeringsverksamhet att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:1652, yrkandet 5, motionen 1978/79:2424, yrkandet 2 a, och motionen 1978/79:2427, yrkandena 2-4, samt med avslag på motionen 1978/79:2427, yrkandet 5, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. beträffande anslag till statens industriverk att riksdagen skulle

a) med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 17 punkten B 1 till Statens industriverk: Förvaltningskostnader för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 28 206 000 kr.,

b) med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 17 punkten B 2 och med avslag på motionen 1978/79:2147, yrkandet 1, till Statens industriverk: Utredningar m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 8 700 000 kr.,

c) med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 17 punkten B 3 till Statens industriverk: Kursverksamhet m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

d) med anledning av propositionen 1978/79:100 bil. 17 punkten B 4 och med bifall till motionen 1978/79:2013 till Statens industriverk: Bidrag till kursverksamhet m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 10 400 000 kr. och därvid som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört,

e) med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 17 punkten B 5 till Statens industriverk: Utrustning för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 180 000 kr..

4. beträffande utredning om effekterna av industripolitisk stödverksamhet att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1002 och med anledning av motionen 1978/79:1528 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. beträffande utredningsarbete om gummiindustrin att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1493, yrkandet 2.

6. beträffande en struktur- och industriutvecklingsfond att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2020, yrkandena 5 och 6, och motionen 1978/79:2427, yrkandena 19–21,

7. beträffande stöd till industriellt utvecklingsarbete m. m. att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:123 bil. 1 mom. 2, 3 och 6 och med avslag på motionen 1978/79:1652, yrkandet 12, motionen 1978/79:2360, yrkandena 3, 4 och 5, motionen 1978/79:2362, yrkandet 1 i ifrågasvarande del och yrkandet 2, motionen 1978/79:2424, yrkandena 2 c och 3 a, och motionen 1978/79:2427, yrkandet 27, skulle

a) godkänna i propositionen angivna riktlinjer för stöd till industriellt utvecklingsarbete,

b) anta det i propositionen framlagda förslaget till lag om beslutanderätt för stiftelse som har bildats för att främja industriellt utvecklingsarbete,

c) till Stöd till industriellt utvecklingsarbete för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 300 000 000 kr..

8. beträffande bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m. att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:100 bil. 17 punkten B 13 och med bifall till motionen 1978/79:1652, yrkandet 14, till Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m. för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 112 450 000 kr..

9. beträffande medelstillskott till regionala utvecklingsfonder, m. m. att riksdagen skulle

a) med bifall till propositionen 1978/79:123 bil. 1 mom. 5 till Medelstillskott till regionala utvecklingsfonder för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 300 000 000 kr.,

b) med anledning av motionen 1978/79:1652, yrkandet 15, motionen 1978/79:2424, yrkandet 3 b, och motionen 1978/79:2427, yrkandet 26, bemyndiga regeringen att för budgetåret 1979/80 ikläda staten garantier för lån till de regionala utvecklingsfonderna med sammanlagt högst 300 000 000 kr. samt därvid som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört,

10. beträffande ökade anslag till vissa regionala utvecklingsfonder att riksdagen skulle avslå

a) motionen 1978/79:1480 (Kopparbergs län),

b) motionen 1978/79:1491 (Skaraborgs län),

c) motionen 1978/79:1664, yrkandet 1 (Gävleborgs län),

11. beträffande principer för fördelningen av medel mellan de regionala

utvecklingsfonderna att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:474, motionen 1978/79:1617, yrkandet 1, och motionen 1978/79:2361,

12. beträffande de regionala utvecklingsfondernas stöd till marknadsföring m. m. att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:1010, yrkandet 1 och yrkandet 2 i ifrågavarande del, motionen 1978/79:2424, yrkandet 2 f, och motionen 1978/79:2427, yrkandet 22 i ifrågavarande del, samt med avslag på motionen 1978/79:2427, yrkandet 23 i ifrågavarande del, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

13. beträffande borgenssystem för de regionala utvecklingsfondernas verksamhet att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2424, yrkandet 2 h,

14. beträffande försöksverksamhet med factoringbolag att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2427, yrkandet 25,

15. beträffande särskild ersättning till de regionala utvecklingsfonderna för arbete med lokaliseringsärenden att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2426,

16. beträffande sammansättningen av de regionala utvecklingsfondernas styrelser att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1519 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

17. beträffande regler för industrigarantilån att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1617, yrkandena 2 och 3,

18. beträffande regler för hotellgarantilån att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2120 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

19. beträffande grunder för statens stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1626 och motionen 1978/79:1652, yrkandet 11,

20. beträffande anslag m. m. till styrelsen för teknisk utveckling att riksdagen skulle

a) med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 17 punkten F 1 mom. 1 bemyndiga regeringen att under budgetåret 1979/80, i enlighet med vad föredragande statsrådet hade anfört, ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete m. m., som, inberäknat löpande avtal och beslut, innebar åtaganden om högst 170 000 000 kr. under vart och ett av budgetåren 1980/81–1983/84,

b) med anledning av propositionen 1978/79:100 bil. 17 punkten F 1 mom. 2, med bifall till motionen 1978/79:330, motionen 1978/79:1652, yrkandet 9 a, och motionen 1978/79:2020, yrkandena 2 och 3, samt med avslag på motionen 1978/79:1652, yrkandena 9 b och 10, till Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 416 550 000 kr. samt därvid som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört,

c) med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 17 punkten F 2 till Styrelsen för teknisk utveckling: Drift av forskningsstationer för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

d) med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 17 punkten F 3 mom. 1

bemyndiga regeringen att under budgetåret 1979/80 beställa utrustning för, inberäknat redan beställd utrustning, högst 5 000 000 kr. under budgetåret 1980/81 och högst 3 500 000 kr. under budgetåret 1981/82.

c) med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 17 punkten F 3 mom. 2 till Styrelsen för teknisk utveckling: Utrustning för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 12 200 000 kr.,

21. beträffande särskilt uppfinnarstöd att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2020, yrkandet 1,

22. beträffande stöd till Ekoteket att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1016,

23. beträffande vissa åtgärder för att främja teknisk forskning och utvecklingsarbete att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:479, 1978/79:545, 1978/79:1498 och 1978/79:2330 samt motionen 1978/79:2424, yrkandena 2 g och 2 i,

24. beträffande lokaliseringen av Svenska träforskningsinstitutet och Korrosionsinstitutet att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1079,

25. beträffande lokaliseringen av det plast- och gummitekniska institutet att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1493, yrkandet 1,

26. beträffande anslag till Ingenjörsvetenskapsakademien att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:100 bil. 17 punkten F 11, motionen 1978/79:769 och motionen 1978/79:1488 till Bidrag till Ingenjörsvetenskapsakademien för budgetåret 1979/80 anvisade ett anslag av 2 000 000 kr.,

27. beträffande alternativ produktion att riksdagen skulle avslå

a) motionen 1978/79:1019,

b) motionen 1978/79:1642, yrkandet 4,

28. beträffande särskild delegation för tekniska utvecklingsprojekt att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2427, yrkandena 11 och 12,

29. beträffande industriella utvecklingsavtal att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2424, yrkandet 2 b,

30. beträffande beredskapssynpunkter vid utlandsinvesteringar m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2147, yrkandet 4,

31. beträffande utredning om svensk industris inriktning att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2216, yrkandena 1 och 2,

32. beträffande utvecklingsbolag att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:1010, yrkandet 2 i ifrågavarande del, motionen 1978/79:1495, motionen 1978/79:1652, yrkandet 7, motionen 1978/79:2020, yrkandet 4, och motionen 1978/79:2427, yrkandena 9 och 10 samt 22 i ifrågavarande del och 23 i ifrågavarande del, skulle

a) som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört om inrättande av dels tre samhällsägda utvecklingsbolag inom områdena energi, miljövård och transportsystem, dels två särskilda utvecklingsbolag samordnade med de regionala utvecklingsfonderna, dels två investmentbolag med anknytning till Svenska Industrietableringsaktiebolaget,

b) till Grundkapital för samhällsägda utvecklingsbolag för budgetåret

1979/80 under fonden för statens aktier anvisa ett investeringsanslag av 15 000 000 kr.,

c) till Regionala utvecklingsbolag för budgetåret 1979/80 under fonden för statens aktier anvisa ett investeringsanslag av 10 000 000 kr.,

d) till Bidrag till Svenska Industrietableringsaktiebolaget för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 36 000 000 kr.,

33. beträffande produktutvecklingscentra att riksdagen skulle avslå

a) motionen 1978/79:763,

b) motionen 1978/79:1018 och motionen 1978/79:1510,

c) motionen 1978/79:1520,

34. beträffande lokala investmentbolag att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1477,

35. beträffande bidrag till Oxelöinvest att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2147, yrkandet 3,

36. beträffande regionala investmentbolag att riksdagen skulle avslå

a) motionen 1978/79:476,

b) motionen 1978/79:768,

c) motionen 1978/79:1026,

d) motionen 1978/79:1664, yrkandet 2,

37. beträffande speciella insatser i Norrbotten att riksdagen skulle avslå

a) motionen 1978/79:1652, yrkandet 17,

b) motionen 1978/79:1652, yrkandet 18,

38. beträffande försöksverksamhet med teknikimport att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:123 bil. 1 mom. 7 till Försöksverksamhet med teknikimport för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.,

39. beträffande näringslivets kapitalförsörjning att riksdagen skulle avslå

a) motionen 1978/79:1652, yrkandena 3 och 6,

b) motionen 1978/79:2424, yrkandet 2 d,

c) motionen 1978/79:2425,

40. beträffande projektfond att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2428.

41. beträffande särskilda lån av tysk modell till nystartade företag att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2360, yrkandet 2 i ifrågavarande del,

42. beträffande ett system för frivilligt riskkapitalsparande att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2216, yrkandet 3,

43. beträffande medelstillskott till Sveriges Investeringsbank AB att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2427 yrkandet 16,

44. beträffande utredning om Sveriges Investeringsbank AB verksamhet m. m. att riksdagen skulle avslå

a) motionen 1978/79:655, yrkandet 1,

b) motionen 1978/79:655, yrkandet 2,

45. beträffande riktlinjer för allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrel-

- ses verksamhet att riksdagen skulle avslå motionen.1978/79:2427, yrkandena 17 och 18,
46. beträffande regler för statligt exportkreditstöd att riksdagen skulle
- a) avslå motionen 1978/79:1523,
- b) med anledning av motionen 1978/79:1504 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört,
47. beträffande lån från AB Industrikredit m. m. att riksdagen skulle avslå
- a) motionen 1978/79:1494,
- b) motionen 1978/79:1522,
48. beträffande översyn av konkurslagen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1761,
49. beträffande institut för företagsrekonstruktioner att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:1028, motionen 1978/79:1652, yrkandet 4, och motionen 1978/79:2424, yrkandet 2 e. som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,
50. beträffande statliga kreditgarantier för produktutveckling att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:481,
51. beträffande särskilda kreditgarantier för obligationslån att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1654,
52. beträffande investeringsfond med regionalpolitisk användning att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1478,
53. beträffande inlandsfond för den industriella utvecklingen i Mellansve- rige att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1482.
54. beträffande säkerhet för lån att riksdagen skulle avslå
- a) motionen 1978/79:1008,
- b) motionen 1978/79:1501,
55. beträffande företagargymnasium att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2424, yrkandet 2 j,
56. beträffande utbildning i exportteknik att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2018,
57. beträffande teknisk och social skolning att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2362, yrkandet 3,
58. beträffande investeringsprogram för statsägda företag att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2020, yrkandet 7,
59. beträffande statliga industriers beställningar i Norrbottens län att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1027,
60. beträffande styrelserepresentation för samhället i aktiebolag, ekono- miska föreningar och stiftelser att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:184, med bifall till motionen 1978/79:2427, yrkandena 6 och 7, samt med avslag på motionen 1978/79:2538 skulle anta av utskottet framlagt förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1976:350) om styrelserepresen- tation för samhället i aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser, innebärande att lagen skulle äga fortsatt giltighet till utgången av juni 1984,
61. beträffande kommunal representation i vissa företagsstyrelser att

riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1069,

62. beträffande etableringsfrämjande åtgärder att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:123 bil. 1 mom. 4 och med avslag på motionen 1978/79:550 och motionen 1978/79:1505 till Vissa etableringsfrämjande åtgärder för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 4 000 000 kr.,

63. beträffande arbetarkooperativa företag att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2015,

64. beträffande underleverantörsfrågor m. m. att riksdagen skulle avslå

a) motionen 1978/79:1652, yrkandet 13,

b) motionen 1978/79:2427, yrkandet 24,

65. beträffande utredning om underleverantörernas ställning i norra Älvsborgs län att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:764,

66. beträffande exportfrämjande åtgärder att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:123 bil. 2 mom. 1-5 skulle

a) anta det i propositionen framlagda förslaget till lag om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande projektexport.

b) godkänna de grunder för stöd till förprojektering samt seminarie- och utbildningsverksamhet som chefen för handelsdepartementet hade förordat,

c) godkänna de grunder för anbudskostnadsstöd som chefen för handelsdepartementet hade förordat,

d) bemyndiga regeringen att vidta sådana ändringar i avtalet mellan staten och Sveriges allmänna exportförening om Sveriges exportråd som kunde förämnas av vad regeringen hade angivit i propositionen,

e) till Stöd till svensk projektexport för budgetåret 1979/80 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 47 000 000 kr.,

67. beträffande handelshus att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:1652, yrkandet 8, och motionen 1978/79:2427, yrkandena 13 och 14, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört.

68. beträffande export av skyddsutrustning att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2427, yrkandet 15,

69. beträffande översyn av regler om börsnoterade företags verksamhet att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1524,

70. beträffande referensgrupp till hantverksutredningen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1652, yrkandet 16,

71. beträffande branschfrämjande åtgärder att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:100 bil. 17 punkten B 7 och propositionen 1978/79:145 bil. 3 mom. 5 skulle

a) godkänna de ändringar i riktlinjerna för branschfrämjande åtgärder som regeringen hade förordat,

b) till Branschfrämjande åtgärder för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 57 985 000 kr.,

72. beträffande kostnader för räntebefrielse vid strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher att riksdagen med bifall till propositionen

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

nen 1978/79:100 bil. 17 punkten B 8 skulle

a) godkänna de ändringar i riktlinjerna för strukturgarantierna som regeringen hade förordat.

b) bemyndiga regeringen att under budgetåret 1979/80 ikläda staten förpliktelse i form av strukturgarantier, som inberäknat löpande garantier innebar åtaganden om högst 185 000 000 kr.,

c) till Kostnader för räntebefrielse vid strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 900 000 kr.,

73. beträffande täckande av förluster på grund av strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 17 punkten B 9 till Täckande av förluster på grund av strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 20 000 000 kr.,

74. beträffande täckande av förluster vid investeringsgarantier till vissa företag att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 17 punkten B 12 till Täckande av förluster vid investeringsgarantier till vissa företag för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

75. beträffande täckande av förluster i anledning av statliga industrigarantilån m. m. att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 17 punkten B 15 skulle

a) medge att för budgetåret 1979/80 statlig garanti för lån enligt förordningen (1978/79:507) om industrigarantilån och för lån till turishotell beviljades med sammanlagt högst 300 000 000 kr.,

b) till Täckande av förluster i anledning av statliga industrigarantilån m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 50 000 000 kr.,

76. beträffande bidrag till företagsinriktad fortbildning att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 17 punkten B 16 till Bidrag till företagsinriktad fortbildning för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 9 174 000 kr.,

77. beträffande kostnader för statsstödd exportkreditgivning genom AB Svensk Exportkredit att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 17 punkten B 20 till Kostnader för statsstödd exportkreditgivning genom AB Svensk Exportkredit för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 15 000 000 kr.,

78. beträffande kostnader för viss kreditgivning hos Sveriges Investeringsbank AB att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 17 punkten B 21 till Kostnader för viss kreditgivning hos Sveriges Investeringsbank AB för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.

Reservationer hade avgivits

I. beträffande riktlinjer för industripolitiken av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Arne Blomkvist, Ingvar Carlsson, Ivar Högström, Rune Jonsson i Husum och Rune Johansson i Ljungby (samtliga s) som ansett att utskottet under I bort hemställa

att riksdagen skulle

a) med bifall till motionen 1978/79:2427, yrkandet 1, och med avslag på propositionen 1978/79:123 bil. 1 mom. 1, motionen 1978/79:1479, motionen 1978/79:1652, yrkandena 1 och 2, motionen 1978/79:2360, yrkandet 1 och yrkandet 2 i ifrågavarande del, och motionen 1978/79:2424, yrkandena 1 a, 1 b och 4, anta de riktlinjer för industripolitiken som reservanterna angivit,

b) avslå motionen 1978/79:2362, yrkandet 1 i ifrågavarande del,

2. beträffande en struktur- och industriutvecklingsfond av Ingvar Svanberg, Arne Blomkvist, Ingvar Carlsson, Ivar Högström, Karl-Erik Häll, Wivi-Anne Radesjö och Rune Johansson i Ljungby (samtliga s) som ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2427, yrkandena 19, 20 och 21, och med anledning av motionen 1978/79:2020, yrkandena 5 och 6, skulle

a) besluta inrätta en särskild struktur- och industriutvecklingsfond med de uppgifter som reservanterna anfört.

b) till Struktur- och industriutvecklingsfonden för budgetåret 1979/80 under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 000 kr.,

c) uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att ikläda staten garanti för struktur- och investeringsfondens förpliktelser på ett belopp intill sammanlagt högst 2 000 000 000 kr.,

beträffande stöd till industriellt utvecklingsarbete m. m.

3. av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Karl-Anders Petersson och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 7 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:123 bil. 1 mom. 2, 3 och 6, motionen 1978/79:1652, yrkandet 12, och motionen 1978/79:2424, yrkandena 2 c och 3 a, samt med avslag på motionen 1978/79:2360, yrkandena 3, 4 och 5, motionen 1978/79:2362, yrkandet 1 i ifrågavarande del och yrkandet 2, och motionen 1978/79:2427, yrkandet 27, skulle

a) godkänna de riktlinjer för stöd till industriellt utvecklingsarbete som reservanterna angett.

b) (= utskottet),

c) (= utskottet),

d) bemyndiga regeringen att utforma ett system som gjorde det möjligt för den under b) äsyftade stiftelsen att för budgetåret 1979/80 ikläda sig ekonomiska förpliktelser med högst 300 000 000 kr. utöver det belopp som anvisats den enligt c).

4. av Erik Hovhammar (m) och Margaretha av Ugglas (m) som ansett att utskottet under 7 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) med bifall till motionen 1978/79:2360, yrkandena 3 och 4, och motionen

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

1978/79:2427, yrkandet 27, avslå propositionen 1978/79:123 bil. 1 mom. 2, 3 och 6, motionen 1978/79:1652, yrkandet 12, motionen 1978/79:2362, yrkandet 1 i ifrågasvarande del och yrkandet 2, samt motionen 1978/79:2424, yrkandena 2 c och 3 a,

b) med anledning av motionen 1978/79:2360, yrkandet 5, bemyndiga regeringen att ikläda staten garantier avseende lån till forskning och utveckling till ett sammanlagt belopp av högst 300 000 000 kr. enligt vad reservanterna anfört,

5. beträffande bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m. av Erik Hovhammar (m), Sven Andersson i Örebro (fp), Margaretha af Ugglas (m) och Rune Ångström (fp) som ansett att utskottet under 8 bort hemställa

att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 17 punkten B 13 och med avslag på motionen 1978/79:1652, yrkandet 14, till Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m. för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 102 450 000 kr.,

6. beträffande medelstillskott till regionala utvecklingsfonder, m. m. av Erik Hovhammar (m), Sven Andersson i Örebro (fp), Margaretha af Ugglas (m) och Rune Ångström (fp) som ansett att utskottet under 9 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) (= utskottet),

b) avslå motionen 1978/79:1652, yrkandet 15, motionen 1978/79:2424, yrkandet 3 b, och motionen 1978/79:2427, yrkandet 26.

7. beträffande borgenssystem för de regionala utvecklingsfondernas verksamhet av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Karl-Anders Petersson och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 13 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2424, yrkandet 2 h, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

8. beträffande försöksverksamhet med factoringbolag av Ingvar Svanberg, Arne Blomkvist, Ingvar Carlsson, Ivar Högström, Karl-Erik Häll, Wivi-Anne Radesjö och Rune Johansson i Ljungby (samtliga s) som ansett att utskottet under 14 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2427, yrkandet 25, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

9. beträffande sammansättningen av de regionala utvecklingsfondernas styrelser av Bengt Sjönell (c), Erik Hovhammar (m), Fritz Börjesson (c), Margaretha af Ugglas (m), Karl-Anders Petersson (c) och Olof Johansson (c) som ansett att utskottet under 16 bort hemställa

att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1519,

beträffande anslag m. m. till styrelsen för teknisk utveckling

10. av Erik Hovhammar (m), Sven Andersson i Örebro (fp), Margaretha af Ugglas (m) och Rune Ångström (fp) som ansett att utskottet under 20 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) (= utskottet),

b) med anledning av propositionen 1978/79:100 bil. 17 punkten F 1 mom. 2. med bifall till motionen 1978/79:330 och motionen 1978/79:1652, yrkandet 9 a. samt med avslag på motionen 1978/79:1652, yrkandena 9 b och 10, och motionen 1978/79:2020, yrkandena 2 och 3, till Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 396 550 000 kr.,

c-e) (= utskottet),

11. av Bengt Sjönell, Karl-Anders Petersson, Ingegärd Oskarsson och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 20 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) (= utskottet),

b) med anledning av propositionen 1978/79:100 bil. 17 punkten F 1 mom. 2. med bifall till motionen 1978/79:330 och motionen 1978/79:1652, yrkandena 9 och 10, samt med avslag på motionen 1978/79:2020, yrkandena 2 och 3, till Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 399 550 000 kr. samt därvid som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anför,

c-e) (= utskottet),

12. beträffande särskilt uppfinnarstöd av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Arne Blomkvist, Ingvar Carlsson, Ivar Högström, Rune Jonsson i Husum och Rune Johansson i Ljungby (samtliga s) som ansett att utskottet under 21 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2020, yrkandet 1, till Statens fond för stöd till uppfinnare för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett investeringsanslag av 5 000 000 kr.,

13. beträffande stöd till Ekoteket av Bengt Sjönell, Karl-Anders Petersson, Ingegärd Oskarsson och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 22 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1016 till Stöd till Ekoteket för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett anslag av 200 000 kr.,

14. beträffande särskild delegation för tekniska utvecklingsprojekt av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Arne Blomkvist, Ingvar Carlsson, Ivar Högström, Rune Jonsson i Husum och Rune Johansson i Ljungby (samtliga s) som ansett att utskottet under 28 bort hemställa

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2427, yrkandena 11 och 12, skulle

a) som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anför,

b) till Delegationen för tekniska utvecklingsprojekt av nationellt intresse för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.,

15. beträffande utvecklingsbolag av Erik Hovhammar (m), Sven Andersson i Örebro (fp), Margaretha af Ugglas (m) och Bertil Dahlén (fp) som ansett att utskottet under 32 bort hemställa att riksdagen skulle avslå

a) motionen 1978/79:1010, yrkandet 2 i ifrågavarande del,

b) motionen 1978/79:1495,

c) motionen 1978/79:1652, yrkandet 7,

d) motionen 1978/79:2020, yrkandet 4,

e) motionen 1978/79:2427, yrkandena 9 och 10 samt 22 i ifrågavarande del och 23 i ifrågavarande del,

16. beträffande lokala investmentbolag av Erik Hovhammar (m) och Margaretha af Ugglas (m) som ansett att utskottet under 34 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:1477 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför,

17. beträffande näringslivets kapitalförsörjning av Bengt Sjönell, Karl-Anders Petersson, Ingegärd Oskarsson och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 39 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1652, yrkandena 3 och 6, motionen 1978/79:2424, yrkandet 2 d, och motionen 1978/79:2425 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför,

18. beträffande projektfond av Bengt Sjönell, Karl-Anders Petersson, Ingegärd Oskarsson och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 40 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) med anledning av motionen 1978/79:2428, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför,

b) avslå motionen 1978/79:2428, yrkandena 2 och 3,

19. beträffande särskilda lån av tysk modell till nystartade företag av Erik Hovhammar (m) och Margaretha af Ugglas (m) som ansett att utskottet under 41 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2360, yrkandet 2 i ifrågavarande del, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför,

20. beträffande medelstillskott till Sveriges Investeringsbank AB av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Arne Blomkvist, Ingvar Carlsson, Ivar Högström, Rune Jonsson i Husum och Rune Johansson i Ljungby (samtliga s) som ansett att utskottet under 43 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2427, yrkandet 16, till Medelstillskott till Sveriges Investeringsbank AB för budgetåret 1979/80 anvisade ett investeringsanlag om 300 000 000 kr.,

21. beträffande utredning om Sveriges Investeringsbank AB:s verksamhet m. m. av Erik Hovhammar (m) och Margaretha af Ugglas (m) som ansett att utskottet under 44 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:655, yrkandena I och 2, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför, t,

22. beträffande investeringsfond med regionalpolitisk användning av Erik Hovhammar (m) och Margaretha af Ugglas (m) som ansett att utskottet under 52 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:1478 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför, t,

23. beträffande säkerhet för lån av Erik Hovhammar (m) och Margaretha af Ugglas (m) som ansett att utskottet under 54 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionerna 1978/79:1008 och 1978/79:1501 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför, t,

24. beträffande företagargymnasium av Bengt Sjönell, Karl-Anders Petersson, Ingegärd Oskarsson och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 55 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2424 yrkandet 2 j som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför, t,

25. beträffande investeringsprogram för statsägda företag av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Arne Blomkvist, Ingvar Carlsson, Ivar Högström, Rune Jonsson i Husum och Rune Johansson i Ljungby (samtliga s) som ansett att utskottet under 58 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2020, yrkandet 7, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför, t,

beträffande styrelserepresentation för samhället i aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser

26. av Bengt Sjönell (c), Sven Andersson i Örebro (fp), Karl-Anders Petersson (c), Rune Ångström (fp), Ingegärd Oskarsson (c) och Olof Johansson (c) som ansett att utskottet under 60 bort hemställa

att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:184 och med avslag på motionen 1978/79:2427, yrkandena 6 och 7, och motionen 1978/79:2538

skulle anta det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1976:350) om styrelserepresentation för samhället i aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser.

27. av Erik Hovhammar (m) och Margaretha af Ugglas (m) som ansett att utskottet under 60 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) med bifall till motionen 1978/79:2538 avslå propositionen 1978/79:184,

b) avslå motionen 1978/79:2427, yrkandena 6 och 7,

28. beträffande kommunal representation i vissa företagsstyrelser av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Arne Blomkvist, Ingvar Carlsson, Ivar Högström, Rune Jonsson i Husum och Rune Johansson i Ljungby (samtliga s) som ansett att utskottet under 61 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:1069 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför,

29. beträffande handelshus av Erik Hovhammar (m) och Margaretha af Ugglas (m) som ansett att utskottet under 67 bort hemställa

att riksdagen skulle avslå

a) motionen 1978/79:1652, yrkandet 8,

b) motionen 1978/79:2427, yrkandena 13 och 14,

30. beträffande översyn av regler om börsnoterade företags verksamhet av Erik Hovhammar (m) och Margaretha af Ugglas (m) som ansett att utskottet under 69 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:1524 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande beträffande stöd till industriellt utvecklingsarbete m. m. av Ingvar Svanberg, Arne Blomkvist, Ingvar Carlsson, Ivar Högström, Karl-Erik Häll, Wivi-Anne Radesjö och Rune Johansson i Ljungby (samtliga s).

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Tiden från andra världskriget och fram till 1970-talet innebar för svensk industri en period av förhållandevis stabil tillväxt och utveckling. Genom en rad lyckliga omständigheter – devalveringen 1949, integrationen i Europa från slutet av 1950-talet och den starka efterfrågan på våra råvaror, inte minst i samband med oljekrisen 1973–1974 – kom de svårigheter, som trots allt smög sig på, aldrig att upplevas särskilt starkt här i landet.

Även om utvecklingen i denna mening kan sägas vara stabil, så har den inte varit likformig – tvärtom. Vissa branscher har vuxit i betydelse och andra har förlorat, företag har kommit till medan andra lagts ned. Det har hela tiden pågått en strukturomvandling som inneburit att svensk industri anpassat sig

till ändrade efterfråge- och konkurrensförhållanden. Tillväxten i vissa branscher och företag har gjort det lättare att klara neddragningen i andra, även om förändringarna alltid krävt uppoffringar och omställningar för många enskilda människor.

Den här utvecklingen, som ter sig ganska harmonisk i perspektiv av vad vi upplevt nu under några år, bröts i mitten av 1970-talet. Under några år minskade industriproduktionen och industriinvesteringarna. Efter kostnads-explosionen 1975–1976 förlorade svensk industri snabbt betydande marknadsandelar både utomlands och här hemma. Kristecknen hopade sig.

I högre grad än under tidigare kriser drabbades praktiskt taget hela den svenska industrin samtidigt av problem. Våra basindustrier hotades plötsligt till sin existens. Potentiella tillväxtföretag inom t. ex. verkstadsindustrin slutade att expandera.

Visst fanns det också i det här mörkret ljusglimtar, men i det stora hela såg det dystert ut.

Regeringen – först trepartiregeringen och sedan folkpartiregeringen – har angripit den här situationen på två vägar. För det första har vi genom generella ekonomisk-politiska medel bl. a. sökt rätta till det kostnadsläge som i så hög grad förlamade svensk industri. För det andra har vi genom arbetsmarknads- och industripolitiska insatser *av större omfattning än någonsin tidigare* slagit vakt om jobben och skyddat människor som utsatts för de största hoten i ett besvärligt ekonomiskt läge.

Nu kan vi glädja oss åt att den ekonomiska politiken börjat ge resultat. Anpassningsåtgärderna under 1977 och 1978 har tillsammans med det ansvarsfulla löneavtalet för 1978–1979 vänt kurvorna för svensk industri uppåt igen. I år beräknas enligt den reviderade nationalbudgeten industriinvesteringarna öka med närmare 7 % och industriproduktionen med nästan lika mycket. Sysselsättningen i industrin väntas öka med ca 20 000 personer.

Allt det här är bra och välkommet men får naturligtvis inte tolkas så att vi nu i någon mening skulle ha löst alla våra problem. Dels måste vi komma ihåg att vändningen sker från en mycket låg nivå, dels finns i många företag och branscher stora problem av mer strukturell natur. Även där är kostnadsanpassningen viktig, men för att rimliga förutsättningar för fortlevnad in på 1980-talet skall skapas krävs mer djupgående förändringar. Det gäller t. ex. två statliga företagsjättar, Svenska Varv och Svenskt Stål.

Trots allt bör ändå den utveckling som nu inletts kunna leda till att behovet av akutåtgärder på olika områden minskar. Det finns ofta inte heller samma motiv för staten att skydda jobben i tillbakagående företag och branscher, när efterfrågan på arbetskraft ökar i andra. Snarare behöver man i många fall underlätta rörligheten mellan företagen, bl. a. genom en fortsatt förstärkning av arbetsförmedlingarna.

Den bild som socialdemokraterna i olika sammanhang sökt ge av att vi planlöst kastat ut pengar över privata kapitalägare är i grunden grovt felaktig. För det första har snart sagt varje krona i industripolitiskt stöd satts in för att trygga en annars hotad sysselsättning, och det syftet har i allmänhet också

uppnåts. För det andra har den absoluta merparten av resurserna gått till statliga eller halvstatliga företag.

Sedan jag i fjol höst tillträdde som industriminister, har riksdagen fått förslag om stödinsatser i företag på totalt närmare 8 miljarder kronor. Därav har 6,5 miljarder gällt Svenska Varv, Svenskt Stål och Statsföretag. Drygt 1 miljard kronor avser Södra Skogsägarna och NCB, där staten enligt förslaget skall gå in som delägare, och resten de hel- och halvstatliga Luxor och Datasaab. Jag tror inte bilden ser väsentligt annorlunda ut om man ser tillbaka också på trepartiregeringens två år.

De omfattande insatser som gjorts har i varje enskilt fall varit välmotiverade och som regel ju också fått stöd av en stor majoritet här i kammaren. Många jobb har varit i farozonen. En finansiell rekonstruktion har oftast inte kunna ske utan statens medverkan. Trots det vill jag markera en stark oro för de långsiktiga och marknadssnedvridande effekter som kan bli konsekvensen av så omfattande statliga insatser som vi tvingats till under senare år. Inte minst därför har det varit viktigt att genom generella ekonomiska åtgärder förbättra det allmänna företagsklimatet i Sverige så mycket att stödinsatserna så småningom kan avvecklas.

Nu skall man inte utgå från att en gynnsammare industriutveckling automatiskt leder till minskade företagsinsatser från statsmakternas sida. Det kan ligga en lockelse för både företagare och politiker att fortsätta med stödpolitiken också när tiderna blir bättre. För företagarna kan det vara lättare att övertyga politiker i kanslihus och riksdag om att de bör få pengar än att övertyga aktieägare, banker och kunder om det. För politiker kan det te sig attraktivt att medverka till att storslagna industriprojekt kommer till stånd. Det var t. ex. inte en ren händelse att beslutet om Stålverk 80 på bräcklig grund hetsades fram strax före valet 1973!

För utvecklingen av svensk industri och svensk ekonomi är det enligt vår mening angeläget att regering och riksdag så långt det är möjligt arbetar med generella medel. Varje gång staten går in i ett företag med omfattande finansiellt stöd innebär det ett risktagande i mer än en mening. Det är inte bara så att vi placerar skattepengar som riskvilligt kapital i företag med osäkra affärschanser. Det är också så att vi genom våra insatser stör konkurrenssituationen på marknaden. Ofta innebär det att företag som bättre förvaltat sitt pund och som därför inte behövt begära statligt stöd får sin relativa position försämrad. Hur det långsiktigt påverkar utvecklingen vet vi inte, men det är inte osannolikt att vi ibland på kort sikt räddar jobb på bekostnad av långsiktigt mer stabila arbetstillfällen. Som jag redan framhållit har vi trots dessa risker i många fall varit beredda till extraordinära insatser för att skydda enskilda människors välfärd, men det bör inte hindra oss att samtidigt deklarerar vår avsikt att i framtiden försöka föra en politik som minskar behovet av sådana insatser.

Det finns ett annat skäl till varför vi bör arbeta med generella medel. Det är naturligt att brandkårsutryckningar av olika slag sker direkt till eldhärden, dvs. att insatserna riktas direkt till företagen. Problemen är väl lokaliserade och insatserna kan göras med betydande träffsäkerhet, åtminstone vad gäller

de kortsiktiga effekterna. Men när det gäller framtidssatsningar är det betydligt svårare att veta vad vi skall satsa på. Det finns dess värre inga metoder att i förväg peka ut vilka affärsidéer, produkter och företag som kommer att bli framgångsrika under de kommande årtionena. Det är som bekant också svårt att förutse vilka företag och t. o. m. branscher som kommer att få svårast att hävda sig. Våra förutsägelser har en benägenhet att avspegla det just aktuella läget, och grundar sig självfallet på våra tidigare erfarenheter. En sådan erfarenhet är att vi ofta misstar oss om utvecklingen!

Av de här skälen måste den offensiva, framtidsinriktade politiken i allt väsentligt ges en mer generell utformning. Vi måste framför allt skapa ett sådant företagsklimat att många enskilda människor och företag får möjlighet att testa sina idéer på marknaden. Visserligen kommer många, liksom hittills, att misslyckas, men det är det pris vi måste betala för att hitta vinnarna.

Det allmänna företagsklimatet påverkas i mycket hög grad av den allmänna ekonomiska politiken, t. ex. av hur väl vi lyckas hålla tillbaka kostnadsutvecklingen, och av skattepolitiken, inte minst vad som händer med marginalskatterna. Men industripolitiken kan också spela en viktig roll i denna mer framåtsyftande politik. Även de industripolitiska insatserna bör emellertid ges en så generell utformning som möjligt, dvs. vi bör undvika att genom politiska beslut styra resurserna till enskilda företag eller projekt. Uppgiften bör i stället vara att medverka bl. a. till en allmän kompetensuppbyggnad, vidare till ökade satsningar på forskning och utveckling och inte minst till service av olika slag till de mindre och medelstora företagen, som har en så viktig och livgivande roll i vårt näringsliv.

Viktigt är också att genom olika generella insatser komplettera den privata kapitalmarknaden. Ett exempel härpå utgör den fond för industriell utveckling som vi föreslagit i propositionen och som vunnit utskottets stöd. Jag är övertygad om att den kommer att kunna spela en betydelsefull roll för många företag med otillräckliga resurser men med intressanta och utvecklingsbara projekt. Vi har i industridepartementet bara under den korta tid jag varit där kommit i kontakt med flera projekt som i princip borde kunna övervägas av den nya fonden. Det har gällt vitt skilda områden, t. ex. kollektivtrafik, medicinsk utrustning och teknisk utveckling vid pappersframställning.

En stor del av den tekniska forskningen och utvecklingsarbetet sker inom företagen och finansieras också av dem. Men här spelar statliga insatser av en rad skäl ändå en central roll. Låt mig bara nämna några. Merparten av företagens insatser är inriktade på utveckling, omkring 90 %, medan den rena forskningen, som till stor del måste betraktas som en s. k. kollektiv nyttighet, sker och måste ske i statlig regi. Huvuddelen av satsningarna sker i de större företagen, omkring 85 % i företag med mer än 1 000 anställda. I branscher som domineras av småföretag måste staten känna ett särskilt ansvar för forsknings- och utvecklingsinsatserna eftersom de enskilda företagen inte var för sig har resurser att bedriva sådant arbete. Bl. a. av detta skäl har STU:s verksamhet under senare år i allt högre grad inriktats mot mindre företag och enskilda uppfinnare.

STU har också en viktig uppgift att fylla när det gäller att bygga upp kompetens på områden som är viktiga för stora delar av industrin. Det gäller t. ex. på elektronikområdet, där STU just nu förbereder en framställning till regeringen om en väsentligt vidgad satsning. Enligt vad jag erfarit kommer STU att föreslå att ca 75 milj. kr. satsas på ett treårsprogram. Jag räknar med att senare kunna återkomma till riksdagen med förslag på den punkten.

Det råder stor enighet kring mycket av det jag här snuddat vid och också om mycket annat inom industripolitiken. Men det finns de som vill väsentligt förändra avvägningen mellan generella ekonomisk-politiska åtgärder och riktade insatser. Socialdemokraterna har t. ex. i sin partimotion, liksom i tidigare motioner om vissa branschproblem, föreslagit en väsentlig utbyggnad av det statliga planeringssystemet. Formlerna för att lösa industrins problem är ökad planmässighet, statliga strukturplaner, strukturbolag och strukturfonder. Staten, dvs. regeringen, om än efter samråd med andra parter, skall i planer ange nya produkter, ny produktionsteknik och marknadsinriktning osv. Exemplen skulle kunna mångfaldigas.

Alla dessa planer och riktade insatser sägs vara ett alternativ till marknadskrafterna. Men det är, uppriktligt sagt, en aning svårt att förstå vad socialdemokraterna egentligen menar.

Vi är helt överens om att marknadskrafterna inte löser alla våra problem. Som jag framhållit i den industripolitiska propositionen måste marknadskrafterna genom en rad olika åtgärder korrigeras och stödjas. Människor som drabbas av strukturomvandlingen måste få hjälp att anpassa sig till nya förhållanden. Bygder som har sämre förutsättningar än andra att locka till sig företag måste få stöd härtill genom regionalpolitiken. Fler exempel kan ges, men de här kan räcka. På de här punkterna råder ingen oenighet mellan oss. Däremot anser vi att det bör vara marknadskrafterna som skall avgöra produktionens inriktning i stort. Och den yttersta orsaken till de problem som uppkommer ute i företagen är ju i allmänhet att efterfråge- och konkurrensförhållandena ändrats. Jag kan ta ett par exempel. Varven har problem därför att efterfrågan på fartyg minskat drastiskt samtidigt som nya slagkraftiga konkurrenter etablerat sig på marknaden. LKAB har svårigheter därför att stålproduktionen minskat dramatiskt, och dessutom har nya konkurrenter med lägre produktionskostnader dykt upp, t. ex. i Brasilien och Australien.

I vår konkurrensutsatta industri avsåts mellan 40 och 50 % av varorna på exportmarknader. Våra möjligheter att genom politisk styrning påverka exportmarknaderna är utomordentligt små, oavsett vad man i övrigt kan tycka om själva idén.

De här marknadskrafterna kan inte ens socialdemokraterna tro sig kunna behärska, hur anonyma och planlösa de än upplevs vara. Vad som återstår, om det finns någon substans bakom retoriken, är då möjligheten att de anser sig bättre än andra kunna förutse marknadsutvecklingen både när det gäller var neddragningen blir nödvändig och när det gäller var expansionen bör ske, så att de i god tid kan möta den.

Det vore naturligtvis önskvärt att vi kunde göra sådana förutsägelser, men

som jag tidigare framhållit visar erfarenheterna knappast att vi har någon unik förmåga att förutse marknadsutvecklingen. Precis som socialdemokraterna säger i sin motion vore det önskvärt att genomföra erforderliga anpassningsåtgärder under tider när efterfrågan på arbetskraft är stor. Men det innebär ju att det var under den förra högkonjunkturen, då socialdemokraterna fortfarande hade regeringsansvaret, som man skulle ha genomfört de anpassningsåtgärder som senare visat sig nödvändiga. Varför gjorde man inte det då? Ja, säkert inte på grund av handlingsförlamning – för att använda årets modeord – utan därför att man inte förutsåg vilka svårigheter som väntade bakom knuten. I stället för att t. ex. planera för neddragning inom handelsstålindustrin planerade man för Stålverk 80. Och dessutom: Även om man nu skulle kunna förutse framtiden, hur ofta vågar politiker minska produktion och sysselsättning, innan behovet av en strukturförändring är fullt synbart för de berörda?

En av de stora fördelarna med en marknadshushållning med decentraliserat beslutsfattande är att olika bedömningar får möjlighet att påverka utvecklingen. En del av dessa kommer att visa sig vara felaktiga, andra riktiga, men konsekvenserna av att några gör fel blir mindre när de balanseras av andra än när de får genomsyra hela ekonomin.

Självfallet innebär inte det här att staten kan avstå från att göra egna bedömningar. När vi vidtar åtgärder, måste vi grunda dem på antaganden om framtiden och om hur vårt handlande kommer att påverka utvecklingen. Men eftersom också statens framtidsbedömningar är osäkra och räckvidden av misstag så stor, finns det ingen anledning att vidga området för statens beslutsfattande mer än vad som är praktiskt behövligt.

När det gäller konkreta insatser i industripolitiken, insatser som syftar till att skydda människor i en utsatt position, då kan vi oftast enas över partigränserna. Men det finns alltså på industripolitikens område viktiga attitydskillnader, som i ett längre perspektiv skulle ge ganska olika återverkningar på utvecklingen i vårt land. Medan vi vill lägga tonvikten på marknadshushållning och decentraliserat beslutsfattande, så vill socialdemokraterna ha mer av planhushållning och centralt beslutsfattande. Medan vi i den offensiva industripolitiken vill lägga tyngdpunkten på generella åtgärder, så vill socialdemokraterna lägga den på de selektiva.

Herr talman! Riksdagen har i dag att ta ställning till förslag om flera viktiga konkreta insatser för svensk industri. Men långt viktigare är trots allt vilka allmänna riktlinjer för statsmakternas agerande som skall gälla i framtiden. Det är viktigt att vi i dag slår fast att vi också i framtiden skall ha ett ekonomiskt system i Sverige som grundar sig på en social marknadshushållnings principer.

INGVAR SVANBERG (s):

Herr talman! Det föreliggande utskottsbetänkandet behandlar inte bara propositionen 123 om riktlinjer för industripolitiken utan också de delar av ouudgetpropositionen som direkt handlar om industripolitiska åtgärder, och det behandlar också propositionen 184 om styrelserepresentation i aktiebolag

m. m. och inte mindre än 67 motioner. Självfallet kan jag inte beröra alla de viktiga punkter som aktualiseras i betänkandet, utan jag skall ägna mig åt några få och lägga synpunkter på dem.

Propositionen 123 får betraktas som den betydelsefullaste eftersom den avser att behandla riktlinjerna för industripolitiken. Därför skall jag börja med att lägga några synpunkter på den frågan.

Denna proposition har emotsetts med mycket stort intresse, dels eftersom den varit på tal länge, dels eftersom den planlöshet som karakteriserat industripolitiken under de gångna åren nu skulle förbytas i klara riktlinjer. Propositionen är också tjock och imponerande, stilistiskt rätt välskriven och lätläst. Men när man väl kommit igenom den konstaterar man – som så ofta är fallet när man läser tegelstensromaner – att den egentligen inte innehåller någonting utom en massa ord. Hemingway sade en gång: "När jag är trött och utarbetad, då blir det en tjock roman av det jag skriver, men när jag är pigg och i form, då blir det bara en novell av samma stoffmängd." Jag tror inte det skulle ha varit så tokigt om propositionsförfattaren tagit litet semester innan han startade.

I propositionen sjungs den fria marknadsekonomins lov sida upp och sida ner, precis som industriministern gjort här i talarstolen. Att marknadsekonomi de senaste åren i förfärande grad visat sin bristande förmåga att garantera människornas trygghet i anställningen och industribranschens utveckling och fortlevnad, det tycks nästan helt ha undgått propositionsförfattaren. Visserligen konstaterar man då och då att samhället måste gå in med sociala åtgärder och medel för att rätta till vad marknadsekonomi skadar, men på nästa sida framställer man återigen marknadsekonomi som den säkra garanten för vår trygghet – detta trots att regeringen tvingats till att vidta åtgärder, som industriministern också medger här.

Man gör på flera ställen riktiga och rätt skarpsinniga analyser av näringslivets problem, både nu och på lång sikt. Men analyserna leder bara alltför sällan till förslag om åtgärder. Jag skulle – med användande av Luthers teologi – kunna säga att man visserligen når fram till syndamedvetande men aldrig uppnår ånger och bättring.

Det embryo till näringspolitiska riktlinjer som man med god vilja kan hitta i propositionen skulle jag vilja karakterisera som en medveten passivitet från samhällets sida. Marknadsekonomi löser alla våra problem bara samhället håller sig borta. Endast när företagen kommer och ber om hjälp skall samhället ingripa, och då helt på företagens villkor.

När industriministern här säger att det är mycket svårt att planera så är ju detta sant. Men hans slutsats blir: Därför skall vi låta bli att planera och överlåta hela planerandet åt anonyma krafter. Han säger att detta är så svårt att politiker inte skall blanda sig i det. Ja, många ting är svåra. Men vi kan ju inte gärna sätta oss ner och bara bli förskräckta över det. Vi kan inte gå och hänga oss av skräck för att drunkna, som någon sade. Det innebär inte att samhället har patent på förståndet, men samhället skall initiera planering osv.

Det är väldigt lustigt när industriministern säger: Man planerade på stålets

område när det var dåliga tider för stålet – det var tokigt. Är det inte så att man måste planera för en bransch, även när den är i nedgång – planera hur den skall kunna klara sig i konkurrensen, kunna utvecklas och överleva – och inte bara låta allt gå i botten?

Detta är de kommentarer jag vill göra i det här sammanhanget.

Det är betecknande att det är bara moderaterna som i sin partimotion finner att propositionen i stort överensstämmer med deras syn. Men också de riktar hård kritik mot regeringen därför att den i något sammanhang har tänkt sig åtgärder som åtminstone kallas aktiv näringspolitik. Likaså får regeringen väldiga rallarsvingar från höger därför att den i några vändningar framhåller att någon form av löntagar- eller medborgarfonder kan tänkas.

Centern – tydligen med förre industriministern Nils Åsling som medförfattare – finner för sin del att regeringens principiella riktlinjer för industripolitiken inte kan accepteras. Man säger helt riktigt att om marknadsekonomi skall fungera i ett modernt samhälle så krävs det att staten ställer upp vissa klart formulerade mål. Det har man i detta parti lärt av att under ett par år ha konfronterats med den kalla verkligheten, där Åslingdoktrinen snabbt visnade och visade sig otillräcklig. Men när man sedan kommer till utskottsbehandling och kammarbeslut har man glömt allt det här för glädjen att få skriva ihop sig med såväl folkpartister som moderater. Inför kravet på borgerlig treenighet är tydligen alla saksak glömda. Då bara blundar man och skriver. Man skulle kunna säga att centern, i glädjen över att få med den mening de framför allt tillskriver sig, accepterar trebetygsuppsatser som riktlinjer för rikets näringspolitik. Den meningen lyder:

”Den tekniska utvecklingen bör främja ekologisk balans och en human livsmiljö.”

Den borgerliga hopskrivningen blir därför mest en polemik, en polemik mot den socialdemokratiska motionen. Ja, borgerlig enighet består tydligen nu som förr i att man är emot socialdemokraterna. Det är man ense om. Vad man är för är betydligt svårare att klara ut – det vet man inte riktigt.

För socialdemokraterna är det självfallet omöjligt att acceptera den passiva och förnöjda syn på industripolitiken som propositionen pläderar för. För oss är näringslivets utveckling en angelägenhet för hela samhället, dvs. inflytandet måste delas mellan samhällsorganen, företagen och de anställda. Enligt vad regeringen framhåller i sin proposition kommer inom den svenska industrin under de närmaste åren att ske omfattande strukturella förändringar, som kommer att beröra tiotusentals anställda och deras familjer och som kommer att innebära konsekvenser för många orter och regioner i vårt land. Regeringen finner det tydligen helt riktigt att denna omfattande process skall styras av företagen och av de enskilda ägarintressena.

En sådan politik är inte bara ett hot mot tryggheten för de anställda. Den försvårar också strävandena mot balanserad regional utveckling och är ett hot mot stora delar av vårt land. En fortsatt industriell expansion är nödvändig i vårt land för att ge människor arbete och trygghet och för att skapa de resurser vi behöver för fortsatt utjämning av klyftorna i samhället.

En sådan industriell utveckling måste bygga på effektivisering och

Industripolitiken,
m. m.

utbyggnad av våra basindustrier men också på en effektiv satsning på framtidsinriktade investeringar i nya produkter, ny produktionsteknik och nya marknader. Därför krävs ökade resurser för en samhällsledd planering av industrins utveckling i samverkan mellan stat, företag och anställda. Det krävs stora och målmedvetna satsningar på forskning och industriell utveckling liksom ökade insatser för att stimulera exporten. Där är vi helt överens med industriministern – om han fullföljer den tanke han själv framförde här.

Industrins kapitalförsörjning måste också tryggas om vi skall komma ur den kris vi haft under de senare åren, då industriinvesteringarna år för år har sjunkit. Kapitalförsörjningen måste till stor del ske i kollektiva former. Särskilt den mindre industrin måste ges förbättrade utvecklingsmöjligheter, och den samhällsägda industrisektorn måste utvecklas och ges en aktiv roll. Det gäller såväl i fråga om strukturomdaning som i arbetet att skapa nya produkter. De anställdas inflytande i industrin måste också stärkas.

Det här är några av de åtgärder som vi anser måste till för att sätta fart på Sverige. De främsta förutsättningarna är dock beslutsamhet och en stark vilja att bygga upp vårt näringsliv till gagn för alla medborgare. Den passivitet och den bristande vilja och tilltro till vårt näringslivs utvecklingsförmåga som skymtar i regeringens riktlinjer kan inte godtas. Vi kräver en aktiv industripolitik. Därför bör riksdagen med avslag på propositionen godkänna de socialdemokratiska riktlinjerna för industripolitiken.

Jag övergår så till att helt kort kommentera några av beslutspunkterna i betänkandet. Låt mig allra första konstatera att den centrala fond för industriutveckling som tillkom under den socialdemokratiska regeringen men som avskaffades av trepartiregeringen nu återkommer. Enigheten är total om att upprätta denna fond på 300 miljoner. Jag skall inte grumla enighetens glädje med att påminna om de underliga argument som från visst håll användes för att avskaffa fonden en gång. Det sägs att det varder glädje i himlen över varje syndare som sig omvänder och bättrar. Jag skall därför inte kommentera det hela mer än att jag hälsar förre industriministern Åsling välkommen att som en botfärdig syndare vara med oss om att upprätta den här fonden.

När det gäller stödet till de regionala utvecklingsfonderna liksom inrättande av vissa utvecklingsbolag har en uppgörelse träffats mellan socialdemokraterna och centern om en väsentlig förbättring av regeringens förslag. Dessa regionala fonder får nu en förstärkning på dels 300 miljoner i direkt anslag, dels ytterligare 300 miljoner i form av en riksgäldskredit. Deras möjligheter till utlåning till företagen har således kraftigt förstärkts. Därutöver får fonderna ett med 10 miljoner förhöjt anslag för administration. Det socialdemokratiska yrkandet om försöksverksamhet med regionala investmentbolag kommer till konkret förverkligande i två län. SVETAB ges möjligheter att bilda ytterligare två regionala investmentbolag och får därjämte 30 miljoner ytterligare för sin allmänna verksamhet, allt enligt centermotionens förslag. Vi har även kunnat enas om att de rikstäckande utvecklingsbolag som socialdemokraterna har föreslagit kommer till stånd

inom områdenas trafiksystem, miljövard och energi. Vi ser dessa utvecklingsbolag som synnerligen betydelsefulla för utveckling av nya idéer inom industriproduktionen, och bolagen passar väl in i de förslag som kommer från en grupp som sysslar med forskningspolitik. Samtidigt har centern kunnat få gehör för vissa andra utvecklingsbolag. Jag noterar dessa ting som mycket betydelsefulla förbättringar av regeringsförslagen.

IVA, som utskottet finner gör mycket betydelsefulla insatser inte minst för utlandsbevakningen inom teknologin liksom i fråga om idékläckande och liknande, får ett i förhållande till regeringsförslaget fördubblat anslag på två miljoner, med anledning av motioner från socialdemokraterna och moderaterna, som här kunnat enas.

När det gäller ett utökad stöd till STU, alltså styrelsen för teknisk utveckling, tillstyrker utskottet en socialdemokratisk motion med krav på ett med 20 miljoner ökat anslag, bl. a. för sådant utvecklingsarbete som initieras av de anställda.

När det gäller regionala utvecklingscentra liksom regionala utvecklingsbolag föreligger ett flertal motionsförslag. Utskottet har dock funnit att de behov som påpekas i motionerna bör kunna tillgodoses inom ramen för de kraftigt utökade anslagen till de regionala utvecklingsfonderna liksom den centrala utvecklingsfonden, allra helst som nu också möjligheten till regionala investmentbolag öppnas på försök. Jag är medveten om att det i många av dessa motioner redovisas mycket akuta behov. Detta gäller kanske inte minst Linköping, som har svårigheter och kanske kommer att få ännu flera sådana och därför behöver denna tekniska utveckling. Men jag tror att man med hjälp av dessa utökade resurser och inte minst med utnyttjande av den centrala fonden bör kunna komma till rätta med en del av dessa problem. Jag tror inte att den form av utvecklingsbolag som staten varit med om att skapa i Skellefteå är den form som Linköping behöver.

I såväl den socialdemokratiska som den centerpartistiska partimotionen framförs förslag om inrättande av s. k. handelshus för att främja exporten. Utskottet har enats om att föreslå att frågan om inrättande av handelshus bör utredas inom regeringskansliet. Arbetet bör bedrivas skyndsamt. Detta bör kunna bli av mycket stor betydelse för att främja exporten, inte minst för småföretagen.

När det gäller företagens kapitalförsörjning har en mängd uppslag lagts fram i de olika motionerna. Särskilt i partimotionerna tar man upp en hel del förslag, som är av den typen att de väl mest är att betrakta som förövningar inför valrörelsen. Där talas om en femte AP-fond, om lån av tysk modell, om projektfond osv. Vi har från socialdemokratiskt håll upprepat vårt förslag om att inrätta en struktur- och industriutvecklingsfond, som skulle få 2 000 miljoner i investeringsanslag och sedan kunna förstärka sina utlåningsmöjligheter med ytterligare 2 000 miljoner t. v. genom upplåning. De borgerliga avstyrker på nytt denna fond, som vi anser skulle kunna bli av mycket stor betydelse för strukturutvecklingen. Vi fullföljer vårt förslag i reservation 2, som jag yrkar bifall till. Även vårt förslag om förstärkning av investeringsbankens utlåningsmöjligheter för vi fram reservationsvägen.

I motioner från såväl socialdemokratiskt håll som centerhåll framförs synpunkter på behovet av att staten skall kunna styra rekonstruktionsarbetet när det gäller företag på obestånd eller i konkurs. Utskottsmajoriteten har efte: diskussion enats om att föreslå riksdagen att begära att regeringen genom tilläggsdirektiv till företagsobeståndskommittén låter utreda frågan helt förutsättningslöst. Förhoppningsvis kan denna viktiga fråga på det sättet lösas inom en snar framtid.

I propositionen 184 föreslår regeringen att lagen om styrelserepresentation i aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser, som gällt under en treårig försöksperiod, nu skall gälla för ytterligare ett år. Samtidigt undantas vissa bolag. Ett flertal motioner har väckts i frågan. Men socialdemokraterna i utskottet, som har kommit att diktera utskottsskrivningen i det här fallet, föreslår att lagens giltighet förlängs med fem år och får behålla sin nuvarande lydelse, eftersom vi anser att den har stor betydelse för att öka informationsutbytet mellan företag och anställda och samhället. Vi vill också att regeringen till fullo skall tillämpa lagen, vilket inte sker f. n. Men samtliga borgerliga ledamöter reserverar sig mot förslaget, dock med olika motive- ringar.

Självfallet finns det många andra viktiga punkter i betänkandet som jag borde kommentera, men tiden medger inte att jag fortsätter. Yrkandena och förslagen finns ju i utskottsbetänkandet, som jag förutsätter att ledamöterna tar del av.

Herr talman! De frågor vi diskuterar i samband med detta utskottsbetän- kande är av utomordentlig betydelse för hela svenska folket. Det gäller frågan på vad sätt vi skall kunna ytterligare utveckla och stärka vårt näringsliv, hur vi skall kunna skapa arbete och trygghet för alla och regional balans i landet. Det är människan som måste stå i centrum. En industriell utbyggnad har inget värde i sig, utan den har värde endast i den mån den gynnar de många människornas trygghet och välfärd och bidrar till utvecklingen mot bättre fungerande demokrati och medansvar för alla.

Jag yrkar därför bifall till de socialdemokratiska reservationer som är fogade vid utskottsbetänkandet, nr 1, 2, 8, 12, 14, 20, 25 och 28. På övriga punkter yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

NILS ÅSLING (c):

Herr talman! Industrikrisen har visat näringspolitikens otillräcklighet och brister. Samhällsutvecklingen och de internationella perspektiven motiverar en grundläggande analys av näringspolitikens mål och medel inför 1980- talet.

Är då denna grundläggande analys den som regeringen presenterar i sin proposition 123 om riktlinjer för industripolitiken? Förvisso inte. Det är klent med analysen. De uppställda målen, i den mån de förekommer, är ålderdomliga relikter från liberalismens barndom.

Jag skall emellertid inte anklaga regeringens företrädare för detta, allra minst industriministern som har annat att göra än tänka på hävdvunna principer och ålderdomliga dogmer.

Jag skulle därför så här i början av debatten vilja föreslå att vi betraktar de riktlinjer för industripolitiken som propositionen anger såsom ett sällsamt mellanspel i svensk näringspolitik, ett mellanspel som äger giltighet i tillämpliga delar över sommaren, då Sverige ändå har stängt för semester. I höst måste vi på nytt ta itu med näringspolitiken, men från andra utgångspunkter.

Det går säkert bra ändå för gamla Sverige. Industriministern har visat sig med framgång kunna rykta sitt värv utan att vara bunden av några särskilda principer. Sådan är nämligen den industriella verkligheten f. n.

Det är väl denna något uppgivna eller skall man säga sangviniska syn på situationen som även bemäktigat sig det hårt arbetstyngda näringsutskottet och som avspeglar sig i utskottets värdering av de industripolitiska riktlinjerna. Utskottet har sålunda funnit att regeringens riktlinjer måste, som det heter, modifieras i vissa avseenden.

Utskottsmajoriteten uttrycker sig synnerligen hänsynsfullt, men det går inte att ta miste på att man egentligen helt underkänner riktlinjerna. Utskottsmajoriteten ansluter sig i det avseendet till centermotionen och ställer upp några punkter, som visserligen utskottets värderade herr ordförande nu har försökt undervärdera i sin polemik men som ändå onekligen anger viktiga hållpunkter för ett icke-socialistiskt handlande inom näringspolitiken under 1980-talet:

1. Marknadsekonomi skall baseras på ett decentraliserat näringsliv.
– Det betonade f. ö. också industriministern i sitt anförande.
2. Marknadsekonomi skall vara socialt inriktad och anpassad.
3. Näringslivets uppgift skall vara att tillgodose angelägna krav i samhällsutvecklingen när det gäller regionalpolitik och sysselsättningsutveckling.
4. Den tekniska utvecklingen bör främja ekologisk balans och utvecklingen mot en optimal livsmiljö.

Det är, herr utskottsordförande, mycket väsentliga principer i en icke-socialistisk näringspolitik. Mer koncentrerat och med större eftertryck hade heller knappast modifieringen – eller, jag skulle vilja säga avståndstagandet, från regeringens riktlinjer – kunnat formuleras.

Det är mot den här bakgrunden som man med stort intresse tar del av den socialdemokratiska reservationen beträffande riktlinjerna. Men som kammarens ledamöter redan torde ha upptäckt är det ett torftigt dokument, ja, ett torftigare dokument torde man få leta efter i riksdagens annaler. Här är det alltså inte ens fråga om något som skulle kunna betecknas som en trebetygsuppsats, varom utskottets ordförande nyss talade.

Vad socialdemokratin egentligen vill inom näringspolitiken skall tydligen även fortsättningsvis förbli en väl bevarad hemlighet för svenska folket. Det kan väl ändå inte vara så, att det största oppositionspartiets hela principiella utgångspunkt för näringspolitiken begränsas till avståndstagandet till en överdriven tilltro till marknadskrafterna och hävdandet av aktiv medverkan från samhällets sida till industrins utveckling?

I den socialdemokratiska partimotionen återfinns visserligen sju punkter som skall vara sammanfattningen, själva kvintessensen, av den socialdemo-

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

kratiska näringspolitiken. Dessa sju punkter är emellertid så allmänt hållna och så menlösa till sin karaktär att de mycket väl skulle ha kunnat användas även som en sammanfattning av regeringens proposition.

Det finns emellertid *en* punkt av de sju som den nuvarande regeringen naturligtvis inte skulle kunna tänka sig att framföra, nämligen kravet på övergripande planering – detta har ju dagens debatt redan visat. Jag vill dock för min del gärna ge socialdemokraterna rätt i detta krav. Vi är överens om *kravet* på bättre planmässighet både när det gäller samhällets näringspolitik och när det gäller näringslivets eget agerande, men jag är inte överens med socialdemokraterna om *hur* denna planering skall genomföras. Från centerns sida hävdar vi att en ökad planering när det gäller strukturutveckling och marknadsföringsinsatser i första hand är en näringslivets egen uppgift. Först om näringslivet självt inte med tillräcklig kraft kan samla sig till insatser bör samhället inskrida. Socialdemokraterna å sin sida kräver samhällets styrande hand i det mesta, medan den nuvarande regeringen – om jag har förstått det något luddiga förslaget till riktlinjer rätt – inte vill veta av någon planering alls. Det kan måhända vara betecknande för situationen i vårt lands politiska liv att det är i en fråga som denna som den ideologiska vattendelaren i näringspolitiken återfinns.

Utan en övergripande strategisk planering, t. ex. i branschernas egen regi, fruktar jag att ökade samhällsinsatser blir ofrånkomliga, med den risk för byråkratisering av näringsliv och näringspolitik som detta medför. När socialdemokraterna i sin motion säger att den s. k. Åslingdoktrinen övergavs av trepartiregeringen är alltså detta påstående helt felaktigt. Ingvar Svanberg var inne på samma tema nyss. Tanken att företagets resurser, inte minst i fråga om personal och kunskaper, måste nyttiggöras i en strukturomvandlingsprocess, är nämligen alltför oförminskat angelägen. Samhällets åtgärder skall anpassas så att dessa resurser nyttiggörs i så stor utsträckning som möjligt – åtgärderna skall inte ersättas av allehanda administrativa åtgärder från samhällets sida. Näringspolitiken måste därför utformas så att företagen uppmuntras, ja, provoceras att aktivt spela med i den process som en fortlöpande anpassning till marknadsförutsättningarna innebär. Detta försummade socialdemokraterna under den tid de hade ansvaret för näringspolitiken. Det var en epok som manifesterades av kolartro på centrala institutioner och stora industriprojekt – industriministern påminde nyss om det: varven, Stålverk 80, hela den massiva kärnkraftssatsningen etc. Inte heller med den politik som den nuvarande regeringen bedriver tror jag emellertid att man bidrar till att öka företagets benägenhet att spela med i näringspolitiken, men nu är det helt enkelt därför att det saknas klart definierade mål från samhällets sida i näringspolitiken.

Om man frågar första bästa direktör eller fackföreningsordförande man möter hur färdriktningen för näringspolitiken i folkpartiets Sverige är får man underligt vilsna och svävande svar. Det är beklagligt, tycker jag, att folkpartiet inte bättre tog till vara lärlingstiden i trepartiregeringen.

Även om det näringspolitiska beslut Sveriges riksdag nu går att fatta, som så mycket annat denna underliga vår, bär provisoriets prägel finns det några

karaktäristiska utvecklingsvägar som jag vill närmare kommentera.

Den första av dessa vägar, som beträddes under trepartiregeringens dagar, är den som bär mot en decentraliserad näringspolitik.

Etableringen av de regionala utvecklingsfonderna, som en följd av trepartiregeringens s. k. småföretagspaket, är det betydelsefullaste steg inom näringspolitiken som vi tagit i detta land på mycket lång tid. Därmed fick vi en regional organisation för näringspolitiken med egen kompetens och egna resurser och en regional förankring. Vi hade förordat att ett nytt stort steg skulle tas nu för att förbättra utvecklingsfondernas resurser.

Den omständigheten att det direkta medelstillskottet om 300 miljoner kompletteras med en statlig garanti för upplåning av ytterligare 300 miljoner kan i nuvarande situation sägas vara någorlunda tillfredsställande, även om det inte tillgodoser de krav vi har framfört. Det finns skäl understryka det angelägna i att detta garantisystem utformas så att det ger tillräcklig smidighet i handläggningen och inte minskar fondernas självständighet när det gäller kreditbedömningen. Det är också betecknande för propositionens brister att utskottet känner sig föranlåtet att beställa ökade åtgärder från regeringens sida för att ge fonderna möjlighet att stimulera de mindre företagens marknadsföring. Detta är nämligen ett av svenskt näringslivs stora underutvecklade områden.

Det är angeläget att anslaget till fondernas administration nu räknas upp med de 10 miljoner vi föreslagit, och vi har dess bättre fått majoritet för detta. Under den korta tid som förflutit sedan fonderna tillskapades har man nämligen kunnat notera hur de personella resurserna blivit mycket hårt ansträngda.

Utskottet föreslår nu också – något överraskande, eftersom det innebär att folkpartiets ledamöter övergivit tidigare accepterade principer – att fondernas styrelser skall genom statens direktiv få representanter för företagare och fack. När jag skrev propositionen 1977 förordade jag att ansvaret för valet av styrelser skulle läggas i landstingens händer. Utgångspunkten var givetvis att någon mer representativ församling på regional nivå än landstingen finns inte. Det är minst av allt lämpligt att ge en sådan församling en pekpinne från centralt håll beträffande hur styrelserna skall vara sammansatta. De skäl som nu anförs för att ändra den tidigare ordningen är alltså inte övertygande – principiellt är skälen t. o. m. beklämmande.

Den andra viktiga vägen som utskottet föreslår att man skall vandra vidare på är den som avser utveckling och forskning. Även i detta avseende är det initiativ från trepartiregeringen som man fullföljer.

Ytligt betraktat kan det förefalla som om det tillskapas många nya institutioner och att utskottsmajoriteten gripits av en övertro på institutionernas roll i näringspolitiken. Så är dock inte fallet. Om man vill fullfölja strävandena till diversifiering och decentralisering av näringslivet, får man inte dra sig för att skapa lämpliga redskap för den uppgiften. Utvecklingsbolag för särskilda teknikområden är ett sätt att koncentrera insatserna inom särskilt intressanta utvecklingsområden för att få maximal effekt. Sent omsider försvinner nu gamla lösningar i politiken. T. o. m.

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

utvecklingen av alternativa energikällor betraktas nu som angelägen, och inom den sektorn finns förvisso mycket intressanta resultat att hämta av utvecklingsarbetet.

Även den regionala baseringen av investmentbolag med Svetab som huvudman, som inleddes av trepartiregeringen, fullföljs nu med i första hand två nya utvecklingsbolag i anknytning till de regionala utvecklingsfonderna i Jämtland och Västerbotten. Det är också glädjande att vi fått socialdemokraternas stöd för tillskapandet av två nya regionala investmentbolag. Det finns nämligen redan intressanta erfarenheter att redovisa inom Svetab när det t. ex. gäller att spåra upp blivande företagare, hjälpa dem i gång och utbildade dessa personer för deras uppgift. Även dessa bolag skall ses som ett komplement till utvecklingsfonderna. Det finns anledning betona att det är angeläget att verksamheten i de regionala investment- och utvecklingsbolagens regi sker i nära anknytning till utvecklingsfondernas verksamhet.

Jag beklagar att det inte har gått att samla majoritet för centerns förslag till en särskild projektfond. En sådan fond skulle nämligen lösa ett av innovatörernas svåraste problem just nu, nämligen att utveckla en idé till en marknadsanpassad produkt.

Ingvar Svanberg sade att centern tänker om när det gäller utvecklingsinsatserna genom att vi nu accepterar inrättandet av en central utvecklingsfond. I vad gäller de större industriella projekten var det faktiskt en fråga som väcktes i den gamla trepartiregeringen i samband med utformandet av varvspolitik. Vi hade alltså redan då planerat att för större industriella utvecklingsprojekt skapa en bas som skulle möjliggöra deras realiserande. Jag uppfattade det som att Ingvar Svanberg beklagade regionaliseringen av den gamla utvecklingsfonden. Var det ändå inte av stort värde att utvecklingsfonderna fick möjlighet att också ge lån och stöd för projekt? Den möjligheten åstadkoms ju genom regionaliseringen av den statliga utvecklingsfonden.

Naturligtvis är inte dessa nya redskap för att främja de mindre företagens verksamhet avgörande för näringslivets utveckling i stort. Det allmänna klimatet, attityden till företagandet och den ekonomiska politiken är de grundläggande faktorerna. Inför 1980-talet är det framför allt angeläget att samhället nu anger sina mål, så att människorna i arbetslivet, i stora som små företag, inte behöver sväva i tvivelsmål om näringslivets villkor inför framtiden, och näringslivets roll i samhället. Löntagarfondsdebatten, sådan den initierades av socialdemokraterna, kan vara en lämplig illustration till hur situationen blir, om man inte anger klara, koncisa mål och också är beredd att tala om vilken färdriktning man skall ha.

Den trånga sektorn i näringslivet inför 1980-talet är inte riskkapitalet, den utbildade personalen eller andra dagens bristområden utan helt enkelt nyskapandet och benägenheten hos enskilda människor att känna stimulans och motiv för ansvarstagande. Näringspolitikens allt överskuggande mål måste därför vara att skapa en atmosfär som främjar just nyskapande och utveckling. Riksdagens beslut i dag om industripolitiken är i det avseendet knappast sensationellt men ett steg på vägen.

Herr talman! jag ber att få yrka bifall till hemställan i näringsutskottets betänkande nr 59 med undantag för punkterna 7, 13, 16, 20, 22, 39, 40, 55, 60, där jag yrkar bifall till motsvarande reservationer.

Nr 162

Torsdagen den
31 maj 1979

INGVAR SVANBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte utan en viss njutning man lyssnar till Nils Åsling – som magister Åsling skulle jag vilja karakterisera honom – när han fortsätter sitt betygsutdelande till den nuvarande regeringen och dess industriminister. Trebetygsuppsats – den beskrivningen vet alla här i kammaren härstammar från Nils Åsling själv. Däremot är han så nöjd över kompromissen i utskottet att han tydligen är beredd att upphöja den till betydligt högre höjder. Det är allra minst fråga om ett licentiatarbete. Jag tror emellertid att det är litet tokigt av Nils Åsling att göra på det sättet. Han talar nu litet övermaga om att detta är ett sällsamt mellanspel, som kan få gå för i sommar – regeringen måste ju ändå handla. Ja, just på det sättet gjorde Nils Åsling, som själv är grundläggare till denna luddighet. För honom fanns inte några klara riktlinjer, utan han hoppade från fall till fall, från tuva till tuva. Det menar han är klokt och vettigt.

*Industripolitiken,
m. m.*

Sedan går Nils Åsling över till att säga att socialdemokraternas motion är ett torftigt dokument. Det är luddigt osv. Jag skulle inte säga det, om jag stod för den samskrivning som finns i utskottsbetänkandet, för där är man verkligen luddig. När man talar om att den tekniska utvecklingen bör främja ekologisk balans och human livsmiljö, så är ju det någonting som vi allesammans kan skriva under på. Det kan både socialdemokrater, folkpartister och alla andra hålla med om, om det bara är det det gäller. Och detta var det enda som talesmannen för Nils Åslings parti hade att framhålla som värdefullt i samskrivningen.

Därefter kommer Nils Åsling in på frågan om hur den socialdemokratiska politiken skall se ut. När Nils Åsling skildrar den är den verkligen en ganska underlig politik. Men nu är den inte sådan som han försöker skildra den. Vi vill ha ett aktivt arbete från företag, samhälle och anställda för att skapa ett näringsliv som fyller de uppgifter som vi önskar oss. Vi skall inte sitta och vänta i all stillhet på att industrin skall se till att vi samtliga blir rika och väl försörjda. Vi får alla vara med i detta arbete och delta på det sätt som vi kan.

Nils Åsling fortsätter: Åslingdoktrinen är död, säger socialdemokraterna, men den är ju fortfarande levande – det är väldigt viktigt att ha den. Man skall få företagen att ta sitt sociala ansvar – de skall inte komma till samhället och be om hjälp. Företagen skall ta sitt sociala ansvar i alla situationer.

Det där är väldigt intressant. Det skulle inte ha varit dumt om Nils Åsling hade predikat det inom t. ex. NCB litet tidigare, innan samhället tvingades att gå in. Det är litet farligt att gå ut och vara alltför stor i truten, när man vet att företagen inte kan klara problemen utan att vi måste ha en annan styrning.

Sedan säger Nils Åsling något som är beklämmande, om jag får använda samma uttryck som han själv använder. Den centrala fond som nu

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

tillkommer skapades av trepartiregeringen, idémässigt i varje fall, säger Nils Åsling. Men den gamla centrala fonden måste man avskaffa först och skicka ut i länen. Man kunde inte ta de pengarna någon annanstans, utan man måste liksom slakta den fond som fanns och sedan hitta på en alldeles egen. Det där är väl ändå att stå på huvudet. Jag tror inte att Nils Åsling riktigt passar för rollen som clown i den här cirkusen. Jag tycker att han skall skaffa sig en bättre position.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Jag kanske kan säga att herrar Svanberg och Åsling delvis gör undan jobbet åt mig, därför att deras kritik och polemik på något sätt upphäver varann och egentligen ger det slutresultatet att propositionen inte är så illa hopkommen.

Får jag börja med några ord till Ingvar Svanberg. Han citerade Hemingway och menade att propositionens digra format var ett uttryck för att vi varit trötta, för när Hemingway var trött skrev han långa romaner. Nu är ju inte propositionen särskilt diger; den är ganska tunn. Däremot är den socialdemokratiska partimotionen, med motionsmått mätt, en ovanligt diger produkt. Jag överlåter åt kammaren att själv dra slutsatsen av Hemingways tankar i sammanhanget.

Jag vill dock i viss mån returnera Ingvar Svanbergs komplimang. Han sade att propositionen är en delvis skarpsinnig analys, men recepten är dåliga. Jag tycker att den socialdemokratiska motionen på vissa punkter har förtjänster i analysen men mindre förtjänster när det gäller recepten.

Huvuddelen av det Ingvar Svanberg hade att anmärka har jag bemött i mitt inledningsanförande. Vi har olika mening om i vilken grad samhället bör gå in planerande och riktninggivande, och det är det som här har kommit till uttryck. Dock är det fel när Ingvar Svanberg säger att det endast är när företagen kommer och ber om hjälp som vi vill göra några industripolitiska satsningar. Vi föreslår ju i denna proposition utbyggnad av olika medel, framför allt generella, för att stärka en framåtsyftande industripolitik och för att öka möjligheterna till offensiva satsningar.

Jag skall dra en barmhärtighetens slöja över diskussionen om stålplaneringen. Jag hänvisar den intresserade till att läsa doktor Wallanders intressanta analys av prognosmakandet här i landet. Där intas en hedersplats av det socialdemokratiska stålprognoserandet som det tokigaste i den vägen som hittills har förekommit.

Låt mig säga till Nils Åsling att jag tycker att han är en mycket modig man. Att inför kammaren prångla ut en så mager produkt som centerns partimotion om industripolitiken som ett angivande av färdriktningen av annan klarhet och skärpa än den som finns i propositionen är modigt – någon kunde ju komma på idén att läsa motionen. Den person som försöker ta den som riktlinje för framtiden blir verkligen vilsen.

Nils Åsling hänvisar till vissa sentenser – mål – som finns angivna i centermotionen och som utskottet har godtagit. Vi ansluter oss gärna till dem. Kammaren förstår lätt varför, om jag läser upp några av de mål som nu

som en precisering av propositionen skall ange färdriktningen framöver.

Centern anger följande "klart formulerade" mål, och de har delvis också influerats i utskottsbetänkandet, och gärna det. Hör och begrundat!

"-- målet för näringspolitiken skall vara att skapa en rationell och funktionsduglig produktionsapparat med största möjliga internationella konkurrenskraft". Vem här ansluter sig icke till detta? Vem vill ha en orationell och icke fungerande produktionsapparat utan konkurrenskraft?

Vidare skall näringslivet tillgodose angelägna krav i samhällsutvecklingen.

– Ja, det tycker vi nog alla.

Näringspolitiken bör medverka till att klara de sysselsättningspolitiska målen. – Det är förvisso önskvärt.

Näringspolitiken bör medverka till en bättre regional balans och teknisk utveckling i samhället, som skapar ekologisk balans och human livsmiljö. – Allt detta är lovvärt och lätt att ansluta sig till, men möjligen icke så alldeles klagörande.

Jag håller gärna med Nils Åsling om att det ändå finns en ideologisk vattendelare mellan de socialdemokratiska skrivningarna och det som vi har enats om. Men diskussionen gäller ju omfattningen av den statliga planeringen. Nils Åsling utfärdar betyg – och den här "trebetygsuppsatsen" har ju nu fått vad som på akademiskt språk kallas spets genom att den har accepterats av näringsutskottet under centerns medverkan. Men när han nu utfärdar dessa olika betyg, skulle Nils Åsling då inte vilja tala om vad det är exakt som han inte kan acceptera i det betänkande som han själv har anslutit sig till?

NILS ÅSLING (c) kort genmäle:

Herr talman! Ingvar Svanberg blev rätt upprörd över att jag karakteriserade den socialdemokratiska huvudreservationen som ett torftigt dokument. Jag måste faktiskt vidhålla det omdömet. Hur man än läser detta dokument kan man inte bli klokare på vad socialdemokratin egentligen vill när det gäller näringspolitiken. Då följer man en gammal regel och går till källan, dvs. partimotionen – och intrycket därav är lika torftigt, tyvärr.

Vad vill egentligen socialdemokratin när det gäller näringspolitiken? Det trodde vi att vi skulle få svar på nu. Men den här situationen med socialdemokratin i opposition har tydligen inte på något sätt verkat stimulerande för tankeverksamheten. Kan Ingvar Svanberg verkligen gå i god för att de sju punkter som socialdemokratin anger i partimotionen är det socialdemokratiska näringspolitiska programmet? I så fall tycker jag att det är ganska beklämmande.

Jag är uppriktigt ledsen över att jag här måste använda hårda omdömen. Men i en politisk debatt är det ju inte likgiltigt var det största oppositionspartiet står.

Sedan kommer Ingvar Svanberg in på denna famösa Åslingdoktrin och säger att erfarenheten visar att den inte har hållit. Jo, det har den. Den attityd som vi har gemensamt med folkpartiet är ju att man inte onödigtvis går in i företagen för att lasta av dem deras ansvar. Så länge företagen har en finansiell

Torsdagen den
31 maj 1979

Industripolitiken.
m. m.

styrka skall de medverka aktivt i den strukturförändring i samhället som är nödvändig. Det är Åslingdoktrinen, och den bör fortfarande gälla med oförminskad kraft, enligt min uppfattning.

Så till den här tvistefrågan om utvecklingsfonden. Den gamla fonden var ju inriktad på små projekt och små företag. Det var logiskt och riktigt att regionalisera den, eftersom kontakten med små företag med fördel sker via de regionala utvecklingsfonderna. Då det också är alldeles uppenbart att man behöver kunna ta tag i stora industriella projekt, har man infört stiftelsen som skall ta hand om större industriprojekt. Det är en riktig åtgärd, och den har centerns stöd.

Jag vill till industriministern säga att det är möjligt att inte heller centerns partimotion är något särskilt märkvärdigt dokument. Men den innehåller vissa riktlinjer som utskottsmajoriteten nu finner det vara angeläget att komplettera regeringens proposition med. Och det är bra att industriministern och folkpartiet nu ger sin anslutning till detta. Varför har man inte tidigare framfört dessa synpunkter på en mera realistisk industripolitik? Men O. K., det är bra när en syndare sig bättrar.

INGVAR SVANBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill säga till industriministern att när jag anförde exemplet med Hemingway och propositionen så var det inte i allra första hand antalet sidor jag avsåg utan den allmänna pratigheten. Det är många sidor i propositionen, men det står ingenting på dem, och Hemingway menar att när man är trött då pratar och pratar man utan att veta riktigt vad det leder till. Är man däremot utvilad, skriver man ner sina tankar på ett stringent sätt, klart och redigt.

I det här fallet rör det sig dock inte om bristande förmåga – det är väldigt svårt att skriva klart och redigt om det som egentligen inte finns. I propositionen finns ingen industripolitisk inriktning, men regeringen försöker låtsas att man har en sådan.

Sedan konstaterar industriministern att vi har olika syn på industripolitiken. Ja, vi har verkligen det, och detta faktum kanske vi inte skall bråka mycket om. Men industriministern säger att det är fel när jag hävdar att regeringen ingriper bara när företagen kommer och ber om hjälp. Det står gång på gång i propositionen att det är först när problemen inom näringslivet har blivit akuta som man kan ingripa, och då skall man visa mycket stor restriktivitet och inte göra mer än vad som är absolut nödvändigt. Jag tycker att min första karakteristik är helt riktig.

När det gäller Nils Åsling är det betydligt bekymmersammare. Han säger att hur han än läser och läser den socialdemokratiska motionen så får han ingenting ut av den.

Ja, det finns elever som läser och läser och aldrig begriper någonting. Jag trodde inte att Nils Åsling var en sådan elev, men det är tydligen vissa blockeringar hos honom som gör att han inte kan tillgodogöra sig innehållet i vår motion.

Centern har gått och väntat i tre år på att få besked om vad socialdemo-

kraterna vill, säger Nils Åsling, och nu trodde man att man skulle få det i den här motionen. Men snälla Nils Åsling, där finns inte bara de sju punkterna, som i och för sig är värdefulla. Jag har försökt säga litet grand om vad vi vill utöver vad som står i motionen, men Nils Åsling vet att på mina tre minuter kan jag inte ge en bred skildring av vad vår politik innebär. Den finns klart återgiven i motionen och också i andra sammanhang.

Om vår politik är så där rysligt allmän, borde den vara acceptabel för centern, som ju alltid vinglar och far: I den här frågan är vi med socialdemokraterna, men se på den andra punkten intar vi gemensam attityd med folkpartiet.

Centern står än på höger ben och än på vänster ben. Om vår motion vore så förfärligt dålig, så tycker jag att den borde vara gefundenes Fressen för centerpartiet. Men motionen är inte dålig, tvärtom.

Nils Åsling försökte komma med en förklaring i fråga om den centrala fonden, och jag har sällan hört något ynkligare. Varför inte medge att det var ett misstag att ta bort den fond som fanns förut? Nils Åsling säger: Men den var ju avsedd för småindustrin, och nu har vi skapat en fond för storindustrin.

Skall det alltså vara omöjligt för små industriföretag att få pengar ur den centrala fonden? Det är ganska lustigt.

Sedan var det uttalandet om miljövard och alltihop det där. Det går inte att köra med det talet och räkna med att bli trodd.

Industriministern ERIK IIUSS:

Herr talman! Ett par ord till min värderade företrädare. Sedan han i diverse magistrala och ganska extrema ordalag utdömt industripropositionen och i stället försökt prångla ut den magra produkt som centerns partimotion utgör som någon sorts riktlinjer för en annorlunda industripolitik, bad jag honom precisera åtminstone något så när vad det är som han inte gillar i de riktlinjer som han i utskottet nu anslutit sig till.

Han svarade med att karakterisera mig som en syndare som sig bättrar, genom att jag anslöt mig till de enkla trivialiteter som har lagts till i näringsutskottets betänkande och som ju inte rimligen kan anses på något sätt förändra innebörden eller huvudriktlinjerna i den industripolitik som regeringen föreslagit.

Jag föredrar att konstatera – och det gör jag gärna – att vi uppenbarligen bakom de här ordråderna har en ganska sammanfallande syn på näringspolitiken. Det är bra om det är så. Det är bra om den gemensamma trepartiståndpunkten i näringsutskottets betänkande också motsvaras av i huvudsak sammanfallande åsikter. Då kan man ha överseende med diverse överord som t. ex. när omgestaltningen av företagarföreningarna till regionala utvecklingsfonder – ett riktigt och bra steg men av måttlig storlek – nyss karakteriserades som alldeles epokgörande. Det är något av att sälja produkter under falsk varubeteckning. Låt oss konstatera att det i och för sig var bra, men det var inte någon alldeles epokgörande förändring. Det vet den som varit med i institutionerna i båda skedena. Det väsentligaste som skedde

för företagen i småföretagarpropositionen var sannolikt de av budgetminister Mundebo signerade skattelättnaderna för småföretagen.

NILS ÅSLING (c) kort genmäle:

Herr talman! Ingvar Svanbergs redogörelse för den socialdemokratiska näringspolitiken blir man ju inte klokare på. När man läser den socialdemokratiska partimotionen överväldigas man ju, som jag sade, av ett intryck av att socialdemokratin inte vet var den står i det här sammanhanget. Ingvar Svanberg får ursäkta mig, men diskussionen med honom här har knappast gett någonting ytterligare. Socialdemokratin står de facto förvånansvärt tomhänt och profillös när det gäller näringspolitiken. Man riktar en allmän kritik mot trepartiregeringen och folkpartiregeringen, men vad står socialdemokratin för? Det får vi aldrig klart för oss. Det ger inte heller utskottsbe-
tänkandet eller reservationerna någon klarhet i.

Så beträffande de centrala fonderna, utvecklingsfonderna resp. regionaliseringen av den gamla fonden. Det var helt enkelt ett sätt att ge utvecklingsfonderna möjlighet att bidra med lån till produktutveckling. Är Ingvar Svanberg emot att man ute i länen får den möjligheten? Ingvar Svanberg förvånar mig. Det måste ändå vara en mycket angelägen sak för den som är regionalt politiskt aktiv.

Industriministern tycker att centerns partimotion är ett torftigt dokument. Men i näringsutskottet har dock folkpartiet övergivit den allmänt överslåtande formuleringen om de principiella riktlinjerna som propositionen har och på ett sätt som är nära nog uppseendeväckande accepterat centerpartiets motion och de principer som där anges.

Vi skulle gärna velat ha ytterligare några veckor på oss för att utveckla det näringspolitiska programmet, och vi får väl senare återkomma till riksdagen i frågan. Men det är ändå ett faktum, trots vad industriministern säger, att folkpartiet accepterat dessa modifieringar. Jag anser att det är en värdefull plattform att gå vidare på i näringspolitiken.

Jag kan gärna vitsorda att centerpartiets motion inte på något sätt är sista ordet i saken, lika litet som propositionen. Men när vi nu skrivit samman oss, och när folkpartiet accepterat vår linje är det en plattform att gå vidare på. Låt oss ta fasta på det positiva i detta.

Jag har i mitt anförande här angett vissa principiella skiljelinjer. Jag har fört en diskussion om vår attityd till planeringen i näringslivet, som är en strategisk fråga. Jag har inte fått något egentligt svar från industriministern, och inte heller från Ingvar Svanberg, när det gäller den syn vi har på planeringens roll i 1980-talets näringsliv.

Sedan tycker industriministern att jag gör för mycket reklam av utvecklingsfonderna. Det var dock så att trepartiregeringen med tillskapande av utvecklingsfonderna på grundval av företagarföreningarna sköt den näringspolitiska kapaciteten från centrala organ till regionala organ. Vi decentraliserade verksamheten och gav utvecklingsfonderna egen kreditkapacitet och eget ansvar för utvecklingen. Det har inneburit att man rent principiellt

decentraliserat handläggningen av samhällets näringspolitik, och det anser jag vara en mycket avgörande och betydelsefull utveckling.

Talmannen anmälde att Ingvar Svanberg anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Industriministern ERIK IIUSS:

Herr talman! Jag är glad över att kunna instämma med Nils Åsling. Jag sade i mitt förra inlägg att vi borde ta fasta på det som förenar. Det gjorde Nils Åsling, och det är jag glad över. Jag kan dock inte underlåta att erinra om att i det utskottsförslag som centern, folkpartiet och moderaterna är ense om fastslås som huvudpunkt att man godtar de riktlinjer som anges i propositionen. Sedan gör man någonting som man artigt kallar modifikationer, när man talar om att man skall ha en rationell och funktionsduglig produktionsapparat osv., vilket förvisso ingen kan motsätta sig. Men det är kring i huvudsak propositionens riktlinjer som utskottets majoritet har samlat sig.

ERIK HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Låt mig börja med att säga att den svenska välfärden har vuxit fram genom enskilda initiativ och frivilligt samarbete. Det är positiva tillgångar som vi alla bör slå vakt om.

Vi moderater anser att vårt ekonomiska system måste bygga på konsumentens fria val, på frihet att starta och driva företag och på enskild äganderätt.

Mot denna bakgrund är det positivt att regeringen i den proposition som vi i dag behandlar ansluter sig till tankegångarna om marknadshushållningens fördelar som ekonomiskt system, ty i marknadshushållningen finns som det står i propositionen "inbyggt en strävan till effektivt utnyttjande av resurserna och till en sådan inriktning av produktionen att konsumenternas önskemål tillgodoses. Ett marknadssystem ger dessutom möjlighet till decentralisering av beslut och ansvar." Att utskottets ordförande herr Svanberg, som nyss har talat, som sann planhushållare förfasar sig över detta är från hans utgångspunkt förstående.

Herr talman! Ett effektivt utnyttjande av Sveriges resurser kommer att bli nödvändigare framöver. Vad som väntar är en hårdnande konkurrens på världsmarknaden, då industritillväxten på våra traditionella marknader i Västeuropa enligt många bedömare kommer att bli lägre under den närmaste tioårsperioden än vad den har varit tidigare, detta samtidigt som konkurrensen för våra råvarubaserade industrier ökat väsentligt på den västeuropeiska marknaden till följd av exploatering av nya råvarutillgångar i andra världsdelar och sänkta transportkostnader som minskat fördelen att ligga nära marknaden. Därtill skall läggas konkurrensen från "världens nya industriländer" i Europa och i Sydostasien.

Läget är emellertid, enligt vår mening, inte hopplöst, tvärtom. Genom att föra en målmedveten näringspolitik utan försvårande byråkrati, en politik

som gör det lättare att investera, en politik som stimulerar till nyföretagande kan svensk industri åter gå en ljus framtid till mötes.

Den viktigaste orsaken till industrins problem är utan tvivel, vilket också påpekas i propositionen, den kostnadskris svensk industri genomled åren 1975-1977, förorsakad av den dåvarande socialdemokratiska regeringens oförmåga att hålla pris- och kostnadsutvecklingen under kontroll efter 1973.

Återställandet av den internationella konkurrenskraften, som syftade till att återföra ekonomin från fundamental obalans till balans, blev därför en av trepartiregeringens viktigaste åtgärder. Genom olika åtgärder, såsom devalvering, avskaffande av den 4-procentiga löneskatten samt en höjning av mervärdesskatten har detta mål delvis uppnåtts, fullt naturligt med vissa påfrestningar i initialskyddet för såväl samhället som medborgare. Men nu kan konstateras att bytesbalansens underskott sjönk från 12,5 miljarder kronor 1977 till knappt en tredjedel härav 1978, nämligen 3,9 miljarder kronor, samt att handelsbalansen under samma tid förbättrades med 10,5 miljarder kronor. Detta innebär alltså att svensk exportindustri har börjat vinna tillbaka vissa marknadsandelar. Industrin väntas nu åter få ett ökat behov av arbetskraft, vilket vi alla har anledning att glädja oss åt. Sakta men säkert ökar också antalet företag som går med vinst. Vinsten är på sikt den enda garantin för en trygg sysselsättning. Därför är det med stigande oro som vi moderater följer regeringens politik att vilja höja arbetsgivaravgifterna. Detta resonemang gäller också socialdemokraterna som bara vill ge arbetsgivaravgifterna ett nytt namn, proms, som alibi för att höja företagens kostnader.

I propositionen redogörs för företagens sjunkande soliditet, som tillsammans med en minskning av lönsamheten har lett till en avmattning i investeringsverksamheten. Någon analys av orsakerna till den sjunkande soliditeten i företagen görs inte. Detta är enligt vår mening beklagligt, eftersom det för den fortsatta politiken skulle kunnat dras värdefulla slutsatser om huru statsmakternas felinriktade åtgärder på den ekonomiska politikens område under 1960- och 1970-talen ledde till att företagen förlorade sin förmåga till sparande och investeringar med svårigheter att ge tillräcklig sysselsättning som följd.

Herr talman! Tyvärr har småföretagens problem blivit ganska snävt behandlade i propositionen. Man hade hoppats att regeringen litet mer skulle ha följt upp den tidigare i dag nämnda småföretagarpropositionen. Alla vet ju vilken stor betydelse som de mindre och medelstora företagen har i vårt land. En av lärdomarna av de senaste årens ekonomiska kris för flera regioner är faran av att vara beroende av utvecklingen i några få branscher och av produktutveckling i några få storindustrier. Det är alltså inte bara för att främja initiativ och spridning av sysselsättningsstillfällena som det finns anledning att främja utvecklingen av de mindre företagen och göra det möjligt att etablera nya företag.

I detta sammanhang vill jag också något kommentera socialdemokraternas småföretagarpolitik. I en tidning med rubriken Hur skall vi trygga jobben i de

små företagen försöker man förklara att socialdemokraterna inte är negativa mot småföretagen. Det tror inte heller jag. Men däremot för man en direkt fientlig politik mot småföretagarna, och det är här den stora skiljelinjen går mellan moderata samlingspartiets småföretagarpolitik och socialdemokraternas. Socialdemokraterna talar varmt för en vidgning av lånemöjligheterna, samhällsservice till småföretagen, samhällsägda utvecklingsbolag, hjälp till export genom samhällsägda handelshus osv. Men om företagarens problem talar man inte. Och detta är naturligt, för vad har man egentligen att erbjuda egenföretagare? Jo, inget annat än ytterligare skatter och skatteregler, som på sikt omöjliggör för litet större familjeföretag att växa.

Från moderata samlingspartiets sida föreslår vi i stället att förmögenheten på sikt helt befrias från förmögenhetsskatt och arvsskatt under förutsättning att den arbetar i ett familjeföretag.

I våra motioner har vi tagit upp möjligheten för flera familjeföretag att överlåta äganderätten till gemensamma investmentbolag. Vi vill stödja nyetableringen av företag, bl. a. genom att införa ett system med fördelaktiga, icke personliga, lån till nyetablerade företag samt inte minst sänka marginalskatten så att det lönar sig att arbeta.

För, herr talman, endast om vi har människor som är villiga att ta på sig ansvaret att bli företagare, så kan vi utveckla de mindre företagen. Då gäller det också att se till att företagarklimatet i vårt land är gott. Det är till gagn för såväl sysselsättningen som samhället i stort.

Den socialdemokratiska politiken gentemot småföretagen går igen också i näringspolitiken i dess helhet. Man har djup misstro gentemot det ekonomiska system som trots allt givit Västeuropas medborgare en standard, som inte invånarna i länder med planekonomi ens vågat drömma om, och vill nu steg för steg bryta ned det. Detta sker genom en ökad beskattning av företagen. De pengar som man sedan tar in vill man delvis använda för att bygga ut samhällliga stödorgan av alla de sorter. Som exempel kan nämnas inrättandet av en strukturfond, inrättandet av samhällsägda handelshus samt försöksverksamhet med factoringbolag, som skulle drivas av utvecklingsfonderna.

Men, herr talman, den kris som svenskt näringsliv upplevt och fortfarande känner sviterna av är inte en kapitalismens kris utan främst orsakad av att företagen berövats möjligheterna att spara pengar i företagen – detta bl. a. på grund av de höga arbetsgivaravgifterna och de höga förmögenhetsskatterna. Denna slutsats kan man också dra av den studie av företagens ekonomiska ställning som gjorts helt nyligen av ekonomen Lars B. Ekman på uppdrag av Hjalmar Mehrs utredning om löntagarfonder. I studien påvisas bl. a. att soliditeten sjunkit drastiskt i de större svenska företagen. Skuldsättningsgraden – dvs. skulderna i relation till det egna kapitalet – ökade mellan 1970 och 1976 med cirka 50 %. Det säger en hel del om den faktiska utvecklingen.

Nu gäller det att åter låta företagen stärka soliditeten. Lönsamheten måste med andra ord öka. Det gäller också att öka exporten. Detta tycks glädjande nog samtliga partier vara eniga om. Men då gäller det också att handla därefter, så att det inte blir bara tomma ord.

Efter detta vill jag, herr talman, något kommentera vissa moderata reservationer till utskottets betänkande. Min partikollega Margaretha af Ugglas kommer senare att ta upp övriga moderata reservationer.

I reservationen 4 reserverar vi oss emot inrättandet av ännu en institution med uppgift att stödja industriellt utvecklingsarbete. I stället för den föreslagna stiftelsen vill vi att bankkrediter skall användas för de i propositionen angivna målen, varvid staten bör garantera 50 % av krediten om låntagaren inte förmår återbetala lånet. Ständigt nya institutioner med motivet att stötta industrin bara splittrar möjligheterna till en effektiv näringspolitik. Vi skall i första hand använda oss av de redan etablerade och i övrigt satsa på generella stimulansåtgärder, vilket industriministern tidigare på ett mycket fint sätt givit uttryck för.

I reservationen 16 tar vi moderater upp frågan om hur man inom marknadsekonomins ram skall underlätta familjeföretagens kapitalförsörjning. Vi vill helt enkelt att flera familjeföretag på en ort skall kunna bilda ett gemensamt investmentbolag och till det överlåta äganderätten till sina företag – detta för att kunna uppnå ökad riskspridning och förbättra sin kapitalförsörjning. Försök med sådana investeringsbolag har gjorts i Västbo i Småland, men bl. a. på grund av skattereglerna har försöken inte lyckats. Vi kan inte acceptera uskottets förslag att först avvakta resultatet av de regionala utvecklingsfondernas och olika statliga investmentbolags verksamhet innan nya initiativ tas. Jag vill ställa frågan: Varför är privata initiativ inom företagssamheten inte önskvärda? Någon gång skulle sådana kunna uppskattas.

Från moderata samlingspartiets sida vill vi helhjärtat stödja kampanjer för ökat nyföretagande. Men då behövs också goda lånemöjligheter för de blivande företagen. Vi har därför i motionen 2360 förordat att den västtyska modellen för stöd till nyetablerade företag införs även i Sverige. Den tyska modellen innebär att lån endast ges till företag, där ägaren själv aktivt deltar i driften. Även här vill utskottsmajoriteten avvakta utvecklingsfondernas verksamhet. Detta reserverar vi oss emot i reservationen 19.

I reservationen 22 vill vi moderater ha ett system, där investeringsfonderna skulle få användas i regionalpolitiskt syfte. Vi menar att möjligheter skulle kunna skapas för företagen att på gynnsammare villkor avsätta medel till särskilda regionala investeringsfonder med generell rätt att utnyttja fondmedlen för investeringar inom stödområdet.

I den mycket viktiga reservationen 23 stödjer vi ett förslag i motionen 1501 av Filip W. Fridolfsson att borgenskravet vid lån till egenföretag från statliga institutioner skall begränsas. I dag framstår reglerna om säkerhet vid lån – särskilt personlig borgen av företagaren och hans familj – som onödigt hårda mot företagaren. Utskottet delar också den uppfattningen men vill tyvärr inte ta konsekvenserna av detta utan nöjer sig med en till intet förpliktande skrivning att "utskottet utgår ifrån att bruket av personlig borgen för anförvanter begränsas så mycket som möjligt". Detta kan vi från moderata samlingspartiet inte acceptera utan anser att utskottet skall uttala att det "är angeläget att reglerna beträffande säkerhet för lån inte uppfattas som orättvisa och belastande på företagens ekonomi. Detta gäller i särskilt hög grad

beträffande sådana lån som förmedlas av staten.”

Som framgår av propositionen har någon egentlig utvärdering av den nu sex år gamla försöksverksamheten enligt lagstiftningen om offentlig styrelserrepresentation inte gjorts. Det har således inte visats att lagstiftningen haft den positiva verkan på relationerna mellan företaget och samhället som lagstiftaren utgick ifrån år 1976. I denna situation anser vi, i likhet med upphovsmännen till motionen 2538, att det inte kan anses befogat att nu förlänga lagens giltighet ens i de delar som föreslås i propositionen. Detta framför vi i reservationen 27.

Jag har redan berört vår inställning till inrättandet av statliga handelshus. Det är ingenting annat än uppbyggnaden av ytterligare en kostnadskrävande statlig byråkrati till tivelaktig nytta. Redan i dag kommer ju den satsning på exportfrämjande åtgärder som sker inom UD:s och exportrådets ram också de mindre företagen till godo. Ökade satsningar för att stödja de mindre företagens möjligheter att marknadsföra sina produkter utomlands bör därför ske genom exportrådet, handelssekreterarna och de regionala utvecklingsfonderna, som till sig kan knyta experter både på produktutveckling och på marknadsföring. Moderata samlingspartiet reserverar sig därför i reservationen 29 mot inrättandet av statliga handelshus som vi anser helt onödiga.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till samtliga de reservationer där moderata samlingspartiet medverkar.

INGVAR SVANBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Principer i de här frågorna är det inte mycket att säga om i vad gäller Erik Hovhammar. Han talar klart och redigt, och han är tillräckligt svart-blå för att framställa sig sådan han är. För honom är industriministerns övertro på marknadsekonomi alldeles för svag. Han tror tiodubbelt mer, men det må vara hänt. Då vet vi var vi har honom.

Men nu är Erik Hovhammar väldigt ledsen – vilket jag förstår – över att det förekommit annonser i svenska pressen, som talar om att socialdemokraterna vill göra något för småföretagen. Han vill ha monopol på det för sin organisation som i årtal sysslat med annonsering – om man skall kalla det för annonsering eller för vulgärpropaganda får Erik Hovhammar själv bedöma. Men så säger Erik Hovhammar något väldigt lustigt, vilket gjorde att jag begärde ordet. Han säger nämligen att socialdemokraterna förklarar att de inte är emot småföretagandet – vilket han inte heller tror – men att allt deras handlande går emot småföretagen. Förstå logiken i det resonemanget, den som det kan! Men så resonerar Erik Hovhammar.

Erik Hovhammar har tidigare varit inne på samma tanke som Nils Åsling, nämligen att det inte finns någon politik i den socialdemokratiska motionen. Och så går han på en stund. Men sedan säger han att centerpartiet inte är med på den och den åtgärden som socialdemokraterna föreslår utan har reserverat sig i utskottet. Men hur i herrans namn kan man reservera sig på punkt efter punkt mot ingenting? Detta är ganska hårresande.

Jag tror att det här är en produkt av något som jag berört i mitt huvudanförande, nämligen att den borgerliga sammanskrivningen om riktlinjerna är ett

Torsdagen den
31 maj 1979

Industripolitiken,
m. m.

ganska uddlöst dokument. Industriministern karakteriserade mycket riktigt en del av det som allmänt välvilliga talesätt som vem som helst kan skriva under på. Det är allmänt bludder till intet förpliktigande. Men det räcker inte med det. Man måste ha en bit substans, och vad består den biten av? Jo, den består av ett våldsamt angrepp på den socialdemokratiska motionen i det här sammanhanget. Det är just detta som fick mig att säga att borgerlig enighet består i att man är emot socialdemokratiska förslag. Det är det enda man har att bygga kritiken på. Vad man är ense om, vet ingen. Socialdemokraterna har ingen politik, sägs det, och socialdemokraterna är välvilliga mot småföretagarna, men allt vad de gör går emot småföretagen.

Erik Hovhammars anförande besvarar sig självt, så jag slutar här.

ERIK HOVHAMMAR (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag har inte på något sätt angripit socialdemokraterna för att de annonserar eller för att de ger ut en särskild tidning som riktar sig till småföretagarna. Det har de all rätt att göra. Vad jag har angripit är den politik som socialdemokraterna nu för och som de har fört under en följd av år och som icke, enligt vår mening, kan betraktas som småföretagarvänlig.

Jag hoppas att Ingvar Svanberg inte vill förvägra den organisation, i vilken jag är ordförande, att införa annonser i pressen, vilket f. ö. har kommenterats i dag på olika håll. Det verkar nästan som om det här i landet skulle råda mer eller mindre förbud mot att ge uttryck för en åsikt och att det helt enkelt bara skulle vara *vissa* organisationer som fick göra det. Men det tycker jag är felaktigt. *Alla* skall ha rätt att framföra sina synpunkter.

När jag talar till Ingvar Svanberg om socialdemokraternas icke företagsvänliga politik stöder jag min uppfattning bl. a. på vad som hände åren 1973–1977. Socialdemokraterna satt ju vid rodet under den större delen av denna period. Då höjde ni arbetsgivaravgifterna med närmare 16 %. Näringslivet fick betala ungefär 40 miljarder kronor extra i skatt. Resultatet av detta ser vi i dag. Nu tvingas samhället i en eller annan form att återbetala en massa pengar till näringslivet.

Ingvar Svanberg har i dag kritiserat regeringen för att den litet hur som helst strör pengar omkring sig till företagen. Men att företagen har kommit i den här situationen är ju följderna av den politik som ni socialdemokrater förde. Jag tycker att man skall ha detta fullt klart för sig.

I en motion i år tar ni socialdemokrater bl. a. upp egenföretagarnas beskattning. Ni kräver en återgång till de skatteregler som gällde före trepartiregeringens tillträde och som bl. a. betydde att den ena maken i en firma inte kunde få ut mer än en tredjedel av den andre makens lön, även om hon arbetade mer än de 600 timmar som var en förutsättning för att inkomsten över huvud taget skulle få tas upp. Liknande diskriminerande regler vill man nu återinföra för egenföretagarnas barn. Det är bara ett par exempel på att egenföretagarna inte kan ha någon större tilltro till socialdemokraternas politik. Ingvar Svanberg får ursäkta, men det förhåller sig faktiskt på det sättet.

Jag är övertygad om att Ingvar Svanberg får ungefär det svar som det jag här

har gett om han frågar småföretagarna ute i bygderna vad de anser och socialdemokraternas näringspolitik.

Nr 162

Torsdagen den
31 maj 1979

INGVAR SVANBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har inte förvägrat Företagarnas riksförbund att annonsera i den svenska pressen. Gör gärna av med era pengar där. Det står er fritt att annonsera. Men man kan diskutera om inte en viss moral bör iakttas vid annonserandet. Man bör väl lämna riktiga uppgifter när man annonserar och även när man diskuterar. Erik Hovhammar. Det var det vi talade om. Men när det sedan kommer en annons som talar om vad socialdemokraterna gör och vill göra är Erik Hovhammar upprörd över det. Vi kommer ändå inte att övergå till det sätt att annonsera som Erik Hovhammars förbund *ibland* nedlåter sig till.

Industripolitiken,
m. m.

Vidare uppehåller sig Erik Hovhammar en hel del vid att säga att det och det har socialdemokraterna gjort. Ja, det är bra att han säger det. Vi kan behöva all hjälp med propagandan och med att tala om allt som vi under årtionden gjort. Erik Hovhammar finner att alla småföretagare följaktligen är förbittrade på socialdemokraterna. Gå ut och fråga dem, säger Erik Hovhammar. Jag träffar rätt ofta småföretagare. Erik Hovhammars organisation har inte riktigt lyckats vilseleda dem, så att de tror på allt som står i hans annonser. Det finns ganska många småföretagare som är anslutna till socialdemokraterna, men det finns ännu många fler som röstar med socialdemokraterna. Ta inte patent på det här och framträd inte som talesman för en enhällig småföretagarkår. Var medveten om att den socialdemokratiska politiken uppskattas av väldigt många småföretagare.

Erik Hovhammar sade något väldigt drastiskt i sitt första anförande som jag här vill kommentera. Han sade att den kris som vi i dag har inte är en kapitalismens kris utan en kris åstadkommen av, som man så vackert uttrycker det, löneskatten, dvs. arbetsgivaravgifterna. Man brukar ju från borgerligt håll påstå att krisen i Sverige bara är en blek avglans av vad som händer ute i världen. Den svenska socialdemokratiska regeringen tycks ha varit väldigt mäktig. Dess politik har förmått skapa elände och arbetslöshet i USA, Västtyskland och hela den kapitalistiska världen. Litet bättre argument behövs. Erik Hovhammar, för att försvara världskapitalismen.

ERIK HOVHAMMAR (m) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig bara till Ingvar Svanberg säga att det system som vi praktiserat i Sverige och i västvärlden, marknadsekonomi och marknadshushållningen, trots allt har visat sig vara ett system som gett människorna en mycket hög levnadsstandard. Ingen kan bortförklara detta, inte ens Ingvar Svanberg. Därför kan jag säga att det egentligen inte existerar någon kapitalismens kris.

Marknadshushållning och fri företagsamhet har byggt upp vårt samhälle. Tillsammans har vi trots allt lyckats få det ganska hyggligt i vårt Sverige. Om vi för en aktiv näringspolitik med fri marknadsekonomi finns det också chanser till en snabb återhämtning, vilket jag vid flera tillfällen också nämnde

i mitt huvudanförande.

Vi skall inte gå in på detaljer och analysera den ena organisationens annonser eller det andra partiets tidningar. Jag tror emellertid inte att det företagareblad med en massa rubriker som jag har i min hand och som det socialdemokratiska partiet har gett ut till småföretagarna väcker så särskilt stort intresse eller att det över huvud taget omfattas med nämnvärd sympati.

Den politik som ni har fört med bl. a. ökade löneskatter och andra pålagor har medfört att småföretagarna inte har tilltro till den socialdemokratiska politiken. Jag vill bara göra det konstaterandet än en gång.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Hur skall jobben klaras i industrin? Är marknadsekonomi någonting förlegat? Hur lösa industrins energi- och miljöfråga? Vilka industrier skall göras till spjutspetsar för att möta industrisamhället bortom år 2000? Vad kan alternativ produktion på nya behovsgrunder betyda? Och vem skall styra den industriella utvecklingen – skall den bara styra sig själv, eller vad?

Ungefär så står de tunga frågorna för dagens industripolitik. Och det ligger en djup symbolik i att de frågorna nästan är borta ur regeringens proposition.

Vad värre är: de är i stort sett borta också ur det betänkande som utskottets borgerliga och socialdemokratiska ledamöter har låtit arbeta fram.

Man blir närmast förtvivlad över de utopier som seglar runt i den borgerliga utskottsmajoritetens avsnitt om industripolitikens stora riktlinjer.

Industripolitikens mål skall vara ett decentraliserat näringsliv, säger man. Ja, men näringslivet blir ju alltmer centraliserat. Två tre stora finansgrupper kontrollerar alltmer. Småföretagarna blir allt färre. Det har ingenting med löneskatter att göra, för det är en långsiktig trend som vi har kunnat se i 50–75 år. Klyftan mellan regionerna ökar. På allt detta finns det omfattande statistisk bevisning som är lätt att ta fram. Hela utvecklingen står i motsättning till vad de borgerliga officiellt anser önskvärt. Den tekniska utvecklingen bör främja ekologisk balans, säger man. Men i andra sammanhang skriver man under på att rovdriften i skogen skall skärpas – man skall öka uttagen, vilket är att motverka ekologisk balans. Man målar en bild på väggen. Men man bryr sig inte om verkligheten, och man vill framför allt inte göra något åt den.

Vi skall ha en marknadsekonomi, säger man, för det är det bästa. Vad är då marknadsmekanismer? Marknadsmekanismer är ett system av fluktuerande priser, som genom sina fria rörelser kan åstadkomma anpassningar mellan efterfrågan och tillgång. Marknadsmekaniserna är ett system för kortsiktig anpassning av olika produktionsfaktorer till varandra. Men dagens marknadsmekanismer kan aldrig användas för att förverkliga framtidens industri. Tvärtom hindras många eljest tänkbara utvecklingslinjer, som kanske vore bra, just genom marknadsmekanismernas relativa kortsiktighet, den kortsiktiga verkan som marknadsförhållandena har.

Det är t. ex. lättare att gå vidare med nya typer av klassisk verkstadsproduktion än att djärvt satsa på t. ex. en helt ny systemproducerande industri. Varför? Jo, därför att dagens marknader redan fungerar för vanliga verkstadsprodukter och nya sådana kan anslutas till den existerande marknadens sammansättning och bilda en förlängning i ett kortsiktigt steg av den.

En helt ny, avancerad produkt har däremot från början ingen marknad alls. Marknadsmekanismerna tenderar därför att driva upp dess produktionskostnad och försämra dess lönsamhet, så att detta bildar en svåröverkomlig tröskel för helt nya typer av produktion. Om inte en initial marknad av viss bredd aktivt skapas genom medvetna ingripanden, så blir den avancerade produkten aldrig producerad. Den ersätts med en mindre avancerad, som står närmare den bestående marknadens förhållanden.

Marknadsmekanismernas ändamål – som också i viss mån är deras styrka – är att de kan verka för en anpassning av produktionsfaktorer i det kortsiktiga perspektivet. Deras svaghet däremot – och det är en avgörande svaghet – är att de aldrig kan mäta vad som kommer att vara gångbart eller nödvändigt om 25 år. Därför är det omöjligt, både teoretiskt och praktiskt, att bygga långsiktig, framtidsinriktad industripolitik på marknadsmekanismerna.

Det finns ett annat förhållande som gör att man inte bara kan prata allmänt om att vi skall ha marknadsekonomi. Det är att det stora finanskapitalet i Sverige och andra länder griper in och förstör marknadsmekanismernas system. Tilltagande koncentration och monopolisering i det ekonomiska livet förstör systematiskt marknadsmekanismernas grundläggande egenskap, nämligen deras elasticitet och deras förmåga att åstadkomma en viss kortsiktig jämvikt.

Några exempel:

Antag att bankdirektör W:s finansgrupp – bankdirektör W är en helt anonym figur i detta teoretiska exempel – äger ett bolag som producerar energibesparande maskiner. Antag att bankdirektör W också äger ett företag som köper och installerar sådana maskiner. Kanske kan då en maskin produceras lönsamt för 5 miljoner. Men är man själv både köpare och säljare, kan man ju sälja resp. köpa den för 10 miljoner. Fördelen med denna falska prissättning är att man kan få dubbelt så mycket i stalligt stöd för energibesparande åtgärder. Men följden är att man förstört det normala prissystemets sätt att fungera.

En viss typ av grov, hjuldriven lastmaskin såldes i Sverige 1974 för 670 000 kr. I dag, fem år senare, kostar den 2 milj. kr. Naturligtvis – det begriper var och en – har den verkliga produktionskostnaden inte gått upp så enormt på fem år. Då skulle förmodligen den produktionen varit utslagen på det internationella fältet. Produktionskostnaden har snarare minskat. Men den tyske generalagenten har monopol på den svenska marknaden. De multinationella jättarna har nämligen delat upp marknaden så att ingen konkurrerande produkt bjuds ut i Sverige. Och så är hela prissystemet förstört.

Jag köper en maskin av ett företag inom samma W-ägda finansgrupp, verksamt i utlandet. Vi gör då två kontrakt. Enligt det ena kostar maskinen 650 000 kr. Enligt det andra, det interna och hemliga som speglar de verkliga

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

förhållandena, kostar den 400 000 kr. Dels rubbas på det sättet den normala prisbildningen, dels har jag ju fixat till en nätt liten kapitalutförsel på en kvarts miljon.

Med dessa exempel vill jag peka på att vad vi behöver är inte abstrakta fraser om hur förträffligt det är med fria marknader, som inte finns. I stället borde vi ställa frågan: Vad skall göras för att motarbeta marknadens kortsiktighet, som förhindrar nya, avancerade produkters snabba utveckling? Och vad skall göras för att bekämpa alla de manipulationer som upphäver marknadsmekanismernas normala sätt att fungera?

Men de frågorna ställer sig inte den borgerliga majoriteten i sina lovsånger.

Problemet står, kort uttryckt, så här: Sverige halkar efter i utvecklingen. Landet dräneras på resurser bl. a. genom att klyftan mellan utflödande och inflödande kapital har växt enormt och växt mycket mer än i andra industriländer, där man har en långt bättre jämvikt i dessa stycken. Vidare hänger Sverige alltför mycket fast vid traditionell produktion av halvfabrikat och klassiska verkstadsprodukter.

Men det skede av den industriella utvecklingen som ligger framför oss gynnar inte en produktion med den sammansättningen. Det gynnar i stället produktion av mer avancerade produkter, av nya kombinationer och system. Det gynnar också med all sannolikhet produktion för sådana behov, för vilka privatindustrin finner lönsammare alternativ och som man därför struntar i.

Men den avancerade och mer systematiserade produktionen har i dag för liten marknad. Och i Sverige rustar man faktiskt medvetet ned sådan industriell kapacitet som kan göra system. Varven t. ex. raserar man. Dataindustrin låter man 1972–1976 minska sitt arbetarantal från 7 400 till 6 300, och dess förädlingsvärde ökar långsammare än för hela industrin i genomsnitt.

Varför? Därför att samhället och staten inte ser till att det skapas en planmässigt uppbyggd marknad, som kan ge initialproduktion av avancerad och systematiserad produktion en skjuts, så att den hinner komma upp i verkligt konkurrenskraftiga proportioner.

Det är bl. a. därför vpk anser det nödvändigt att bygga upp ett nät av nya statliga industrier, inriktade just på avancerad och systematiserad produktion. Ingen privat koncern kan ta sådana steg, planmässigt och i tillräckligt stora proportioner. Det privata storkapitalet vill inte heller ta dem. Man satsar hellre på traditionell verkstads- och elektroindustri i utlandet, dit man i stor stil exporterar sitt kapital.

Bristen på förnyelse är ett hot mot jobben och ett hot mot landets ekonomiska och teknologiska självständighet. Om vi inte tar fram ett stort statligt industriprogram för avancerad förädling kommer nämligen mot slutet av århundradet en oerhörd kris att utvecklas i alla de regioner där de traditionella halvfabrikatindustrierna, stålverken, massafabriker och andra dominerar sysselsättningen till kanske 50–75 % i kommunerna – och det är många kommuner det gäller.

Men bygger man planmässigt och i stor skala ut produktion måste man också bygga marknad – man kan ju inte producera för ingenting. Det kan ske genom att man samtidigt satsar på en expansion t. ex. av sådana delar av trafikväsendet, den sociala sektorn och den allmänna industriteknologin som har behov av och kan använda avancerade, förlånade produkter och system. Då ger man marknaden den bredd som är nödvändig för att få fram början till en konkurrenskraftig export. Detta kan kortsiktiga marknadsmekanismer och privat företagsamhet inte göra – det har de själva visat dag för dag.

Mot denna bakgrund vill jag här passa på att yrka bifall till vpk-motionerna 2362 och 1019 samt 1642 i motsvarande del, där dessa tankar utvecklas.

Ett annat viktigt samband, som inte med en rad berörs i betänkandet, är det betydelsefulla samspelet mellan industri och energi.

Hur skall man rädda jobben och samtidigt undvika att få problem med energiförsörjning?

Också där är det bara en planmässig utveckling i en bestämd långsiktig riktning som kan ge ett svar.

Sverige har en allvarlig belastning i sin industri. Den består däri att den industri som kräver de största mängderna energi ger dåligt med jobb, medan däremot de nya och snabbt expanderande jobben kan skapas inom den nya avancerade förädlings- och sammansättningsindustrin. Denna kräver däremot som regel mycket små mängder energi, per arbetare räknat.

Varför har då Sverige en så hög energianvändning per invånare? Jo, bl. a. därför att man – delvis av historiska orsaker, delvis genom den brist på förnyelse och tillväxt som är en produkt av kapitalismens kris – har hängt fast vid tung industri som producerar halvfabrikat och andra typer av mer traditionella klassiska produkter. Det är produkter som i framtiden kommer att ta en allt mindre andel av den industriella marknaden, medan framtiden i stället kommer att tillhöra de avancerade systemen.

55 % av industrins energianvändning i Sverige går i dag till sådana industrier som kan svara för enbart 15 % av jobben – och som dessutom minskar sin sysselsättning. Det är bl. a. detta som är kärnkraftsanhängarnas stora misstag. De tror att man skall få flera jobb om man öser ännu mer energi i dessa energikrävande industrier. Det är ju tvärtom så att detta bara leder till att man ökar energianvändningen och samtidigt påskyndar minskningen i antalet arbeten.

En systematisk och planmässig höjning av förädlingsgraden, en minskning av det totala råvaruuttaget och en dämpning av rovdriften på naturtillgångar – detta sett på sikt och stegvis – kan både ge nya jobb och dämpa energislöseriet. Så kan man lösa även problemet med sysselsättning och energi – fast bara om det sker i en medveten planmässig process, som hela tiden ersätter förlorade jobb i de klassiska sektorerna med nya, avancerade och lätta jobb som kräver mindre energi per sysselsättningstillfälle. Som det är nu saknar den privata industrin all strävan åt detta det enda rationella och förnuftiga hållet.

Industrins energibehov och sysselsättning beror i mycket hög grad just på hur industrin är sammansatt. Med nuvarande sammansättning får vi relativt få arbeten till priset av en mycket hög energianvändning. Samma mängd

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

energi som nu skulle – använd på annat sätt, t. ex. i mer systematiserad lätt och förfinad produktion – ge mycket fler arbeten. Vi skall med några exempel titta litet på det sambandet.

För samma energimängd – och då talar jag om både elektrisk energi och bränsleenergi – som klarar av att försörja bara ett enda jobb inom massa- och pappersindustrin kan man försörja 14 jobb inom jordbruksmaskinindustrin, 34 jobb inom datorindustrin, 25 jobb inom varvsindustrin, 28 jobb inom rälsfordonsindustrin, 42 jobb inom teleindustrin och 12 jobb inom industrin för byggnadsmaterial av trä.

Där är – i de samband som jag här har illustrerat – nyckeln till problemet industri-energi. Där är också vägvisaren till den nya typ av produktion som kan rädda både jobben och energibalansen. Man måste gå över från denna tunga, gamla, slösaktiga produktion till en mer förfinad, avancerad, byggd på den arbetandes specialkunnande. Men det finns i dag ingen riktig rörelse åt det hållet. Och den kan heller inte åstadkommas annat än genom ett omfattande nyindustrialiseringsprogram, som bygger upp de nya energibesparande och sysselsättningsintensiva industrierna i de gamla industriområdena som nu hotas av att halvfabrikatproduktionen allt tydligare råkar i kris. Det hade varit till fördel om industridepartementet och utskottsledamöterna hade intresserat sig en smula utförligare för denna viktiga fråga.

Slutligen: När man läser betänkandet, både majoritetens skrivning och den socialdemokratiska reservationen 1, som alltså handlar om de allmänna linjerna för industripolitiken, slås man av en sak. Båda parter tycks tro att man kan åstadkomma någon stor industriell och teknisk förnyelse av Sverige utan att förändra maktförhållandena.

Vpk har bl. a. hävdat att de nya statliga industrier som vi menar måste vara spjutspetsar i den industriella utvecklingen, de kan inte styras som Wallenbergsföretag, men de kan inte heller styras som LKAB eller NJA nu styrs. Tvärtom måste de arbetande där ha ansvar och makt att styra utvecklingen. Därför vill vi ha majoritet av valda representanter för de arbetande i alla lednings- och styrorgan i dessa industrier.

Om detta säger socialdemokraterna i reservationen 1:

”Endast mot den elfte punkten” – dvs. i vpk:s program – ”att de anställda skall ha majoritet i ledningsorganet hos statliga industrier – kan enligt utskottets mening riktas vissa principiella invändningar. Dessa invändningar innebär givetvis inte ett avståndstagande från tanken på ökat inflytande för de anställda i olika typer av företag. Väsentligare är emellertid att motionen ”– vpk:s motion – ” bygger på ett totalt avståndstagande från alla former av marknadsekonomi. Detta synsätt är utskottet – som stödjer en blandekonomi med inslag av såväl enskilt som statligt och kooperativt ägda industrier – inte berett att ställa sig bakom.”

Det var ju ett intressant försvar av marknadsekonomi. Socialdemokraterna – i varje fall de i utskottet – kan alltså tänka sig inflytande för de anställda. Men de kan inte tänka sig att de anställda har majoritet. De kan tydligen bara tänka sig att de skall få vara med på storfinansens och

statsbyråkratins villkor.

Socialdemokraterna kan inte tänka sig en socialistisk ekonomi. De kan bara tänka sig en blandad ekonomi. Blandad hur, frågar jag. Som nu, eller hur? De vill för all framtid behålla det enskilda inslaget i näringslivet. Och de motsätter sig indignerat förslag från vpk:s sida som innebär begränsningar i marknadsekonomin.

I det socialdemokratiska partiprogrammet från 1975 läser man följande:

”Socialdemokratin vill så omdana samhället, att bestämmanderätten över produktionen och dess fördelning läggs i hela folkets händer, att medborgarna frigörs från varje beroende av varje slags maktgruppering utanför deras kontroll och att en på klasser uppbyggd samhällsordning lämnar plats för en gemenskap av på frihetens och likställighetens grund samverkande människor.”

Ett åtminstone agitatoriskt uttrycksfullt avsnitt, som varje socialist och marxist kunde ansluta sig till.

Men hur får ni det att gå ihop med vad ni säger i dag? Med er bekännelse till marknadsekonomin? Med ert envisa motstånd mot att ge de arbetande makt i den statliga sektorns nya industrier? Med er bekännelse till blandekonomin?

Från vpk hävdar vi att den nuvarande ägande- och maktstrukturen inte kan åstadkomma den stora industriella och tekniska förnyelse som är nödvändig för vår nation. De nuvarande, starkt koncentrerade privata ägargrupperna åstadkommer kapitalexport, en dränering av landets tekniska resurser, bristande förnyelse, tillbakagång på sikt i industrisysselsättningen och ett omfattande energislöseri.

Det är arbetarrörelsens sak att ställa alternativen till det – inte i form av strukturfonder, där privatkapitalet hur som helst skall få husera med pengarna i den riktning de behagar välja, och inte heller i form av krav på ännu mera energislöseri för verksamheter, som likafullt kommer att ge färre jobb, utan genom att framhålla den medvetet planerade långsiktiga förnyelsen av industrin under demokratisk kontroll som ett arbetarrörelsens redskap för samhällsomdaning i riktning mot det mål som finns uppsatt i de politiska programmen hos båda landets arbetarpartier.

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Vi som under ett antal år har fört de industripolitiska och näringspolitiska debatterna här i kammaren kan väl i dag konstatera, att något särskilt nytt utöver vad som finns i propositionen inte har framkommit.

Det är svårt att vara innovatör i den näringspolitiska debatten, och man har på olika håll försökt att komma upp till höjder som kanske inte riktigt motsvarar insatserna i näringspolitiken. När jag lyssnade på Nils Åsling, vilken som en besserwisser svingade sig upp på höjderna och skådade ner över den eländiga propositionen – som han tyckte var ett sällsamt mellanspel, som vi trots allt skulle få leva med under sommaren för att sedan i höst ta itu med och förändra – kunde jag förstå att han lever kvar i rollen som industriministern med de tomma lådorna.

När vi i utskottet under en lång tid har behandlat industripropositionen har vi också haft att ta ställning till dels 67 motioner, dels bilaga 17 till budgetpropositionen. Det är alltså en ansevärd lunta av handlingar som nu behandlas i kammaren. Eftersom industriministern i denna debatt redan har redovisat vissa principiella synpunkter på industripolitiken, skall jag nöja mig med att kommentera några punkter.

Jag vill först slå fast att det under utskottsbehandlingen har varit glädjande att få uppslutning bakom regeringens proposition nr 123. Det råder inga delade meningar om att vi skall satsa på de regionala utvecklingsfonderna. När de bildades för snart ett år sedan fick de också en betydande resursförstärkning jämfört med de gamla företagarföreningarna. Totalt sett har deras utlåningskapacitet under innevarande budgetår i stort sett fördubbats jämfört med tidigare. Regeringens förslag ger en viss ytterligare ökning av kreditkapaciteten också för nästa budgetår.

Utskottsmajoritetens förslag innebär ett rejält överbud i förhållande till regeringsförslaget. För att undvika att det syns på budgetunderskottet har man föreslagit att fonderna skall få låna upp pengar mot statlig garanti. Samhällsekonomiskt sett har det naturligtvis precis samma effekt som om pengarna invisats direkt över statsbudgeten. Förslaget kan därför te sig en aning överraskande för den som hört alla klagovisor över det stora budgetunderskottet.

Vad gäller formen för medelsanvisningen vill jag erinra om att riksdagen i samband med behandlingen av den s. k. småföretagspropositionen beslöt att fondernas behov av ytterligare medel för kreditverksamheten t. v. bör tillgodoses genom att medel anvisas över statsbudgeten. Den bedömningen är man nu utan närmare motivering beredd att överge. Något annat skäl än att man vill slippa den optiska budgeteffekten är svårt att se.

I utskottets skrivning antyds dessutom att medlen snabbt bör ställas till fondernas förfogande eftersom behoven upplevs som stora. Jag är övertygad om att fonderna kommer att motsvara förtroendet så till vida att de kan placera pengarna under nästa budgetår, men av allt att döma kommer det att innebära att man tar över betydande kreditgivning från bankerna. Det är helt klart. Vi som arbetar praktiskt med dessa frågor vet att bankerna ser till att föreningarna tar på sig större del av lånen än vad de gjort tidigare. Det har blivit ytterligare press från bankerna på den punkten, det är alldeles uppenbart. Vidare innebär den kraftiga ökningen av utlåningskapaciteten att riksdagen under åren framöver måste fortsätta att anvisa mycket stora belopp eller garantiramar för att kunna upprätthålla denna kreditkapacitet. Fonderna behöver successivt byggas upp, från ungefär 1 miljard kronor i dag till ca 4 miljarder kronor, om det skall vara möjligt. Jag vill inte utesluta att en sådan utbyggnad skulle kunna vara motiverad, men att besluta om den utan närmare utredning om vilka konsekvenser det kan få på kreditmarknaden i övrigt förefaller något förhastat. Denna oerhört snabba expansion av kreditkapaciteten hos utvecklingsfonderna torde sakna motsvarighet i kreditväsendets historia.

Jag tror det skulle vara till fördel om utvecklingsfonderna fick möjlighet att

något långsammare växa in i sin roll.

Herr talman! Jag satt i företagarföreningsutredningen. Där var vi alla överens om att fonderna skulle få växa ut i lugnt tempo, att man inte skulle lägga på dem alltför många uppgifter som de skulle ha problem med under en övergångstid. Det var den rimliga målsättningen. Det har också uttalats från samtliga riksdagspartier här i kammaren tidigare.

Oavsett att man ger fonderna den här ökade utlåningskapaciteten fordras också mer personal, det är helt klart.

Vidare skall vi ha i minnet att Investeringsbanken går in och stöttar med lån. Investeringsbanken har under tiden januari-maj i år gått in med 16,2 milj. kr. Från 1978 har banken stöttat utvecklingsfondernas långivning med nära 126 milj. kr. Där har man alltså betydande möjligheter att få ökat lånestöd.

Men jag vill påstå att med en alltför snabbt ökande utlåningskapacitet ökar också risken för att man gör misstag i kreditbedömningarna och därigenom misskrediterar den goda idé som fonderna utgör. Om fonderna i år skulle ha haft den kreditkapacitet som utskottsmajoriteten nu föreslår för nästa år, så hade i stort sett varje kreditansökan kunnat bifallas. Man kan starkt ifrågasätta om det är rimligt.

Vi politiker har ofta en övertro på möjligheten att med institutioner av olika slag klara näringslivets problem. Den senaste flugan är investment- och utvecklingsbolag för att klara regionala problem och framtidssatsningar.

Låt mig börja med förslagen om utvecklingsbolag, i första hand de tre centrala för miljöteknik, energiteknik och transportteknik. Ingen bör bli överraskad om det visar sig att bolagen mest blir nya politiska bolag utan påtagliga effekter på utvecklingen och sysselsättningen.

Tanken med de centrala utvecklingsbolagen är att de på nya områden skall kunna svara för en viss teknikupphandling och därmed kopiera vad televerket och andra statliga verk gör. Industriministern har redan redovisat vissa principiella synpunkter på dessa möjligheter. Man kan starkt ifrågasätta om sådana utvecklingsbolag verkligen kan ersätta företag och verk som arbetar i direkt kontakt med marknaden. På ett av de områden där utskottsmajoriteten nu föreslår ett utvecklingsbolag, nämligen på transportområdet, finns redan ett privat utvecklingsbolag som, såvitt jag förstår, gör just det som det statliga utvecklingsbolaget skall göra. Jag tänker på den utvecklingsverksamhet som bedrivs inom Volvo. Jag vill tillägga att styrelsen för teknisk utveckling har ett femårigt program på samma sektor, där man satsar drygt 26 milj. kr. för att under denna femårsperiod ta fram ny teknik på transportområdet. Även på energiområdet står redan möjligheter till buds genom nämnden för energiproduktionsforskning. STU och industriverket stöder tillkomsten av prototyp- och demonstrationsanläggningar. Också på det området är det svårt att se något behov av ett statligt bolag. Liknande synpunkter kan anföras på det föreslagna tredje utvecklingsbolaget.

Det finns anledning att i det här sammanhanget erinra om det utvecklingsbolag som staten skapade 1968, Svenska Utvecklingsaktiebolaget. Det fick efter några ganska misslyckade år rekonstrueras och ändra sin verksam-

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

hetsinriktning. Man kan fråga sig varför det blev så. Det finns säkert flera orsaker, men låt mig peka på ett par som jag tror är viktiga och som dessutom har en viss generell giltighet.

För det första blir förväntningarna på ett statligt utvecklingsbolag ofta orimligt stora. Inte minst av politiska skäl vill man ha snabba resultat, och sådana är inte så lätta att kommendera fram.

För det andra vili politiker gärna bestämma inriktningen på de satsningar som utvecklingsbolaget skall göra.

Den här gången, när Svenska Utvecklingsbolaget börjar falla i glömska, vill man t. o. m. skapa utvecklingsbolag för vissa bestämda områden.

Till sist kan man fråga sig, om inte lika stora effekter hade kunnat uppnås ifall man hade satsat pengarna på STU i stället för att skapa nya institutioner. Att skapa nya bolag innebär alltid att en del pengar försvinner i administrations- och introduktionskostnader.

Nu är det ju så – vi fattade ett beslut om det för inte så länge sedan, men det är förvånansvärt vad utskottet och kammaren har lätt för att glömma – att STU har nio olika verksamhetsområden, där riksdagen har möjlighet att årligen påverka inriktningen. Jag satt med i STU-kommittén och gick först igenom det här för att riksdagen på ett enkelt sätt skulle kunna se på vilka områden den kunde vara intresserad av att satsa pengar. Den chansen har riksdagen i stort sett försummat när det gäller STU:s verksamhet, åtminstone under det här verksamhetsåret.

Får jag, herr talman, något beröra de regionala investmentbolagen. Kring dem har det varit en del underliga turer. I småföretagspropositionen på hösten 1977 föreslogs två investmentbolag, ett för Bergslagen och Värmland och ett för mellersta Norrland. Förslaget bifölls också av riksdagen. I varvspropositionen i höstas föreslogs efter den förebilden att några investmentbolag skulle bildas också på Västkusten. Det förslaget gick riksdagen på socialdemokratiskt initiativ emot – arbetsmarknadsutskottet var enhälligt på den punkten. I stället fick de regionala utvecklingsfonderna motsvarande tillskott. Det ansågs att de bäst kunde avgöra hur resurserna inom regionen skulle användas. Det ligger något sympatiskt i den tanken. Har vi bildat de regionala utvecklingsfonderna med sikte på att koncentrera resurserna på regional nivå, kan det finnas skäl att kanalisera alla resurser genom dem. Men den principen höll bara några månader; nu är det dags för nya investmentbolag igen.

Hadde det inte varit bättre att avvakta det förslag som aviseras i propositionen för att göra en mer samlad bedömning av möjligheter och problem i samband med riskkapitalförsörjningen i de mindre och medelstora företagen?

För mig verkar centerpartiets plötsliga avhopp från de principer som lades fast i småföretagarpropositionen, vilken presenterades av en centerpartistisk industriminister med en centerpartistisk statsministerkappa om, oförklarligt.

I propositionen skrevs följande – låt mig citera: "De industripolitiska insatserna bör samordnas via stiftelserna i länet. Industriverket, styrelsen för

teknisk utveckling och exportrådet bör därför inte bygga upp egna regionala organ. I stället bör de repliera på stiftelserna. En samordning via stiftelserna bör också eftersträvas av landstingens och kommunernas näringspolitiska insatser." Nog har man anledning att förvåna sig över att när knappt ett år har förflutit, sedan utvecklingsfonderna startade den 1 juni 1978, är regeringen redan benägen att avskryva den målsättningen genom att införa ett antal nya organ i olika län.

Hela filosofin med ändringen från företagarföreningar till utvecklingsfonder har ju från moderat, centerpartistisk och socialdemokratisk sida – och jag förmodar även från vpk:s sida – varit att de mindre företagen skall ha *ett* organ att vända sig till och att man inte redan nu skall börja sprida ut det här på en hel del nya organ.

Däremot kan jag väl notera med tillfredsställelse att centerpartiet ändrat uppfattning i en annan mycket viktig fråga. Det gäller propositionens förslag om inrättande av en stiftelse för stöd till industriellt utvecklingsarbete m. m. När den tidigare fonden – statens utvecklingsfond, som den förutvarande industriministern slaktade i småföretagarpropositionen – behandlades, så uttryckte jag stor oro över att man skulle spolia en mycket väsentlig kompetens i industriella utvecklingsfrågor. Det var en sak som berörde många företagare och enskilda innovatörer – hur man skulle kunna få den kontakt som stimulerar till ökade satsningar på teknisk utveckling. Jag fick självklart ingen förståelse för den uppfattning som jag förde fram motionsledes. Statens utvecklingsfond försvann den 1 juli 1978, och dess arbete lades över på de 24 regionala utvecklingsfonderna. Jag sade även vid det tillfället att man riskerar att många goda projekt under den här tiden kan komma att falla bort. Vi kan konstatera att så har skett.

Nu återkommer regeringen i propositionen med ett förslag om återupprättande av en liknande stiftelse, och i propositionen föreslås att stiftelsen skall få 300 miljoner under nästkommande budgetår för sina arbetsuppgifter. Jag vill notera ännu en gång att centerpartiet har accepterat och tillstyrkt förslaget – jag noterar det med glädje. Samtidigt konstaterar jag att centerpartiet hade spenderbyxorna på i utskottet när man föreslog att ytterligare 300 miljoner skulle föras över på den nya stiftelsen. Nu är det ju så att om stiftelsen skall börja arbeta den 1 juli måste man tänka på att personalen – även om den är ganska liten – är kvalificerad arbetskraft som har rätt lång uppsägningstid på sina nuvarande arbeten. Före jul kommer fonden näppeligen i gång med någon betydande verksamhet. Jag har ju erfarenhet från statens utvecklingsfond: det tog drygt ett halvår innan man kom i gång och kunde börja arbeta. Detta innebär enligt centerns förslag att man på sex månader skall ha möjlighet att skyffla ut 600 milj. kr. på utvecklingsprojekt, alltså prototyper. Där STU:s verksamhet slutar, där skall den här fonden ta vid. Statens utvecklingsfond hade 120 miljoner att röra sig med från 1973 till 1978 – skillnaden är ju rätt väsentlig.

Herr talman! Jag skall av alla de reservationer som är fogade till utskottets betänkande – och det är en avsevärd mängd – endast beröra en. reservationen

Regeringen har under fjortonde huvudtiteln föreslagit ett reservationsanslag på 102 450 000 kr. till utvecklingsfondernas administrationskostnader. Där har socialdemokraterna och centerpartisterna plussat på med ytterligare 10 milj. kr. Jag har i utskottet frågat efter motivet för detta. Jag har fått till svar att 102 450 000 kr. är otillräckligt. Att landstinget skall gå in och ta en avsevärd del av administrationskostnaderna bekymrade inte majoriteten. Majoriteten negligerade också fullständigt att fonderna fr. o. m. detta år har möjlighet att tillgodoräkna sig ränteavkastningen på det utlånade kapitalet, som är 1 miljard. Avkastningen ger drygt 10 milj. kr., som fonderna kan använda för att täcka administrationskostnaderna.

Herr talman! Regeringens proposition har godtagits av utskottet. Det gäller stödet till utvecklingsfonderna, där majoriteten har plussat på 300 milj. kr. på regeringens förslag, Stiftelsen för produktutveckling och stödet till Svensk projektexport. Eftersom betänkandet är en mycket diger lunta, finns det inte möjligheter att, vilket jag skulle vilja, gå in på ett flertal punkter. Även om materia är fylld av intressanta frågor, skulle det ta alltför lång tid.

Med viss oro läser jag näringsutskottets betänkande nr 59. Det finns där tendenser till att den tillfälliga utskottsmajoriteten har gått ifrån den tidigare principiella uppfattningen när det gäller att förenkla för mindre och medelstora företag att komma i kontakt med statliga organ. Målsättningen för samtliga riksdagspartier har där varit att de regionala utvecklingsfonderna skulle vara det organ företagen skulle vända sig till. Det visar sig i detta utskottsbetänkande att man är på väg ifrån den uppfattningen genom att socialdemokrater och centerpartister i olika frågor har skrivit sig bort från denna princip. Jag beklagar det, men jag förutsätter att det kommer en tillnyktring i denna fråga.

Med det sagda, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 5, 6, 10, 15 och 26 samt i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Sven G. Anderssons anförande ger mig anledning att återigen, dock ur en något annan vinkel, ta upp de problem som jag tidigare berörde, i det stycke som de har att göra med den långsiktiga teknologiska förnyelsens snabbhet.

Vi vet att problemet ser ut ungefär så här: Vad som behövs är utveckling av produkter som i många fall ligger ganska långt bortom de nu dominerande mönstren. Ju längre bort en ny produkt ligger, desto svårare har den naturligtvis att slå sig in på marknaden. Dess tröskel in mot det aktuella nuet är högre ju längre bort den ligger från existerande traditionella mönster. Det är just detta förhållande som gör att det är otillräckligt att fortsätta på det sätt som man hittills har gjort här i landet. Man har i stort sett nöjt sig med att stimulera till idéer, experiment och prototyper men sedan litat på att uppfinnare, företagare eller vilka det nu är skall kunna föra ut den nya

produkten på marknaden. Produkten skall då kunna hävda sig av sig själv. Om den inte hävdar sig, säger man att marknadsmekanismerna har gjort att den inte är livskraftig. Adjöss med den!

I och med detta får hela den teknologiska utvecklingen ett konservativt drag, vilket är en följd just av marknadsekonomin. Ju mindre avancerad en produkt är, desto lättare har den att slå sig in under existerande marknadsförhållanden. Ju mer avancerad, ju mer förnyande den är, desto svårare har den. Då måste den alltså hjälpas fram. Och hur hjälps den över tröskeln, så att den tekniska förnyelseprocessen accelererar? Ja, dessa produkter kan bara hjälpas fram genom en parallell, bred planmässig utbyggnad både av produktionen och av de delar av ekonomin som skapar en marknad för denna produktion.

Solenergin är ett typiskt exempel på någonting som skulle ha kunnat utvecklas men som så att säga ligger så pass långt bort att den inte kan slå sig in med nuvarande marknadsförhållanden, därför att de inte erbjuder tillräckliga skalfördelar. Dominansen från andra energikällor på marknaden är så total. Det skulle alltså behövas ett program som också skapade en marknad för den nya energitekniken för att den skulle komma upp i sådana fördelar att den skulle kunna göra sig gällande med alla de stora inneboende fördelar som den har. Man måste alltså driva fram både produktion och marknad i en planmässig process. Det är vad vi från vpk hävdar. Detta klarar inte marknadsekonomin.

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jörn Svensson började sitt första anförande med att säga ungefär följande: Hur skall jobben räddas i industrin? Marknadsekonomin klarar inte av det. Vi måste ha en planmässig utbyggnad och en planmässig inriktning på forskning och utveckling av avancerade produkter.

Jag kan hålla med Jörn Svensson om att planer är bra, bara de är bra. Det är emellertid inte så alldeles enkelt. Vår ideologi är ju en helt annan än Jörn Svenssons. Icke förty är Jörn Svensson intressant att diskutera med – det är självklart.

En myt vill jag försöka slå sönder här i dag, och det är myten om vår dåliga insats på forskningsområdet. Om riksdagens ledamöter, som varje år går till IVA på en jultillställning, inte bara äter utan också tar del av de skrifter vi får där, skulle de kunna konstatera att i den bok vi fick i julas finns ett rätt digert avsnitt om forskning och utveckling inom industrin världen över och även i AB Sverige under åren 1967–1975. OECD har avgivit en rapport som finns återgiven i denna bok.

Vi får ju ständigt höra från riksdagens talarstol hur litet det forskas i Sverige. Jörn Svensson var inne på att forskningen släpar efter i vårt land. Det är klart att man med stor försiktighet måste tolka siffror om ett lands teknikintensitet och den andel av de totala resurserna som satsas på forskning och utveckling, men den forsknings- och utvecklingsandel som krävs för att den skall vara konkurrenskraftig varierar ju från en bransch till en annan. Det har visat sig att det världen över har varit en nedgång i forskningen.

Anledningen till nedgången är i Förenta staterna att de statliga anslagen minskat och i Storbritannien att den privata finansieringen minskat. Sveriges utveckling är anmärkningsvärd. Svensk industri har ökat sin självfinansierade forskning och utveckling snabbare än något annat land och satsade år 1975 jämförelsevis mer av sina resurser än t. ex. Västtyskland, Japan och Förenta staterna. Bristande forskning och utveckling räcker därför knappast som förklaring till de senaste årens ekonomiska problem. Jag vill därför hävda att det är en myt när man påstår det, samtidigt som staten satsar mer än tidigare. STU får nu nära 400 miljoner.

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Vad Sven G. Andersson säger bekräftar snarast riktigheten av vad jag framhöll. Jag har nämligen aldrig bestridit att den ekonomiska satsningen på forskning här i landet skulle vara den han säger. Det är visserligen svårt att avgöra – det finns ingenting som är svårare att få en sanningsenlig bild av i en forskningsstatistik, därför att där finns så många okända faktorer – forskningsanslag kan döljas under så mycket – men låt oss acceptera att det är på det sättet. Det gör egentligen bara saken ännu besvärligare. Det visar att även om man är generös, även om man satsar mycket pengar på idéutveckling, kommer det att hänga på hur snabbt de nya idéerna materialiseras, hur snabbt de påverkar den ekonomiska tillväxten. Mot bakgrund av vad Sven G. Andersson säger – alltså trots den relativt goda forskningsinsats som gjorts mätt i pengar – blir det ännu mer anmärkningsvärt att den industriella tillväxten i Sverige under 1970-talet har sackat efter.

Jag tror att en del av denna tillväxt faktiskt har kommit till stånd, men den har kommit till stånd genom en oerhörd dränering av landets kapitalresurser, en oerhörd utflyttning. Det är sannolikt att det har befordrat en utveckling av mera klassiska produkter i den svenskägda utlandsindustrin än det skulle ha gjort om pengarna hade stannat här och använts till mera avancerad produktion. Då hade kostnadsförhållandena här i landet sannolikt sett till att man legat längre fram i utvecklingen – man hade tvingats vara ambitiösare.

Vad jag försöker framhålla är att man har en otillräcklig takt i tillväxten. Det gäller de delar av tillväxten som mäts i antalet arbeten i landet – där är det ingen tillväxt alls egentligen. Gör man statistiska korrigeringar finner man att antalet sysselsättningstillfällen mätt i antalet heltidsarbeten under 1970-talet icke har ökat, vilket är mycket betänkligt. Man har också en mycket belastande och tyngande bundenhet vid klassiska produkter och sådana nya produkter som är omedelbara förlängningar av dem.

Jag menar att det är nödvändigt att bryta det mönstret och ta stora steg framåt. Det klarar inte marknadsekonomin, det klarar inte den i det sammanhanget alltför småskaliga privata produktionen. Där är t. o. m. Wallenberg för småskalig. Dessutom är han inte särskilt intresserad – han är som vi vet mer intresserad av att växa i utlandet. Detta kan endast staten göra, med alla de brister som statsapparaten har. Och det kan bara göras i ett stort, omfattande, medvetet långsiktigt och planmässigt inriktat industriprogram,

som samtidigt bygger ut ny produktion och marknad för denna produktion.

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är klart att man måste ha en framförhållning. Men det har ju visat sig i alla industriländer – vare sig man har blandekonomi eller planekonomi – att planering medför problem. Prognoser kan också medföra problem: man kan få ändra dem.

Jag vill återkomma till svensk industris forskning och utveckling. Den utgör ungefär 2 % av västvärldens industriländers totala forskning och utveckling. Den är till omfattningen jämförbar med forskningen och utvecklingen i länder som Italien, Nederländerna, Schweiz och Canada. Vi satsar i Sverige 75 % mera på forskning och utveckling än övriga nordiska länder tillsammans.

Men jag ger Jörn Svensson rätt i det han sade om var vi är starkast när det gäller forskningen. Det är när det gäller metaller och metallmanufakturvaror, där vi når upp till 3 % av vad världens industriländer satsar på det. Det understryker att vi koncentrerar oss på att konkurrera inom begränsade områden.

Till inriktningen påminner Sveriges industriforskning och industriutveckling främst om Västtysklands och Japans med tung forskning och utveckling inom elektroindustri, maskinindustri och bilindustri. Till skillnad från övriga stora industriländer, inkl. dem som jag nyss har nämnt, har vi mycket låg andel forskning och utveckling inom kemisk industri med undantag av läkemedel.

Det är klart att vi har inriktat forskningen på speciella områden – det framgår av OECD:s rapport. Men det ständiga talet om att vi satsar litet på forskning och utveckling är en myt.

THAGE PETERSON (s):

Herr talman! Näringspolitiken är av avgörande betydelse för hela välståndsutvecklingen i vårt land. Utan en fortsatt industriell expansion kommer vi inte att kunna utveckla det svenska samhället på det sätt och i den takt som vi önskar. En stark industrisektor är nödvändig för att vi skall kunna ge människor arbete, trygghet och omvårdnad, för att vi skall kunna minska de ekonomiska och sociala klyftorna i samhället, för att vi skall kunna skapa en regional balans och för att vi skall kunna värna Sveriges ekonomiska oberoende.

Vi kan nu se tillbaka på närmare tre års borgerlig industripolitik, och det är ingen uppmuntrande syn – tvärtom. Det har varit en politik som på många områden inneburit förlorade år för svensk industri och dess anställda. 100 000 industriarbeten har försvunnit. Redan utsatta orter har förlorat sin industriella bas. Och det på sikt mest allvarliga: industriinvesteringarna har sjunkit med en tredjedel. Satsningarna på forskning och utveckling har begränsats. Detta är borgerliga misslyckanden som vi kommer att få känna av långt in i framtiden.

Nr 162

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

Varför blev det då så här? Varför blev inte den borgerliga industripolitiken den framgång som man utlovade? Varför blomstrar inte svensk industri som aldrig förr i dag efter tre års borgerligt styre av vårt land? Jag tror att svaret i grunden är enkelt, nämligen att utgångspunkten för den borgerliga politiken är fel och omöjlig: fri kapitalism och fria marknadskrafter kan inte lösa våra industriella problem – inte om vi skall ta hänsyn till människorna.

Vi minns alla den borgerliga propagandan i 1976 års valrörelse – att den svenska industrins problem är de anställdas höga löner och företagens låga vinster. Receptet man gav från de borgerliga talarstolarna var enkelt, och det blev kännbart för löntagarna. Reallönerna sjönk. Samtidigt gavs företagen ekonomiska lättnader av tidigare icke skådad omfattning. Sloandet av den allmänna arbetsgivaravgiften gav på ett enda bräde företagen miljardbelopp utan att någon visste vilka effekter detta skulle få.

Men betydde då inte denna enorma omfördelning till företagens förmån någon lösning på de industriella problemen? Svaret är nej. I bransch efter bransch och på ort efter ort blev problemen akuta och krisartade. De borgerliga regeringarna har gång på gång tvingats överge sin okritiska tilltro till marknadskrafternas välsignelse. På område efter område har direkta statliga åtgärder satts in. Det skall inte förnekas att dessa åtgärder i långa stycken varit nödvändiga. Däremot har vi från socialdemokratiskt håll i många fall varit kritiska mot bl. a. det sätt på vilket stöden utformats. Insatserna gjordes planlöst, och i flera fall var det slöseri med skattebetalarnas pengar.

Vad som emellertid är långsiktigt än allvarligare är att den verklighet som man mötte inte satte några spår i den grundläggande inställningen till samhällets och löntagarnas medverkan i näringslivets utveckling. Man fortsatte att motsätta sig varje förslag att genom en bättre planering i tid kunna vidta åtgärder och därigenom förebygga eller åtminstone minska problemen. Den borgerliga riksdagsmajoriteten har avslagit många förslag som var utformade i detta syfte.

Resultatet har blivit en defensiv politik, en avvecklingspolitik som låter även på sikt livskraftiga verksamheter försvagas. Detta märks inte minst på utvecklingen inom våra traditionella industribranscher, i våra basindustrier.

Men det har inte bara inneburit en avveckling av vad vi har. Den defensiva borgerliga politiken har också kännetecknats av frånvaron av stimulans till utveckling och nysatsning.

En sådan politik är i längden förödande för hela den industriella utvecklingen. Också på detta område har våra förslag till en medveten och offensiv politik avvisats.

Detta skulle ha kunnat vara en lidandets historia från en gångens tid. Tyvärr är det inte så. Den folkpartistiska industripolitiken ger inget hopp för framtiden. Med en åsnas envishet håller regeringen fast vid låt-gå-politiken. Vi tycker att detta är minst sagt förvånande med tanke på de tidigare erfarenheterna. I skenet av den framtida strukturomvandling som regeringen

själv förutser blir den föreslagna politiken inte bara ologisk utan också ansvarslös.

Vi har i dagarna fått ett klagörande exempel på vad en sådan politik i praktiken innebär. Jag syftar på de borgerliga partiernas ställningstagande till vårt krav på en plan för järngjuteriindustrins utveckling. Enligt statens industriverk är situationen i branschen alarmerande och risker finns för att även långsiktigt livskraftiga företag slås ut. De borgerliga anser att den bantning av branschen som är nödvändig sker bäst på naturlig väg. Och den naturliga vägen är enligt borgerlig uppfattning friare marknadskrafter och högre företagsvinster. Men detta ger ju varken trygghet för människorna eller ökade investeringar.

Låt mig sammanfatta: Socialdemokratien avvisar den borgerliga industripolitiken därför att den är oförenlig med våra sociala målsättningar. Vi kan aldrig acceptera att människors trygghet i jobbet sätts på spel därför att aktiva samhällsengagerade skulle strida mot liberala doktriner. Och vi kan aldrig acceptera att en social nedrustning ses som ett medel att lösa industrins problem.

Vi menar att industripolitiken har en enda uppgift: att trygga jobben och skapa nya jobb. Och vi menar att näringslivets utveckling är en angelägenhet för hela samhället.

Ett huvuddrag i en socialdemokratisk industripolitik är kravet på en planerad utveckling av industrin, formad i samverkan mellan samhället, företagen och de anställda. Ett annat inslag är en massiv satsning på framtiden – på forskning och utveckling, på utbildning och på investeringar i produktionsapparaten, på utvecklingsbolag och nationella storprojekt. Om inte en satsning sker nu, betyder det att vi i stället får en svår arbetslöshet på 1980-talet.

Vi har sammanfattat vår syn på industripolitiken i sju grundläggande punkter. Jag menar att dessa tillsammans ger en bild av en offensiv industripolitik, som i grunden – och på ett avgörande sätt – skiljer sig från den gemensamma borgerliga uppfattningen. Vår näringspolitik är en social näringspolitik.

Sverige behöver en fortsatt långsiktig industriell expansion. Detta är nödvändigt för att vi skall kunna förverkliga målet arbete åt alla och få resurser för en fortsatt utbyggnad av den gemensamma sektorn, en ökad social och ekonomisk utjämning och en balanserad regional utveckling.

Industriutvecklingen måste ske på människornas villkor. Utvecklingen får inte ske till priset av utslagning och sämre arbetsförhållanden. Arbetsmiljön – såväl psykisk som fysisk – måste förbättras. Utvecklingen får inte innebära en rovdrift med våra naturresurser.

Våra satsningar på forskning och teknisk utveckling måste öka kraftigt. Detta är nödvändigt för att vi skall kunna utveckla våra industriella verksamheter, effektivisera vår produktionsapparat och höja kvaliteten på vår produktion. Vi måste också öka satsningarna för att förbättra den industriella miljön.

Vi måste vidareutveckla våra basnäringar. Parallellt med våra satsningar på nya produktområden måste vi slå vakt om, effektivisera och vidareutveckla

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

våra traditionella basnäringar. Vi har inte råd att utan ansträngningar ge upp arbeten, branscher eller delbranscher. I våra basnäringar finns en betydande utvecklingsmöjlighet som vi måste ta till vara.

Vi måste låta vår väl utvecklade gemensamma sektor bli en motor i vår industriutveckling. Inom stora delar av den gemensamma sektorn har vi i vårt land nått en utvecklingsnivå som är utomordentligt hög vid en internationell jämförelse. Våra erfarenheter och vårt kunnande liksom våra högt ställda krav på samhällsservice måste tas till vara inom industrisektorn och stimulera industriutvecklingen.

De anställda måste på ett helt annat sätt än hittills delta i industrins utveckling. De anställdas medverkan i och inflytande över de beslut som styr utvecklingen måste ökas. Detta är inte bara en demokratisk rättighet. Det är också helt nödvändigt att de anställdas erfarenheter och kunnande på alla nivåer tas till vara i företagen. Det har gång på gång visat sig att de anställda tidigt såväl inser problem som utarbetar lösningar. Det finns flera exempel på detta. Detta är en resurs som inte får förbigås.

Vi måste vara beredda att gemensamt säkra de resurser som krävs för en positiv industriutveckling. Industrins finansiering kan långsiktigt tryggas endast genom kollektiva ansträngningar. Löntagarfonder samt struktur- och utvecklingsfonder är därför nödvändiga.

Socialdemokratin har presenterat principer. Vi har ett konkret industripolitiskt handlingsprogram.

Vi lägger fram förslag om en kraftig utbyggnad av den industripolitiska planeringen. Våra förslag utgår från två grundsatser:

För det första: Det är i sista hand samhället som har ansvaret för den svenska industrins utveckling. Därför måste samhället genom kraftfulla insatser ta ledningen i den industriella utvecklingen. Det som i dag händer i skogsindustrin är ett talande exempel på vad som händer när regeringen undandrar sig det ansvaret.

För det andra: Vi måste på ett helt annat sätt än tidigare ta till vara de anställdas kunnande och initiativkraft, och deras intresse av trygga jobb, när vi bygger upp framtidens svenska industri.

Förslagen om en utbyggnad av den industripolitiska planeringen, i former som innebär en praktisk fördjupning av demokratin, är en huvudlinje i vår industripolitik. En annan är att vi föreslår en kraftig utbyggnad av resurserna för industripolitik – en förstärkning långt utöver vad något av de borgerliga partierna är berett att ställa sig bakom.

Vi lägger fram förslag om ett brett program för en starkt ökad forsknings- och utvecklingsverksamhet inom den svenska industrin och om företagens försörjning med kapital.

Vi föreslår åtgärder för den statliga företagssektorn och för att stimulera exporten. För de mindre och medelstora företagen presenterar vi ett omfattande åtgärdsprogram.

Vi har, herr talman, presenterat många förslag för en industriell utveckling. Det speglar vår uppfattning att det inte finns några enkla lösningar inom näringspolitikens område. Det kommer att krävas ett envist vardagsarbete i

samverkan mellan samhället, företagen och de anställda om vi skall kunna komma till rätta med den svenska industrins problem. Men vi får inte tveka att satsa massivt, planmässigt och målmedvetet om vi skall kunna bygga upp en industri som ger oss jobb på 1980-talet.

Nr 162

Torsdagen den
31 maj 1979

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Jag hade inte tänkt gå upp i debatten nu, men låt mig ändå göra en kort kommentar till en del av det som Thage Peterson nu sagt.

Vi kan vara ense om bakgrunden: behovet av en stark industrisektor. Men när sedan Thage Peterson övergår till att säga att de tre senaste åren och de två regeringarnas fögderi på industriområdet karakteriseras av en serie misslyckanden och frågar varför, så är väl ändå detta en generande enkel förkunnelse – analys vore det alltför artigt att kalla det.

I denna skildring finns ingenting om världskonjunkturen, om det konjunkturförlopp som i så hög grad har styrt utvecklingen. Det finns ingenting om den kostnadsexplosion som socialdemokraterna bakade ihop och som de nya regeringarna fick överta. Ingenting av detta – bara en enkel förkunnelse.

När det sedan gäller vad som bör göras så sade Thage Peterson nyss att det finns inga enkla lösningar. Nej, det är verkligen sant. Men han borde tillämpa det själv också. För vad vi fick höra var en förkunnelse, där alla honnorsord och alla vackra, allmänna sentenser mobiliserades på den ena sidan, nämligen den egna sidan, och samtidigt en beskrivning av borgerlig industripolitik – förra regeringens och denna regerings – med ett antal tillmälen som defensiv, avvecklingspolitik och social nedrustning såsom ett medel i industripolitiken. Detta sades om regeringar som har gjort de ojämförligt största satsningar som någonsin har gjorts i detta land på både arbetsmarknads- och industripolitikens områden.

Mera konkret omnämndes denna regerings skogsindustripolitik som ett exempel på förfelade insatser. Det är en egendomlig karakteristik av åtgärder som har varit omfattande, beslutsamma och konkret underbyggda samt insatta på de punkter där de har behövts. Det är alltså inte några allmänna sentenser om planmässighet eller några miljarder allmänt och oprecist anslagna till strukturbolag. Jag kan inte finna att Thage Petersons karakteristik av den industripolitik som nu bedrivs och som här föreslås är väl underbyggd.

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Till skillnad från industriministern delar jag i alla väsentliga stycken de skarpt kritiska värderingar som Thage Peterson framförde om den rådande industripolitiken. Men utan att vara ute i ett polemiskt syfte vill jag ändå – för jag tror det kan vara intressant och viktigt – ta upp några aspekter utifrån de värderingar Thage Peterson framförde och ställa några frågor.

Thage Petersons anförande antyder ganska klart att man av den hittillsvarande långsiktiga utvecklingen i landet från socialdemokratins sida drar slutsatsen att det är dags att börja introducera andra medel, större grad av planmässighet och mer av aktivt ingripande. Det fanns ju tidigare en helt

Industripolitiken,
m. m.

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

motsatt teori, nämligen att man skulle kunna låta det privata näringslivet sköta sig självt, effektivisera så gott det förmodade osv. och så skulle man nöja sig med att fördela resultaten. Har inte denna politik – och är inte Thage Petersons anförande ett indirekt erkännande av detta – lett fram till att man från arbetarrörelsens sida har nödgats acceptera en mängd kapitulationer och en strukturomvandling som har varit helt betingade av kapitalistiska förhållanden? Är inte detta t. ex. bakgrunden till att man är tvungen att skriva under på varvspropositionen, skriva under på SSAB:s strukturplan, inte ta itu med den våldsamma kapitalutförelsen, osv.? Är det inte dags att på ett helt annat och aktivare sätt angripa dessa problem?

Sedan vill jag ställa ett par andra frågor. I Thage Petersons programmatiska framställning talas väldigt mycket om satsningar, tillväxt och sådant, men jag skulle vilja ifrågasätta det sättet att resonera. Jag menar att det inte räcker inför dagens opinion ute bland människorna. Man måste i stället tala betydligt mer om dessa frågor: Tillväxt i vad? Tillväxt för vad? Vad skall den tillväxten bestå av? Vi kan inte bara låta allting växa. Vi kan inte bara öka satsningarna överallt. Det måste finnas en politisk och social målinriktning i produktionens innehåll och ändamålsenlighet. Diskussionen om alternativ produktion finns ute bland arbetarna, och den borde arbetarrörelsen ta upp mer.

Sedan säger Thage Peterson alldeles riktigt, som jag också framhöll, att den tid är slut när man kunde ha ekonomisk utveckling utan att de anställda tog aktiv del i processen. Det tror jag är mycket nödvändigt att understryka. Jag vill också fråga: Är det inte litet förmätet av er att bara helt enkelt avstyrka vpk:s förslag om ett stort statligt industriprogram? Är inte detta just vad arbetarrörelsen behöver? Och varför är man så rädd för att det i de nya statliga industrierna skall vara majoritet för valda representanter för de anställda?

THAGE PETERSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är helt klart att den internationella utvecklingen satt djupa spår också i Sverige. Självfallet är det så, och det har vi aldrig förnekat från socialdemokratiskt håll.

Men hur har de två borgerliga regeringarna mött denna internationella utveckling med svensk politik och svenska åtgärder? Jo, man har satsat oplanerat, man har gått in med åtgärder först när kriserna har blivit akuta. Man har också förstärkt svårigheterna i samband med bl. a. den internationella konkurrensen med exempelvis ett minskat bostadsbyggande, med minskade investeringar. Dessa båda svenska bedrifter får de två borgerliga regeringarna verkligen ta ansvaret för.

Sverige står inför stora problem på näringspolitikens område. Under de här åren av borgerligt styre har vart femtonde jobb inom industrin försvunnit, och de flesta delar av vårt land har drabbats av nedläggningar och driftsinskränkningar inom industrin. Hårdast drabbade är de delar där problemen redan tidigare var stora. Men regeringen har icke vidtagit några åtgärder för att minska dessa problem. Över 300 000 människor i vårt land går i dag arbetslösa eller är sysselsatta genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Över 15 % av befolkningen i förvärvsarbetsande ålder i Norrbotten går arbetslös eller är sysselsatt genom AMS-åtgärder.

Den borgerliga politiken har alltså förstärkt de svårigheter som vi brukar kalla internationella. Hade inte den folkpartistiska politiken i riksdagen rättats till genom socialdemokratiska förslag, hade skadorna blivit än värre. Jag har tidigare påmint industriministern om vad som hade hänt om vi hade följt folkpartiets förslag beträffande varven. 6 000 människor i Västsverige och i Skåne hade ju då kastats ut på gatan i arbetslöshet. Vad hade hänt om vi hade följt era förslag när det gäller LKAB eller i fråga om åtgärder inom flera andra områden? Det är alltså tur att folkpartisterna så här i efterhand har haft en riksdag som rättat till de grövsta misstagen, som hotat att förvärra kriserna och öka arbetslösheten.

Till Jörn Svensson vill jag säga att det finns anledning för oss alla att ställa upp i diskussionen om alternativ produktion liksom om ny produktion över huvud taget. Det gäller alla: samhället, de anställda och företagen. Ingen idé och inget förslag får lämnas oprövat, utan det måste prövas i den industriella verksamheten.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Jag skall inte gå in på frågan om bostadsbyggandet. Jag observerar att Gösta Bohman har ordet för ett längre anförande, och han tar måhända upp en debatt om den borgerliga bostadspolitiken. Låt mig bara konstatera att den stora nedgången i bostadsbyggandet här i landet skedde medan socialdemokraterna satt vid makten.

Det vi här skulle debattera är vägar att tackla de industripolitiska problemen. Jag kan inte finna att Thage Peterson på något sätt har tagit upp problematiken i fråga om planhushållningen i en debatt som har det syfte vi båda eftersträvar, nämligen att verkligen tackla problemen, låt vara på olika sätt. Svagheten i hans sätt att tackla problemen är att han inte tar upp svårigheterna att planera framöver. Dessa svårigheter belyses i den industripolitiska propositionen, och jag uppehöll mig ganska utförligt vid dem i mitt inledningsanförande. Många auktoriteter har dessutom nyligen gett övertygande exempel på dessa svårigheter. Thage Peterson berörde inte heller problemet hur man skall bemästra marknadskrafterna på de internationella marknader som Sverige är så starkt beroende av.

300 000 personer är arbetslösa eller på det ena eller andra sättet omhändertagna av arbetsmarknadsorganisationen, säger Thage Peterson. Och till detta kopplar han påståendet att om inte socialdemokratien hade påverkat våra ståndpunkter så skulle exempelvis inom varvshandlingen ytterligare 6 000 personer – han menade väl 4 000 – nu ha förstärkt denna kår. Men socialdemokraterna och folkpartiet har ju samma sysselsättningsvolym beträffande varven och har också enats om sättet att ta hand om dem som friställs. Att det då är fråga om en reell minskning av antalet jobb och en överflyttning från att ha jobb till att vara med i denna 300 000-armé, som Thage Peterson talade om, kan väl ändå inte bestridas.

THAGE PETERSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Det finns tydligen en arbetsfördelning mellan folkpartiet och moderaterna i den här debatten som innebär att det är med Gösta Bohman jag skall diskutera bostadsbyggandet. Då får jag väl vänta tills jag kommer i samspråk med honom om en stund.

När jag tog upp industripolitiken och kritiserade folkpartiet var det av framför allt följande skäl.

De senaste årens utveckling har visat för alla att vi måste inse att om vi skall trygga människors sysselsättning och orters och regioners framtid så måste samhället gå in aktivt och vara med och planera. Men dessa erfarenheter har inte satt ett enda spår i regeringens industripolitiska proposition, utan ansvaret för vårt lands industriella utveckling och välståndsutveckling vill folkpartiet och dess industriminister helt lägga i företagsledarnas och kapitalägarnas händer. Det är en linje som socialdemokratin och arbetarrörelsen inte accepterar.

Den linje som folkpartiet företräder är att först när problemen på något område blivit akuta så är samhällsingripanden motiverade, och även i sådana fall skall de begränsas så långt som möjligt. Men detta hindrar inte industriministern från att gå igenom den svenska industrin och peka på problem inom bransch efter bransch. Och han konstaterar att det kommer att ske mycket stora förändringar inom svensk industri. Men vad följer sedan? Jo, dessa förändringar kommer att beröra tiotusentals anställda och deras familjer – men de skall inte få ha någon uppfattning om hur förändringarna skall ske. Varken samhället eller löntagarna utan hela tiden företagen och kapitalägarna skall svara för denna process. Och det är när folkpartiet avvisar en planerad industripolitik och tar avstånd från en medverkan från samhällets och löntagarnas sida som vi säger att en sådan industripolitik inte bara är äventyrlig utan farlig för framtiden. Att möta 1980-talet oplanerat ger bara ökad arbetslöshet.

Jag beklagar verkligen, industriministern, att den folkpartistiska regeringen är så fast förankrad i de liberala myterna om de fria marknadskrafterna, som man tror ställer allt till rätta, att den inte har kunnat lära någonting av de gångna årens erfarenheter, med ökad arbetslöshet, minskad investeringstakt och utslagning från arbetslivet.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Thage Peterson sade nu att vi vill överlämna helt åt kapitalägarna och industrin att driva industripolitiken. Ungefär så slår det också i den socialdemokratiska partimotionen, men det blir inte mer sant därför att Thage Peterson nu upprepar det.

Det är dock så att vi inte bara i arbetsmarknadspolitiken utan också i industripolitiken har gått in med stora konkreta satsningar. Det skedde under trepartiregeringen. Det sker under den nuvarande regeringen.

Det är vidare så att samhället redan gör betydande generella satsningar, också i offensivt syfte. Detta accepterar vi, och vi bygger ut det med förslag i den här propositionen. Påståendena om att vi överlämnar åt industrin och

kapitalägarna att ensamma sköta industripolitiken är alltså icke sanna. Jag skulle kunna exemplifiera detta ytterligare.

Vad meningsskiljaktigheterna handlar om är ju hur mycket av statlig planering, grundad på framtidsbedömningar – som är osäkra och ofta felaktiga –, hur mycket av centrala beslut som vi skall ha. Vi är på det klara med, pragmatiskt, att det behövs mycket av samhällsinsatser, men vi ser i detta icke något självändamål och icke något ideal. Vi vill hålla det till det som förefaller praktiskt behövt och inte gå längre än så. Ni hyser en övertro på möjligheterna att med centrala medel och centrala beslut skapa en god industriutveckling, och för er tycks det ligga en lockelse i detta.

Förste vice talmannen anmälde att Thage Peterson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

GÖSTA BOHMAN (m):

Herr talman! De här industri- och näringspolitiska debatterna har i stor utsträckning kommit att gälla hur många miljarder eller hur många miljoner som skall satsas på olika stödåtgärder till mer eller mindre krisdrabbade branscher. Debatten har kommit att gälla hur samhället skall styra strukturförändringar och utveckling i det svenska näringslivet. Vad och hur mycket skall staten göra? Vilka uppgifter skall läggas på industriverket och STU? Vilka ytterligare beslutsorgan och planeringsinstrument och branschutredningar erfordras? Fonder av olika slag diskuteras ständigt – löntagarfonder, strukturfonder, nya AP-fonder och regionala utvecklingsfonder.

Om det, herr talman, verkligen förhöll sig så att offentliga planerings-, service- och finansieringsorgan hade den avgörande betydelse för vårt lands industriella utveckling som debatterna tyder på, då borde Sverige gå en lysande framtid till mötes, och då borde 1980-talet bli någonting av en industriell renässans för vårt land.

Men förhåller det sig verkligen på det sättet? Finns det i det förflutna någonting som talar för att så skulle vara fallet?

Under de senaste hundra åren har Sverige haft en snabbare välståndsutveckling än något annat land i världen. Bruttonationalprodukten per invånare har vuxit snabbast här – med undantag möjligen för Japan. Vi har legat i världstopp när det gäller industriproduktionens utveckling och också när det gäller industriproduktionen per sysselsatt, dvs. produktiviteten. Och alldeles särskilt snabb var utvecklingen under de 20 åren närmast efter andra världskriget. I en nyligen utgiven skrift har Industrins utredningsinstitut och Ingenjörsvetenskapsakademien beskrivit perioden mellan 1945 och 1965 som Sveriges industriella guldålder.

Det är naturligtvis många gynnsamma omständigheter som har bidragit till denna utveckling. Vi hade efter kriget en oförstörd produktionsapparat. Det rädde stor efterfrågan på våra produkter. Vi hade billigare energi än de flesta andra länder. 1949 års devalvering hade medfört en undervärdering av den svenska kronan. Vårt konkurrensläge var starkt. Näringslivets lönsamhet låg

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

under hela 1950-talet på en stabil och hög nivå. Även soliditeten i näringslivet var hög.

Till den gynnsamma utvecklingen bidrog också världshandelns liberalisering. Sverige anslöts till det europeiska frihandelsområdet. Nya möjligheter öppnades för svenska produkters avsättning på de nordiska och de europeiska marknaderna.

Det finns anledning att hålla allt detta i minnet när vi nu diskuterar svensk industripolitik. Den utveckling jag här påmint om är inte en följd av statlig näringspolitisk inblandning, av statliga subventioner eller politisk planering – allt det som Thage Peterson nyss talade så varmt och vackert för. Det var de i dag förkättrade "fria marknadskrafterna", Thage Peterson, som låg bakom denna välståndsutveckling. Den var följden av initiativ, framsynthet och risktagande inom många tusentals, ja, hundratusentals stora och små enskilda företag.

Vissa särskilt utvecklingsbara uppfinningar såsom ångturbiner, separatorer, kullager, telefonväxlar, automatiska fyrrar, precisionsinstrument och nya metoder för framställning av stål spelade en stor roll – men ingalunda den avgörande rollen. Bakom utvecklingen låg också de hundratusentals vardagsinitiativen och förbättringarna av produkter och metoder inom produktion, distribution och marknadsföring.

Denna nästan explosiva utveckling möjliggjordes av enskilda människor med idéer och framtidstro, som kunde och ville starta och utveckla företag efter sitt eget huvud och utan hinder och direktiv av myndigheter och organisationer. De arbetade med sikte på att tjäna pengar och att förverkliga det som de trodde på. De verkade på en marknad som var öppen och kännetecknad av rörlighet och stora anpassningsmöjligheter för varor, tjänster, arbetskraft och kapital.

Denna utveckling bromsades upp under 1960-talets senare del. Produktionen började då tillväxa svagare än tidigare. För första gången under hela 1900-talet började den svenska exporten öka långsammare än världsexporten. Under de tio åren från 1965 till 1975 sjönk vår export i förhållande till världsexporten med mer än en procentenhet varje år. Industriinvesteringarna fortsatte visserligen att öka under denna tid, men de var inte längre offensiva. De blev alltmera defensiva, dvs. syftade till att rationalisera, att hålla de växande kostnaderna nere.

Från mitten av 1960-talet började Sverige också få kännning av problem med sin bytesbalans. De har sedan undan för undan vuxit och kommit att alltmer begränsa vår handlingsfrihet på den ekonomiska politikens område.

Det är inte en slump att de svårigheter som vårt land mött på det näringspolitiska fältet vuxit fram i takt med den socialdemokratiska s. k. aktiva näringspolitiken. Kostnadsbelastningen på företagen i form av stigande arbetskraftskostnader och avgifter har ökat snabbt sedan mitten av 1960-talet. Enbart de lagstadgade arbetsgivaravgifterna, som 1965 var 7,3 % på en genomsnittlig industriarbetarlön, steg till nära 12 % – alltså nästan en fördubbling – år 1970. År 1975 hade avgifterna tredubblats på en tioårsperiod och uppgick till 24,3 %. I dag har avgiftsuttaget fyrdubblats och ligger nu på

31,4 %. I takt därmed minskade lönsamheten – f. ö. ett ord som Thage Peterson i sina anföranden ansåg sig kunna helt förbigå – i näringslivet, och även företagens soliditet har gått ner drastiskt sedan 1960-talets mitt.

Riksdagens skattepolitiska debatt för 14 dagar sedan påmindes vi om att vi just firat tjuugoårsminnet av ATP-reformens tillkomst. Genom reformen och dess fonder – gjorde man på socialdemokratiskt håll gällande – ”har vi kunnat finansiera skolor, sjukhus, daghem, kollektivtrafik och kraftstationer. En tredjedel av de 130 000 milj. kr. som nu finns i ATP-fonderna har dessutom kunnat lånas ut till företagen, direkt eller indirekt.”

Vi som då lyssnade fick närmast det intrycket, att det inte hade byggts några skolor, inte några sjukhus, inga kraftstationer eller industrier, innan fondpengarna började strömma in till statskassan under 1960-talet.

Men sanningen är ju den rakt motsatta. Den industri som Sveriges ekonomi alltjämt bygger på har *inte* skapats av medel från AP-fonderna. Och det byggdes faktiskt kraftverk även dessförinnan. Och att löntagarnas pengar – som det ju brukar heta i alla ATP-debatter – har satsats i svensk kraftindustri, bör man väl närmast tala tyst om efter den socialdemokratiska helomvändningen i kärnkraftsfrågan. Om inte staten nu träder in med nya pengar, rinner det ut mycket ATP-pengar ur fonderna på grund av den helomvändningen.

Den krympande lönsamheten var ett led i socialdemokraternas aktiva näringspolitik. Genom att begränsa företagens finansiella styrka, genom att öka deras beroende av finansiering utifrån skulle samhället öka sina möjligheter att styra den näringspolitiska utvecklingen. Tanken var – får man förmoda – att den svenska ekonomins utvecklingsmöjligheter skulle kunna bättre tillgodoses genom en långsiktig, målmedveten planering från samhällets sida – som vi nyss hörde Thage Peterson förorda. För att möjliggöra detta skulle näringslivet göras mer beroende av statsmakterna, och den statliga planeringsarsenalen skulle byggas ut. Industridepartementet tillkom, industriverket skapades och andra liknande hel- eller halvstatliga organ kom till världen. Utvecklingen skulle inte längre styras av de ”anonyma marknadskrafter” som det har talats om här i dag utan av ansvariga politiker, och det skulle ske i socialt acceptabla former.

Den underliggande tanken var uppenbarligen att vi politiker – och naturligtvis då alldeles speciellt de socialdemokratiska politikerna – är mycket klokare och mycket mer framsynta än näringslivets egna företrädare, vilka påstås främst eftersträva kortsiktiga vinstintressen. Vi politiker har däremot – så resonerade man då, och så resonerar man fortfarande, har vi hört i dag – förmåga att se i bredare och vidare perspektiv. Vi kan blicka längre in i framtiden. Vi kan se till *hela* nationens intresse. *Vi* vet vad som är bäst.

Och så heter det fortfarande. Trots att spåren borde förskräcka. När Volvo ville slå sig in på den amerikanska marknaden, tyckte den socialdemokratiska regeringen att det var en fäinig idé. Men det struntade Volvo i. Volvo hade råd med sådant på den tiden.

Och staten har ju försökt bygga egna bilar också. Tjorven var en av den

aktiva näringspolitikens stolta skapelser. Den höll på att bli Kalmar Verkstads fall.

Och varvspolitiken, som det också har talats om här i dag! Att följderna av oljekrisen var svåra att överblicka skall gärna medges. Men så sent som i statsverkspropositionen 1974 förklarade den socialdemokratiska regeringen att statsmakterna borde vara beredda att medverka till att upprätthålla den svenska varvsindustrins konkurrenskraft, även om det innebar en expansion av kapaciteten. Så omedveten var man då om den hägrande varvskrisen.

Och Stålverk 80, som industriministern påminde om! Det stora språnget framåt för Norrbotten. Kommentarer är strängt taget obehövliga.

I dagarna har – som industriminister Huss påminde om – Jan Wallander, nu ordförande i Handelsbanken, känd som en av våra skickligaste och mest objektiva utredare, konstaterat hur svårt det är att planera för framtiden och hur riskabelt det är att tro på prognosers tillförlitlighet. Med en lång rad av exempel från långtidsutredningar och olika svenska industrier påvisar han hur verkligheten gång på gång på gång snabbt underkänt upprättade planer och spådomar. Wallanders slutsats är att möjligheterna att med någon grad av säkerhet förutse vilka branscher och företag som vi bör satsa på, är praktiskt taget obefintliga. Försök att basera en kraftfull industripolitik på sådana bedömningar kommer att bli dyra för oss som medborgare och medföra lägre framstegstakt än vad som annars skulle ha varit möjligt. Vi försenar eller förhindrar en mer löftesrik utveckling. En kraftfull samhällelig industripolitik – det är faktiskt Wallanders slutsats – är till mer skada än nytta.

De svåra problem och kriser som vårt land upplevt under åren 1975 och fram till början av 1978 hänger nära samman med den tidigare socialdemokratiska industripolitiken. Företagen hade förlorat sin motståndskraft. Deras sårbarhet och deras starkare beroende av statsmakterna har under de senaste åren illustrerats i sin mest extrema form. Stora delar av svenskt näringsliv, även tidigare mycket lönsamma företag, har gått med förlust. Alltför många har blivit direkt beroende av stödinsatser från statens sida för att över huvud taget kunna leva vidare.

Den våldsamma kostnadsexplosionen, som utgjorde den grundläggande orsaken till våra akuta svårigheter hösten 1976, var även den ett resultat av felbedömningar av den tidigare socialdemokratiska regeringen. Det var ju, Thage Peterson, *socialdemokraternas* politik som orsakade det elände som Thage Peterson vill lägga skulden för på den borgerliga trepartiregeringen. Men Thage Peterson kan väl inte rimligen vara okunnig om att redan före 1976 års val ett stort antal industrirepresentanter hade sökt upp den dåvarande regeringen och förklarat: "Det här går inte längre, och om inte staten går in med stora satsningar, kommer vi inte att klara det här." Thage Peterson kan väl inte ha sovit sommaren 1976!

Jag tycker att industriministerns omdöme om Thage Petersons inlägg, att det var generande enkelt, är ett träffande uttryck. Att stå här och odla myten om att skulden till eländet skulle ligga hos den borgerliga regeringen, som trädde till sedan krisen hade blivit akut, är minst sagt magstarkt.

Jag tycker att Thage Peterson skulle studera – och studera mycket noga –

den analys som jag nyss talade om. Teknisk industriell struktur, som bl. a. IVA har utarbetat. Och jag tycker att Thage Peterson också bör ta del av OECD:s rapport – som kom till Sverige i går, om jag inte minns fel. Läs den! Eller, om Thage Peterson inte nöjer sig med det, så kan han gå ut och fråga sina socialdemokratiska kolleger, de finans- och ekonomiministrar i de länder som har haft socialdemokratiska regeringar, om deras syn på den svenska krisen och det svenska tillfrisknandet därefter. Tala med Healey i Storbritannien, med Apel i Västtyskland, med Androsch i Österrike, med Duzenberg, som då var ekonomiminister i Holland, eller t. o. m. med Per Kleppe i Norge. Då kommer den om svenska förhållanden uppenbarligen helt okunnige Thage Peterson att få lära sig hur mycket mera man vet där ute om den svenska verkligheten än vad Thage Peterson uppenbarligen här hemma har reda på.

Min slutsats av analysen är alltså den att vi politiker – och jag räknar självfallet mig dit också – inte är mer framsynta eller klokare än vad andra är och att våra möjligheter att skåda in i framtiden är lika begränsade som alla andras. Ett litet antal politiker i kanslihuset eller i olika fonder eller organ är alltså inte bättre ägnade eller har större möjligheter att styra vårt näringsliv än de många hundratusentals människorna med nära kontakt med samt erfarenheter och kunskaper av produktutveckling och marknader – människor som i sina företag drivs av strävan att se till att företagen kan leva vidare, ge arbetsmöjligheter och utvecklas. Tvärtom. Ju mer politikerna styr och ju mer de inskränker handlingsfriheten för enskilda företagare – genom lagstiftning och genom att pressa ner lönsamhet och soliditet – desto större blir riskerna för och konsekvenserna av felbedömningar.

Thage Petersons många ord om "samhället" var verkligen vackra. Han staplade på varandra alla tänkbara honnörsord. Men vad är egentligen samhället? Samhället är ju Thage Peterson, det är jag, det är industriminister Erik Huss och det är ett antal politiker och ett antal politiskt utsedda ämbetsmän. De har inte större möjligheter än andra. Vad frågan ytterst gäller är ju hur vi i vårt land skall kunna producera och sälja varor som människor här hemma och människor utomlands frågar efter. För att människor – människor här hemma och människor utomlands – skall köpa de varorna måste varorna vara minst lika bra och minst lika billiga som, eller om möjligt ännu bättre och ännu billigare än, de varor som våra konkurrenter ute på världsmarknaden erbjuder. Man kan inte bygga industripolitik bara på vackert prat om planer och planhushållning och inte heller på önsketänkande, utan man måste bygga den på realistiska faktorer. Det är vårt eget lands och omvärldens efterfrågan som är helt avgörande för våra möjligheter att hävda oss i en allt hårdare konkurrerande omvärld.

Jan Wallander har enligt min mening alldeles rätt i sin bedömning. Det är inte och kan inte vara statsmakternas uppgift att peka ut just de branscher och just de företagssektorer som har framtiden för sig eller som är dömda att misslyckas. Det är inte statsmakterna som skall styra resursströmmarna till förväntade framgångsrika eller befarade dödsdömda företag.

Och Jan Wallander får – så gott som självfallet – medhåll av professor Assar

Lindbeck. Jag är nästan rädd att nämna Assar Lindbecks namn här i kammaren, för det ger inte alltid upphov till gynnsamma reaktioner. Men han är ändå en obestridlig auktoritet i sina ekonomiska och näringspolitiska bedömningar.

I det senaste numret av tidskriften *Ekonomisk Debatt* – som kom i förrgår, tror jag – säger Assar Lindbeck att det är ”i praktiken omöjligt att utpeka framtidsbranscher och framtidsprodukter för näringspolitiska satsningar. I stället bör näringspolitiken gå ut på att skapa ett effektivt och smidigt fungerande ekonomiskt system, där företagsamma personer kan ta initiativ och dra till sig produktionsresurser på bekostnad av mindre kreativa och företagsamma personer.”

Mot den här bakgrunden ger jag gärna regeringen och industriminister Erik Huss ett erkännande för de allmänna näringspolitiska riktlinjerna i propositionen. Erik Huss talar – även i propositionen – mycket om behovet av en väl fungerande marknadsekonomi. Men tyvärr föreligger inte sällan en klar motsättning mellan principerna och de konkreta slutsatserna och åtgärderna i många frågor från folkpartiregeringens sida. Det gäller finansplanen, där den här motsägelsen är påtaglig. Det gäller också kapitalmarknadspropositionen, där det finns en klar motsättning mellan principer och konkreta förslag, och det gäller i viss utsträckning även den industripolitiska propositionen.

Nu vill jag för säkerhets skull, herr talman, tillägga att jag naturligtvis inte menar att statsmakterna skall sitta som passiva åskådare med armarna i kors inför allt det som sker på det näringspolitiska fältet. Men vad jag har velat stryka under är att vår främsta politiska uppgift skall vara att bedriva en ekonomisk politik, en näringspolitik, en skattepolitik och en utbildnings- och forskningspolitik som skapar förutsättningar för och stimulerar till satsningar inom bredaste möjliga register på olika utvecklingslinjer. Det är alltså *friskvård*, inte *sjukvård* som statsmakterna i första hand bör ägna sig åt.

Det är denna uppgift som framför allt försumrades i slutet av 1960-talet och särskilt under perioden 1974–1976. Hösten 1976 blev som bekant sjukdomen akut. Det blev nödvändigt – vi var alla överens om det – att göra omfattande stödinsatser för en rad företag som annars skulle ha fått svårt att överleva – för att förhindra en dramatisk uppgång av arbetslösheten och en omfattande kapitalförstöring.

Sådana akutinsatser måste statsmakterna självfallet alltid vara beredda att göra. Men vi bör sträva efter att så snabbt som möjligt avveckla de statliga insatser som framtvings av sådana här akuta krissituationer. I längden är det orimligt och omöjligt att med skattebetalarmedel ge miljardtransfusioner till näringslivet. Så fort det över huvud taget är möjligt bör därför en återgång äga rum till ett läge då det räcker med friskvårdsinsatser. Och just i dag framstår detta för mig som en av de allra viktigaste uppgifterna för svensk industri- och näringspolitik, därför att den situation som nu råder inte kan och får permanentas. Företagsledare skall inte nöta kanslihusets trappor, de skall inte stå i kö utanför industriministerns ämbetsrum för att utverka stöd eller bidrag. Sådant är osunt och farligt för såväl företagen som samhället och självfallet för hela samhällsekonomi.

Till friskvården hör också att stimulera utveckling och forskning, att skapa en utbildningsmiljö som är helt inriktad på att tillvarata allt vad vårt land äger av kunskaper och möjligheter till intellektuell samt teknisk-industriell utveckling. Även härvidlag kommer f. ö. lönsamhetsbegreppet in i bilden. En allmän lönsamhetskras som den vi nu befinner oss i försämrar – framhöll bl. a. den s. k. Bjurelkommittén helt nyligen – ”även på lång sikt tillväxtförutsättningarna för industrin. Utgifter för produktutveckling och forskning tenderar att bli eftersatta då lönsamhet och soliditet sjunker. Företagen blir defensiva. Blir ett sådant tillstånd utbreddt och långvarigt, kan det ge landet försämrade konkurrensförutsättningar även sedan den akuta krisen är hävd.”

En av anledningarna till att förnyelseprocessen i vårt näringsliv började avta i mitten av 1960-talet är alltså, förutom den växande skatte- och avgiftsbelastningen, inte minst den socialdemokratiska regeringens bristande förståelse för den tekniska utbildningens och forskningens betydelse för vårt lands välstånd.

När man på punkt efter punkt kan konstatera att den tidigare näringspolitiken misslyckades under 1960- och 1970-talen, framstår de krav som framförs i den industripolitiska debatten som desto mer verklighetsfrämmande. Att begära *mera* av övergripande industripolitisk planering, *mera* av branschplanerad verksamhet, *mera* av planering på länsnivå och samhällsinitierad planering också inom företagen, när det var just åtgärder av det här slaget som bidrog till de problem vi i dag har att brottas med, det är, herr talman, att blunda för verkligheten.

Vi kommer nästa vecka att ha en energipolitisk debatt här i kammaren. Jag vill självfallet inte föregripa den. Men det vore fel att i denna debatt inte ens med ett ord beröra energipolitikens betydelse. Socialdemokraternas helomvändning i energifrågan – där allt som tidigare varit fel plötsligt blev rätt, allt som tidigare varit sant plötsligt blev osant – har ju skapat stor och oerhörd dyrbar osäkerhet om vår framtida energiförsörjning. Och den osäkerheten kan inte undgå att få mycket allvarliga följder för de industriella investeringar som vi i dag i så hög grad behöver.

En avveckling av svensk kärnkraft skulle drabba stora delar av vårt näringsliv. Betydande elprishöjningar skulle bli följden, brist- och ransoneringsproblem förmodligen likaså. Konkurrenskraften i åtskilliga branscher skulle väsentligt försämras. Det gäller gruvindustrin, massa- och pappersindustrin, den kemisk-tekniska industrin, cementindustrin och järn- och stålindustrin, dvs. industrigrenar som främst är lokaliserade till Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland, Dalarna, Västmanland, Värmland, Öland och Gotland.

I detta energiperspektiv får mycket av det som har sagts i dagens industripolitiska debatt andra dimensioner. I den ekonomiska historien skulle år 1979 kunna klassificeras som ett mellankrisår, det år då Sverige var på väg ut ur 1976 års kostnadskris – det s. k. dukade bordets kris – och på väg in i en ny och annorlunda kris, en 80-talskris. Sverige har i grunden mycket goda möjligheter att hävda sig även under kommande decennier. Vi har faktiskt här hos oss det mesta av det som behövs, om vi bara förmår utnyttja

detta för fortsatt välförhållande. Men risken är överhängande för att vi genom äventyrliga och okloka politiska beslut river ner förutsättningarna för fortsatt utveckling. 1980-talet kan bli ett tillbakagångens årtionde, om vi inte är beredda att gripa tag i de verklighetsproblemen som de flesta av oss, vad vi än säger, *måste* vara medvetna om och om vi inte vill upplysa våra medborgare om detta problem och engagera dem för de insatser som till sist kommer att bli alldeles ofrånkomliga.

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Gösta Bohmans inlägg i debatten är inte riktigt korrekt. Han vidgar frågeställningen till något som ligger långt vid sidan om industripolitiken. Han skaffar sig här ett tillfälle att göra en mer allmän ekonomisk-politisk markering, som för diskussionen bort från den problematik som den egentligen borde kretsa kring. Det må vara honom obetaget att göra det, men det är till skada för diskussionen.

Låt oss ta upp några av de ting som han har gjort påståenden om. Han har bl. a. påstått att en dålig ekonomisk politik från den dåvarande regeringens sida var orsaken till att det i slutet på 1960-talet blev en tendens till stagnation i industriutvecklingen. Han bortser från att näringslivet då måste ha fått sin lönsamhet ökad genom att lönekostnaderna per styck i Sverige under hela 1960-talet steg mindre än vad de gjorde i alla jämförbara industriländer, vilket bevisas av OECD-statistiken.

Gösta Bohman nämner inte en annan sak, nämligen kapitalflykten, och jag vill fråga om han inte möjligen kan tänka sig att den har ett visst samband med stagnationen, en stagnation som Sverige f. ö. inte varit ensamt om. Till skillnad från en rad andra industriländer, där en ökande kapitalexport följdes åt av en ökande kapitalimport, visserligen så att gapet mellan de två ökade men proportionerna ändå behölls, hade man i Sverige från slutet av 1960-talet en våldsamt accelererande kapitalflykt, som har blivit ännu starkare under de borgerliga regeringarna. Den har icke följts av en motsvarande ökning i kapitalimporten. Vi har alltså haft en väldig dränering av landet på kapital. Vem är det, herr Bohman, som har skött om denna dränering? Har den dräneringen inget samband med den industriella utvecklingsproblematik och den stagnation i sysselsättningen som vi har kunnat konstatera började överväga under slutet av 1960-talet och blommade ut under 1970-talet? I och för sig har den inte med regeringarna att göra utan är ett allmänt drag som framträder starkare i Sverige än vad det gör i många andra industriländer.

THAGE PETERSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag trodde faktiskt att vi skulle få höra något om vad moderaterna vill i sak i olika näringspolitiska frågor, men knappast något nämnde Gösta Bohman om detta. Han är sig lik, det blev som vanligt ett råskällande på socialdemokratin. Men han anvisade i alla fall en medicin för våra industriella problem. Runt om i världen ser vi effekten av den medicinen. Det politiska recept som har tillgripits i land efter land har varit en hård svängningspolitik, som löntagarna fått betala med arbetslöshet. Nära 20

miljoner människor går arbetslösa i västvärldens industriländer. Det är en fasansfull siffra, som borde skrämja även herr Bohman.

Samhället skall inte gå in och mildra följderna av hårdhänt strukturomvandling och industrinedläggningar. Företagen skall inte sitta i samhällets väntrum, sade herr Bohman. Vad betyder det? Jo, det betyder fritt fram för massarbetslöshet, fritt fram för död åt samhällen och hela regioner. Så upphöjs cynismens och den råa kapitalismens väg till högsta vishet och statskonst.

Resultatet av den politik som herr Bohman talar sig varm för är just arbetslöshet och utslagning. Men resultatet är också att de anställda skall ställas åt sidan och besluten fattas i slutna direktionsrum. Därför talar Gösta Bohman sig varm för: Löntagare – sitt vid din maskin, var i ditt arbetsrum, men lägg dig inte i företagets planering och skötsel! Om Gösta Bohmans medicin skulle bli vår industripolitik, då skulle verkligen 1980-talet bli ett tillbakagångens årtionde.

Så var Gösta Bohman intresserad av sommaren 1976. Jag kommer ihåg den av det skälet att Gösta Bohman for runt i landet och svartmålade Sverige och den industriella framtiden. Vad resulterade det i? Jo, det slog ned modet så hårt på många industriledare att de vägrade att tänka framåt. Investeringarna har minskat med en tredjedel. Under den tid som Gösta Bohman var ekonomiminister fick han inhösta effekterna av vad han sådde under 1976 års valrörelse.

Gösta Bohman skall inte springa undan vad han också var med om. Vad innebar den politik som han som ekonomiminister stod för? Jo, den har inneburit minskade investeringar och en ökad arbetslöshet.

Gösta Bohman skall inte ta så stora ord i sin mun om exempelvis industriell planering. Han använde Volvo som exempel. Jag hörde inte ett enda ord från Sveriges dåvarande ekonomiminister om att han skulle ta de stora kapitalägarna i örat, när de motsatte sig Volvosamarbetet med Norge. Varför teg Gösta Bohman den gången?

I långa stycken återoppar Gösta Bohman dem som uttalat sig om planering. Jag skall återkomma till det i min nästa replik, för jag har intresse av att få en diskussion med Gösta Bohman på den punkten.

NILS ÄSLING (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag lyssnade med stort intresse till Gösta Bohmans och moderata samlingspartiets analys av industripolitiken. Han återopade i det sammanhanget diskussionslägg från Jan Wallander, som har sagt att det är svårt att göra prognoser och som också på ett övertygande sätt visat att en stor del av prognosverksamheten här i landet under gångna år slagit fel. Det är korrekt. Men till att, som Gösta Bohman gör, av detta dra slutsatsen att en kraftfull industripolitik är till större nackdel än nytta är steget mycket långt. På den punkten vill jag anmäla avvikande synpunkter.

Man kan nämligen inte bortse från – det var en erfarenhet som trepartiregeringen gjorde – att vår omvärld, som vi i så hög grad är beroende av för vår industriella utveckling, inte är den idylliska värld i fullständig

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

harmoni som en passiv näringspolitik förutsätter. Vi måste i ett litet land med ett stort internationellt beroende vara beredda att göra dispositioner som kompenserar åtgärder som vidtas i andra länder och som direkt påverkar vår ekonomi.

Sedan sade Gösta Bohman att politikerna naturligtvis inte är bättre än näringslivets företrädare på att bestämma vad som är bra för näringslivet. Nej, självfallet inte. Men det är den stora skillnaden mellan oss politiker och näringslivets företrädare – och det tycker jag det finns anledning att understryka här i kammaren – att vi har ett övergripande ansvar, inte bara för ett företag utan för samhällsekonomin och för hela samhällets utveckling. Den stora skillnaden kan vi inte bortse ifrån. Vi politiker kan därför inte springa ifrån ansvaret för näringslivets utveckling och för näringspolitiken.

Jag noterar att Gösta Bohman helhjärtat stöder de industripolitiska riktlinjer som industriminister Huss framlagt. Vi gör det inte. Vi betraktar inte dessa riktlinjer som en bas för ett icke-socialistiskt alternativ när det gäller näringspolitiken här i landet. Dess bättre har Gösta Bohmans partivänner och folkpartiets och centerns representanter i näringsutskottet enats om en skrivning som inte är lysande, som inte skall tas för mer än den är men som ändå är en plattform att gå vidare utifrån. Det tycker jag skall noteras i detta sammanhang.

INGVAR SVANBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Den som har lyssnat på den här debatten sedan den började klockan 10 i morse och fram till Gösta Bohmans framträdande blir onekligen en smula förvirrad. Här lägger den liberala regeringen fram vissa riktlinjer för industripolitiken. Sedan går herr Åsling upp och talar om att det bara är skräp men att de borgerliga ändå skall skriva ihop sig. Sedan kommer Gösta Bohman och säger, som det står i de moderatas motion, att de i allt väsentligt ställer sig bakom den här politiken. Men så säger han att den här politiken inte är bra; den bör skärpas i motsatt riktning mot vad Nils Åsling vill. Båda dessa herrar tillskriver sig förtjänsterna av alla goda gåvor, och den nuvarande regeringen tolererar de bara t. v.

Sedan uppträder dessa båda herrar och industriministern och säger att de är överens om allting. Ni är ju inte överens om någonting!

Det här lyckas Gösta Bohman på sätt och vis hålla ihop genom att han väljer uttrycksätt och auktoriteter som det passar honom. Han använde gång på gång uttrycken "som vi ju alla är överens om" och "som vi alla vet" om saker som vi inte alls är överens om och som vi alls inte vet. Det gick inte då, och den gamla regeringen gjorde så och så, säger han. Sedan åberopar han växelvis Lindbeck och någon annan. Han tar upp deras uttryck och säger att han stöder sig på dem. Att de två herrarna i vissa avseenden inte alls stöder varandra genererar inte Gösta Bohman när han åberopar dem. Han står med ena benet hos den ene och med andra benet hos den andre, och de drar åt var sitt håll. Jag undrar hur det går i det långa loppet.

Men allt detta är mycket skickligt gjort av Gösta Bohman. Han är en

mycket duktig debattör och en mycket bra föreläsare – om man lyssnar okritiskt. Men vad han till slut kommer fram till blir egentligen det här receptet: Låt marknadsekonomin sköta det hela! Industrin ordnar allt till det bästa. Låt de dåliga företagen dö, så att de friska kan växa upp!

Var finns de stora friska företagen som skulle ha vuxit upp, om man hade tagit död på alla de företag som måste stödjas och som måste få finnas kvar? Den gamla trepartiregeringen accepterade dock i sak att stödja en hel mängd av dessa företag. Talet om att det bara är politisk klåfingrighet att lägga sig i och försöka hjälpa fram näringslivet stämmer ju inte, men Gösta Bohman vill ändå göra gällande att det är bevisat.

Vi måste ta ansvar som politiker för hela samhället, vi måste ta ansvar för människorna. När man lyssnar på Gösta Bohman får man ett intryck av att det viktiga för Sverige är att vi har en fin och effektiv industri. Om sedan några människor kan få jobb där eller leva av den är inte så intressant, själva industriutvecklingen är intressant i det här sammanhanget. Men det är väl ändå människorna som är det viktiga. Låt då bli att framställa det som om det vore så enkelt som att bara låta dåliga företag dö, så växer nya upp!

GÖSTA BOHMAN (m) kort genmäle:

Herr talman! Det här var mycket på en gång. Jag får börja med Nils Åsling.

Den som sade att en kraftfull industripolitik kan vara mera till skada än till nytta var Jan Wallander – det var inte jag. Jag citerade honom. Men jag uppfattade hans uttalande som ironiskt menat. Med "kraftfull" industripolitik menade han just den typ av industripolitik som socialdemokraterna förespråkar, dvs. den där politiken skall bygga på central planering och politisk styrning och direktivgivning från samhällets sida. Jag vet att också Nils Åsling tar avstånd från det slags politik. Med kraftfull industripolitik menar däremot jag – och förhoppningsvis även Nils Åsling – en politik som ser till att man med generella medel skapar gynnsammaste möjliga förutsättningar för hela det svenska näringslivet.

Med anledning av Ingvar Svanbergs inlägg vill jag medge att det är klart att jag åberopar de auktoriteter som passar mig; annars skulle jag väl inte åberopa dem. Men jag vill utmana Ingvar Svanberg: Plocka fram någon ekonomisk auktoritet med objektiv sakkunskap till stöd för er uppfattning om den borgerliga regeringens misshushållning, så skall jag citera honom eller henne också här i kammaren! Ni hittar ingen. Jag uppmanade Thage Peterson att gå ut och fråga alla de socialdemokratiska kollegerna – finans- och ekonomiministrar – ute i världen. Då får han klart besked därifrån. Och fråga Internationella valutafonden och OECD, så får ni höra hur det ligger till! Dessa auktoriteter har en samstämmig uppfattning på den här punkten.

Det är naturligtvis lättare, Thage Peterson, att polemisera om man först vantolkar och misstolkar mig och sedan angriper det som jag inte har sagt. Jag har inte sagt att samhället inte måste vara berett att gå in och mildra konsekvenserna av den hårda konkurrens som i dag råder ute på världsmarknaden. Jag har tvärtom sagt att visst måste vi också vara beredda

att bedriva sjukvård. Men det viktigaste är att vi bedriver friskvård – det är där skillnaden ligger. Vi skall bedriva en sådan friskvård att vi inte behöver bedriva sjukvård.

Sedan fick jag inte något svar när jag frågade Thage Peterson: Visste verkligen inte Thage Peterson före regeringsskiftet hösten 1976 hur eländigt det var ställt med viktiga nyckelbranscher i det svenska näringslivet? Då har han hållits avskild i en garderob någonstans i kanslihuset. Alla andra i regeringen måste ha fått fullt klart för sig hur illa ställt det var, efter alla påstötningar som de börjat få från olika håll i det svenska näringslivet. Vi *övertog* de här problemen. Det var inte vi som *skapade* dem.

Sedan har han mage att stå och säga att anledningen till att vi hade bekymmer med våra investeringar var att Gösta Bohman gick ut och svartmålade.

Förut har jag alltid fått höra från socialdemokratiskt håll att vi före valet bedrev en lätsinnig överbudspolitik och målade allting i ljusa färger. Sanningen är att jag gick ut och varnade för konsekvenserna av den då förda politiken.

Jag pekade på vad som skulle bli följderna, och följderna inträffande också sedan, som bekant. Men jag har aldrig ens i mina vildaste drömmar kunnat tänka mig att mina uttalanden om risken med den socialdemokratiska politiken skulle avhålla utländska företag från att investera i Sverige. En så betydelsefull person är jag sannerligen inte.

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag konstaterar att jag tillhör den kategori människor som Gösta Bohman inte värdigas debattera med, åtminstone inte hittills. Jag skall tala om för honom att det tar jag som en utmärkelse.

Men till diskussionen i ämnet. Ett av Gösta Bohmans fel är att han är så benägen att upphöja alla människor med bankdirektörstitel till att vara objektiva experter. Det är nu en allmän borgerlig egenskap att vilja göra så. Men denne Jan Wallander, som har seglat omkring i den här debatten, har jag personligen diskuterat med vid ett par tillfällen. Han har den filosofin att man skall låta allting vara, det lönar sig inte att planera, det är bara skadligt att gripa in.

Jag brukar säga ungefär så här, när jag möter hans ideér:

Vi lever i en tid, när allt fler människor blir medvetna om hur det ser ut i världen, vilka oerhörda problem mänskligheten står inför. Människorna är alltmer obenägna att acceptera godtycklig utslagning, obenägna att acceptera den samhällsfilosofi som innebär att vi skall slå ut varandra, trampa ner varandra och konkurrera ihjäl varandra.

Människorna sätter den filosofin i fråga, därför att de ser följderna av den. De känner ansvar inför den hotande svälten och resurskrisen i världen. De ser de ödesdigra avgörandena framför sig på det energipolitiska området, med kärnkraften och vad den skall betyda.

Att i det läget predika att vi skall strunta i att vara förutseende, att vi skall strunta i att planera för framtiden, att vi skall strunta i att försöka påverka

någoting utan bara låta saker och ting gå och låta storfinansen sköta spelet. en sådan filosofi vill jag inte ens beteckna som ansvarslös. Jag har sagt rakt ut till Jan Wallander: Jag anser att den är kriminell.

Så till frågan om vem som skall bestämma över landets industriutveckling. Gösta Bohman vill tydligen ha en industri med oerhört koncentrerat ägande som den svenska, där två tre finansgrupper spelar den avgörande rollen, kan föra in och ut kapital som det passar dem, kan bestämma vilka satsningar som skall göras, bestämma vilka produkter som skall utvecklas, bestämma vilka skogar som skall kalhuggas och vilka sjöar som skall förgiftas, vilka enheter som skall läggas ner och vad folk skall få köpa.

Hur stämmer detta med en demokratisk åskådning? Jag trodde att den demokratiska åskådningen innebar att människorna skulle styra sig själva, och de skulle tillsammans bestämma om hur det skulle se ut i ett land. Den som vill göra denna bestämmanderätt till ett monopol för finansgrupperna har, vill jag säga öppet, inte mycken demokratisk trovärdighet.

THAGE PETERSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig erinra om situationen inför 1976 års val. Från socialdemokratins sida underströk vi gång på gång att den svenska industrin stod inför stora strukturomställningsproblem. Vi sade att den svenska industrin hade att möta många stora svårigheter de närmaste åren.

Men vad gjorde herr Bohman? Satt han möjligen inlåst på ett ställe vars namn man inte får nämna i Sveriges riksdag? Inte ett ord sades från den borgerliga sidan om dessa industriella problem. Inte ett ord hade de borgerliga i sin regeringsdeklaration om strukturproblemen.

Så till planeringsfrågorna. Jag tycker att det är ett underligt resonemang att man skall avstå från planering, avstå från att förbereda sig för förändringar i framtiden. Ingenting kan ju vara mer till skada än planlöshet. Inget kan vara mer till skada för svensk industri än att halka efter, att inte i tid se om sitt hus och satsa på framtiden. Jag vet självfallet att prognoser kan slå fel och att det är farligt att ha övertro på dem, men att inte planera för framtiden, när man vet att det kommer stora förändringar både hemma i Sverige och ute i världen, vore i så fall att verkligen möta framtiden planlöst.

Jan Wallander höll ett anförande som Gösta Bohman här stöder sig på. I detta anförande sade han följande: Medbestämmandeavtalet ger facket rätt att vara med och diskutera långtidsplaner. Då kan det vara klokt att inte ha några.

Detta uttalande andas ett förakt inför de svenska löntagarna som inte borde höra hemma på 1970-talet. Erfarenheterna visar ju, Gösta Bohman, att det ofta är löntagarna som först sett vart det barkat iväg i krisföretagen och att det varit löntagarna som först kommit med förslag till åtgärder. Därför är en av hörnstenarna i den socialdemokratiska näringspolitiken att ta till vara de anställdas engagemang, erfarenheter och kunnande. När vi talar om planering och om att vi vill ha ett förtroendefullt samarbete mellan löntagarna, samhället och företagen, så fnyser Gösta Bohman åt detta. Vad är det som Gösta Bohman egentligen är ute efter? Tycker han möjligen att vi inte skall ha

planering därför att löntagarna kanske då vill vara med om att titta på framtiden. Det är väl lika bra att Gösta Bohman säger som det är: därför att löntagarna, de anställda, vill vara med och planera och se om sitt hus och sin framtid skall vi inte ha någon planering. Det vore ganska bra om Gösta Bohman gjorde den deklarationen, för därmed skulle han ställa sig helt bakom Jan Wallanders uttalande i denna fråga.

NILS ÅSLING (c) kort genmäle:

Herr talman! Gösta Bohman gjorde en precisering av moderata samlingspartiets syn på industripolitiken. Det var bra att denna precisering kom i den här debatten, så att inget missförstånd uppstår. En kraftfull industripolitik som Gösta Bohman accepterar förutsätter alltså generella insatser från samhällets sida.

Självfallet är detta grunden för en aktiv näringspolitik, men man bör samtidigt tillägga att i skeden med speciella påfrestningar och speciella förhållanden när det gäller struktur och marknadsförutsättningar internationellt får man naturligtvis acceptera användandet av selektiva insatser. Vi kan inte isolera oss från hela den instrumentarsenal som ändå måste stå till förfogande i en aktiv näringspolitik. Men dessa principer var vägledande för den näringspolitik som trepartiregeringen genomförde, och det torde finnas möjligheter att även i fortsättningen få moderata samlingspartiet att inse att verkligheten är sådan att man inte kan avhända sig de instrument vilka står till förfogande.

Vad jag har vänt mig mot är passiviteten i den industripolitiska propositionens riktlinjer. Jag beklagar att Gösta Bohman så oreserverat ansluter sig till dem. Jag har noterat att moderata samlingspartiet i näringsutskottet intar en väsentligt annan uppfattning och där är berett att acceptera en modifierad näringspolitik med markanta inslag av aktiva åtgärder. Det bör en gång för alla sägas att de riktlinjer som regeringen har framlagt inte utgör något underlag för en icke-socialistisk näringspolitik här i landet, utan där måste näringsutskottets skrivning få anses vara den bas, från vilken man skall utgå när man diskuterar hur ett icke-socialistiskt alternativ skall se ut. Det bör en gång för alla sägas till svenska folket att det förhåller sig så.

Sedan har ju socialdemokraterna en övertro på planering. Det är ett honnörsord som man använder. Gösta Bohman har rätt härvidlag, inte heller jag tror på en överdriven central planering. Däremot måste jag säga att en större planmässighet såväl i näringslivets dispositioner som i samhällets näringspolitik är en ofrånkomlighet, om vi i framtiden skall kunna få ett fungerande näringsliv i det här landet.

GÖSTA BOHMAN (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag noterade att när jag åberopade ett antal personer som enligt min mening är experter valde mina opponenter endast ut en bankdirektör och angrep honom. Man ägnade en stor del av tiden åt att bedöma hans uttalanden i andra sammanhang och inte de uttalanden som jag tog upp. Sådant händer tyvärr alltför ofta i sådana här sammanhang.

Jag tycker att det är trist att Thage Peterson gör sig skyldig till upprepade logiska kullerbyttor. I inlägget före den senaste repliken hävdade han att jag genom att svartmåla vår ekonomi skulle ha förorsakat företagsnedläggelser. I sitt senaste anförande sade han att jag inte alls hade varnat för vad som skulle inträffa. I sitt förra anförande sade han att jag genom att gå ut och varna och genom att svartmåla hade gjort folk obenägna att investera i Sverige. Kort efteråt sade han att den socialdemokratiska regeringen gjorde sitt bästa för att tala om för människorna hur illa ställt det var med den svenska industrin. *Om* det är några varningar som noteras utomlands är det självfallet främst sådana som kommer från den sittande regeringen och i mindre grad sådana som kommer från enstaka oppositionspolitiker. Det tycker jag ligger i sakens natur.

Vad jag vänder mig emot i de här planeringsresonemangen är att den typ av planering och planhushållning som socialdemokraterna står för kommer att leda oss in i ett helt annat ekonomiskt system, ett helt annat samhällssystem, än det vi har i dag. Jag är övertygad om att konsekvenserna för Sveriges folk och för vårt näringsliv och vår ekonomi kommer att bli utomordentligt allvarliga, om socialdemokraterna skulle få möjligheter att förverkliga den planhushållningsekonomi som de talar så varmt för. Anledningen till mitt anförande var närmast att jag ville påvisa att det välstånd som vi har i Sverige och den enastående utveckling som har gjort ett fattigt jordbrukarland till en av världens rikaste industrinationer, har skett utan sådana här planeringsinstrument. Det har skett tack vare de s. k. fria marknadskrafternas insatser eller, om man så vill, den blandekonomi som vi har haft i Sverige, där stat och näringsliv har koordinerat sin verksamhet på ett välgörande sätt.

Nu vill ni ersätta det system som har skapat vårt välstånd med ett helt nytt och i västvärlden oprövat system. Det är bl. a. mot den bakgrunden som jag så hårt går till anfall mot socialdemokraterna, och det får de faktiskt finna sig i.

Ingvar Svanberg sade i sitt förra anförande att det ju är människor det ytterst är fråga om, det är ju människorna i industrin man skall tänka på. Men det är just dem jag tänker på. Det är nämligen mest synd om de människor som i dag arbetar i olönsamma industrier och i industrier som inte kommer att klara sig. Det måste vara en helt felaktig industripolitik att satsa på en sådan politik att företagen så småningom kommer att gå omkull, om de inte hålls under armarna med skattebetalarnas pengar – och det kan de inte i längden. Det är framför allt de människor som arbetar i de här industrierna som man skadar genom att förorda det slags industripolitik som Ingvar Svanberg är företrädare för. Stålverk 80 skadade människorna i Luleå. Det är mitt slutpåstående.

Förste vice talmannen anmälde att Thage Peterson och Jörn Svensson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Även jag har lyssnat ganska flitigt på denna debatt. Den har inte givit särskilt mycket nytt men möjligen anledning till en del reflexioner. Debatten inleddes av industriministern, som talade om det angelägna i ökad rörlighet. Det är en predikan som vi har hört under åtskilliga år. Vi vet också vad som menas därmed: ökade ansträngningar för att få folk att flytta i stället för att man skapar arbete i de områden som har för få jobb. Men inte löser man på det sättet problemet med den fulla sysselsättningen. Det stora problemet i dag är att industrisysselsättningen är för låg och att jobben inte räcker. Där ligger kärnproblemet, och det löser man inte genom s. k. rörlighetsfrämjande åtgärder.

Vi fick också höra att marknadskrafterna skall avgöra produktionens inriktning. Ja, så har det fungerat, med det resultat som vi ser runt omkring oss. Marknadskrafternas fria spel är ett spel med människor och regioner, ett spel som avgör om regioner skall leva eller dö, om folk skall få jobb eller kastas in i arbetslöshetskön.

Vi tror på de fria marknadskrafterna, sade industriministern och lät som en salsvelsefull missionspastor av gamla stammen. Men allt färre vanliga människor tror på det välsignelsebringande i marknadskrafternas fria spel. Tvärtom anser fler och fler att industriutvecklingen måste styras utifrån samhällets och de arbetandes behov och inte utifrån vad som för stunden ger högsta profit åt bolag och aktieägare.

Industriminister Huss framhöll också att skillnaden mellan regeringen och socialdemokratin är att socialdemokratin vill ha planhushållning. Ja, om det vore så väl, frestas man att utbrista. Socialdemokratin regerade i över 40 år och slog vakt om de s. k. marknadskrafterna. Den motion och de reservationer som nu behandlas lägger inte ut kursen för några avgörande ingrepp i ägandet eller styrningen av industrin och innebär långt ifrån någon planhushållning.

Debattens inledning präglades också av ett mindre slagsmål om vilket av de framlagda dokumenten som är torftigast: propositionen, s-motionen eller reservationerna. Jag tycker att alltihop är skräp. Torftigheten och frånvaron av nytänkande på industripolitikens område präglar samtliga aktstycken.

Det sista Gösta Bohman sade innan han avslutade sitt senaste inlägg var att Stålverk 80 var ett slag mot Norrbotten. Det drabbade norrbottningarna. Men det som drabbade norrbottningarna var att moderaterna, den övriga borgerligheten och den svenska storfinsans i skön förening torpederade projektet Stålverk 80. Det drabbade Norrbotten och Luleå.

Jag vill också göra några reflexioner med anledning av den debatt som har förts från socialdemokratiskt håll. Man kan inte göra det riktigt så enkelt som en del företrädare för förra regeringspartiet, Ingvar Svanberg och Thage Peterson t. ex., gör det. På den kanten har man ju nu hamnat i en situation, där man ungefär såsom Pontius Pilatus kan två sina händer och säga: Titta hur det gick när vi fick en borgerlig regering. Den måste väck så att vi kan återgå till det gamla socialdemokratiska regerandet.

Det är naturligtvis sant att det borgerliga maktövertagandet har förstärkt

den kapitalistiska krisens verkningar för det arbetande folket, men krisen var på väg därför att den är en kapitalistisk kris. Den hade kommit också om den socialdemokratiska regeringen hade suttit kvar. Jag är helt på det klara med att de borgerliga måste vräckas från taburetterna, men inte för att man skall återgå till det tidigare slappa administrerandet av det kapitalistiska samhället. En ny politik måste handla om makten över samt ägandet och styrningen av det kapital som skapas av svensk arbetarklass. Detta kapital får inte styras av de kapitalägande.

Varken propositionen eller näringsutskottets betänkande nr 59 som vi nu behandlar innehåller några riktlinjer för en ny industripolitik. Man föreslår inga åtgärder som innebär att industrisysselsättningen ökar. Det finns ingen plan för hur eftersatta områden i vårt land skall industrialiseras eller för hur den fulla sysselsättningen skall kunna garanteras. I sådana krisområden som Norrbotten, Göteborg och Mellansverige finner man föga tröst i de framlagda förslagen.

Men det är klart att det händer saker när det gäller svensk industri. Det sker på ett sätt som framför allt drabbar arbetarklassen.

Dagens Nyheter skrev den 17 april följande: "Uppskattningsvis en miljon människor har under den här lågkonjunkturen utsatts för mer eller mindre genomgripande förändringar av sitt arbetsliv." "En miljon människor" innebär att var femte person i yrkesverksam ålder direkt har berörts av de stora problemen på arbetsmarknaden, bristen på arbete och följderna av att svenskt kapital fortfarande styr och bestämmer inom svenskt näringsliv, att man fortfarande har kvar rätten att bestämma om svenskt kapital skall investeras utomlands eller på hemmaplan – i Spanien, Portugal, Canada eller Brasilien i stället för i Norrbotten eller i andra undersysselsatta delar av vårt land.

I onsdagstidningarna kunde man läsa att den sammanlagda vinsten för de svenska storföretagen under 1978 blev större än väntat. Totalt fick de 220 största koncernerna 7 miljarder kronor i vinst. Men inte har de pengarna använts eller investerats så att det kunnat skapas fler jobb. Resurserna har använts för aktieutdelningar och i stor utsträckning plöjts ner utomlands.

I dag räknar man med att ca 250 000 människor går arbetslösa eller deltar i s. k. arbetsmarknadsutbildning. Lika många människor förtidspensioneras. Man vågar utan tvekan hävda att en stor del av de förtidspensionerade skulle ha varit villiga att jobba om de haft den möjligheten. Viljan att förtidspensionera folk har blivit alltmer framträdande som ett hjälplöst sätt att försöka dölja arbetslöshetskrisen. Den slutsatsen drar man logiskt när man ser att antalet förtidspensionerade också är störst i de län där arbetslösheten är värst.

I Norrbotten var vid årets ingång 10 247 personer förtidspensionerade. Det innebär 6 % av åldersgrupperna 16–64 år. Var tredje norrbottning i åldrarna 60–64 år är alltså förtidspensionerad.

Göteborg har 20 000 förtidspensionerade, vilket innebär 7 % av befolkningen i åldrarna 16–64 år. I åldersgrupperna 60–64 år är var fjärde göteborgare förtidspensionerad.

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

För landets ungdom är situationen på arbetsmarknaden väldigt besvärlig. Sammantaget räknar man med att det finns 730 000–800 000 människor som berövats rätten till arbete. Vi karakteriserar det som ett brott mot de mänskliga rättigheterna, som Sverige förbundit sig att leva upp till.

Arbetslösheten har också utnyttjats mot dem som är kvar i arbetet till att undergräva reallönerna och sänka den sociala standarden. I hela den kapitalistiska världen utnyttjar monopolkapitalet situationen på samma sätt som i vårt land till att attackera de arbetandes livsvillkor. Den cykliska kris som kapitalismen befinner sig i har nått sin botten. Hur stor och hur omfattande uppgången kommer att bli är det svårt att säga. Men det är förmodligen riktigt att, som den borgerliga regeringen säger, ekonomin är på uppåtgående. Företagens vinster styrker det påståendet. Samtidigt kan vi också konstatera att den strukturella krisen fortsätter. Om monopolkapitalet får styra kommer det att fortsätta att skapa arbetslöshet av ännu större dimensioner i vårt land.

Det är lätt att påvisa hur allvarliga effekterna av samspelet mellan monopolen och deras borgerliga regering är, hur allvarliga konsekvenser det fått för de sex tunga branscherna: malm, stål, varv, rederi, skog och teko, där skattemedel används för en anpassning till monopolens och EG:s krav, vilket inneburit färre jobb i Sverige och fler inom EG:s murar.

Vi kan tydligt märka de förändringar från varuexport till kapitlexport som är kännetecknande för vårt stadium. Produktionen ändrar karaktär på grund av en mycket snabb internationalisering. Tidigare arbetsfördelningar sätts ur spel, obalans mellan export och import blir ett av resultaten.

Sverige håller i stor utsträckning och i snabb takt på att förlora sin position som industriland. De möjligheter som den långvariga industriella kulturen borde ha lagt grund till när det gäller att hävda sig på den internationella marknaden försitts. Under de tre senaste åren har Sverige minskat antalet industriarbetare med 154 000. Samtidigt har den kommunala och statliga sektorn ökat med 156 000 platser.

Vi vet naturligtvis att det finns behov av att bygga bort mängder av eftersläpningar på den samhällsliga sektorn. Det handlar om barn- och äldreomsorg, akutvård och långvård, det handlar om brister på skolans område och åtgärder för att ge fritiden ett rikare innehåll. Det krävs åtgärder för att möta den alltmer destruktiva kommersiella nöjesindustrin.

Men avgörande i dag måste vara att det inte går att acceptera att antalet arbetstillfällen inom industrisektorn fortsätter att minska, för det är ju det som sker. Det krävs en industriell utveckling, att de stora rikedomarna av naturtillgångar som finns inom landet exploateras och förädlas inom landet.

Men en sådan utveckling kan bara uppnås genom hård kamp mot de stora multinationella och nationella företagen. Och det är dessa företag som väl har insett vilka nya vapen de förfogar över genom internationaliseringen av kapitalet. Man söker på olika sätt ställa arbetarklass mot arbetarklass, skapa motsättningar mellan i-ländernas arbetarklass och de arbetande i länder som har kortare industritraditioner.

De stora multinationella bolagen har utvecklats mycket snabbt. FN-experter studerade i början av 1970-talet dessa företags verksamhet och fann att 650 multinationella bolag, som tillsammans kontrollerade en tredjedel av den kapitalistiska världens bruttonationalprodukt, svarade för hälften av det internationella varuutbytet, 80 % av de privata forskningsutgifterna och 90 % av utlandsinvesteringarna. Undersökningen visade också att dessa företag utvecklar sin verksamhet 50 % snabbare än kapitalistisk produktion i övrigt.

Det är i denna sin egenskap av maktfaktor som man kan använda utlandsoperationer som ett verktyg för att pressa ner löner och standard i länder med relativt högt löneläge. Det är i linje med detta som kapitalets folk av och till i skilda sammanhang hävdar att lönekostnadsläget måste pressas ned här i landet för att vi industriellt skall kunna konkurrera. Denna argumentation kommer att fortsätta trots att siffror visar att Sveriges lönekostnader ligger betydligt lägre än flera länders i Europa.

Men visst kan de stora företagen tjäna på att förlägga sin verksamhet i andra länder. I t. ex. Sydafrikanska republiken tvingas en färgad afrikan arbeta för en tiondel av den lön som tillfaller en vit arbetare. I Sydafrikanska republiken finns ett 60-tal svenska företag, som utnyttjar möjligheten till den råaste utsugning.

Här hemma påstår företagen att deras stora investeringar i andra länder syftar till att skapa jobb inom landet. LO gjorde en undersökning av de största svenska multiföretagen. Man fann att i dessa företag fanns nära 80 % av det totala antalet anställda utomlands i svenskägda företag.

Under hela perioden 1963–1977 var antalet anställda i Sverige oförändrat. I utlandet ökade samma företag antalet anställda med 140 000. Under den period då krisen gjorde sig hårt påmind, nämligen 1973–1977, minskade företagen antalet anställda i Sverige med 10 000 personer men ökade utomlands med 34 000 personer. Svenska Tändsticks AB, som 1963 hade 76 % av sina anställda utomlands, hade 1977 hela 90 % utomlands.

Svenska företag expanderar alltså, men inte i Sverige. Svensk arbetarklass måste med kraft kräva att svenskt kapital tas hem, att det används för att bygga upp industrin i vårt eget land och för att utveckla nya produkter och forskning.

Nyligen fick riksdagens ledamöter i sina fack en flott skrift med titeln Sätt fart på fantasin. SAF går ut i reklamkampanjer med mottot Sätt fart på Sverige.

I andra sammanhang försöker man inbilla svenska folket att problemet med arbetslösheten är fiktivt – att människor inte vill jobba, att ungdomar är lata, att ungdomar hellre går och driver än tar ett hyggligt jobb, att vi är för fantasilösa osv.

Allt detta har till syfte att dölja den avgörande orsaken till att vi har en rekordhög arbetslöshet. Man talar inte om att de uteblivna investeringarna beror på att de kapitalägande inte anser det tillräckligt lönsamt att investera i Sverige, att São Paulo i Brasilien har blivit "Sveriges tredje industristad". Det är ju därför som delegationer från Industriförbundet och Stockholms

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

Handelskammare har åkt runt i Latinamerika och Asien och letat efter lämpliga platser att starta industriproduktion på.

I tidningen Kommunalarbetaren läste jag en artikel av Bengt-Åke Berg, tidigare budgetchef i finansdepartementet, som påvisade att aktieägarna mjölkar företagen på kapital. Mellan åren 1969 och 1975 tog man ut 7,5 miljarder kronor ur de börsnoterade företagen till aktieutdelningar, medan man under samma tid tillförde företagen bara 1,9 miljarder i form av nyemissioner.

Jag började med att säga att den sammanlagda vinsten för de största koncernerna blev 7 miljarder föregående år. Bäst gick det för bankerna, som ökade sina vinster med 30 % i genomsnitt. Hur mycket av de vinsterna kommer att delas ut till aktieägarna? Hur mycket kommer att användas för att skapa nya jobb i Sverige? Det vet ingen. Det bestämmer inte samhället, och så länge som enskilda kapitalgrupper avgör investeringarnas storlek liksom produktionsuppläggning och lokalisering är det också samma kapitalgrupper som bestämmer om folk skall ha arbete eller om de skall gå arbetslösa.

Detta är ovärdigt och har ingenting med demokrati att göra. Att "sätta fart på Sverige", att utveckla industrin, är en samhällsangelägenhet och en huvudfråga för svensk arbetarklass. Det handlar ytterst om makten och ägandet, men den principiella grundfrågan har ingen plats vare sig i propositionens eller betänkandets resonemang och förslag.

Sverige måste försvaras som industriland. Man måste få slut på den industriella nedrustning som nu sker på olika områden. Arbetarklassen måste gå till motoffensiv för att försvara sin standard, men också för att försvara sina arbetsplatser.

Man måste bryta upp monopolens och storkapitalets avgörande maktställning på ekonomins område. Man måste tvinga fram nationalisering av viktiga nyckelindustrier och gå in för en industrialiseringsplan som i stor utsträckning bygger på samhällets aktiva insatser för att skapa nya industrier.

Den typen av industripolitik lyser med sin frånvaro i riksdagsmajoritetens tankevärld, men på sikt, herr talman, utgör den den enda möjliga vägen för att tillvarata detta lands rika resurser och för att trygga jobben.

Förste vice talmannen tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdetes fortsättande kl. 19.30.

BENGT GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Sällan har behovet av en aktiv industripolitik framträtt med så stor tydlighet som nu. Tiden är verkligen ute för dem som närmast förefallit vilja tänka bort industrisamhället med dess problem och med dess möjligheter. I ett progressivt men mänskligt organiserat och i alla led demokratiskt styrt industrisamhälle ligger så långt som kan överblickas grunden till framtida välfärd.

Tyvärr har denna grundval sviktat på många håll under senare år. Jag representerar ett län som verkligen har fått stå ute i snålblåsten. Inte mindre

än 6 300 jobb har försvunnit på bara tre år i Sörmland. Av detta bortfall svarar industrin för 4 000 jobb. Kommunalmännen har gjort vad de har kunnat för att parera förlusterna genom att så långt lag och möjligheter tillåtit stödja det lokala näringslivet, genom att bygga ut den gemensamma sektorn och genom att vidta särskilda åtgärder, främst riktade mot ungdomsarbetslösheten. Men kommunernas möjligheter är ju begränsade, när den industriella basen sviktar och grundstenar faller bort.

Det måste bli ny fart på industrin, och eftersom den direkta industripolitiken är en statlig uppgift måste statsmakterna hjälpa till. Vägar har anvisats i socialdemokratiska motioner till årets riksmöte.

Bakom en av de motioner som kammaren har att ta ställning till vid behandlingen av föreliggande betänkande från näringsutskottet står Sörmlands socialdemokratiska riksdagsrepresentanter.

Under den socialdemokratiska regeringstiden gjordes en del lovvärda insatser med sikte på att avhjälpa en del problem som då anmälde sig. Bl. a. tillsattes en metallmanufakturutredning. De åtgärder som den gav upphov till har gett flera positiva resultat. Men på senare år har inte arbetet med utredningens förslag fullföljts så konsekvent och målinriktat som avsetts och varit önskvärt och möjligt. Att det behövs offensiva åtgärder framgår inte minst av att industristaden Eskilstuna har förlorat 2 000 arbetstillfällen inom industrin under tre år.

Vi har framhållit i vår motion att de s. k. delbranschstudierna inom verkstadsindustrin måste följas upp med särskilda åtgärder och inte får inskränkas till att vara en enbart utredande verksamhet. Man kan ju inte bara utreda. Det måste uträttas något också. Ur ett regeringsuttalande har vi läst ut att det bara skulle bli tal om utredning. Nu tar vi fasta på att utskottet enhälligt uttalat att den åsyftade utredningsverksamheten skall kunna leda fram till direkta statliga stödåtgärder om så skulle visa sig befogat. Självfallet förordar vi inte under några som helst omständigheter ett villkorslöst stöd till privat industri. Branschinsatser av vad slag de vara må måste ingå i ett samordnat mönster och ha gemensamma samhällsintressen som mål.

Under några år kunde en framgångsrik maskinindustri, representerad av Volvo BM i Eskilstuna, uppväga nedgången inom annan industri i kommunen. Men nu är det fara på färde även inom denna bärande enhet. Volvoledningen är i färd med att inleda ett samarbete med av finska staten ägda Valmet, som skulle innebära att traktortillverkningen gick ur landet med bortfall av tusentalet arbetstillfällen som ett av resultaten. En annan följd av förlusten av en svensk traktortillverkning skulle bli en försvagad beredskap.

Beredskapssynpunkterna beaktas minsann alltid när det gäller åkerjord, som vi har gott om. De beaktas i hög grad när det gäller direkt produktion inom jordbrukssektorn, och vi försöker, fast med svagare stöd från borgerligt håll, hävda dem inom beklädnadsindustrin. Men beredskapssynpunkter måste beaktas även på andra områden som är vitala för landets försörjning. Strukturförändringar som rör traktortillverkningen och kan komma att

beröva landet denna måste enligt vår mening prövas också utifrån beredskapssynpunkter.

Utskottet ansluter sig här till vår uppfattning att industriproduktion i för Sveriges beredskap viktiga branscher inte får tillåtas försvinna men tar också in avvägningssynpunkterna. Bedömningen förutsätts göras av regeringen och ansvariga myndigheter på området, i första hand överstyrelsen för ekonomiskt försvar. Som ledamot av ÖEF:s styrelse kan jag tala om att verket arbetar med frågan.

Tillsammans med två riksdagskamrater var jag inbjuden att delta i fackorganisationernas och kommunens uppvakning för industriministern i frågan i går.

Industriministern fick en introduktion i ärendet, och jag förutsätter att han, efter att ha inhämtat ytterligare information, kommer att agera med samhällsnyttan som ledstjärna. Det innebär att regeringen, såväl av beredskapsskäl som av industri- och sysselsättningspolitiska skäl, tar tag i frågan på ett sådant sätt att vidareutvecklingen av svensk traktor och traktortillverkningen vid Volvo BM i Eskilstuna säkerställs.

Tyvärr finns det sysselsättningsproblem på alla håll och kanter i Sörmland. Sålunda förlorar Oxelösunds kommun mellan 660 och 760 arbetstillfällen. Fram till 1985 beräknas behovet av nya arbetstillfällen till 900.

Kommunen gör stora ansträngningar för att i någon mån få ett mera mångsidigt näringsliv och för att möta de sysselsättningsproblem som strukturförändringen inom stålindustrin medfört. Ett betydelsefullt instrument i dessa strävanden är Oxelöinvest. Bolagets ekonomiska resurser är dock klart otillräckliga. Oxelösunds kommun har begärt att Oxelöinvest skall beviljas 30 miljoner, uppdelat i två etapper, varav 15 miljoner i den första.

Vi socialdemokrater har stött detta krav på sysselsättningsåtgärder i vår partimotion, och näringsutskottets s-grupp bar fram det i en reservation när frågan om vissa investeringar i SSAB behandlades i förra veckan. Den borgerliga majoriteten i riksdagen ställde sig dock, vilket bilden av voterings-tavlan utvisade, lika kallsinnig till detta välmotiverade krav som regeringen tidigare hade gjort. Här är det bara att se fram emot ljusare tider. Vi kommer igen med kravet, förhoppningsvis i ett för denna testfråga gynnsammare mandatläge.

MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! När vi i dag diskuterar industripolitik har vi bakom oss tio år av socialdemokratisk s. k. aktiv näringspolitik och ett par år av nödvungna borgerliga brandkårsuttryckningar för att rädda företag från konkurs och mildra omställningar.

Om alla de stolta socialdemokratiska parollerna från 1967 och 1968, då den aktiva näringspolitiken lanserades, hade infriats, hade riksdagen inte behövt bevilja de många miljarderna till förlustföretag. Hade de socialdemokratiska teorierna hållit streck borde vi i dag haft ett starkt och blomstrande näringsliv, väl rustat för den internationella konkurrensen.

Men så är inte fallet. Den socialdemokratiska aktiva näringspolitiken var

en politik för tillskapandet av nya statliga organ och nya statliga bolag. Och på bolagsfronten gick det snart så snett att planering och nedläggning blev den dominerande uppgiften. För det enskilda näringslivet fortsatte skatte- och kostnadshöjningarna. Nya regler, lagar och förordningar inskränkte allt mer företagens rörelsefrihet. Företagsamheten och företagarna utsattes för en bitvis hätsk kampanj, som ifrågasatte deras samhällsnytta och ärliga strävan.

Och så i mitten av 1970-talet tillkom hotet från löntagarfonderna. Sköter sig en företagare riktigt bra, expanderar hans företag över en viss storleksgräns, tas företaget ifrån honom. Skallet mot företagarna har dämpats. I dessa pressade tider behövs de alltför väl. Och socialdemokratin har t. o. m. tillsatt en grupp, som skall ta hand om småföretag och jobba för dem. Det visar på en ändring i sinnesstämning.

Men i alla andra avseenden har socialdemokraterna ingenting lärt. Det som enligt socialdemokraterna skall få fart på vårt näringsliv igen, det som skall trygga vår industriella framtid, är en statlig strukturfond, det är flera nya statliga utvecklingsbolag, det är statliga handelshus, det är mer pengar till Investeringsbanken. Det är statliga organ och statliga tjänstemän som skall återge svensk ekonomi dess dynamik. Tror ens socialdemokraterna själva på detta?

Anders Leijon säger att socialdemokraterna i dag representerar den nya knappologin. Mottot är: Varhelst du kan göra ett administrativt ingrepp, gör det!

Näringsutskottets betänkande nr 59 är tyvärr ganska fullt av administrativa ingrepp. Centern har ställt upp på den nya knappologin och hjälpt socialdemokraterna att tillskapa inalles sju nya bolag. "Utvecklingsbolag", heter det bestämt, för att det skall vara riktigt fint, och det är frestande att påminna kammarens ledamöter om det tidigare statliga utvecklingsbolagets uppgång och fall.

Vid den socialdemokratiska partikongressen 1967 förklarades det bl. a.: "Ett statligt forsknings- och utvecklingsbolag kommer att föreläggas 1968 års riksdag. Detta kommer med säkerhet att få en mycket stor betydelse för vår framtida ekonomiska tillväxt och konkurrenskraft och därmed också för möjligheterna att lösa de framtida trygghetsproblemen i vårt samhälle."

Är det att vara alltför pessimistisk att skåda fram emot de rensningsaktioner som en dag måste komma i den näringspolitiska byråkrati som tillskapas i dag?

Den svåra och viktiga uppgiften, den som vi alla borde samlas kring, nämligen att förbättra hela näringslivets arbetsvillkor, att återge företagen styrka och utvecklingsmöjligheter i en hårdnande internationell konkurrens, den tycker socialdemokratin är ointressant. Så har man också häftigt angripit den ekonomiska politik, förd av trepartiregeringen, som är på väg att återge företagen livsluft och manöverutrymme. Konkurrenskraften för svensk industri har förbättrats. Försäljning, produktion och lönsamhet ökar. Därmed skapas en grund för att öka sysselsättningen och investeringarna.

Forskning och utveckling och innovationer, det behöver vi om svenska

företag skall kunna hävda sig på 1980- och 1990-talen – det är alla partier ense om. Folkpartiregeringen föreslår en industriell utvecklingsfond på 300 milj. kr. Socialdemokraterna vill därutöver ha en strukturfond och många utvecklingsbolag och centern hänger med på halva vägen. Ändå vore det säkerligen ändamålsenligare och att tala mera i klartext, om vi i stället diskuterade den svenska skolans funktionssätt, forskarutbildningen och skattesystemet. Ensamutredaren i frågan om rätten till arbetstagares uppfinningar har nyligen i en skrivelse till justitieministern fäst uppmärksamheten på den orimliga beskattningen av uppfinnarersättningar. Såsom vårt skattesystem är konstruerat uppgår marginalskatten ofta till över 100 % – alltså rena Pomperiossaeffekten. Utredaren påpekar att ett flertal länder, bl. a. Västtyskland, Frankrike och Irland, stimulerar uppfinnarverksamhet inom arbetslivet genom förmånliga beskattningsregler för uppfinnarersättningar. I t. ex. Västtyskland, som i och för sig har mycket lägre marginalskatter än vi, efterskänks hälften av den skatt som belöper på uppfinnarersättningar.

Jag lyssnade på Thage Peterson när han talade om behovet av att ta hand om alla de goda idéer som finns hos de anställda, och jag instämmer med honom på den punkten. Hur vore det att t. ex. undersöka frågan om uppfinnarersättningar? Det är ofta så att de anställda kan bidra på den fronten.

Syftet med propositionens förslag om en industriell utvecklingsfond är i och för sig vällovligt, men vi är övertygade om att samma effekt kan nås med betydligt mindre byråkrati, om man i stället möjliggör för det reguljära bankväsendet att på basis av statliga kreditgarantier lämna krediter till produktutveckling i företag.

Den statliga investeringsbanken, som från början var tänkt att bli en "näringspolitisk fond", daterar sin födelse ända tillbaka till den s. k. aktiva näringspolitikens begynnelse. Dess tillblivelse omgavs av högstämda paroller och mycken debatt. Den var ett uttryck för den socialdemokratiska fixeringen vid att endast stora, djärva kapitalsatsningar i statlig regi är sättet att möta framtiden. Om Investeringsbanken inrättas är framtiden räddad, hette det då.

Verkligheten blev mycket gråare och alldagligare. Någon förnyare blev Investeringsbanken inte. Förlustföretag blev Investeringsbankens skötebarn och engagemangen blev sällan roliga. Investeringsbanken för i dag ett ganska undanskymt liv, vilket i och för sig inte är något fel om banken gör nytta. Enligt moderat uppfattning är det emellertid på tiden att Investeringsbankens verksamhet blir föremål för en utredning med uppgift att utvärdera ändamålsenligheten i bankens rörelse. Vi kan inte heller förstå varför inte Investeringsbanken på sedvanligt sätt skall vara underkastad bankspektionsinsyn.

Satsa mer, satsa mer av skattemedel via statliga fonder och statliga bolag! – det är socialdemokraternas slagord i alla sammanhang. Bara det "satsas tillräckligt" – Thage Peterson använde uttrycket massiva satsningar – löser sig alla ekonomiska problem. I denna mening är socialdemokraterna mera renodlade kapitalister än kapitalisterna själva. De tror att kapitalet grejar

allting och glömmet att det är människan och människans initiativförmåga som bestämmer utvecklingen.

Den näringspolitiska debatten bör handla om hur nyföretagandet kan stimuleras, hur de anställdas krav på nya jobb skall mötas, hur anpassningen mellan lediga jobb och arbetslösa skall komma till stånd och hur man skall kunna hindra den offentliga sektorns ökning från att kväva industrins möjligheter.

En väl fungerande marknadsekonomi förutsätter också en marknad för riskkapital. Aktiebörsen fullgör en viktig funktion som förmedlare av information och mätare av företagsledningarnas prestationer. För att aktiebörsen skall fungera krävs i sin tur många aktiesparare. Det faktum att aktiesparandet sätts i sådan strykkläss i Sverige kommer förr eller senare att rycka undan förutsättningarna för aktiemarknaden. Jag beklagar att näringsutskottet har visat så litet intresse för förslagen i min motion 1524, som syftar till att stärka de mindre aktiespararnas ställning i olika avseenden.

Herr talman! Svensk ekonomi står inför en skiljeväg. Antingen skall vi satsa på den enskilda människans initiativkraft, energi och skaparlust och ge utrymme för fri företagsamhet och en decentraliserad ekonomisk utveckling, där mångfalden frodas och besluten fattas i te i företagen av företagare och anställda. Eller också skall vi tåga in i socialdemokraternas Försvarsverige där statliga kommissioner ägnar sig åt produktutveckling och där selektiva styrmedel och subventioner flyttar över en stor del av besluten till centralt placerade politiker och ämbetsmän med ringa direktkunskap om produktionssystem och marknader.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till de moderatreservationer som är fogade vid näringsutskottets betänkande, och i övrigt yrkar jag bifall till vad utskottet hemställt.

INGVAR SVANBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Margaretha af Ugglas för en lugn och sansad debatt och använder inte så många överord som en del andra talare tidigare i debatten. Men det kan ändå vara roligt att en stund diskutera med henne, att byta tankar om vissa av hennes påståenden. Hon upprepade glatt och villigt all broschyrvisdom från moderaternas valrörelse.

Margaretha af Ugglas säger först och främst: "Nu har vi i tio år haft socialdemokratisk industripolitik" – hon avser då perioden 1967–1977 – "och hur har det gått?" Ja, det gick inte så illa förrän de borgerliga tog över och började föra en annan politik. Det var då det gick riktigt åt skogen. Men man kan också vända på det hela och säga: Marknadsekonomi har haft minst 100 år på sig, och den har inte lyckats bättre att döma av dagens situation. Jag tror att det är farligt att göra sådana där uttalanden om hur många år det eller det har verkat.

Sedan säger Margaretha af Ugglas att vi socialdemokrater menar att statliga bolag skall vitalisera industrin. Och så hittar hon, precis som sin partiledare, en auktoritet: hon får tag i Anders Leijon, som har talat om någonting som visst heter statlig industriell knappologi eller vad det var. Jag hoppas att det

Nr 162

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

uttrycket får stå för Anders Leijon, för jag tycker att det är ett gräsligt ord. Hon säger då så här: Vi fick ju ett statligt utvecklingsbolag, men hur gick det med det? Ja, hur gick det med det? Jo, vi fick ett statligt utvecklingsbolag, som sedan kom att svältfödas, tokigt nog. Jag skall inte ta ifrån mitt parti ansvaret för att bolaget inte fick tillräckliga anslag och inte hade tillräckliga medel att arbeta med utan hamnade under Statsföretag, som höll det väldigt stramt. Så ville Statsföretag sälja ut bolaget, och det gjordes också. Det blev ett privat bolag, men det fick inte ordentliga resurser då heller, och sedan köpte Statsföretag det tillbaka. Felet är inte utvecklingsbolagets, utan felet är industribyråkraterna och deras sätt att bakvägen strypa en sak som kanske var vettig.

Till slut kommer Margaretha af Ugglas fram till att hon har funnit att lösningen på alla problem ligger i skolan. Hör och häpna: vi skall ha en bättre utbildning. Jag kan hålla med henne i långa stycken – och det gör vi i vår motion också, där vi talar om att vi måste göra någonting åt skolan för att där skapa större intresse för tekniska ämnen. Det är uppenbart att det har varit dåligt med detta under de senaste åren. Men skillnaden mellan moderaternas och vårt resonemang om skolan är väldig. Moderaterna talar vitt och brett om hur dålig skolan är och att den borde ändras, att det är för eländigt, osv. osv. Det är ett förfärligt gnölande, men man föreslår inga resurser för att göra skolan bättre. Vi har däremot tagit ansvaret för vad vi säger: Låt skolan få 100 milj. kr., så att den kan försöka klara upp sin situation och så att det blir så mycket bättre sedan! Är inte det vettigare än att bara kvirra om att skolan är dålig?

Margaretha af Ugglas säger också att vi är mera kapitalistiska än vad kapitalisterna är själva. Vi har så usla kapitalister i dag att de inte har så mycket pengar att det räcker.

MARGARETHA AF UGGLAS (m) kort genmäle:

Herr talman! Näringsutskottets ordförande är en mycket skicklig debattör, så skicklig att jag nästan önskar att han hade sopat golvet med mig ännu litet grundligare den här gången.

Nog gick det kolossalt illa för socialdemokraternas aktiva näringspolitik och nog hann det visa sig långt innan det blev regeringsskifte. Jag minns mycket väl vår vice partiledare Staffan Burenstam Linders många debatter här i kammaren runt vad som hände de statliga företagen, så nog hann de avslöja sig långt före regimskiftet.

Sedan säger Ingvar Svanberg att marknadsekonomin har haft hundra år på sig – men se vad den har åstadkommit! Ja, Ingvar Svanberg, den har åstadkommit att Sverige är världens rikaste nation – än så länge i alla fall, men vi håller väl på att tappa den positionen nu. Detta har marknadsekonomin åstadkommit.

Jag frågar mig – Ingvar Svanberg sade inte det i sin replik nu, men vi får höra så mycket om de råa marknadskrafterna – var Sverige har byggt upp sin välfärd, om inte ute på världsmarknaden. Och var är det vi måste trygga vår välfärd, om inte just ute på världsmarknaden? Det tror jag att vi alla måste

hålla med om, oavsett partifärg. Vad är det de råa marknadskrafterna består av? De består av konsumenter, löntagare och företagare. De består av människor, och det är ute på världsmarknaden som vi måste trygga Sveriges framtid.

Det är ju där som skillnaden mellan våra uppfattningar finns. Vi säger att det är ekonomiska problem vi brottas med – vi sticker inte under stol med att det finns problem för den svenska ekonomin och att allt inte är riktigt och rättvist nu – men man löser inte problemen, om besluten flyttas från människorna ute i produktionen, från företagare och anställda, till politiker i det här huset eller till tjänstemän i kanslihuset. Det är där skillnaden i vårt synsätt ligger.

INGVAR SVANBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! "Så jag målar, donna Bianca, ty det roar mig att måla så", skulle man kunna säga om Margaretha af Ugglas senaste uttalande här.

Hon säger att marknadsekonomin har gjort Sverige till världens rikaste nation och att den har åstadkommit det på hundra år men att socialdemokratien med sin näringspolitik bara har åstadkommit elände.

Ja, men snälla Margaretha af Ugglas, det är ju i detta underbara samhälle som är så bra, skapat av marknadsekonomin, som den socialdemokratiska politiken har förts. Då kan den ju inte ha blivit så dålig, eftersom vi fortfarande är ett av de bästa länderna i världen. Försök hålla ihop resonemangen i detta sammanhang!

Sedan säger Margaretha af Ugglas någonting som jag skall hålla med henne om – att det är självklart att vi skall ute på världsmarknaden skaffa oss kunder, och det är mycket värdefullt att vi kan sälja där. Och världsmarknaden består av människor, säger Margaretha af Ugglas. Människor ja! Får vi inte mer och mer en utveckling på världsmarknaden där vi visserligen skall vara med och försöka göra oss gällande men där det inte är människor som styr utan där det är några – kanske ytterligt få – multinationella företag osv. som dominerar marknaden? Man skall inte vara så blåögd att man tror att det är fritt varuutbyte mellan våra småföretagare här och småkonsumenterna ute i Europa. Det finns mycket mellan himmel och jord, så jag tror att man skall vara litet ödmjuk i det där sammanhanget. Men självfallet är det på världsmarknaden vi skall göra oss gällande – det är vi överens om. Vi har också väckt mycket omfattande motioner när det gäller exporten.

Som sagt: Vi är emellertid inte så övertygade om att detta underbara land, som marknadsekonomin har skapat, är så bra. Det befinner sig i kris i dag, icke beroende på socialdemokratisk politik utan beroende på frånvaron av socialdemokratisk politik.

MARGARETHA AF UGGLAS (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag påstår inte att det är marknadsekonomin som skapat detta underbara land, utan det är väl en blandning av natur och svenskar som har jobbat. Men vi har använt marknadsekonomin som ett medel, som ett

ekonomiskt system, och det är väl det som nu socialdemokratin är på väg att överge. Jag tror att det är detta som oroar väldigt många svenskar, för man har gillat den svenska blandekonomin och tyckt att den fungerat bra. Kombinationen av välfärdspolitik och ett fritt näringsliv har de allra flesta svenskar funnit riktig. Det är därför att socialdemokratin är på väg att överge denna blandekonomi som socialdemokratin i dag förlorar hos väljarna.

ARNE ANDERSSON i Gamleby (s):

Herr talman! I motionen 1978/79:330 har jag tillsammans med Ingemar Konradsson tagit upp frågan om stödet till enskilda uppfinnare.

Vi anför i motionen att det är av största vikt att samhället stöder de enskilda uppfinnarna och att samhället på olika sätt tillvaratar och verkar för utvecklande av de idéer och uppfinningar som finns lagrade hos landets enskilda uppfinnare.

Det finns en rad problem för de enskilda uppfinnarna som kunde motverkas genom en mera aktiv insats och stimulans från samhällets sida.

De frågor som vi aktualiserat i vår motion har också tagits upp i den socialdemokratiska partimotionen 1978/79:2020, där det även föreslås vissa konkreta insatser för uppfinnarstöd m. m.

I utskottsbelänkandet instämmer i de tankegångar som vi anført i vår motion, samtidigt som utskottet hänvisar till att förslagen och tankegångarna redan prövas i olika sammanhang.

Det är av största vikt att de ökade resurser som nu kommer bl. a. styrelsen för teknisk utveckling och de regionala utvecklingsfonderna till del också ger underlag för en ökad aktivitet för att stödja de enskilda uppfinnarna och ta till vara den resurs som ligger hos de enskilda uppfinnarna.

Herr talman! Även om utskottet inte mera konkret har angett insatserna för uppfinnarstödet, så ligger det i skrivningarna sådana inriktningar att vi som motionärer kan känna en viss tillfredsställelse trots att motionen nu avstyrkts.

Jag har, herr talman, inget särskilt yrkande.

JOHAN OLSSON (c):

Herr talman! Industripolitiken är ett utomordentligt viktigt ärende, och det är beklagligt att det skall behandlas under trycket av så många stora frågor i riksdagens slutspurt.

Den av folkpartiregeringen framlagda propositionen 123 är, som sagts tidigare i dag, omfattande, men det reella innehållet är ganska begränsat. Det är endast ett fåtal förslag som läggs fram i den. Jag saknar särskilt småföretagarfrågorna och uppföljningen av småföretagarpaketet från december 1977.

Det har dock väckts en hel del motioner med anledning av propositionen 123 och budgetpropositionen från årets början. Utskottsbehandlingen har lett till kompletteringar av propositionen 123 på flera väsentliga punkter. Jag tänker ge några kommentarer till några motioner som jag har varit med om att

väcka och som behandlas i betänkandet. Utskottsbehandlingen har som vanligt resulterat i både avstyrkanden och tillstyrkanden, men jag känner mig nöjd med behandlingen i stort.

Utskottet föreslår bifall till en motion om att man skall höja anslaget till SIFU med 1 milj. kr. Det var ganska anmärkningsvärt att regeringen i år föreslog en sänkning av anslaget till 9,4 milj. kr., trots penningvärdelförsämringen och trots att SIFU hade begärt hela 13 miljoner. Det är bra att utskottet har rättat till detta. Utbildningsfrågorna för företagen och deras personal är en verklig hävstång, om man skall satsa på de mindre och medelstora företagen. Skall denna sektor växa, är utbildning en av de primära förutsättningarna.

Ett par motioner som har väckts med anledning av exportfrågorna anser jag vara betydelsefulla inlägg. Det har genom åren förekommit många framstötter om hur man skulle kunna få småföretagen mer exportinriktade, men resultatet har blivit relativt klen. Det har visserligen åstadkommit en del framsteg, men de är helt otillfredsställande, om man ser till småföretagens möjlighet att producera även för export. Om utskottets hemställan bifalles, skall riksdagen ge regeringen till känna att man bör utvidga möjligheterna för mindre företag att refinansiera exportaffärer. Det är ett litet framsteg, och jag hoppas att man i fortsättningen kan ta ytterligare steg.

Utvecklingsfonderna är självfallet de organ som vi har stora förväntningar på när det gäller utvecklingen för de mindre och medelstora företagen. Tillkomsten av dessa fonder var en av de stora händelserna efter trepartiregeringens tillträde 1976. Det har börjat bra, och förväntningarna är stora ute i landet. Det är riktigt och rejält att man nu ökar medelstillsdelningen till utvecklingsfondernas utlåningsverksamhet. Sven G. Andersson har tidigare i dag sagt att våra förslag är rejäla överbud. Jag protesterar mot det påståendet. Utvecklingsfonderna har själva begärt betydligt mer än vad regeringen i detta sammanhang har tilldelat dem. När man fördelar dessa pengar på de olika länen blir det småpengar i förhållande till de resurser som riksdag och regering i olika sammanhang har hanterat för att minska arbetslösheten och stödja företag i olika delar av landet inom de branscher som har drabbats av struktursvårigheter. Att man nu direkt ökar medlen till utlåning med 300 miljoner och skapar ett nytt borgenssystem så att fonderna mot statens garanti kan låna ytterligare 300 miljoner är inget överbud. Pengarna kommer att behövas.

Det är också helt nödvändigt att höja utvecklingsfondernas administrationsanslag med 10 milj. kr. Det har visat sig att personalen på grund av fondernas ökade verksamhet och breddade program inte räcker till. Man måste här arbeta med uppsökande verksamhet. Man måste tala med många företagare och efterlysa initiativ och idéer till produkter som kan utvecklas. Man måste också i tid gå in för att möta risker för fallissemang. Här räcker personalen f. n. inte till. Trots landstingens ökade insatser kan man på varje fond notera personalbrist. Det är alltså ett riktigt beslut.

Det är mot denna bakgrund som centerpartisterna på Norrlandsbänkarna har väckt en motion om att sådana uppdrag som utvecklingsfonderna får av länsstyrelserna, dvs. beredning av lokaliseringsärenden, bör ersättas med

arbetsmarknadsmedel. Vi har i motionen tagit exempel från Gävleborgs län, där större delen av den personal som är avlönad med statsmedel får ägna sig åt lokaliseringsärenden. Detta förhållande gör att de län som har stora arbetsmarknadssvårigheter får mindre resurser till den normala företagsservicen och den löpande verksamheten. Utskottet har inte tillstyrkt motionen, men jag hoppas att det så småningom kommer en rättelse till stånd av de påtalade förhållandena. Om inte annat bör industriverket ta hänsyn till dessa vid fördelningen av de centrala medlen.

Om riksdagen bifaller utskottets förslag är det meningen att man skall starta ytterligare två regionala investmentbolag. I småföretagspropositionen ingick ju förslag om startande av två sådana företag, som har sina säten i Karlstad resp. Härnösand. Centerledamöterna från Gävleborgs län har motionerat om att ett investmentbolag måtte förläggas till detta län. Den motionen har avstyrkts liksom andra motioner i lokaliseringsfrågan i liknande ärenden. Utskottet har alltså inte tagit ställning till frågan var dessa två nya investmentbolag skall förläggas. Det finns mycket goda skäl för att ett av dem placeras i södra Norrland. Länsstyrelsen i Gävleborgs län med landshövdingen Hañs Hagnell i spetsen skrev till regeringen i mitten av den här månaden och redogjorde för situationen i Gävleborgs län. Jag tror att den skrivelsen jämte mycket annat material kan bilda beslutsunderlag för regeringen, när den skall effektuera riksdagens beslut på det här området.

Sven G. Andersson uttalar kritiska synpunkter och menar att utvecklingsfondernas primära uppgift att samordna resurserna till företagen på länsplanet äventyras genom våra förslag. Jag har en motsatt uppfattning. I centermotionen om just dessa investmentbolag har vi klart utsagt att vi "vill understryka att de regionala investmentbolagen enligt vår uppfattning skall ses som ett komplement till de regionala utvecklingsfonderna. Investmentbolagen bör därför bedriva sitt arbete i nära kontakt med de berörda utvecklingsfonderna."

Om sådana tendenser skulle visa sig som Sven G. Andersson talar om, bör man se till att de motverkas. Utvecklingsfonden skall vara den institution dit företagen kan vända sig och få vägledning och besked om var de skall söka sina lån och servicetjänster av olika slag. Även om nya institutioner tillkommer skall alltså företagen få vägledning från utvecklingsfonden.

Vi har också en motion om småföretagens eget kapital. Den frågan har trots många utredningar inte fått någon bra lösning. Utskottets majoritet har inte heller nu varit välvillig. Men motionen följs upp i en av centerns reservationer, nämligen nr 17.

Till slut vill jag omnämna ytterligare en motion, nr 1505, som avlämnades under allmänna motionstiden och där vi yrkat att regeringen får i uppdrag att verkställa tidigare aviserade planer på att i samråd med företagens och de anställdas organisationer genomföra informationsinsatser rörande företagens villkor. Det var i småföretagarpaketet som dessa planer togs upp.

Motionen är i viss mån tillgodosedd genom att regeringen i propositionen föreslår att 3 milj. kr. anslås till centrala informations- och organisationsinsatser samt till utvecklingsfondernas kostnader för en nyetableringskampanj.

Det är knappast tillräckligt, men det är en god början.

Vad vi i motionen framhållit som särskilt angeläget och som jag gärna vill poängtera här är att det måste till en information till den stora allmänheten angående den betydelse som de mindre och de medelstora företagen har i samhället.

Det är angeläget att informera om att företag med mindre än 200 anställda svarar för närmare hälften av sysselsättningen i näringslivet. På många orter är de av avgörande betydelse för utkomstmöjligheterna och för orternas livskraft och fortbestånd. De är en av förutsättningarna för att man skall kunna driva en decentraliserad näringspolitik och en framgångsrik regionalpolitik. Småföretagen fyller en väsentlig funktion som underleverantörer och legotillverkare för exportföretagen och storindustrin. De utgör en grogrund för uppfinningar och teknisk förnyelse liksom för tillkomsten av nya affärsidéer.

För konsumenternas behov av mångfald och valfrihet i varuutbudet är småföretagen oumbärliga. Servicesektorn, som är en förutsättning för individernas välbefinnande, domineras helt av småföretag. Som arbetsplats ger också småföretagen den möjlighet till överblick över produktionen och att påverka den egna arbetssituationen som är förutsättningen för trivsel i arbetet.

Småföretagens flexibilitet och uthållighet har visat sig vara av utomordentligt värde under konjunkturnedgångar. Inte minst under de senaste årens svårigheter och strukturproblem för stora branscher har småföretagen visat ytterst god sysselsättningsförmåga.

Vi är alltså för framtiden beroende av en livskraftig småföretagssektor. Den kan bestå och utvecklas endast om unga människor även i framtiden vill ägna sig åt att bli företagare. Här kan man känna en viss oro.

Den trånga sektorn, sade Nils G. Åsling tidigare i dag, består inte av kapital eller annat utan av människor som vill satsa på företagandet. Det är därför nödvändigt att vi från samhällets sida klart deklarerar vår tro på småföretagen och skapar det klimat och de förutsättningar som erfordras för att ge unga människor med intresse för denna sektor möjlighet att med framtidstro bli företagare. Det ligger i såväl företagens som löntagarnas och samhällets intresse att åstadkomma en sådan näringsmiljö.

Herr talman! Med det sagda yrkar jag bifall till reservationerna av centerpartisterna i näringsutskottet och i övrigt till utskottets hemställan.

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp) kort genmäle:

Herr talman! Johan Olsson och jag har inga divergerande uppfattningar om småföretagarnas betydelse. Det vet jag efter att ha diskuterat det med Johan Olsson i många år här i kammaren och efter att ha arbetat ihop med honom i olika organisationer.

Däremot tycks inte Johan Olsson hålla med mig om att det är ett överbud när man vill öka utvecklingsfondernas lånekapacitet med ytterligare 300 miljoner. Jag citerade vad som sades i småföretagarpropositionen. Där föreslogs ett helt nytt system, nämligen att anslagen till fonderna skulle gå

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

över budgeten. Det är viktigt att komma ihåg det. Här begär man nu att staten skall ställa ett slags kreditgaranti på 300 miljoner som fonderna skall kunna utnyttja. Det har naturligtvis en viss optisk betydelse, som jag tidigare sade. På det sättet blir anslaget svårt att se; man får inte samma budgeteffekt.

Visst tror jag att utvecklingsfonderna kan sätta sprätt på de här pengarna. Men Johan Olsson och jag har i företagareföreningsutredningen varit överens om att fonderna skall växa ut i något så när rimlig takt, och remissinstanserna gav oss i stort sett rätt i det. Det här förslaget innebär ett väldigt påslag till fonderna – jag vidhåller det. Nu får de sammanlagt 1,6 miljarder kronor att låna ut. Det är stora slantar. Därutöver stöttar Investeringsbanken, där jag vet att Johan Olsson är vice ordförande, med maximalt en miljon på utlåningsbeloppet.

Min principiella uppfattning när det gäller utvecklingsfonderna – och det trodde jag var riksdagens också – är att de regionala fonderna skall vara de centrala organ som ombesörjer service och viss form av låneverksamhet riktad mot småföretagarna. Jag tycker det är tråkigt om man nu skall börja bilda nya typer av bolag. Som jag redovisade när vi diskuterade varvspropositionen finns det redan i dag möjligheter att i stället för att bilda investeringsbolag lägga över motsvarande summa på utvecklingsfonderna. Om man nu anser att det behövs hade man även här kunnat lägga på utvecklingsfonderna beloppet i fråga.

JOHAN OLSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Sven G. Andersson säger att vi var överens om att anslagen skulle gå över budgeten. Det var vi visserligen, men vi diskuterade ändå i utredningsarbetet om man inte också skulle hitta andra vägar varigenom man kunde komplettera anslag över budgeten. Det skulle göra fonderna mer självständiga. Man skulle alltså få ett större område att spela över när det gällde att skaffa fram resurser för fondernas utlåning. Detta diskuteras ju också i propositionen – huruvida det är en sak som man bör titta på. Det är alltså ingenting nytt och oväntat. Jag tror att det kan vara en riktig väg. Vi får väl hitta formerna efter hand.

Att det här skulle vara fråga om utomordentligt stora påslag kan jag inte finna. Jag har varit ute vid möten och träffat företagare som, när det har gällt några tusen kronor till produktutvecklingslån eller annat har frågat: Hur är det möjligt att ni kan protestera mot att vi får dessa lån, när staten skickar i väg hundratals miljoner – eller kanske några miljarder – till varven? Vad ger ni oss för garanti av det slag som man har gett vid varven, om vi förlorar våra jobb i företaget?

Det här är småpengar relativt sett, och jag tror inte att det är någon risk för att de skall slösas bort. Pengarna är ju kvar om man inte lånar ut dem. Ansvaret ligger på utvecklingsfondernas styrelser.

När det gäller risken för att utvecklingsfonderna förlorar den samordnande möjligheten, dvs. att vara det organ där företagen kan få vägledning vart man kan vända sig, anser jag att den risken inte är stor. Och om den dyker upp, får vi rätta till förhållandena enligt den målsättning vi har, nämligen att

utvecklingsfonderna skall vara det samordnande organet. Om det tillkommer nya institutioner såsom ett investmentbolag, så kan vi konstatera att det är en annan karaktär på ett sådant bolag än på en utvecklingsfond. Om t. ex. uppgiften att gå in i enskilda företag med minoritetsägande skulle ligga inom fonden, så skulle det ju kunna bli en dualism, och svårigheter skulle uppstå. Jag tror att dessa institutioner måste vara åtskilda. Men det viktiga är ju att det sker ett samarbete mellan investmentbolagen och utvecklingsfonderna.

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan väl förstå att Johan Olsson kan träffa människor som säger: Jag vill låna några tusen, men det har inte gått – och tänk vilka penningsummor som staten skickar över till varven!

Nu vet vi ju att utvecklingsfonderna har haft pengar. Det har varit Norrlandslänen och Storstockholm som haft problem, men i övrigt har man haft så att man klarat sig. Men det är väl alltid så med projekt som man inte har riktiga säkerheter för, att det kan vara problem när det gäller att få de olika utvecklingsfondernas styrelser att godkänna lån. Jag förutsätter att det är detta det är fråga om, för någon större brist på pengar har det inte varit, med undantag av, som jag nämnde, Norrlandslänen och Storstockhomsregionen.

Jag vill återkomma till detta med garantisumma. Även om man resonerar i utredningen om att man skulle kunna tänka sig detta, så skall enligt propositionen pengarna gå över budgeten.

JOHAN OLSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Om man nu har fått till stånd dessa utvecklingsfonder, som det ställs stora förväntningar på och som har lyckats ganska bra hittills med att vinna förtroende hos företagen och hos människorna i länen, då tycker jag att vi kan säga, Sven G. Andersson, att det i varje fall inte får vara brist på pengar som skall hindra deras fortsatta utveckling. Låt oss se till att det finns tillräckligt med pengar för utlånings- och annan verksamhet! Då får vi se inom kort vad fonderna kan göra.

ARNE NYGREN (s):

Herr talman! Jag vill anknyta till punkten 32, där utskottets socialdemokrater och centerpartister föreslår regeringen att inrätta tre samhällsägda och två särskilda utvecklingsbolag. Jag kan försäkra att det förslaget hälsas med stor glädje i Norrland, särskilt i Jämtland och Västerbotten, dit de särskilda utvecklingsbolagen föreslår bli lokaliserade.

Vi knyter i den norra delen av vårt land stora förhoppningar till utvecklingsbolagen för energi, miljövård och transportsystem. På de områdena finns starka anknytningar till Norrland.

I Jämtland och Västerbotten kommer de föreslagna särskilda utvecklingsbolagen att bli mycket värdefulla instrument för näringslivsutvecklingen och ge möjligheter till ett mera aktivt samhällsengagemang, även ägarmässigt, i den utvecklingen. Jag tycker också att det är ett bra förslag att de här bolagen

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

skall knytas an till utvecklingsfonderna.

Jämtland och Västerbotten har liksom Norrland i övrigt hårt drabbats av de senaste årens havererade regionalpolitik, brist på näringspolitiska insatser och avsaknad av samhällsstyrning. I mitt hemlän Västerbotten har vi sedan 1976 förlorat nära 2 500 jobb i gruv- och tillverkningsindustrin. I hela Norrland har under samma tid försvunnit ca 10 000 industrijobb.

För att stoppa en sådan utvecklingstrend och vända den till en ny utveckling krävs en målinriktad näringspolitik, en samhällsaktiv regionalpolitik och så resurser. De föreslagna utvecklingsbolagen kan bli mycket värdefulla instrument för näringslivet. Vi är glada åt förslaget om inrättande av bolagen, men vi skulle naturligtvis ha behov av långt större startkapital.

Jag hoppas ändå att vi skall få se de fem startmiljonerna för vart och ett av bolagen som en grundplåt, som riksdagen är beredd att bygga på med anslag de närmaste åren. Behoven uppgår säkert redan nu till tiodubbelt det föreslagna beloppet.

Till sist, herr talman: Jag är verkligen förvånad över att näringsutskottets moderater och folkpartister i en reservation yrkar avslag på förslaget om utvecklingsbolagen. Det måste bero på okunnighet om de verkligt akuta behoven. Jag hoppas dock att moderaterna och folkpartisterna på Norrlandsbänkarna skall veta bättre, så att vi slipper nejsägare i vår norrländska del av kammaren.

I detta anförande instämde Marianne Stålberg (s).

SUNE JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet i den nu pågående debatten om näringsutskottets betänkande om industripolitiken för att jag därmed vill få möjlighet att följa upp en motion angående extra resurser till utvecklingsfonden i mitt hemlän, som behandlades här i kammaren då riksdagen beslutade om ändring av lånet till Uddeholms AB.

Jag och mina medmotionärer, som ville att den outnyttjade delen av Uddeholmsslånet skulle överföras till utvecklingsfonden i Värmland, fick då besked om att dessa lånemedel icke var tillgängliga för utvecklingsfonden. Regeringspartiets talesman anförde att vi skulle avvakta det nu i dag föreliggande betänkandet från näringsutskottet, för i detta skulle man ta upp tilldelningen av resurser till utvecklingsfonderna.

Efter att ha läst igenom betänkandet kan jag konstatera att här framförs inte något folkpartiförslag som på långt när skulle kunna tillgodose de stora behov av ytterligare resurser som jag och mina medmotionärer tidigare tagit upp eller som säkerställer de medel som både mitt läns utvecklingsfond och säkerligen även alla andra utvecklingsfonder är i behov av.

Herr talman! Jag ser det besked som jag tidigare fått från folkpartiets sida som ett grovt försök att dribbla bort ett angeläget yrkande om ökade resurser till ett län som är på väg att förblöda. Finten var dock inte så fin att den på något sätt försätter oss på åskådarplats. Vi kommer i det fortsatta spelet om

pengarna att attackera regeringen om ökade resurser till vårt län på samma sätt som vi gjort tidigare. De 300 miljoner som folkpartiet föreslår i ökning till landets *samtliga* utvecklingsfonder är egentligen inte värst mycket mer än vad enbart utvecklingsfonden i Värmland framfört behov av.

Nog är det märkligt, i en tid då de traditionella kapitalgivarna, bankerna, har dragit ned sitt risktagande till ett minimum och då allt fler företag vänder sig till utvecklingsfonderna för att få deras hjälp med krediter och investeringskapital, att regeringspartiet inte kan inse att utvecklingsfonderna inte kan leva av allmosor utan måste få rejäla kapitaltillskott. Personligen har jag erfarenheter från mitt län av hur företag, som vill komma i gång med produktion av vettiga, framtidsinriktade produkter, tvingas att finansiera sina maskinköp med dyra avbetalningsköp, därför att ingen bank vill ta riskerna och därför att utvecklingsfonden inte har pengar att ställa upp med.

I detta läge är det ändå en tröst i bedrövelsen att centern har insett det allvarliga i läget och gått med på socialdemokraternas förslag att utvecklingsfonderna skall få möjlighet att låna upp ytterligare 300 miljoner till kreditverksamhet. Det mest vettiga i det läge som råder vore ändå inrättandet av en strukturfond av den typ som vi har föreslagit från socialdemokratiskt håll, och jag tror att allt fler små och medelstora företag har lärt sig inse behovet av en sådan fond.

Jag skall inte ytterligare beröra behovet av ökade resurser till utvecklingsfonden i mitt län, därför att det är i dag som det är. Men det borde ha varit annorlunda, om regeringspartiet hade velat se situationen i exempelvis mitt hemlän som den verkligen är.

Av utskottsbetänkandet framgår att man nu föreslår inrättandet av ytterligare två regionala investmentbolag inom ramen för Svetabs verksamhet, ett i Västerbotten och ett i Jämtland, och det är säkerligen nyttigt för bägge dessa län, därför att de behöver all den hjälp de kan få för att klara framtiden. Jag vill dock i detta sammanhang skicka med några ord på vägen angående den här nya verksamheten inom Svetab. Vi har i Värmland snart ett års erfarenhet av Svetabs verksamhet genom det regionkontor som vi har del av. Under detta år har vi tyvärr ännu inte fått något större engagemang från Svetab. Detta kan givetvis bero på att man har för litet pengar eller på att man har för litet personal, och det sägs från dem som har kommit i kontakt med verksamheten att det tar för lång tid för Svetab att bestämma sig för olika engagemang.

Om detta är riktigt bör åtgärder i så fall vidtagas därför att Svetab kan som instrument och rätt använt i den akuta situation som råder i de län där man verkar eller skall verka vara en värdefull ingrediens för framtiden.

Herr talman! Tillåt mig slutligen notera den tillfredsställelse jag som facklig företrädare känner över att utskottet har skrivit välvilligt och tillstyrkt Ingvar Svanbergs motion 1519 om vidgad representation för de fackliga organisationerna och företagarorganisationerna i de regionala utvecklingsfondernas styrelser.

Centern har här i dag genom förre industriministern Nils Åsling uttryckt avoghet till utskottets inställning i frågan, och detta är ju inte någon ny

inställning från Nils Åslings sida. Personligen minns jag hur han, när vi behandlade småföretagspropositionen här i riksdagen, manglade fram en motion om ökad eller bättre representation för de fackliga organisationerna och företagsorganisationerna. Motionen inlämnades av hans partikamrat Johan Olsson och folkpartiets Sven G. Andersson. Man har svårt att begripa hur centerpartiet skall kunna försöka framtona sig som ett löntagarparti, när partiet fortfarande framhärdar i sina försök att utesluta löntagarna från värdefull representation i utvecklingsfondernas styrelse.

Herr talman! Med det hittills sagda vill jag yrka bifall till samtliga socialdemokratiska reservationer och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Jag har emellertid ytterligare någonting jag vill säga till Margaretha af Ugglas med anledning av hennes tidigare anförande. Det gäller den del i vilken hon tog upp frågan om löntagarfonderna. Det är väl bara att konstatera det faktum att Margaretha af Ugglas och moderaterna i sin helhet tillsammans med Svenska arbetsgivareföreningen bedriver en skräckpropaganda gentemot löntagarfonderna i olika fora. Vi tycker att detta är underligt, när det tvärtom är så att det riskvilliga kapital som behövs i dag i samhället inte finns tillgängligt. Detta kan dokumenteras av många människor, som känner till kapitalmarknaden. Den största faran för framtiden utgörs av moderaternas sätt att argumentera med skrämpropaganda riktad till i första hand de små företagen. De små företagen behöver inte hysa någon rädsla för löntagarfonder. Tvärtom skulle dessa små företag ha en ovärderlig nytta av kollektiv kapitalbildning genom löntagarfonder.

Herr talman! Jag vet inte om det är tillåtet att här i kammaren upplysa om att Margaretha af Ugglas väl i egenskap av ganska stor aktieägare kan anse sig ha en särskild anledning att reagera mot ett kommande förslag om löntagarfonder. Självfallet kan det vara så att hon och många i hennes situation i första hand känner sin möjlighet att få arbetsfria aktieinkomster i framtiden hotad. Men inte behöver några småföretagare vara rädda för löntagarfonder. Det är väl tvärtom på det sättet att man från moderat håll – och det gäller även dem som har funnits med på talarlistan här i kammaren – inte har hyst någon egentlig rädsla för att ta emot kapital som kommit utifrån. Trots att man i annonskampanjer och på annat sätt driver propaganda mot inrättande av löntagarfonder har vederbörande ändå ställt upp på dessa principer, tagit emot pengar från staten och även släppt in ett löntagarinflytande i företaget. Detta är ett dubbeltramp som gör att det blir svårt för moderaterna att få in växeln så man styr in på rätt spår.

När det gäller frågan om vad som skall ske med företagen i framtiden, med beaktande av den rädsla som man nu sprider från moderat håll mot löntagarfonder, kan både Margaretha af Ugglas och andra moderater sätta sig ner och läsa partiorganet Svenska Dagbladet för i dag. Där säger två framstående civilekonomer, Ragnar Boman och Lennart Låftman: "LO/SAP-arbetsgruppens löntagarfondssystem kan ge ett höjt aktievärde för de företag som redan gjort maximala avsättningar till obeskattade reserver." Dessutom säger de att förlustbolagen över huvud taget inte kommer att

påverkas av fonderna förrän de går med vinst.

Det finns anledning att försöka hålla denna diskussion om löntagarfonder på en vettig nivå, sätta sig ner och konkret diskutera vad detta egentligen skall innehålla för framtiden och inte gå ut och skrämman människor på det sätt man i dag gör från moderat håll.

Med detta, herr talman, ber jag att än en gång få yrka bifall till samtliga socialdemokratiska reservationer i det nu aktuella betänkandet.

JOHAN OLSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Sune Johansson gav en något felaktig historieskrivning av mitt agerande i samband med utformningen av styrelserna för utvecklingsfonderna. Det var rätt, så långt att vi i företagareföreningsutredningen lade fram ett förslag som innebar att företagets och de anställdas organisationer skulle vara representerade.

Efter beredningen i regeringskansliet, där man föreslog att det skulle satsas mycket hårt på att landstingen skulle vara de organ som valde ledamöterna, så inordnade jag mig i det förslaget. Jag hade alltså ingen motion i samband med behandlingen, utan jag stödde propositionens förslag om att länsstyrelserna skulle utse samtliga ledamöter. Det är en något underlig skrivning i betänkandet, där det sägs att de förväntningar som trepartiregeringen ställde inte har infriats i valen ute i landet. Jag tror nog att man egentligen är ganska nöjd med representationen i de nya fondstyrelserna både från företagets och från de anställdas sida. Under alla förhållanden är det för tidigt att nu genomföra någon ändring, och jag tycker därför att den reservation som har avlämnats i ärendet är helt riktig, och jag stöder den.

MARGARETHA AF UGGLAS (m) kort genmäle:

Herr talman! Sune Johansson vände sig direkt till mig i sitt anförande – jag var inte närvarande i kammaren just då, men jag hörde hans anförande från högtalaren i mitt rum – och jag tycker att han i viss mån svarade sig själv. Å ena sidan skulle jag nämligen vara rädd om mina aktieplaceringar och därför ogilla löntagarfonder, men å andra sidan citerade Sune Johansson en artikel i Svenska Dagbladet där man sagt att aktievärdet skulle stiga med ett löntagarfondssystem, och från den synpunkten skulle jag alltså välkomna ett sådant.

Nej, Sune Johansson, inget av detta är riktigt. Min oro för löntagarfonderna hyser jag som medborgare i det här landet, och som sådan hyser jag oro för vad de skall innebära för den svenska samhällsutvecklingen, för inflytandet för de vanliga människorna i det här samhället, för möjligheterna att bibehålla ett decentraliserat system med någon enskild företagsamhet.

Sune Johansson sade: Oroa er inte, ni som har små företag! Men hur var det på den senaste LO-kongressen? Där ville man ju t. o. m. sänka gränsen för hur många anställda företagen skulle få ha för att omfattas av löntagarfonderna – det var en sänkning från 200 till 50, om jag minns rätt.

Sedan är det ju också så, Sune Johansson, att små företag kan bli stora. Det är ju på det sättet vi har fått en välfärdsutveckling i det här landet. Det är ju

därför vi behöver ett nyföretagande med flera små företag som får möjlighet att växa och bli stora, att erbjuda flera arbetstillfällen, att gå ut på exportmarknaden och att skapa svensk välfärd. Hur skall vi få nya företag och små företag att vilja växa, om löntagarfonderna kommer att ta över dem när de blir tillräckligt stora och expansiva och när de erbjuder tillräckligt många arbetstillfällen?

SUNE JOHANSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill först återkomma till Johan Olssons inlägg.

Även om Johan Olsson inte skrivit på motionen om styrelscrepresentation – jag hade tydligen inte uppmärksammat att det var på det sättet, men jag vet ju att han var med och arbetade fram den i samband med behandlingen av småföretagspropositionen – är det ju ändå så att han är engagerad i SHIO, och där har man ju skarpt reagerat mot att man inte blivit representerad i utvecklingsfondernas styrelser. Det gäller väl här att på något sätt bestämma sig för vilket ben man skall stå på. Det bör inte vara beroende av var man uppträder. Jag tycker att man skall ha samma åsikt i den här frågan vare sig man uppträder i riksdagen eller som representant för SHIO.

När det sedan gäller Margaretha af Ugglas inlägg är det riktigt att jag sade att hon inte hade någon anledning att hysa oro, åtminstone inte om man fäster avseende vid den bedömning som man hade gjort i Svenska Dagbladet i dag. Jag tyckte att detta skulle kunna vara några tröstens ord för henne.

Vi vet ju ännu inte hur löntagarfondernas konstruktion skall bli i slutskedet. Jag var själv med som ombud på LO-kongressen, när man beslutade att i princip ställa sig bakom inrättandet av löntagarfonder, och då framfördes krav från dem som jobbar i små företag om att även dessa företag om möjligt skulle inkluderas i systemet. Men vi vet ännu ingenting om hur det blir med den saken. Utredningen är ju inte klar på den punkten. Men så mycket kan jag väl ändå tala om för Margaretha af Ugglas att jag har träffat många småföretagare som säger: Om ni skapar ett löntagarfondssystem, se då till att detta också omfattar oss småföretagare, för vi kommer att ha behov av de resurser som på så sätt kan ställas till förfogande.

Meningarna är alltså delade här. Men jag tycker att vi skall diskutera detta först den dag vi har någonting konkret att peka på i fråga om fondernas konstruktion. Då skall vi ta en saklig debatt om fonderna, men i dag finns det ingen som helst anledning att gå ut och skrämna människor, småföretagare eller andra, för löntagarfonderna.

Men, Margaretha af Ugglas, i den propaganda som bedrivs från Svenska arbetsgivareföreningens sida gentemot löntagarfonderna och som jag antar att ni står bakom också från moderat håll beskrivs de flesta företag som framkomna ur någon form av Sörgårdsidyll. Den handlar om någon skicklig yrkesman som på basis av sitt yrkeskunnande har startat ett företag, och sedan har det företaget utvecklats till en mastodont. Men så är det ju inte.

Vi känner till massor av fall där någon med kapitalkraft gått in och köpt ett företag. Jag känner själv till ett sådant företag i mitt hemlän, i Kristinehamn,

där en i kapitalkretsar i det här landet icke obekant person helt enkelt gick in och skörtade till sig företaget. Han sitter nu och tjänar pengar på det, medan yrkesmannen får processa om möjligheterna att få ut någonting av det han varit med om att arbeta fram.

Så är det med företagsvärlden i det här landet.

HANS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! I det näringsutskottsbetänkande som diskuteras här i dag behandlas också motionerna 1010 och 1069.

Jag skall här bara anföra några synpunkter i anslutning till min motion 1069, som innehåller förslag om rätt för kommunerna till representation i ortsdominerande företags styrelser.

Utskottets majoritet har inte velat tillstyrka motionen. Den har emellertid föranlett en socialdemokratisk reservation, vari föreslås bifall till motionen.

Det råder allmän enighet om att kommunernas kostnader för att tillgodose en acceptabel infrastruktur väsentligt överstiger kostnaderna för näringslivets investeringar. Man brukar ange att kostnaderna för infrastrukturen är tre gånger större än den investering som sker för att bygga och ta i drift en industrianläggning, och t. o. m. siffran fem gånger större har nämnts.

Näringslivet är således beroende av att i varje fall två parter investerar: företaget och kommunen. Det är då inte särskilt rimligt att bara den ena parten – den som gör den minsta investeringen – ensam skall fatta beslut som är avgörande för den andra partens insatser. Detta förhållande hade kunnat motivera att kommunerna hade en stark representation i företagets styrelser – ja, att de t. o. m. hade varit en likaberättigad part.

Men detta skulle givetvis för många varit en alltför omstörtande tanke; och jag har därför valt att låta förslaget omfatta endast sådana företag som är dominerande på sin ort. Om deras avgörande betydelse för kommunens situation, för medborgarnas sysselsättning och för den allmänna välfärden i kommunen borde inte några delade meningar råda – och inte heller om att det borde vara rimligt att kommunerna i dessa bolagsstyrelser genom egen representation fick en fullständig och tidig information och att kommunernas synpunkter på utvecklingen fick vägas in i de avgöranden som skall ske i bolagens styrelser.

Detta förslag är så välmotiverat och rimligt att t. o. m. många företagare kan ansluta sig till det – men således icke utskottets borgerliga majoritet. Jag hade väl inga särskilda förhoppningar när det gällde företrädarna för folkpartiet och moderata samlingspartiet. De är doktrinära anhängare av en tämligen otyglad marknadsekonomi. Men jag hade verkligen vissa förhoppningar när det gäller centerpartiet. Det har ju ändå en representation utanför storstadsområdena. Och centerpartisterna borde ha en kunskap om hur hårt en kommun kan drabbas genom att ett på orten dominerande företag genom sin styrelse beslutar ensidigt och med otillräcklig information om nedläggning, inskränkning eller flyttning av företaget.

Jag kan nu bara konstatera att jag misstog mig på centerpartiet. Antingen

saknas den erfarenhet som jag trodde fanns eller också avstår man från att utnyttja den. Jag beklagar detta och hoppas att åtminstone någon besinnar sig tills omröstningen skall ske. Jag vill alltså yrka bifall till reservationen 28 vid utskottets betänkande.

Men, herr talman, jag vill också använda detta tillfälle till att få göra en mycket kort kommentar till ett av inslagen i dagens debatt. Det gäller frågan om teknisk forskning och utveckling och situationen på det området.

När jag lyssnade till Sven Andersson i Örebro här i dag fick jag det intrycket att han pläderade för att tillståndet på detta område var utomordentligt tillfredsställande och att det var närmast en myt om man påstod någonting annat. Och det är klart att man med officiell statistik kan konstatera att Sverige ligger ungefär i mitten bland OECD-länderna när det gäller den andel av bruttonationalprodukten som tas i anspråk för forskning och utveckling. Nu skall man emellertid vara försiktig när man använder statistik, därför att den ger olika bedömningar i förhållande till det utgångsläge man väljer. Men man kan konstatera att den procentsiffra som anges för bruttonationalprodukten i Sverige ger ca 5 miljarder medan den som används för Amerika ger ca 148 miljarder till forskning. Det viktigaste är dock inte detta, utan det viktigaste är att insatserna för teknisk utveckling och forskning sjunker i svensk industri. Enligt uppgifter från Industriförbundet ökade insatserna under 1969–1973 med 6,5 %. Under perioden 1973–1975 gick ökningen ned till 3,5 %. I dagsläget torde ökningen vara utomordentligt begränsad, om det ens är någon ökning. Därtill finner man – när man studerar officiell statistik och tittar på de totala insatserna för forskning och utveckling – att även om insatserna totalt ökade med 10–12 % har insatserna när det gäller teknisk och naturvetenskaplig forskning endast ökat med 3 %.

Det här ligger väl bakom det förhållandet att viljan till förnyelse i svenskt näringsliv inte är särskilt påtaglig. En undersökning som gjorts genom Civilingenjörskörbundet visar det. Man har gjort en enkät bland 2 200 av sina medlemmar som arbetar i företag med sammanlagt 210 000 anställda. Man har konstaterat att av dessa företags samtliga produkter är 60 % äldre än tio år. I tider med en så utomordentligt snabb utveckling som den vi har f. n. på det tekniska området är det naturligtvis allvarligt att 60 % av produkterna i svensk industri är äldre än tio år. Jag tror därför att vi får säga att tillståndet inte alls är så gott som jag uppfattade att Sven Andersson menade. Jag ville heller inte låta det påståendet stå oemotsagt.

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan säga till Hans Gustafsson som jag sade tidigare att den statistik vi har att tillgå skall tolkas med försiktighet. Jag redovisade den statistik från OECD som publicerats av IVA och talade med utgångspunkt i den. Vad som är intressant i den statistiken är att siffrorna för svensk forskning och utveckling avviker från dem för de flesta andra länder. Med undantag för Förenta staterna och Storbritannien expanderade teknisk forskning och utveckling i alla länder i slutet av 1960-talet och under början av 1970-talet. Denna utveckling avstannade i stort sett under perioden

1971–1973. I Japan och Västtyskland fortsatte tillväxten, men i långsammare takt. Det enda land som inte följde det mönstret, enligt OECD:s rapport, var Sverige. Det var den uppgiften jag stödde mig på.

Nr 162

Torsdagen den
31 maj 1979

HANS GUSTAFSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Om Sven Andersson menar att han bara redovisar officiell statistik och inte drar några slutsatser av den har jag självfallet inga erinringar. Men i sitt föregående anförande drog han slutsatsen att påståendet att insatserna för teknisk utveckling och forskning är för knappa med hänsyn till utvecklingen var en myt – och mot det uttalandet från honom har jag erinringar att göra. Det är ju dessutom på det sättet att Sverige med sina produkter här skall konkurrera med de länder som ligger i främsta ledet. Om ett enda företag i Amerika – vi kan ta General Motors, Siemens eller IBM – ensamt har en större forskningsbudget än hela den svenska industrin, då är det alldeles klart att vi, om vi skall hävda oss och ligga i frontlinjen och fortsätta vara ett av världens rikaste länder, måste satsa större andel av bruttonationalprodukten än de länder gör som vi konkurrerar med, inte mindre.

Därtill kommer att officiell statistik visar att den ökning av forskningsinsatserna som skett under senare år inte har gått till naturvetenskaplig och teknisk forskning; där har ökningen endast varit 3 %.

Sammantaget har detta gjort att viljan till förnyelse inte är tillräcklig för att upprätthålla vårt välstånd. Det vore bra om vi insåg detta och försökte diskutera gemensamt hur vi skall handla för att åstadkomma en gynnsammare utveckling. Det finns undersökningar som visar att den s. k. teknikerfaktorn är en avgörande hävstång för framåtskridandet. Om man ser på industrins utveckling i Sverige från 1800-talet och fram till i dag, kan man konstatera, att teknikerfaktorn svarat för halva tillväxten av bruttonationalprodukten. I vad gäller utvecklingen under senare år finns det svenska undersökningar som visar, att teknikerfaktorn har betytt 75 % av bruttonationalproduktens tillväxt. I en sådan situation tror jag att det är bra, om vi kan vara överens om att försöka finna åtgärder i syfte att öka insatserna för forskning och utveckling.

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill först säga att jag till varje ord instämmer i vad Hans Gustafsson anför. Det är utomordentligt viktigt att vi har en stor teknikergrupp och att man satsar mycket på forskning. Jag vet också att Hans Gustafsson liksom jag är mycket intresserad av dessa frågor.

Anledningen till att jag tog upp forsknings- och utvecklingsfrågorna var att man alltid får höra att vi ligger i kölvattnet efter andra nationer på dessa områden. Man ger sken av att Sverige därvidlag ligger nära nog i botten. Jag redovisade därför OECD:s rapport, av vilken framgår att svensk industris forsknings- och utvecklingskostnader uppgår till ca 2 % av bruttonationalprodukten, vilket är jämförbart med vad som förekommer i Holland och i en del andra länder. Motsvarande siffra för verkstadsindustrin är 3 %.

Industripolitiken,
m. m.

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

Jag har inte mycket mer att tillägga om detta, men jag vill ändå framhålla att det självfallet är viktigt att vi, om vi skall få fram nya produkter, satsar på dessa områden och får fram nya förmågor som kan klara de uppgifter som där förekommer. Under de år som jag arbetade inom STU-kommittén fick jag lära mig en hel del, och bl. a. fick jag genom de kontakter jag där gjorde stor förståelse för kravet att vi som politiker måste ta på oss ansvaret för att få i gång ny forskning utöver den som i dag bedrivs.

HANS GUSTAFSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Eftersom Sven Andersson i Örebro nu till varje ord instämmer med mig, har han därmed också sagt att insatserna för forskning och utveckling är otillräckliga, att det inte är en myt att påstå att vi måste öka dem och att vi gemensamt får försöka finna vägar för det. Då har vi en utgångspunkt för ett gemensamt arbete, och jag har ingen anledning att hoppas något annat än att vi med gemensamma ansträngningar skall kunna finna metoder för att öka insatserna för forskning och utveckling.

FRIDA BERGLUND (s):

Herr talman! Anledningen till att jag begärt ordet i denna debatt är det angrepp som industriministern gjorde på Stålverk 80 och hans påstående om att detta projekt var ett hopkok av socialdemokraterna till 1973 års valrörelse. Som en av de närmast sörjande kan jag inte svälja detta, och vill påminna om vad folkpartiet ansåg om Stålverk 80 på den tiden det begav sig. Bäst gör jag det genom att citera vad Rune Ångström sade i debatten den 28 maj 1974 – således efter 1973 års val. Av tidsskäl kan jag bara anföra några korta stycken, även om det hade varit mycket nyttigt att påminna både kammarens ledamöter och industriministern om allt vad som sades i det inlägget.

Rune Ångström inledde sitt anförande på följande sätt: "Diskussionen om Stålverk 80 har värderat det planerade företaget utifrån tre utgångspunkter: nationalekonomiska, företagsekonomiska och samhällsekonomiska. Till dessa värderingar skall också läggas en fjärde, som inte används i den direkta argumentationen men som spelat och fortfarande spelar en betydelsefull roll, nämligen den politiska.

Det politiska agerandet i denna fråga är intressant att studera, för i bakgrunden ligger ju hela den problematik som finns inrymd i begreppet Norrland: undersysselsättning, utflyttning, minskat underlag för samhälls-service och därav följande försämringar och i slutkolumnen minskade möjligheter att leva och bo i landsändan och en lägre standard än i övriga delar av vårt land.

Undersysselsättningen i Norrland och en lägre försörjningsstandard är ingen ny företeelse. Goda och dåliga konjunkturen har växlat och avlöst varandra, men Norrlandsproblemet har varit bestående. Det är väl den fatalistiska beskrivningen av vad som skett som har gjort att människorna där uppe också fått en fatalistisk syn på sin egen tillvaro. Tyst och accepterande fann man sig i att vara satt på undantag gentemot det övriga Sverige. Att man har haft skogen, malmen och vattenkraften och klarat en stor del av

försörjningen för landet i övrigt har liksom inte inverkat, inte skapat någon guldålder i norr. Om det i en sofistikerad församling som Sveriges riksdag är tillåtet att uttrycka sig rätt och rakt på sak kan man säga att Norrland i alla tider har blivit exploaterat och utsuget av det övriga Sverige.

Men det blåser nya vindar. Människorna i norr finner sig inte i underläget längre. De vill ha sin rättmätiga bit av kakan: rätten till arbete, likvärdig levnadsstandard och en god samhällsservice. Särskilt det sista är viktigt, och om det kostar förhållandevis mera än i övriga landet, genom stora avstånd och andra förhållanden, skall vårt svenska samhälle solidariskt betala detta.

Det är den räkningen som norrlänningarna i dag presenterar oss politiker. Betalningen är fortfarande eftersläpande, och trycket på de politiska instanserna ökar oavbrutet.”

Litet längre ned säger Rune Ångström: ”I Norrbotten har projektet länge betraktats som en räddning för länet, och de lokala politikerna har unisont slutit upp kring förverkligandet. Fackföreningsrörelsen tog tidigt ställning ---.”

Ännu längre ned säger han: ”Stålverk 80 har fått en mycket bred politisk uppslutning bakom sig, och inget parti går emot.”

Sedan konstaterar Rune Ångström att det i dag finns ”ett faktamaterial att grunda bedömningen på, som gör att man också på s. k. nykter kaluv vill tillstyrka företaget”.

Längre fram i anförandet säger han:

”Efter att ha läst igenom det material som finns i ärendet är min bedömning att Stålverk 80 är en bra chans för AB Sverige att göra en god affär i en typisk lågtillväxtbransch, där vårt land har unika förutsättningar. Vi har råvara, infrastruktur och kunskaper, och framför allt: marknadsbedömningarna är goda.”

I detta anförande instämde herrarna Andersson i Örebro och Westberg i Ljusdal. Det var den bedömningen man inom folkpartiet gjorde den gången.

Men, herr talman, mina kommentarer är att nu blåser det andra vindar i kanslihuset. Rune Ångströms och andras argument om berättigade krav, eftersläpande betalning m. m. är bortglömda. De lokala politikernas och fackföreningsrörelsens argument lyssnar man inte längre på i kanslihuset. Nu lyssnar man på andra röster – det har vi smärtsamt fått erfara.

KARL-ANDERS PETERSSON (c):

Herr talman! Jag skall inte nämnvärt förlänga debatten. Jag begärde ordet när Hans Gustafsson uttryckte sin besvikelse över centerns representanter i utskottet och deras ställningstagande till hans motion om lokal representation i ortsdominerade företag. Nu har han tyvärr lämnat kammaren, och jag vill därför bara konstatera att han kanske har läst betänkandet dåligt. Där konstateras att denna fråga har varit aktuell vid tidigare tillfällen, bl. a. i samband med tillkomsten av 1976 års lagstiftning. Vid det tillfället hade Hans Gustafsson i regeringsställning tillfälle att påverka denna fråga. Han är

Torsdagen den
31 maj 1979

Industripolitiken,
m. m.

kanske besviken över den socialdemokratiska regeringen också.

Sedan har Hans Gustafsson upptäckt att centern har representation utanför storstadsområdena, och det skall man kanske gratulera honom till.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 1 av Ingvar Svanberg m. fl. samt 3:o) motionen nr 2362 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Ingvar Svanberg begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapropositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Tommy Franzén begärt votering beträffande kontrapropositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraproposition i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 59 mom. 1 antar reservationen nr 1 av Ingvar Svanberg m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit motionen nr 2362 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 134
Nej - 13
Avstår - 148

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 59 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Svanberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 153
Nej - 129
Avstår - 14

Mom. 2-5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingvar Svanberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 59 mom. 6 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Svanberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 153
Nej - 131
Avstår - 13

Mom. 7

Propositioner gavs på bifall till

1:o) utskottets hemställan,

2:o) reservationen nr 3 av Bengt Sjönell m. fl.,

3:o) reservationen nr 4 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas samt

4:o) motionen nr 2362 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Bengt Sjönell begärde votering upptogs för bestämmande av kontraposition i huvudvoteringen de återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Margaretha af Ugglas begärt votering upptogs för bestämmande av kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen ånyo propositionerna under 3:o) och 4:o), av vilka den under 3:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Jörn Svensson begärde emellertid votering, varför följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den som vill att kammaren till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 59 mom. 7 antar reservationen nr 4 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i förstnämnda votering antagit motionen nr 2362 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Nr 162

Torsdagen den
31 maj 1979

Industripolitiken.
m. m.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 46
Nej - 16
Avstår - 234

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition för voteringen om kontraposition i huvudvoteringen uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 59 mom. 7 antar reservationen nr 3 av Bengt Sjönell m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 4 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Margaretha af Ugglas begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 73
Nej - 46
Avstår - 175

I enlighet härmed upplästes och godkändes följande voteringsproposition för huvudvoteringen:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 59 mom. 7 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av Bengt Sjönell m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Bengt Sjönell begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 175
Nej - 74
Avstår - 45

Mom. 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av Erik Hovhammar m. fl., och förklarades den förra propositionen

vara med öfvervägande ja besvarad. Sedan Margaretha af Ugglas begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 162

Torsdagen den
31 maj 1979

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-

det nr 59 mom. 8 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av Erik Hovhammar m. fl.

*Industripolitiken,
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Margaretha af Ugglas begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 217

Nej - 79

Mom. 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av Erik Hovhammar m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Sedan Margaretha af Ugglas begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-

det nr 59 mom. 9 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av Erik Hovhammar m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Margaretha af Ugglas begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 217

Nej - 79

Mom. 10-12

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 13

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av Bengt Sjönell m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Sedan Bengt Sjönell begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 162

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 59 mom. 13 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av Bengt Sjönell m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Bengt Sjönell begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 224
Nej – 73

Mom. 14

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingvar Svanberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 59 mom. 14 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Svanberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 153
Nej – 132
Avstår – 11

Mom. 15

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 16

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av Bengt Sjönell m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Bengt Sjönell begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 59 mom. 16 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av Bengt Sjönell m. fl.

Nr 162

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Bengt Sjönell begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 176
Nej - 118
Avstår - 3

Mom. 17-19

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 20

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 10 av Erik Hovhammar m. fl. samt 3:o reservationen nr 11 av Bengt Sjönell m. fl., och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Bengt Sjönell begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Bengt Sjönell begärt votering även beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 59 mom. 20 antar reservationen nr 10 av Erik Hovhammar m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 11 av Bengt Sjönell m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Bengt Sjönell begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 76
Nej - 73
Avstår - 147

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 59 mom. 20 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av Erik Hovhammar m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Margaretha af Ugglas begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 146
Nej - 83
Avstår - 68

Mom. 21

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingvar Svanberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 59 mom. 21 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 12 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Svanberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 153
Nej - 144

Mom. 22

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 13 av Bengt Sjönell m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Bengt Sjönell begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 59 mom. 22 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 13 av Bengt Sjönell m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Bengt Sjönell begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 212
Nej - 85

Nr 162

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

Mom. 23-26

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 27

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna nr 1019 av Carl-Henrik Hermansson m. fl. och nr 1642 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 59 mom. 27 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionerna nr 1019 av Carl-Henrik
Hermansson m. fl. och nr 1642 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 282
Nej - 13
Avstår - 2

Mom. 28

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 14 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingvar Svanberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 59 mom. 28 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 14 av Ingvar Svanberg
m. fl.

Nr 162

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Svanberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 153
Nej - 133
Avstår - 11

Mom. 29-31

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 32

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 15 av Erik Hovhammar m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Margaretha af Ugglas begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 59 mom. 32 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 15 av Erik Hovhammar
m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Margaretha af Ugglas begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 216
Nej - 78
Avstår - 1

Mom. 33

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 34

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 16 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Margaretha af Ugglas begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 59 mom. 34 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 16 av Erik Hovhammar
och Margaretha af Ugglas.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Margaretha af Ugglas begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 249
Nej - 47
Avstår - 1

Nr 162

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

Mom. 35-38

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 39

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation nr 17 av Bengt Sjönell m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Bengt Sjönell begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 59 mom. 39 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 17 av Bengt Sjönell
m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Bengt Sjönell begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 223
Nej - 72
Avstår - 1

Mom. 40

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation nr 18 av Bengt Sjönell m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Bengt Sjönell begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 59 mom. 40 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 18 av Bengt Sjönell
m. fl.

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Bengt Sjönell begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 223
Nej - 73
Avstår - 1

Mom. 41

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 19 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Margaretha af Ugglas begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 59 mom. 41 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 19 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Margaretha af Ugglas begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 249
Nej - 47
Avstår - 1

Mom. 42

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 43

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 20 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingvar Svanberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 59 mom. 43 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 20 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Svanberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 153
Nej - 142
Avstår - 1

Industripolitiken,
m. m.

Mom. 44

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 21 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Margaretha af Ugglas begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 59 mom. 44 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 21 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Margaretha af Ugglas begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 249
Nej - 46
Avstår - 1

Mom. 45-51

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 52

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 22 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Margaretha af Ugglas begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 59 mom. 52 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 22 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas.

Nr 162

Torsdagen den
31 maj 1979

*Industripolitiken,
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Margaretha af Ugglas begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 248
Nej - 47
Avstår - 1

Mom. 53

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 54

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 23 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Margaretha af Ugglas begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 59 mom. 54 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 23 av Erik Hovhammar
och Margaretha af Ugglas.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Margaretha af Ugglas begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 248
Nej - 47
Avstår - 1

Mom. 55

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 24 av Bengt Sjönell m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Karl-Anders Petersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 59 mom 55 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 24 av Bengt Sjönell
m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Bengt Sjönell begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 221
Nej - 74
Avstår - 1

Industripolitiken,
m. m.

Mom. 56

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 57

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2362 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 59 mom. 57 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2362 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 283
Nej - 12
Avstår - 1

Mom. 58

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 25 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingvar Svanberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 59 mom. 58 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 25 av Ingvar Svanberg m. fl.

Torsdagen den
31 maj 1979

Industripolitiken.
m. m.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Svanberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 153
Nej - 140
Avstår - 2

Mom. 59

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 60

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 26 av Bengt Sjönell m. fl. samt 3:o) reservationen nr 27 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Bengt Sjönell begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Margaretha af Ugglas begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 59 mom. 60 anta reservationen nr 26 av Bengt Sjönell m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 27 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Margaretha af Ugglas begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 106
Nej - 49
Avstår - 141

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 59 mom. 60 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 26 av Bengt Sjönell m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Bengt Sjönell begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 142
Nej - 153
Avstår - 1

*Industripolitiken,
m. m.*

Mom. 61

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 28 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingvar Svanberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 59 mom. 61 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 28 av Ingvar Svanberg
m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Svanberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 153
Nej - 142
Avstår - 1

Mom. 62-66

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 67

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 29 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Margaretha af Ugglas begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 59 mom. 67 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 29 av Erik Hovhammar
och Margaretha af Ugglas.

Torsdagen den
31 maj 1979

*Husläkarsystem,
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Margaretha af Ugglas begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 248
Nej - 47
Avstår - 1

Mom. 68

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 69

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 30 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Margaretha af Ugglas begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 59 mom. 69 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 30 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Margaretha af Ugglas begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 245
Nej - 47
Avstår - 2

Mom. 70-78

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 11 Husläkarsystem, m. m.

Föredrogs socialutskottets betänkande 1978/79:47 med anledning av propositionen 1978/79:178 om husläkarsystem inom hälso- och sjukvården m. m. jämte motioner.

I propositionen 1978/79:178 om husläkarsystem inom hälso- och sjukvården m. m. hade regeringen (socialdepartementet) – efter föredragning av statsrådet Hedda Lindahl – föreslagit riksdagen att godkänna de riktlinjer

för en successiv uppbyggnad av ett husläkarsystem som angetts i propositionen.

I propositionen redovisades riktlinjer för hur kontinuiteten i kontakterna mellan patient och vårdgivare kunde förbättras inom den öppna hälso- och sjukvården, och det föreslogs att riksdagen fattade principbeslut om att ett husläkarsystem skulle organiseras. Genomförandet hade föreslagits ske i takt med att primärvården byggdes ut och med anpassning till lokala förhållanden.

I detta sammanhang hade behandlats de med anledning av propositionen väckta motionerna

1978/79:2626 av Gunnar Biörck i Värmdö (m), vari hemställts att riksdagen som sin mening skulle ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om det s. k. husläkarsystemet,

1978/79:2627 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen godkände de riktlinjer och förslag som framförts i motionen i syfte att åstadkomma ett väl fungerande husläkarsystem,

1978/79:2628 av Rune Gustavsson m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen skulle

1. som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om en vidgning av kontinuitetsbegreppet inom primärvården till att avse vårdlag av hälso- och sjukvårdspersonal,
2. hos regeringen begära en plan för att garantera sjukvårdshuvudmännen tillgång till allmänläkare och distriktssköterskor för utbyggnaden av primärvården,
3. som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om en jämn regional utbyggnad av primärvården inför överläggningarna med sjukvårdshuvudmännen,
4. som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om registreringsförfarande till viss läkare,

1978/79:2629 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen beslutade

1. att hos regeringen begära förslag till riksdagen om ett åtgärdsprogram för att stimulera utbyggnaden av primärvården,
 2. att hos regeringen begära att motionens krav i fråga om
 - a) utbildning av personal inom primärvården,
 - b) en femårsplan för forskningen inom områdena allmänmedicin/primärvård och långvårdsmedicin,
 - c) utvecklingsarbete inom primärvårdsområdet,
 - d) statligt stöd till sjukvårdshuvudmännen
- beaktades vid utarbetandet av förslag till åtgärdsprogram, och

Torsdagen den
31 maj 1979

*Husläkarsystem,
m. m.*

1978/79:2630 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställdts

1. att riksdagen beslutade avslå propositionen 1978/79:178,
2. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag till ändringar i gällande sjukvårdslagstiftning i syfte att underlätta upprättande av lagarbete inom sjukvården i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet hemställde

1. beträffande riksdagens skyldighet att behandla propositionsförslagen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2626 delvis,
2. beträffande frågan om avslag på propositionen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2630, yrkandet 1.
3. beträffande frågan om riktlinjer för den fortsatta utbyggnaden av primärvården att riksdagen med anledning av propositionen som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anför i frågan.
4. beträffande förläggande av jourverksamhet till primärvården att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2626 delvis,
5. beträffande försöksverksamhet med olika modeller för förbättrad kontinuitet m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2627 delvis.
6. beträffande frågan om bättre kontinuitet i primärvården m. m. att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2628, yrkandet 1, och med anledning av propositionen som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anför i frågan,
7. beträffande lagstiftning om lagarbete inom sjukvården att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2630, yrkandet 2,
8. beträffande frågan om läkarval m. m. att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2628, yrkandet 4, samt med anledning av propositionen, motionen 1978/79:2626 delvis och motionen 1978/79:2627 delvis som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anför i frågan,
9. beträffande privatpraktikervård att riksdagen med anledning av propositionen som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anför,
10. beträffande etableringsvillkor för privatpraktiker att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2626 delvis och motionen 1978/79:2627 delvis,
11. beträffande frågan om åtgärder för att stimulera utvecklingen och utbyggnaden av primärvården att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2628, yrkandena 2 och 3, och motionen 1978/79:2629 samt med anledning av propositionen, motionen 1978/79:2626 delvis och motionen 1978/79:2627 delvis som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anför i frågan.

Reservationer hade avgivits

1. av Nils Carlshamre (m) och Gunnar Biörck i Värmdö (m) som ansett *dels* att utskottet yttrande skulle ha av reservanterna angiven lydelse, *dels* att utskottet under 4, 5, 6, 8, 10 och 11 bort hemställa

4. beträffande frågan om förläggande av jourverksamhet till primärvården att riksdagen med anledning av propositionen och motionen 1978/79:2626 delvis som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anför i frågan,

5. beträffande frågan om försöksverksamhet med olika modeller för förbättrad kontinuitet m. m. att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2627 delvis som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anför i frågan,

6. beträffande frågan om bättre kontinuitet i primärvården m. m. att riksdagen med anledning av propositionen och motionen 1978/79:2628, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anför i frågan,

8. beträffande frågan om läkarval m. m. att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2626 delvis, motionen 1978/79:2627 delvis och motionen 1978/79:2628, yrkandet 4, samt med anledning av propositionen som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anför i frågan,

10. beträffande frågan om etableringsvillkor för privatpraktiker att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2626 delvis och motionen 1978/79:2627 delvis som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anför i frågan,

11. beträffande frågan om åtgärder för att stimulera utvecklingen och utbyggnaden av primärvården att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2626 delvis och motionen 1978/79:2627 delvis samt med anledning av propositionen, motionen 1978/79:2628, yrkandena 2 och 3, och motionen 1978/79:2629 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anför i frågan,

dels att motiveringen till utskottets hemställan under samtliga övriga moment (1, 2, 3, 7 och 9) bort vara den som intagits i reservationen,

2. av Kersti Swartz (fp) och Per Gahrton (fp) som ansett

dels att utskottets yttrande skulle ha av reservanternas angivna lydelse,

dels att utskottet under 3, 6, 8, 9 och 11 bort hemställa

3. att riksdagen skulle godkänna de i propositionen angivna riktlinjerna för den fortsatta utbyggnaden av primärvården,

6. att riksdagen med avslag på motionen 1978/79:2628, yrkandet 1, skulle godkänna de i propositionen angivna riktlinjerna för bättre kontinuitet i primärvården m. m.,

8. att riksdagen med avslag på motionen 1978/79:2626 delvis, motionen 1978/79:2627 delvis och motionen 1978/79:2628, yrkandet 4, skulle godkänna de i propositionen angivna riktlinjerna för läkarval m. m.,

9. att riksdagen skulle godkänna de i propositionen angivna riktlinjerna för privatpraktikervård,

11. att riksdagen med avslag på motionen 1978/79:2626 delvis, motionen 1978/79:2627 delvis, motionen 1978/79:2628, yrkandena 2 och 3, och motionen 1978/79:2629 skulle godkänna de i propositionen angivna riktlinjerna för att stimulera utvecklingen och utbyggnaden av primärvården,

Torsdagen den
31 maj 1979

*Husläkarsystem,
m. m.*

dels att motiveringen till utskottets hemställan under samtliga övriga moment (1, 2, 4, 5, 7 och 10) bort vara den som intagits i reservationen.

Statsrådet HEDDA LINDAHL:

Herr talman! I de senaste årens sjukvårdsdebatt har patientens situation på ett glädjande sätt fått en allt större uppmärksamhet. Man har talat om att stimulera patienterna att ta aktiv del i sin egen vård, att patienterna skall vara subjekt och inte objekt i sjukvården. Nödvändigheten av patienternas medinflytande i vården har allmänt framhållits. "Patienten i centrum" har blivit ett allmänt omfattat begrepp.

Allt detta är bra, mycket bra. Det är uttryck för ett synsätt som innebär att patientsynpunkterna måste få gehör inom vår växande vårdorganisation.

Det enklaste och smidigaste förfarandet när det gäller att låta patienternas och allmänhetens synpunkter påverka sjukvården är givetvis att börja med att lyssna till de krav och önskemål som i olika sammanhang framförs. Kontinuitetsutredningen redovisade i sitt betänkande ett tiotal opinionsundersökningar. Det framgår av dessa att önskemålet om kontinuitet i läkarvården, dvs. att få komma till en och samma läkare vid olika besök, är det starkaste önskemålet i fråga om vården som allmänheten har i dag.

I Dalbyundersökningen redovisades t. ex. att mer än 95 % av de tillfrågade ansåg att det var viktigt att få träffa samma läkare vid olika sjukbesök. Ca 70 % av de tillfrågade i en undersökning i Stockholmsområdet ansåg det mycket viktigt att denna kontinuitet kom till stånd. Det är uppenbart att man saknar den trygghet det innebär att kunna vända sig till en doktor som känner ens problem sedan tidigare och som därigenom har en god överblick över sin patients medicinska och socialmedicinska behov. Allmänheten har inte sällan uttryckt detta som: Kan vi inte få tillbaka något som motsvarar den gamla husläkaren, en doktor som väl kände sina patienter, i förekommande fall ofta samtliga medlemmar i familjen – någonting som också för tankarna till den tidigare provinsialläkaren.

Jag anser för min del att dessa krav och önskemål har framträtt med sådan tydlighet och skärpa att det vore direkt ansvarslost att inte försöka tillgodose dem inom dagens och morgondagens sjukvårdsorganisation.

Jag är därför tacksam för att kontinuitetsutredningen lyft fram patienternas-allmänhetens synpunkter så starkt. Det är dessa synpunkter som regeringen sedan fört vidare genom att förelägga riksdagen en proposition om att den öppna hälso- och sjukvården skall organiseras som ett system med husläkare.

Med husläkare förstås då inte en person som dygnet runt, vardag som helgdag, finns till hands för sina patienter. Propositionens husläkare är förankrad i det moderna arbetslivets krav på semester och andra ledigheter. Men husläkarbegreppet är likväl relevant, eftersom det avser en patient-läkar-relation av mer varaktig karaktär, en situation där läkaren har sina egna patienter som han väl känner. Hembesök och viss jourverksamhet är också ett naturligt inslag i denne läkares arbetsschema.

Det husläkarsystem som presenteras i propositionen bygger i första hand på två personalkategorier. Det är allmänläkarna vid vårdcentralerna och distriktssköterskorna.

De människor som vill och som har möjlighet skall också kunna se sin privatpraktiker som husläkare. En patient-läkar-relation som kännetecknas av kontinuitet och ömsesidig personkänedom skall dock inte behöva isoleras till den privata vårdsektorn. Den offentliga vården måste ta sitt ansvar för att kunna erbjuda en vårdservice som människorna efterfrågar.

Motiven för att låta husläkarrollen i den offentliga vården vila på allmänläkarna har anförts såväl i utredningens betänkande som i propositionen.

Flertalet remissinstanser, bl. a. Landstingsförbundet, delar denna syn. Husläkarens styrka ligger ju i bredden av hans eller hennes medicinska kunskaper och i den nära kännedomen om patienternas problem. Mot bakgrund av att en välutbildad allmänläkare kan klara av 80-90 % av vad vi kan kalla vardagssjukvården är det enligt min mening rimligt att husläkarfunktionen finns hos allmänläkarna.

Fördelarna med att ha en fast läkarkontakt är många. Först och främst slipper patienten att bli direkt hänvisad till olika läkare för olika symtom. I första hand gör husläkaren-allmänläkaren en bedömning.

Om patientens tillstånd kräver det skall självfallet andra läkare, t. ex. specialisläkare, konsulteras. Specialisläkarens roll blir dock i huvudsak konsultens, och han fungerar som sjukhusklinikernas förlängda arm i primärvården. Husläkarsystemet skulle ge patienterna den tryggheten att den egna läkaren alltid var inkopplad.

Om vi verkligen vill ha en effektiv förebyggande vård är ett system med fasta läkarkontakter oundgängligt. Det är välkänt att t. ex. råd om kostvanor, rökning, alkohol och annat får större effekt om de ges på individuell basis mellan patienten och hans egen läkare än om de ges genom en mer allmänt riktad verksamhet.

Vi bör också hålla i minnet att det är ett slöseri med resurserna att låta patienterna komma till olika läkare gång efter annan. Den nye läkaren måste vid varje tillfälle försöka "lära sig" den nya patienten och hans problem. Även för läkare och annan vårdpersonal är det dessutom mer tillfredsställande att få arbeta med patienter som de känner och få följa upp behandlingen och se resultaten.

Distriktssköterskorna har genom sitt arbete under årtal visat, att de på ett mycket värdefullt sätt kan komplettera läkarvården och även avlasta den. Distriktssköterskan är också genom sin utbildning något av en motsvarighet till allmänläkaren på sjuksköterskesidan.

En vårdorganisation som möjliggör för den enskilde att ha fasta kontakter med i första hand en allmänläkare och distriktssköterska skulle utgöra ett gott svar på allmänhetens kontinuitetskrav.

Husläkarsystemet sådant det framställs i propositionen och av kontinuitetsutredningen är ett *erbjudande* till befolkningen. Den som vill ha en fast

Torsdagen den
31 maj 1979

*Husläkarsystem,
m. m.*

läkare vid vårdcentralen skall kunna få det. Den som i stället vill gå till olika läkare skall kunna göra det. Inte heller föreslår propositionen remisstvång för tillgång till specialistläkare.

Enkelt uttryckt är det föreslagna husläkarsystemet ett erbjudande, som såvitt jag kan förstå i de allra flesta fall skulle accepteras, men som det samtidigt skall vara möjligt att avstå från.

Avsikten med att förelägga riksdagen en proposition med principiella riktlinjer har varit, att regeringen har funnit frågan om att ge allmänheten en enklare och tryggare sjukvård genom ett husläkarsystem så angelägen och betydelsefull att vi har velat ge riksdagen en möjlighet att uttala sig om detta. Jag skall villigt erkänna att vi också hoppades att riksdagen skulle uttala sitt stöd för tankegångarna och därmed ge allmänhetens önskemål ytterligare tyngd och underlätta genomförandet av ett husläkarsystem.

Genom det yttrande som socialutskottets majoritet, bestående av centerpartiet och socialdemokraterna, nu enats om har dessa förhoppningar grusats. Centerpartiet och socialdemokraterna anser att husläkarbegreppet bör utmönstras. Primärvården bör utvecklas helt i enlighet med de tankegångar som framförts i HS 80 och senare utvecklingsarbeten. Det mesta i dessa planer ans'uter sig även propositionen till. Men – det finns något som fått en alltför undanskymd plats och oklar innebörd i såväl HS 80 som senare planeringsskrifter. Och det är tanken på en *egen* läkare.

Det talas om kontinuitet, det gör det. Men det gäller då i första hand frågan om dels vårdlagskontinuitet och dels att patienten skall få träffa en och samma läkare under en sammanhängande vårdepisod. Denna kontinuitet är utomordentligt viktig men tyvärr inte tillräcklig. I takt med den ökade tillgången på allmänläkare bör ambitionerna höjas, så att man kan erbjuda varje människa en egen läkare som har ett övergripande ansvar för just honom eller henne.

Majoriteten i socialutskottet anser vidare, att kontinuiteten inte bör begränsas till allmänläkare och distriktssköterskor utan bör gälla all personal. Detta har också jag anfört i propositionen.

Men – talet om vårdlag får inte leda till att man nedvärderar betydelsen av att patienten *inom* vårdlaget skall kunna ha en egen läkare och en egen distriktssköterska. Jag ser således ingen motsättning mellan att söka ha en god kontinuitet avseende samtliga personalkategorier och att införa husläkarsystemet. Men om man som centern och socialdemokraterna i utskottet vill utmönstra husläkarbegreppet, ja, då finns det inte så mycket kvar som kan tillgodose allmänhetens heta önskemål om en egen läkare. Då kan man anse att kontinuiteten är tillräcklig oavsett vem man träffar på i vårdlaget.

Det är bra att utskottets majoritet anser att vi måste satsa på att lå fram fler allmänläkare och distriktssköterskor. Primärvården måste byggas ut – och det så snabbt som möjligt.

Det är för att underlätta detta som jag i propositionen har angett en rad åtgärder, bl. a.:

större andel läkare till allmänläkarbanan,

kompletteringsutbildningar, som gör det möjligt för specialitläkare att övergå till allmänläkarverksamhet,

översyn av allmänläkarutbildningen med utgångspunkt i de krav som husläkarrollen kan förväntas ställa,

ökad kapacitet för distriktssköterskeutbildningen,

professorer i allmänmedicin och primärvård,

större utrymme för primärvård i all vårdpersonals utbildning.

Det är dock beklagligt, att man från centerns och socialdemokraternas sida inte vill uttala sig för att en utbyggd primärvård organiseras på ett sådant sätt att allmänhetens krav på att få en egen läkare kan förverkligas.

Jag vet inte hur många opinionsundersökningar som skall behöva redovisas eller hur högt patienterna skall behöva ropa innan det står klart för alla, att behovet av en egen läkare – en husläkare – är ett angeläget patientönskemål. Det är uppenbart, att allmänhetens önskemål inte trängt fram tillräckligt i socialutskottet. Jag är dock övertygad om att opinionen på lokal nivå kommer att driva kravet på husläkare vidare. Från folkpartiets sida kommer vi också att göra detta.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

NILS CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Min uppgift är att för kammaren presentera reservation nr 1 vid socialutskottets betänkande nr 47. Som i alla andra reservationer anmäls även i denna avvikande mening gentemot utskottsmajoriteten, alltså i detta fall mot utskottets socialdemokrater och centerledamöter, dock inte i och för sig mot propositionen eller mot utskottsledamöter som står bakom andra reservationer.

Jag skulle således egentligen inte ha anledning att polemisera med någon annan än dem som företräder utskottsmajoriteten, men omständigheterna i det här ärendet har varit egendomliga, och det har gjorts så många uttalanden av olika slag och från olika håll, att jag tror att det är nödvändigt att också säga någonting om själva den proposition som har utgjort, om inte precis underlaget för utskottets arbete så i varje fall anledningen till detta arbete.

Det har varit ett mycket komplicerat arbete i socialutskottet. Somliga har kallat det förvirrat – utskottets värderade ledamot Per Gahrton liknade i går i en tidningsartikel socialutskottet vid en hönsgård. Det kanske kan ligga någonting i den liknelsen, åtminstone i den meningen att varje hönsgård har sin tuppkyckling, som brukar bemötas med välvillig tolerans när han övar sig för framtida stordåd genom att gala högre än potensen motiverar.

Men att det har blivit så komplicerat hänger i hög grad samman med propositionens uppbyggnad och konstruktion. Utskottet skulle ha kunnat skilja sig ganska enkelt från sin uppgift. Vi skulle ha kunnat låna en formulering, som kammarens talman i vissa situationer använder, och helt enkelt skriva: I propositionen 178 gör föredragande statsrådet en anmälan. Utskottet hemställer att anmälan läggs till handlingarna.

Propositionen är en anmälan eller rättare en rad av anmälningar. Den innehåller, som redan från många håll har påpekats offentligt och i slutna sammanhang, inte ett enda konkret förslag. Nu är inte detta helt unikt. Det är inte alls ovanligt att en regering går till riksdagen och begär att denna skall i princip godkänna riktlinjer för någon reform eller något förslag som man senare tänker lägga fram. Men jag tror att det är i det närmaste unikt att man lägger fram en proposition som endast innehåller detta. När riksdagen gör allmänna uttalanden eller ger principiella riktlinjer brukar det vara i samband med att vi fattar beslut om att använda något av de två medel som är riksdagens huvudinstrument: lagstiftning och pengar. Man kompletterar då detta med principiella uttalanden. Här krävs *inget* annat än principiella uttalanden.

Jag skulle ändå kunna tänka mig ett skäl till att begära riksdagens uttalande, och det skulle vara om man verkligen aviserade en radikal omläggning, en revolutionerande reform, men det gör man ju inte. Det är inte sant att det som nu framförs är något särskilt nytt. Hela husläkardebatten består ju numera av gemensamt gods från sjukvårdsdebattens allmänning, där alla är överens. Folkpartiets specifika bidrag till den debatten är själva ordet "husläkarsystem", vilket f. ö. är ett semantiskt bedrägeri. Allt annat är i dag gemensamt och har varit det länge. De tre nyckelorden är helhetssyn, kontinuitet och tillgänglighet. Var hittar vi någon företrädare för något parti, var hittar vi någon i sjukvårdsarbetet verksam eller någon patient som inte håller med om att det är just i den riktningen vi skall sträva? Vi behöver alltså inte förbereda kommande beslut genom att ta reda på att riksdagen principiellt är inne på samma linje. Det vet ju alla att vi undantagslöst är. Man slår in öppna dörrar.

Utskottet har ändå valt att sakbehandla propositionen, och då får vi väl se utskottets och reservanternas påpekanden som att riksdagen av regeringen bör begära anvisningar om hur arbetet skall bedrivas i fortsättningen. Men vi är – jag tror samtliga i utskottet men åtminstone majoriteten och moderatreservanterna – på det klara med att vi med detta beslut liksom med propositionen inte har förändrat någonting i utvecklingen av primärvården. När de konkreta förslag som måste komma en dag verkligen kommer, kan de inte genomföras en enda dag tidigare än eljest och ej heller får de någon annan inriktning på grund av det beslut som riksdagen i dag kommer att fatta. Det fanns nämligen ingen mark som behövde förberedas, det fanns ingen opinion som behövde vänjas vid tanken och riksdagen behövde inte fås att göra en helomvändning för att därefter förmås att fatta konkreta beslut. Det var detta som var problemet och som gjorde arbetet så svårt för utskottet.

Det är ingen hemlighet att utskottet en tid var mycket nära att bli helt enhälligt. Vi hade en skrivning som många av oss trodde skulle bli utskottets enhälliga utlåtande – kanske med en eller annan reservation i detaljer. Av olika skäl blev det inte så. Men det är intressant att se att den tekniskt sett inte helt färdiga lunta som vi har att behandla har blivit ganska omfångsrik, bl. a. därför att den i själva verket innehåller tre fullständiga utskottsutlåtanden. Majoriteten har skrivit ett, moderatrepresentanterna har skrivit ett, och,

vilket är intressant att lägga märke till, regeringspartiets representanter i utskottet har skrivit ett – det är f. ö. den längsta reservationen. Det hade varit naturligt att vänta sig att den kunde ha blivit kort och kärnfull, några rader med ett rakt yrkande om bifall till propositionen. Men så är det inte. Inte ens folkpartirepresentanterna i utskottet har kunnat gå den enkla vägen utan har funnit det nödvändigt att skriva om propositionen – upprepa den, kommentera den och förändra den och göra en reservation som är lång som ett fullvuxet utskottsutlåtande och som skrivs med anledning av propositionen, inte med bifall till den.

Detta är situationen, och vi har därför haft litet svårt att komma fram till en alldeles vanlig behandling av propositionen. Nu föreligger alltså två reservationer, och jag har att presentera den ena.

Moderatledamöterna har följt den kanske inte helt logiska disposition som majoriteten har följt. Majoriteten har i sin tur följt den lika litet logiska disposition som propositionen följer. Detta har gjort att det finns anmärkningar och kommentarer till en rad mer eller mindre viktiga detaljfunderingar i propositionen utan något arrangerande efter prioritetsordning – man behöver inte räkna med att det som kommer först är det viktigaste och det som kommer sist är det minst viktiga, utan frågorna tas upp i samma ordningsföljd som i det material som vi hade att utgå från.

Efter en del mer allmänna kommentarer och funderingar kommer vi för vår del först in på frågan hur man skall anordna jouren i framtiden. Det är verkligen en detaljfråga, men en viktig sådan.

Här vill jag gärna ge föredragande statsrådet en eloge. Hon är mer realistisk än utredningsmajoriteten när hon inte tror att det går att helt anordna jourtjänsten inom den öppna primärvårdens, inom vårdcentralernas, inom husläkarsystemets ram. Naturligtvis går det inte. Man kan räkna ut att om i en vårdcentral med tre allmänläkare dessa tre skulle svara för jouren på nätter och helger, skulle de få en jourkompensation av 38 timmar i veckan. Det blir då per läkare bara två timmar i veckan kvar av normal arbetstid, med vilken tid de skulle upphålla tjänsten på dagarna. Sådant går inte. Det är också onödigt.

Vi har en sluten sjukvård också. Och, som min på grund av sjukdom tyvärr frånvarande vän Gunnar Björck i Värmdö brukar säga: Vi skall ändå komma ihåg att den slutna sjukvården är den enda som alltid är öppen. Den är ju öppen ändå. Man måste utnyttja den för att kunna anordna jouren. Vi har tagit oss friheten att påpeka att vi inte skall inge någon föreställningen att husläkarna – som inte har någonting att göra med gamla tiders husläkare, utan som är ett lag i en vårdcentral – skulle kunna svara även för nattkontinuiteten och helgkontinuiteten i vården.

Vi har också tagit upp frågan om arbetsfördelningen inom primärvården. Husläkare skall ju gånås i allt väsentligt vara allmänläkare, med en viss komplettering av andra läkare. Vi tror inte att vi kan fylla behovet av en primärvård – som präglas av helhetssyn, kontinuitet och tillgänglighet – för alla, kanske inte ens för de flesta, med hjälp av allmänläkare.

Vilka är det som verkligen behöver en fast kontinuitet, en fast kontakt med

en läkare? Det är de långvarigt sjuka. Jag umgås å ämbetets vägnar mycket med handikapprörelsens folk. Redan i remissyttrandena över husläkarutredningen gav man där uttryck för stor oro över att ett alltför hårt prioriterande av allmänläkeriet skulle leda till en ännu värre brist än den vi nu har på specialister, som är oundgängligen nödvändiga som fasta läkarkontakter för människor med handikapp och långtidssjukdom.

Vi menar alltså att den fasta läkarkontakten måste byggas upp lika mycket med specialister som med allmänläkare. Det är inget fel – inte ens sett ur husläkeriets synpunkt.

Låt mig här skjuta in att vi moderater inte har föreslagit att vi skall utmönstra begreppet – eller ordet – husläkare. Men jag vidhåller att det, som jag ser det, är ett semantiskt bedrägeri att utnyttja en positiv laddning i ett ord som anknyter till just de egenskaper hos husläkaren i gamla tider som föredragande statsrådet här i talarstolen för en stund sedan sade att vi inte kan föra över till det nya systemet. Det är just de egenskaperna som är det väsentliga i husläkarbegreppet i vanligt språkbruk. Men jag kan ändå acceptera ordet husläkare av det enkla skälet att ett ord till sist får den innebörd vi ger det. Riksdagen är inte utan makt när det gäller att ge ett ord en innebörd, och det är bättre – när det nu ändå har blivit så – att fortsätta med det begreppet än att försöka lansera ytterligare ett begrepp, vilket tar ännu längre tid.

Det är inget fel att se till den specialiserade vården när man etablerar de fasta kontakterna; det är tvärtom alldeles nödvändigt. Den måste finnas ute i själva primärvården, inte bara som fritt svävande konsulter, utan också – som t. ex. gynekologer, invärtesmedicinare och barnläkare – i själva primärvården.

Vi har tagit upp frågan om utbildningen och därmed också frågan om när en utbyggd primärvård med den av alla eftersträfvade nya inriktningen skall kunna vara i någon utsträckning förverkligad. Vi tror inte att detta är möjligt fram till 1985, därför att det skulle kräva en så hård satsning på utbildning av allmänläkare och distriktssköterskor att vi skulle allvarligt riskera att förvärra bristen på andra läkare och andra sjuksköterskor. När det gäller läkarna är ju antalet grundutbildade fram till den tiden redan i dag givet; de som inte i dag är inne i medicinska studier är heller icke grundutbildade läkare 1985. Det är alltså på den kända siffran vi skall bygga kalkylerna, och vi vet att varje ny allmänläkare, utöver hittillsvarande planer, som vi tar ur den gruppen innebär att en annan specialist inte blir utbildad. Socialutskottet har varje år mycket sysselsättning med att behandla motioner som alla har det gemensamt att de understryker bristen på än den ena specialistkategorin, än den andra.

Vi får inte forcera utbildningen av en grupp därhän att vi allvarligt äventyrar utbildningen av en annan som är lika viktig. Det gäller även distriktssköterskorna. Det är närmast astronomiska tal – man räknar med 6 000, 7 000 eller 8 000 distriktssköterskor inom några få år. Vi har redan i dag en skrämmande brist på sjuksköterskor inom många arbetsområden som är tyngre än den öppna vården.

Vi vet att det går att rekrytera elever till en specialutbildning för öppenvård, för distriktsvård – visst går det. Många längtar bort från den tunga slutna vården. Men redan nu stänger vi hela avdelningar av brist på operationssköterskor och brist på många andra sköterskor. Man får ta det efter vad möjligheterna erbjuder.

Vi är beredda att vara med och arbeta i riktning mot en primärvård med helhetssyn, kontinuitet och tillgänglighet. Men vi vill inte göra om den dumhet, rent ut sagt, som riksdagen då och då begår genom att i förväg tala om, vilket år en viss utveckling skall vara avslutad. Se på folktandvården! Vid slutet av detta år skulle den enligt riksdagens mening vara framme vid målet att svara för all ungdomstandvård och 30 % av all vuxentandvård. Det kommer att ta ytterligare två till två och ett halvt år att nå dit, därför att resurserna inte räcker.

Vad skall det tjäna till att inge människor föreställningen att sådant är möjligt, när det inte är det?

Vi säger: Det får bli när det blir. Vi skall främja den här utbildningen så mycket vi kan utan att förstöra någonting annat. Det kommer att ta några år till.

Det är vidare så – herr talman – att även av andra skäl får vi vara försiktiga med hur vi försöker revolutionera utbildningen. Redan i dag kan man höra hur det på en klinik för invärtes medicin går 14 underläkare, av vilka 12 har för avsikt att bli något annat än specialister på invärtes medicin, vilket i hög grad påverkar vårdkapaciteten och möjligheterna att bära vårdansvaret på den kliniken. Det är också redan för många underläkare för att överläkare och biträdande överläkare skall räcka till som handledare. Även det talar för en viss försiktighet i bedömningen.

Och så frågan om privatläkeriet. Det behandlas väldigt kort, både av utskottsmajoriteten och i propositionen. I propositionen är man mest generös – där sägs att vi kan ha ungefär det antal privatläkare som finns i dag. Majoriteten tycks vara kallsinnig även till den uppgiften; det är litet ovisst hur det är med det. Vi är övertygade om att ett husläkeri något värt namnet – en öppen vård med de karakteristika som vi har talat om – är omöjligt utan en väsentlig utökning av den privat drivna läkarvården. Det bör vi ta konsekvenserna av och underlätta i stället för att försvåra en sådan etablering.

Jag yrkar bifall, herr talman, till reservationen 1.

PER GAHRTON (fp):

Herr talman! I socialstyrelsens utredning Hälso- och sjukvård inför 80-talet heter det bl. a. att "vårdorganisationen bör utformas på ett sådant sätt att kontinuiteten i kontakterna mellan vårdtagare och vårdgivare kan upprätthållas i rimlig utsträckning". I en kommentar till utredningen betonar socialstyrelsen att det är särskilt viktigt med kontinuitet i vården för den äldre befolkningen. Man skriver: "Även då specialister på vissa organ eller sjukdomsgrupper konsulteras när det gäller dessa äldre patienter är det av vikt att specialistens åtgärder sätts in i helhetsbilden genom samråd med 'egen' läkare."

Torsdagen den
31 maj 1979

*Husläkarsystem,
m. m.*

Det var mot bakgrund av dessa erfarenheter och mot bakgrund av erfarenheter från t. ex. Danmark och England som folkpartiet för ett antal år sedan började utarbeta ett program för bättre kontinuitet i primärvården.

Vi valde att kalla den organisationen för ett husläkarsystem.

I regeringsdeklarationen 1976 vann vi gehör för denna uppfattning hos de båda övriga regeringspartierna. I trepartiregeringens första regeringsdeklaration hette det: "Riktlinjerna för hälso- och sjukvården skall syfta till utbyggnad av öppenvården. Den organiseras stegvis som ett system med husläkare och mindre vårdenheter."

Trepartiregeringen tillsatte en utredning i syfte att närmare utarbeta ett husläkarsystem. Det heter i direktiven, som utfärdades av Ingegerd Troedsson, att avsikten med ett husläkarsystem "är bl. a. att få en bättre kontinuitet i vården genom att göra det möjligt för patienten att etablera en fast kontakt med ett vårdteam av sjukvårdspersonal, däribland en bestämd läkare som hon har förtroende för".

Kontinuitetsutredningens slutsatser presenterades i augusti 1978. Utredningen föreslog ett husläkarsystem baserat på allmänläkare och distriktsköterskor vid vårdcentraler. Också privatläkare skulle kunna fungera som husläkare.

Den 3 oktober 1978 läste Thorbjörn Fälldin i riksdagen upp trepartiregeringens sista regeringsförklaring. Han sade bl. a.:

"Reformverksamheten inom hälso- och sjukvården är inriktad på förebyggande insatser och införandet av ett husläkarsystem."

Remissinstanserna till utredningen var över lag positiva till husläkaridén. Av 54 remissinstanser var det bara 9 som kritiserade husläkarbegreppet. Landstingsförbundet, som var positivt, skrev:

"De modeller för utformning av husläkarsystem som presenteras av utredningen kan, främst på lite längre sikt då personalsituationen hunnit förbättras, tjäna som exempel för huvudmän/primärvårdsområden som är intresserade av att pröva en arbetsmetod där varje patient är mera direkt bunden till en bestämd läkare."

Mot bakgrund av utredningsförslaget och remissvaren påbörjade regeringen arbetet för att införa ett husläkarsystem i Sverige. Vad krävs då för att det skall bli möjligt? Ingen har ju föreslagit lagstiftning som tvingar sjukvårdshuvudmännen att tillämpa en viss organisation för att förbättra kontinuiteten. Husläkarutredningen hade föreslagit ett specialdestinerat stimulansbidrag; men den tanken avvisades av sjukvårdshuvudmännen – alltså varken lagstiftning eller specialanslag. Innebär det att riksdag och regering skulle stå maktlösa, att staten skulle låta bli att ta ställning? Ja, den märkliga tanken har framförts motionsvägen såväl från vpk som från moderathåll. Självfallet – och här instämmer också utskottet – vore det en helt barock idé att riksdagen skulle fränsäga sig det övergripande ansvaret för hela sjukvården bara för att den är organiserad så, att det är andra instanser som är huvudmän. Staten måste kunna agera också när varken lagstiftning eller specialanslag är aktuella. Jag antar att Nils Carlshamre vid närmare

eftertanke är beredd att instämma i det. I detta fall kan det ske i tre moment:

1. principuttalande av riksdagen,
2. konkreta åtgärder på regeringsnivå och
3. avtal med sjukvårdshuvudmännen.

Regeringen påbörjade efter remisstidens utgång arbetet efter samtliga tre linjer. Först färdigt blev avtalet med sjukvårdshuvudmännen, som under-tecknades den 1 mars i år. I den överenskommelsen heter det bl. a.:

”Vid denna överenskommelse har förutsatts att åtgärder vidtas för att förbättra kontinuiteten i sjukvården bl a med utgångspunkt i förslagen i kontinuitetsutredningens betänkande (SOU 1978:4) Husläkare – en enklare och tryggare sjukvård. Avsikten är att i fortsatta överläggningar ta upp frågan om åtgärdernas utformning m m.”

Överenskommelsen har för Landstingsförbundets del undertecknats av riksdagsman Börje Hörnlund (c). Och överenskommelsen, ärade ledamöter, godkändes enhälligt av riksdagen den 17 maj.

I början av april låg en proposition om husläkarsystemet på riksdagens bord. Den består av två moment, dels allmänna principer för ett husläkar-system som regeringen vill att riksdagen godkänner, dels en anmälan av ett antal planerade åtgärder från regeringens sida för att öka utbildningen av allmänläkare och distriktsköterskor och för att stärka ämnet primärvård/allmänmedicin inom forskning och utbildning.

Mot bakgrund av den utveckling jag här har skildrat är det kanske inte så konstigt att vi inom folkpartiet milt sagt blev något förvånade när vi tog del av partimotionerna med anledning av husläkarpropositionen.

I de flesta motionerna hävdas att propositionen saknar konkreta förslag. Men det är ju helt enkelt inte sant. Ett betydande antal konkreta åtgärder aviseras i propositionen. Och statsrådet Lindahl har tidigare i debatten relaterat dem. Men trots att vi påpekade detta under utskottsbehandlingen återfinns det sanningslösa påståendet i utskottsmajoritetens yttrande. Nils Carlshamre var här inne på en liknande tanke. Jag kan inte underlåta att rapportera om de ovanliga ansträngningar som framför allt socialdemokrater och centerpartister samlade sig till för att skenbarligen få den felaktiga beskrivningen att verka sannolik. I ett första utkast till utskottsbetänkande, som utskottskansliet hade utarbetat, fanns en korrekt redovisning av de konkreta förslag som aviserats i propositionen. Vad gjorde då centerpartister och socialdemokrater? Jo, de lyfte helt enkelt ut hela det avsnittet. I stället satte de in en mening som hävdar att ”konkreta förslag saknas i propositionen”.

Nils Carlshamre använde tidigare här i debatten uttrycket unikt. Detta är i sanning unikt. För att kunna hävda att någonting inte finns lyfte man helt enkelt ut en text som korrekt beskriver vad som verkligen finns. Det är i sanning ett unikt förfarande.

Jag måste ändå fråga utskottet, och för den delen också moderaterna, som ju begär ett åtgärdsprogram av regeringen: Vad är det för typ av åtgärder som ni tänker er och som regeringen inte redan håller på med? Ni har inte på något

Torsdagen den
31 maj 1979

*Husläkarsystem,
m. m.*

sätt antytt vad det är för konkreta åtgärder som detta åtgärdsprogram skulle kunna innehålla. Ni har dock samtliga regeringserfarenhet. Det är inte så värst länge sedan ni satt i regeringsställning. Ni borde kunna ha vissa idéer om vad det är för konkreta åtgärder. Ni vill inte ha lagstiftning, och jag antar att ni inte vill ha några speciella bidrag av det slag som Landstingsförbundet har avvisat. När det gäller att få större plats för ämnet primärvård/allmänmedicin inom utbildningen har ju konkreta åtgärder redovisats. Det är alltså åtgärder som vi inte redan vidtagit som ni måste tänka er. Jag tycker att det är ett anständighetskrav att ni i varje fall antyder vad det är för typ av åtgärder som skulle finnas i detta konkreta åtgärdsprogram.

Den andra typen av kritik i motionerna och utskottsbetänkandet riktar sig mot själva husläkarbegreppet och husläkaridén. Den kritiken gör mig förbluffad. Socialdemokraterna har visserligen aldrig utlovat något husläkar-system. Men när de nu i sin motion hävdar att vi har frånträtt husläkaridén i propositionen förefaller det litet krystat att de går emot oss i utskottet. Å ena sidan hävdar de att det förslag vi lägger fram inte innebär något husläkar-system, å andra sidan går de emot det husläkarsystemet. Jag har svårt att få det resonemanget att gå ihop, om det inte är så att själva ordet husläkare har fått en magisk lyskraft som en del partier inte gärna vill att det skall ha kvar utan vill försöka släcka.

Än mer förbluffad blir jag över moderaternas inställning. Nu använder de husläkarbegreppet som beteckning på ett näst intill renodlat privatläkarsystem. Den tolkningen framgick inte i trepartiregeringen, bl. a. inte i de direktiv som Ingegerd Troedsson utfärdade. Gick ni alltså hela tiden i hemlighet och menade privatläkarsystem, när ni talade om husläkare? I sanning ett ganska märkligt politiskt agerande i så fall.

Mest förbluffad måste man bli över centerns agerande. I oktober 1978 utlovade Thorbjörn Fälldin ett husläkarsystem. Han kände då till innehållet i husläkarutredningens betänkande. Man kan inte, som Rune Gustavsson ibland har försökt göra, säga att husläkarutredningens betänkande förändrade alltihop. Det var känt. Det refererades f. ö. i Skånska Dagbladet den 23 augusti 1978. Där kanske man från centerhåll ändå har tagit del av det. I april undertecknade f. d. socialminister Rune Gustavsson en partimotion från centern, där det bl. a. hette att "husläkarbegreppet har som uttryck för behovet av kontinuitet inom vården kommit att leda till oralistiska förväntningar". I utskottsbetänkandet kräver centern nu tillsammans med socialdemokraterna att husläkarbegreppet utmönstras. Gick alltså centern under två år på trepartiregeringens tid och ansåg att husläkarbegreppet skapade oralistiska förväntningar och borde utmönstras – utan att säga något? Det är i så fall ett anmärkningsvärt beteende. Det är anmärkningsvärt att man, om man anser att ett husläkarsystem skapar oralistiska förväntningar bland befolkningen, ändå utfärdar regeringsförklaring efter regeringsförklaring, upplästa av partiledaren, dåvarande statsministern, som utlovar just ett sådant husläkarsystem. Nog har man anledning att bli förbluffad. Man måste fråga sig vad Rune Gustavsson skulle ha gjort, om han hade varit kvar som socialminister. Skulle han ha medverkat till att man inom socialdepar-

temetet hade utarbetat en husläkarproposition i enlighet med Thorbjörn Fälldins löfte den 3 oktober 1978, eller skulle han möjligen ha avgått i protest, eller vad skulle han ha gjort? Jag försökte få svar på den frågan häromdagen i en radiodebatt, men det lyckades inte. Jag upprepar därför frågan nu, för den är rätt viktig för bedömningen av centerns tillförlitlighet: Skulle socialdepartementet ha lagt fram en husläkarproposition om Rune Gustavsson varit kvar som departementschef – ja eller nej?

Regeringen har alltså inlett ett arbete på att skapa ett efterlängtat husläkärsystem. Vi vet att oerhört många människor, inte minst pensionärer, uppfattar just ett husläkärsystem som en av de viktigaste reformerna inom sjukvården. Regeringen har lyckats få till stånd ett avtal med det här syftet med sjukvårdshuvudmännen, ett avtal som riksdagen enhälligt har godkänt. Regeringen har aviserat konkreta åtgärder för att öka och utvidga utbildningen för att möjliggöra ett husläkärsystem.

Nu begär regeringen ett principbeslut av riksdagen, på samma sätt som så många andra principbeslut fattas i denna kammare, t. ex. häromdagen om införande av föräldrautbildning. Det fanns inga anslag och ingen lagstiftning när vi fattade beslut om socialutskottets betänkande om föräldrautbildning häromdagen. Det var allmänna principer, som har följts upp av ett avtal med de huvudmän som skall genomföra föräldrautbildningen. Då var det ingen som protesterade mot att regeringen presenterade allmänna riktlinjer utan speciella anslag och utan åtföljande lagstiftning.

Nu plötsligt presenteras det som om det skulle vara något alldeles unikt i riksdagens arbete. Det är naturligtvis inte alls på det sättet. Det är ganska vanligt att regeringen förelägger riksdagen principer för godkännande. Men när det gäller husläkare snubblar samtliga oppositionspartier över varandra för att sätta käppar i hjulet – för oss, men det är kanske inte det viktigaste, utan för husläkartanken; det är viktigt. Det är i sanning ett beklämmande skådespel.

Samtliga oppositionspartier får faktiskt dela ansvaret för att husläkaridén nu kommer att hänga i luften i brist på ett klart principbeslut i riksdagen. Tyngst vilar dock ansvaret på centerpartiet. Det var centern som svek sina upprepade löften, det var centern som spräckte en uppgörelse mellan de tre partier som i regeringsställning tillsammans lovat genomföra ett husläkärsystem och i stället lärer sig med socialdemokraterna. Jag instämmer i det fallet i Nils Carlshamres beskrivning: Det föreföll ett tag möjligt att tillsammans stå upp för det löfte vi hade givit väljarna. Men centern spräckte den möjligheten.

Jag skall inte diskutera tuppkycklingars potens. Men för att fortsätta hönsgårdsliknelserna kan jag säga att om vi i oktober 1976 hade sagt till något av de andra regeringspartierna att innan hanen gal för full tid i denna valperiod skall ni trefalt ha förnekat och svikit oss, då skulle man ha attackerat oss obarmhärtigt. Nu vet vi att det är så: Marginalskatterna, jämställdhetslagen, husläkärsystemet – centrala moment i de regeringsförklaringar som Thorbjörn Fälldin har läst upp från kammarens talarstol – har

Torsdagen den
31 maj 1979

*Husläkarsystem,
m. m.*

saboterats med centern i sabotörernas huvudroll.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2.

NILS CARLSHAMRE (m) kort genmäle:

Herr talman! Förvisso vore det barockt om riksdagen skulle avhända sig sitt övergripande ansvar för sjukvårdens utveckling. Det är inte fråga om det. Det är bara det att denna proposition icke ger riksdagen tillfälle att lägga en tum till sitt ansvarstagande i den frågan. Det är sant, Per Gahrton, att propositionen inte innehåller ett enda konkret förslag – inte något konkret förslag till riksdagen, och det är ju de enda förslag som intresserar oss; det är dem som vi skall behandla.

Per Gahrton använder ordet "aviserar", och det är alldeles korrekt. Propositionen aviserar förslag som skall komma senare. Och den aviserar också åtgärder som regeringen har rätt och full möjlighet att vidta utan riksdagens biträde. Den aviserar någonting som skall ske i framtiden. Men ingenting av detta är av den arten att det nödvändiggör eller ens gör önskvärt en förhandsanmälan ett eller flera år i förväg. Det är ganska enkla rutinbeslut som så småningom kommer att krävas av riksdagen. De behöver icke behandlas kanske årtal i förväg. Det finns alltså inga konkreta förslag.

Beträffande avtal med huvudmännen är det riktigt att ett sådant träffats. Nu handlar det avtalet egentligen om någonting helt annat. Det är det sedvanliga, rutinmässiga avtalet om ersättning till sjukvårdshuvudmännen av försäkringsmedel. Man har bifogat vad som i avtalssammanhang annars kanske skulle kallas en fotnot, som det inte kan ha varit ett dugg svårt att få dit. Det är väl ingen konst att få Landstingsförbundet att skriva på att man uttalar sig för att man skall verka i en viss riktning, när det är just den riktningen man håller på att verka i allt vad man orkar – och den enda man har tänkt att verka i. Man ansåg ju t. o. m. att 150 milj. kr. som betalning för detta var för mycket, så man vill inte ha dessa pengar.

Nej, det här avtalet är verkligen inte någon milstolpe på vägen mot husläkarsystem. Det är en notering av någonting som redan pågår.

I fråga om husläkarbegreppet har jag sagt att det enligt min mening är ett semantiskt bedrägeri. Man exploaterar en innebörd som ordet har för gemene man men som icke finns kvar i det sjukvårdssystem som vi skisserar. Det kan man väl göra om man vill – av politiska eller andra skäl. Vi har tyckt att det är onödigt. Men vi har accepterat begreppet därför att det vore ännu dummare – och därvidlag tycker jag att majoriteten har fel – att nu försöka lansera ytterligare ett nytt begrepp som vi skall hålla på att arbeta in under årtal.

Så vill jag gärna påpeka för Per Gahrton att det är i folkpartiets reservation som orden husläkare och husläkarsystem konsekvent – eller nästan konsekvent – omges med citationstecken. Det sker inte i moderatreservationen.

RUNE GUSTAVSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! När jag med Per Gahrton diskuterade i Öppen kanal, fick jag frågan om jag skulle ha lagt fram en sådan här proposition. Jag sade att det var Ingegerd Troedsson som hade ansvaret för detta område, men om jag skulle

ha lagt fram en proposition i den här frågan, så hade det inte blivit en så urvattnad proposition.

Vi medverkade i trepartiregeringen till att tillsätta husläkarutredningen, eftersom detta var en kompromissöverenskommelse. Utredningen och remissinstanserna har ju konstaterat, liksom folkpartiregeringen, att den viktigaste förutsättningen för kontinuitet i vården är att man bygger ut primärvården. Jag är helt övertygad om att trepartiregeringen inte skulle ha lagt fram ett så urvattnat förslag som riksdagen nu har begåvats med. Denna uppfattning styrks ju, Per Gahrton, av moderaterna – och av det anförande som Nils Carlshamre här har hållit.

Sedan vill jag konstatera att folkpartiet som husläkarbegreppets främsta förespråkare har skapat orimliga förväntningar hos medborgarna. Folkpartiet har ju frammanat bilden av doktor Finlay, som vi minns från den gamla goda TV-serien och som alltid hade tid att komma på hembesök. Regeringen talar i sin husläkarproposition om allmänläkar- och vårdcentraler, och det är faktiskt inte det som ni har förespeglat medborgarna när ni talat om husläkare.

Propositionen visar ju därtill, som har framgått här tidigare, en påfallande avsaknad av konkreta förslag. Den består av sjukvårdsministrarnas i och för sig mycket oförargliga tankar om sjukvården. Vidare leder propositionen inte fram till en enda liten husläkare. Plocka fram en sådan, Per Gahrton! Var finns den husläkaren i propositionen?

Med hänsyn till propositionens innehåll menar jag – och det har jag gett uttryck för – att talet om husläkare är falsk marknadsföring.

INGEGERD TROEDSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är riktigt att jag ansvarade för direktiven till husläkarutredningen. Jag vill bara erinra Per Gahrton om att det i direktiven uttryckligen står: "Såväl allmänläkare och specialister inom den offentliga öppna vården som privatläkare bör kunna inordnas i systemet. Läkarens möjlighet att i angelägna fall göra hembesök bör också ökas."

Det var alltså redan från början tänkt att detta också skulle vara ett system som kunde fungera för de svårt sjuka och de svårt handikappade som behöver sina specialister.

Jag hade inte heller ett ögonblick tänkt att man skulle bygga ut distriktsvården med enbart allmänläkare. Vi tror att allmänläkare i ett mycket stort antal fall, kanske de flesta, på ett utmärkt sätt kan fylla funktionen som husläkare. Men man får inte glömma bort att för barn som har speciella handikapp eller i psykosocialt mycket sköra miljöer kan det bästa sättet att få kontinuitet vara att det inom distriktsvården också finns fasta barnläkartjänster.

Vad gäller privatpraktiker vill regeringen behålla det nuvarande antalet men rör inte ett finger för att stoppa avgången av praktiker eller för att få en bättre regional fördelning.

Vi vill vidare ha en balanserad utbildning. Vi vill utbilda så många allmänläkare som över huvud taget är möjligt. Därför skedde också en

Torsdagen den
31 maj 1979

*Husläkarsystem,
m. m.*

mycket kraftig utökning av allmänläkarutbildningen från nyår. Vi vill att nämnden för läkares vidareutbildning skall påskynda det arbete som pågår med att se över allmänläkarutbildningen så att den blir så bra som möjligt. Vi menar att innan man genomför denna mycket kraftiga ökning av antalet allmänläkare är det viktigt att kvickt se till att utbildningen blir så bra och så ändamålsenlig som möjligt.

Vi vill också ha en bättre regional fördelning av läkarna, allmänläkare såväl som specialister. Annars blir hela husläkartanken i stora delar av vårt land ett slag i luften.

Det här hör till de konkreta förslag som vi lägger fram, eftersom vi vill att riksdagen skall få ett nytt och bättre paket att ta ställning till.

PER GAHRTON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår inte Nils Carlshamres syn på den parlamentariska beslutsprocessen. Socialstyrelsen har i årtal uthärdat en mängd anvisningar och riktlinjer när det gäller sjukvården. I varje fall från folkpartiets sida har vi ansett att det vore bra om de centrala principerna kunde höjas upp i dignitet på det sättet att riksdagen fick en möjlighet att ta ställning till sådana principer.

Vi tycker att detta är demokratiskt riktigt, och det är därför vi menar att det är rimligt att regeringen ger riksdagen en möjlighet att ta ställning till någonting som vi uppfattar som ett väsentligt inslag i organisationen av primärvården.

Det är ganska märkligt att riksdagen, när den bereds detta tillfälle, slår ifrån sig med händer och fötter och säger att sådant vill man inte befatta sig med! Man reagerar snarast som om det vore en förolämpning att förelägga riksdagen förslag till riktlinjer. Man tycker tydligen att det är bra att den typen av riktlinjer förbehålles ett ämbetsverk. Det sammanfaller i varje fall inte med vår syn på hur folkförsamlingen bör arbeta.

Nils Carlshamre har dessutom läst avtalet ganska dåligt. En fotnot är för mig någonting som står under den övriga texten, vanligtvis i petitstil. Så är det nu inte med den punkt om husläkare i avtalet med Landstingsförbundet som jag läste upp. Det är tvärtom så att av elva punkter, som inte är graderade i någon dignitet, är detta punkt nr 9.

Jag har väldigt svårt att förstå varför man skulle särskilt skriva in en sådan punkt i ett avtal, om det inte vore meningen att på något sätt påverka sjukvårdshuvudmännen till att företa sig någonting som de inte till 100 % är inne på, men som de förvisso i många avseenden redan håller på att skapa förutsättningar för. Men det är en annan sak.

När Nils Carlshamre säger att husläkare är ett semantiskt bedrägeri, då ansluter han sig till samma argumentation som centerpartiet bedriver. Jag trodde att han var för god för det. Ni kan ju inte *nu* ha insett att det är ett semantiskt bedrägeri. Det är inte nu någonting speciellt har hänt. Vi har bytt regering, men i sak när det gäller husläkeriet har ingenting hänt.

Har ni alltså också skrivit under regeringsförklaringar med begreppet husläkare i fullt medvetande om att det är ett semantiskt bedrägeri, liksom

centern har skrivit under regeringsförklaringar med begreppet husläkare i full insikt om att det skulle skapa för stora förväntningar?

Nu försöker Rune Gustavsson smita undan genom att säga att det är folkpartiet som har skapat de orealistiska förväntningarna. Så står det inte i er motion. Det står att det är husläkarbegreppet som sådant som har skapat de orealistiska förväntningarna. Om ni vill tillvita oss att ha presenterat någon sorts dr Finlay för svenska folket, då tillhör det anständigheten att ni också kan dokumentera den beskyllningen. Den är nämligen inte korrekt. Vi har aldrig svävat på målet när det gäller uppfattningen att det är den offentliga primärvården som skall vara basen även för husläkarsystemet. Men sedan menar vi att också privatläkare kan komma in i bilden.

Rune Gustavsson försökte säga att han inte skulle ha skrivit en så urvattnad proposition. Varför höllde ni då inte litet mer vatten i er egen motion och skapade en föreställning om vad en proposition skulle ha kunnat innehålla?

NILS CARLSHAMRE (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag sade faktiskt inte att den famösa passusen i avtalet med Landstingsförbundet var en fotnot. Jag sade att den var vad som i avtalsammanhang annars brukar ges formen av en fotnot. Den ser ut som en fotnot.

Att den kom dit förvånar mig inte ett dugg, därför att det var en ostridig sak som man inte ens behövde förhandla om. När den ena parten i en förhandling finner att han utan någon som helst uppoffring kan tillmötesgå någonting som andra mycket gärna vill, är det klart att han gör det. Märkvärdigare är det inte. Att den sattes dit var väl av samma skäl som det som gjorde att vi fick propositionen; det är mera folkpartiets önskan att demonstrera sin beslutsamhet än någon faktisk åtgärd för att få husläkaren närmare sitt förverkligande.

Jag har också sagt att det är min uppfattning att ordet husläkare är ett semantiskt bedrägeri. Andra må tycka annorlunda. Det är faktiskt så att dr Finlay och hans gelikar har med detta att göra. Det man gör och som jag menar inte är alldeles snyggt att göra är att man exploaterar det förhållandet att när man till svenska folket säger ordet husläkare ser man framför sig dr Finlay. Det är det som är den allmänt kända innebörden i begreppet, någonting åt det hållet, och det är hembesöket som är det nästan helt dominerande för vanligt folk i begreppet husläkare. Man har alltså använt det ordet för att popularisera en form som jag menar borde vara populär nog ändå.

Jag vill, herr talman, i den sista repliken gärna säga att det fortfarande inte finns någon motsättning om principerna. Vi står alla fast vid de tre nyckelorden: tillgängligheten, kontinuiteten, den personliga kontakten. Ingen har haft en tanke på att mäla sig ut ifrån detta. Från moderata samlingspartiets sida har vi i sex konkreta sakfrågor, när vi nu ändå har beretts – eller mer eller mindre påtvingats – ett tillfälle att yttra oss i förtid, anmält avvikande uppfattning, rörande jourtjänsten, rörande utbildningen

Torsdagen den
31 maj 1979

*Husläkarsystem,
m. m.*

och andra sådana ting. Vi passade på att skicka med dem till regeringen. Men vi har inte yrkat avslag på propositionen. Ingen mer än vpk, som inte är företrätt i utskottet, har gjort det. Inget parti har i utskottet föreslagit avslag på propositionen. Det är svårt att yrka bifall till den, då man inte riktigt vet vad man skall bifalla.

Saken befinner sig alltså i samma läge som den befann sig innan propositionen kom. Vi är överens om att utveckla primärvården åt det här hållet. Jag har och vi i moderata samlingspartiet har på några punkter anmält att det bör göras på ett annat sätt än det på vilket regeringen har för avsikt att göra, och majoriteten har på ytterligare andra punkter haft en annan mening om detta. I vissa fall är flera på samma linje, i vissa fall går vi ensamma var för sig. Det gäller alltså fortfarande de konkreta punkterna. Huvudprincipen är vi överens om och skulle ha varit det med eller utan denna proposition.

RUNE GUSTAVSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Per Gahrton höjer rösten. Den här lokalen är litet större än utskottslokalen. Per Gahrton gör själv allt för att frammana bilden av dr Finlay. Det är bara väskan som inte är med.

Varför gav ni inte mer av innehåll i er motion, frågar Per Gahrton. Man kan inte, som Nils Carlshamre sade, yrka avslag på någonting som egentligen inte finns. Vi har tagit upp konkreta punkter för att utveckla det arbete som är på gång och som Landstingsförbundet, Kommunförbundet, socialstyrelsen och Spr i ett gemensamt utredningsarbete har lagt grunden till. Det är ett arbete som pågår för fullt ute i landstingen. Det är då vi har krävt detta. Vi vill bygga på vårdlagen. Då måste vi se till att vi får allmänläkare, att vi får distriktssköterskor osv. Vi kräver ett program för detta arbete.

När det sedan gäller frågan om regeringsdeklarationen så börjar argumenten tydligen tryta för Per Gahrton. Jag har tidigare redovisat här att vi hade frågan om husläkare med i regeringsdeklarationen, och utredningen har följts upp. Men sedan har det visat sig att man inte vare sig av utredningsarbetet och dess resultat eller av remissinstanserna kunde få fram denna modell som ni frammanar i olika situationer. Vi är ju alla överens om att det behövs en bättre kontinuitet, Per Gahrton, men det är inte det vi diskuterar. Frågan är: Hur skall vi nu på bästa sätt kunna se till att vi får läkare på alla centraler – i dag fattas ungefär 800 fasta tjänster? Och många saknar helt läkare. Den som har suttit i landstinget i ett glesbygdslän har litet grand upplevt dessa problem. Vad som behövs i dag är alltså personal – läkare, distriktssköterskor och den övriga personal som skall ingå i detta arbete. Det är det vi gemensamt behöver ägna oss åt att få fram.

PER GAHRTON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Var och en kan notera att Rune Gustavsson inte heller nu kunde ens antydningvis peka på någon konkret åtgärd som centern skulle vilja vidta som vi inte redan har vidtagit eller håller på att vidta.

Rune Gustavssons tidsuppfattning är litet märklig. För mig är det definitivt så att augusti ligger före oktober i tiden – det gäller alla år, även 1978. Och

eftersom husläkarutredningen var känd i augusti 1978 och Thorbjörn Fälldin lovade husläkare i oktober 1978, är det litet svårt att göra det sannolikt att husläkarutredningens resultat på något sätt skulle ha påverkat centern i negativ riktning – för så vitt den dåvarande statsministern inte medvetet lovade någonting som han redan då ansåg skulle skapa orealistiska förväntningar. Jag tror inte Thorbjörn Fälldin om det. Det måste ha varit någonting annat som inträffade, som det hade varit intressant att få noggrant utrett.

Jag tror inte jag liknar doktor Finlay, så god skådespelare är jag inte. Men jag vill ta upp frågan om fotnoten. Vi har Börje Hörnlund här, ser jag, som har skrivit under Landstingsförbundets avtal med staten i denna fråga. Om det är så att vissa punkter i ett avtal som staten sluter med Landstingsförbundet skulle ha mindre dignitet än andra är det i högsta grad anmärkningsvärt. Det är alltså ett påstående från Nils Carlshamre. Jag förutsätter att det är någonting som man från Landstingsförbundet inte alls kan acceptera. Skriver man in denna princip om kontinuitet på grundval av husläkarutredningen så menar man någonting med det. Jag förutsätter att det är på det sättet från Landstingsförbundets sida.

Samtliga här säger att vi är överens i sak, vi är överens om kontinuiteten, osv. Ja, det är i så fall utmärkt om vi är överens om kontinuiteten, med den grundprincipen att det skall vara en knytning – denna direkta, personliga knytning – mellan patienterna och en särskild läkare och övrig vårdpersonal samt att detta skall vara baserat på allmänläkare och distriktssköterskor på vårdcentralerna. Jag är inte alls säker, om vi tränger djupare in i detta, att vi är överens i sak heller. Striden om husläkare är eventuellt inte bara en strid om ord, utan det är en strid i sak. Men framför allt är det en strid om hederlighet i politiken. Här är två partier som fram till nyligen sade till folket att de var med om att vi skulle införa ett husläkarsystem. Nu kallar de husläkare för semantiskt bedrägeri och någonting som skapar orealistiska förväntningar. Jag förutsätter att väljarna kan inse att det är en argumentation som definitivt inte går ihop.

På förslag av andre vice talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas kl. 19.30.

§ 12 Anmälades och bordlades

Proposition

1978/79:220 om samhällets tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen
m. fl.

§ 13 Anmälades och bordlades

Motion

1978/79:2719 av *Staffan Burenstam Linder* och *Rolf Clarkson* med anledning
av propositionen 1978/79:222 om bidrag till allmänna studiecirkelar

Torsdagen den
31 maj 1979

*Meddelande om
frågor*

§ 14 Anmäldes och bordlades

Skatteutskottets betänkande

1978/79:53 med anledning av propositionen 1978/79:199 om tillfällig stimulans av skogsavverkningarna, m. m. såvitt avser lag om särskilt avdrag för vissa skogsuttag och lag om tillfällig skogsavgift jämte motioner

Utbildningsutskottets betänkande

1978/79:45 med anledning av propositionen 1978/79:180 om läroplan för grundskolan jämte motioner

Jordbruksutskottets betänkande

1978/79:38 med anledning av propositionen 1978/79:199 om tillfällig stimulans av skogsavverkningarna, m. m. jämte motioner

§ 15 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 30 maj

1978/79:583 av *Ralf Lindström* (s) till försvarsministern om verksamheten vid Karlskronavarvet:

Arbetsmarknadssituationen i Karlskrona är mycket osäker och kan om ingenting positivt inträffar snabbt bli ohållbar. Befolkningsutvecklingen i kommunen ger anledning till stor oro för regionens framtid.

Kommunen har byggt upp med den svenska marinen som bas och trots att de statliga myndigheterna under senare tid dragit tillbaka huvudparten av den statliga verksamheten från Karlskrona, är kommunen fortfarande starkt beroende av den marina sysselsättningen.

Vi ser därför från kommunens sida med oro på marinens utveckling i kommunen och därmed även på möjligheterna till marin sysselsättning vid Karlskronavarvet.

Det marina underhållet har sedan början av 1960-talet minskat till knappt en tredjedel vid Karlskronavarvet. Denna hårda nedskärning har inte förekommit vid andra marina varv.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag att få ställa följande fråga:

Kan Karlskronavarvet räkna med att i framtiden få behålla och eventuellt öka den nuvarande omfattningen av marint underhåll?

1978/79:584 av *Per Gahrton* (fp) till kommunikationsministern om åldersgränsen för visst flygcertifikat:

Den 21 december 1978 beslöt regeringen att fr. o. m. den 1 januari 1980 inga innehavare av s. k. B-certifikat för yrkesmässig flygning får vara äldre än 59

år. Det innebär bl. a. ett bortfall av kompetenta flyglärare. Jag vill fråga kommunikationsministern:

Är beslutet att utestänga flygare från 60-årsdagen från bl. a. möjligheterna att fungera som flyglärare i överensstämmelse med principen om individuell pensionering?

den 31 maj

1978/79:585 av *Rune Rydén* (m) till jordbruksministern om skötseln av vissa naturreservat:

Skånes slättbygder har sedan gammalt präglats av sina vidsträckta våtmarker. Fuktängen var ett mycket viktigt inslag i kulturlandskapet, men när nya jordbruksmetoder infördes förvandlades fuktängen till åker eller betesmarker som gödslades och dikades.

Försök att rädda något område med för det gamla skånska landskapet typisk vegetationstyp har gjorts. Vombs ängar fick redan för 50 år sedan ett visst skydd, och 1968 blev nästan hela Klingavälsåns dalgång ett naturreservat.

Sedan dess har Sverige undertecknat Convention on Wetlands (CW) och Klingavälsån-Krankesjön finns med på den s. k. CW-listan. Trots de förpliktelser detta innebär sker mycket litet för att restaurera Vombs ängar, och reservatsbestämmelserna betraktas av naturvårdare som otillräckliga. Bl. a. förekommer dikesgrävningar. Med stöd av det anförda vill jag ställa följande frågor till jordbruksministern:

1. Vilket ansvar är regeringen beredd att ta för våra CW-områdets skötsel?

2. Vilket ansvar är regeringen beredd att ta för att tillse att naturreservaten kan skötas så att de värden som föranlett deras avsättande verkligen skyddas för framtiden?

1978/79:586 av *Olle Eriksson* (c) till kommunikationsministern om förslag till riksdagen rörande mobilkranar:

Antalet mobilkranar har ökat under de senaste åren. De är konstruerade så att de kan framföras i hastigheter kring 80 km/tim, och de har stora likheter med lastbilar. Med de kan inte registreras som lastbilar, eftersom besiktningsunderlag för mobilkranar inte är framtaget i vårt land. Därför hänföres mobilkranar till fordongruppen motorredskap. De måste efter importen byggas om maskinellt till en högsta hastighet av 30 km/tim.

Det räcker alltså inte med att den svenske mobilkranägaren framför sitt redskap i högst 30 km/tim. Bara det faktum att fordonet i fråga kan gå snabbare gör den olaglig. Det är inte heller möjligt att framföra mobilkranen som lastbil. Något besiktningsunderlag finns inte framtaget för mobilkranar som lastbilar. Det finns en utredning på detta område, motorredskapsutredningen, som legat klar i ungefär fem år. Någon proposition i ärendet har dock ännu inte aviserats, vad gäller mobilkranar.

Nr 162

Torsdagen den
31 maj 1979

*Meddelande om
frågor*

Av denna anledning vill jag fråga kommunikationsministern:

Avser statsrådet lägga fram en proposition i anledning av motorredskapsutredningens förslag avseende mobilkranar?

1978/79:587 av *Göthe Knutson* (m) till budget- och ekonomiministern om beskattningen av inkomster av bär- och svampplockning m. m.:

Tusentals människor i vårt land, framför allt i glesbygder med sysselsättningsproblem, är intresserade av att plocka bär och svamp för att sälja till exempelvis uppköpare. Detta skulle innebära dels en inkomstförstärkning, dels ett välkommet bidrag till folkhushållet. Avsättningsmöjligheter finns i stor utsträckning även till utlandet. Detsamma gäller hemslöjdsverksamhet, exempelvis vävning och annan souvenirtillverkning. Men frågan om inkomstbeskattning av sådan tillfällig verksamhet förefaller oklar. Vid förfrågningar hos skattemyndigheter ute i landet framstår svaren som något svävande. De flesta medborgare anser att bär- och svampplockning liksom hemslöjd bör vara att betrakta som hobbyverksamhet och att den icke bör inkomstbeskattas. Om så ändå sker minskar intresset för verksamheten vilket givetvis är att beklaga. Mängder av bär och svamp ruttnar bort.

Vill budgetministern utförligt klargöra vilka gränsregler som skall gälla för eventuell inkomstbeskattning av tillfällig bär- och svampplockning samt hemslöjd till försäljning?

1978/79:588 av *Johan Olsson* (c) till kommunikationsministern om statsbidragen till enskilda vägar i glesbygd:

Som framgår av bilaga 9 till propositionen 1978/79:100 avser statsrådet föreslå regeringen att ny förordning om statsbidragsgivningen till enskild vägghållning antages att gälla fr. o. m. den 1 januari 1980. Under hand har jag erfarit, att i det förslag som nu är under utarbetande avses vissa inskränkningar ske när det gäller statsbidrag till vägar i glesbygd. Bl. a. föreslås att krav skall ställas på att minst fem fast bebodda fastigheter skall finnas utmed vägslinga för att bidrag skall utgå. F. n. gäller att bidrag utgår även vid mindre antal fastigheter. Vidare ställs ett minimikrav på 700 m för att bidrag skall utgå till grenväg. I nu gällande regler är motsvarande minimikrav 400 m.

Med anledning av dessa uppgifter vill jag fråga statsrådet om hon är beredd att medverka till att den nya statsbidragskungörelsen för enskilda vägar inte kommer att innebära försämringar för dem som bor i glesbygden.

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 18.00.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert